

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	7
1 Promemorians lagförslag	9
1.1 Förslag till lag (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.....	9
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal	27
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning.....	28
1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:351) om handelsagentur	29
1.5 Förslag till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601).....	31
2 Ärendet.....	33
3 Direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter	37
4 Genomförande av direktivet.....	43
4.1 Utgångspunkter för genomförandet	43

4.2	En ny lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal	45
4.3	Tillämpningsområdet	47
4.3.1	Avtal om finansiella tjänster m.m.	47
4.3.2	Distansavtal, näringsidkare, konsument m.m.	57
4.3.3	Avtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser	60
4.4	Näringsidkarens informationsskyldighet	63
4.4.1	Information vid marknadsföringen	63
4.4.2	Överlämnande av avtalsvillkoren och informationen	70
4.4.3	Påföljd vid utebliven information	71
4.5	Konsumentens ångerrätt	73
4.5.1	Ångerfristen	73
4.5.2	Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt	77
4.5.3	Undantag från ångerrätten	83
4.5.4	Uppskjuten fullgörelse vid avtal om investeringstjänster?	91
4.6	Betalning med kort	91
4.7	Icke beställda tjänster	94
4.8	Begränsning av vissa marknadsföringsåtgärder	95
4.9	Påföljder och rättsmedel för att säkra efterlevnaden	97
4.10	Skydd mot lagval som ger konsumenten ett sämre skydd	101
4.11	Marknadsrättsliga sanktioner i gränsöverskridande fall	103
4.12	Uppsägning av livförsäkringsavtal	106

5	Översyn av bestämmelserna om distansavtal och hemförsäljningsavtal.....	109
5.1	En ny lag med förändrad struktur.....	109
5.2	Tillämpningsområdet.....	112
5.2.1	Auktioner.....	112
5.2.2	Hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran.....	113
5.3	Näringsidkarens informationsskyldighet.....	116
5.3.1	Information till skydd för minderåriga.....	116
5.3.2	Sanktionerna vid brister i informationen.....	116
5.4	Undantagen från informationsplikten och ångerrätten... ..	118
5.4.1	Varor för ett hushålls löpande förbrukning.....	118
5.4.2	Varor som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas, m.m.	120
5.4.3	Tidningar och tidskrifter.....	121
5.4.4	Avtal om specialtillverkade varor.....	123
6	Vissa ytterligare ändringar	125
6.1	Informationsplikt innan konsumenten lämnar ett anbud	125
6.2	Behörighet för näringsidkarens ombud.....	126
6.3	Skydd mot oförmånligt lagval även vid hemförsäljning.....	127
6.4	Risken för vissa meddelanden	129
6.5	Hemförsäljningsavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument	129
7	Ikraftträdande m.m.	133
8	Ekonomiska konsekvenser	135

9	Författningskommentar	137
9.1	Förslaget till lag (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.....	137
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal	220
9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning	221
9.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:351) om handelsagentur.....	222
9.5	Förslaget till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601).....	223
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG	225
Bilaga 2	Jämförelsetabell.....	243
Bilaga 3	Sammanfattning av Konsumentverkets rapport Distansavtalslagen – en utvärdering.....	249
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna.....	253

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian föreslås att en ny lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal (distansavtalslagen) skall ersätta den nuvarande lagen från år 2000 med samma namn. Förslaget syftar huvudsakligen till att genomföra EG-direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter.

Den nya lagen bygger i stor utsträckning på den nuvarande. Lagens tillämpningsområde blir dock mer heltäckande än tidigare i det att den nya lagen även omfattar distansavtal om finansiella tjänster. Det har också gjorts en övergripande genomgång av lagen i syfte att förenkla och förtydliga. Lagens struktur har ändrats så att merparten av de materiella bestämmelserna delats upp i tre olika kapitel som vardera svarar mot det bakomliggande EG-direktivet. Ett kapitel behandlar således konsumentskyddet vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster, ett annat kapitel behandlar distansavtal om finansiella tjänster och ett tredje behandlar hemförsäljningsavtal. Därutöver innehåller lagen vissa gemensamma bestämmelser och definitioner.

Den största nyheten sakligt sett är att lagen tillförs bestämmelser om konsumentskydd vid distansavtal om finansiella tjänster. Liksom för andra distansavtal är det viktigaste innehållet regler om näringsidkarens informationsskyldighet och konsumentens rätt att frånträda avtalet inom 14 dagar från avtalsslutet (ångerrätt). Informationskraven är mer omfattande och detaljerade än för andra distansavtal och informationen skall i princip alltid lämnas före avtalsslutet. Till ångerrätten har kopplats en rätt för näringsidkaren att kräva ersättning för den del av den finansiella tjänsten som har tillhandahållits när

näringsidkaren tar emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträds samt för skäligen kostnader för tjänsten för tiden före detta men inte för tiden därefter. De praktiska rättsverkningarna av ångerrätten vid distansavtal om finansiella tjänster skiljer sig således från vad som gäller för andra distansavtal.

Mot bakgrund av en utvärdering av 2000 års distansavtalslag föreslås även vissa sakliga ändringar för distansavtal om varor och icke finansiella tjänster och för hemförsäljningsavtal. Bland annat inskränks undantaget för hemförsäljningsavtal som ingår vid hembesök som äger rum på konsumentens begäran genom att det som en ytterligare förutsättning skall krävas att konsumenten har tagit initiativet till bokningen av hembesöket.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2005.

1 Promemorians lagförslag

1.1 Förslag till lag (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om konsumentskydd vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap.), distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument (3 kap.) och hemförsäljningsavtal (4 kap.). Lagen innehåller också gemensamma bestämmelser för distansavtal och hemförsäljningsavtal (1 och 5 kap.). Om inte annat sägs i lagen, gäller dessa bestämmelser för alla distansavtal och hemförsäljningsavtal som omfattas av 2–4 kap.

Definitioner

2 § I lagen avses med

distansavtal: avtal som ingås inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för att träffa avtal på distans och kommunikationen uteslutande sker på distans,

hemförsäljningsavtal: avtal som ingås vid ett hembesök eller under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe,

hembesök: ett besök i konsumentens eller någon annan konsuments bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig,

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten.

Avtalsvillkor som avviker från lagen

3 § Ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen.

2 kap. Distansavtal om varor och icke finansiella tjänster

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för distansavtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför tjänster åt en konsument. Kapitlet gäller också för marknadsföring som syftar till sådana avtal.

Kapitlet gäller inte distansavtal som

1. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,

2. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller en automatiserad affärslokal,

3. ingås med en teleoperatör genom användning av en offentlig telefonautomat, eller

4. ingås vid en auktion, om det är möjligt att delta i auktionen även på ett annat sätt än genom att använda ett medel för distanskommunikation.

För distansavtal om finansiella tjänster och överlåtelse av finansiella instrument gäller 3 kap.

2 § Bestämmelserna om informationsskyldighet i 6–8 §§, om ångerrätt i 9–16 §§, om lagval i 5 kap. 2 § och om risken för vissa meddelanden i 5 kap. 3 § gäller inte distansavtal om sådan upplåtelse eller överlåtelse som avses i lagen (1997:218) om konsumentskydd vid tidsdelat boende.

3 § Bestämmelserna om informationsskyldighet i 7 § och om ångerrätt i 9–16 §§ gäller inte distansavtal om

1. inkvartering,
2. transport,
3. servering, catering eller någon annan liknande tjänst, eller
4. kulturevenemang, idrottsevenemang eller någon annan liknande fritidsaktivitet,

under förutsättning att näringsidkaren i avtalet åtar sig att tillhandahålla tjänsten på en bestämd dag eller under en bestämd tidsperiod.

Bestämmelserna om informationsskyldighet i 7 § och om ångerrätt i 9–16 §§ gäller inte heller distansavtal om försäljning av livsmedel eller andra varor för ett hushålls löpande förbrukning, om varorna skall levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning.

4 § Bestämmelserna om ångerrätt i 9–16 §§ gäller inte distansavtal om

1. en tjänst och fullgörandet har påbörjats med konsumentens samtycke under ångerfristen,
2. en vara som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas eller som snabbt kan försämrats eller bli för gammal,
3. en förseglad ljud- eller bildupptagning eller ett förseglat datorprogram och förseglingen har brutits,
4. en tidning eller en tidskrift, eller
5. vadhållning eller andra lotteritjänster.

5 § Avser avtalet en vara som skall tillverkas eller väsentligt ändras efter konsumentens särskilda önskemål eller som annars skall få en tydlig personlig prägel, får konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att det inte skall finnas någon ångerrätt.

Information vid marknadsföring som syftar till distansavtal

6 § Vid marknadsföring som syftar till distansavtal skall näringsidkaren ge information om

1. sitt namn och sin adress,
2. varans eller tjänstens huvudsakliga egenskaper,
3. varans eller tjänstens pris, inbegripet skatter och avgifter,
4. leveranskostnader,
5. sättet för betalning och för leverans eller fullgörande på annat sätt,
6. vad som gäller om ångerrätt enligt denna lag,
7. kostnaden för att ett medel för distanskommunikation används, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa,
8. den tid under vilken erbjudandet gäller, och
9. avtalets kortaste löptid, om avtalet avser återkommande leveranser av varor eller avser en tjänst som utförs fortlöpande.

Informationen skall ges i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Informationen skall ges klart och begripligt och med användande av metoder som är anpassade till det medel för distanskommunikation som används. Näringsidkaren skall ta särskild hänsyn till behovet av skydd för underåriga.

Vid marknadsföring per telefon skall näringsidkaren i början av samtalet ge konsumenten information om sin identitet och om samtalets syfte.

Information när ett avtal har ingåtts

7 § När ett distansavtal har ingåtts skall näringsidkaren snarast därefter ge konsumenten en bekräftelse med den information

som avses i 6 § första stycket 1–5. Gäller distansavtalet en vara skall informationen ges senast vid leveransen, om inte varan skall levereras till någon annan än konsumenten. Informationen skall ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Om näringsidkaren redan tidigare har gett informationen i sådan form, behöver den inte ges på nytt, om inte annat följer av andra stycket.

Inom samma tid skall näringsidkaren alltid i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten ge denne information om

1. konsumentens ångerrätt enligt denna lag samt namn och adress till någon som ångerrätten kan utövas mot,

2. gatuadressen till det verksamhetsställe dit konsumenten kan framställa klagomål,

3. förekommande garantier och service, och

4. villkoren för att säga upp avtalet, om det gäller tills vidare eller för en längre tid än ett år.

Gäller distansavtalet en tjänst vars fullgörande sker med hjälp av ett medel för distanskommunikation, och utförs tjänsten vid ett enda tillfälle och faktureras av distributören av kommunikationsmedlet, behöver näringsidkaren bara ge konsumenten tillgång till gatuadressen till det verksamhetsställe dit konsumenten kan framställa klagomål.

Påföljd vid utebliven information

8 § Om en näringsidkare inte ger information i enlighet med 6 och 7 §§, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 6 och 7 §§ skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Konsumentens ångerrätt

9 § Konsumenten har rätt att frånträda distansavtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 10 § (ångerfrist). Konsumenten har alltid rätt att lämna eller sända meddelandet inom sju arbetsdagar från den dag som anges i 10 §.

10 § Vid distansavtal om överlåtelse eller upplåtelse av varor börjar ångerfristen löpa den dag då konsumenten tar emot varan eller en väsentlig del av den. Vid distansavtal om en tjänst börjar ångerfristen löpa den dag då avtalet ingås.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då föreskriven information enligt 7 § kommer konsumenten till handa.

11 § Om näringsidkaren i strid med 7 § andra stycket 1 underlåtit att i föreskriven form ge den information som nämns där, förlorar konsumenten sin ångerrätt ett år efter den dag då ångerfristen skulle ha börjat löpa enligt 10 § första stycket. Avser underlåtenheten någon annan information enligt 7 §, förlorar konsumenten sin ångerrätt tre månader efter den dagen.

12 § Konsumenten får utöva sin ångerrätt endast om den vara som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte om varan har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka den eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

13 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall konsumenten lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren.

Om konsumenten utövar sin ångerrätt vid distansavtal om en tjänst och har tagit emot material, skall konsumenten hålla detta tillgängligt på den plats där det har tagits emot, under förutsätt-

ning att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader. Materialet får även hållas tillgängligt på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta det där. Om näringsidkaren inte hämtar materialet inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller egendomen konsumenten utan ersättning.

14 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot varan eller, vid avtal om en tjänst, konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts.

Har näringsidkaren enligt avtal med konsumenten levererat en ersättningsvara, skall näringsidkaren alltid betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan. Näringsidkaren skall informera konsumenten om denna rätt till ersättning när ersättningsvaran levereras.

15 § Vid distansavtal som har ingåtts vid telefonsamtal skall tiden enligt 14 § första stycket för näringsidkarens återbetalningsskyldighet alltid räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts. Näringsidkaren skall i dessa fall även betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan.

Vid distansavtal som har ingåtts vid telefonsamtal har konsumenten rätt att behålla varan, eller i förekommande fall materialet, till dess att näringsidkaren fullgör hela sin betalningsskyldighet. Om näringsidkaren inte fullgör betalningsskyldigheten inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller varan eller materialet konsumenten utan ersättning.

Kreditavtal

16 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och med anledning av distansavtalet har fått kredit av näringsidkaren eller av någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och

näringsidkaren, skall kreditavtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

Fullgörelse

17 § Näringsidkaren skall fullgöra sin prestation inom skälig tid. Om konsumenten och näringsidkaren inte har skriftligen avtalat annat, skall prestationen fullgöras senast inom 30 dagar från den dag då konsumenten gjorde sin beställning.

Om näringsidkaren inte kan fullgöra sin prestation i tid och detta inte beror på konsumenten eller något förhållande på hans eller hennes sida, har konsumenten rätt att häva distansavtalet. Näringsidkaren skall informera konsumenten om detta. Häver konsumenten avtalet, skall näringsidkaren betala tillbaka vad konsumenten har betalat. Detta skall ske snarast och senast inom 30 dagar från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet hävts.

Vid avtal om ett kulturevenemang, ett idrottsevenemang eller någon liknande fritidsaktivitet utomhus kan konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att näringsidkarens återbetalningsskyldighet enligt andra stycket inte skall gälla om fritidsaktiviteten måste ställas in på grund av vädret och inte kan flyttas till ett annat tillfälle.

3 kap. Distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller om överlåtelse av finansiella instrument. Kapitlet gäller också för marknadsföring som syftar till sådana avtal.

Bestämmelserna gäller inte för de enskilda tjänster eller överlåtelse som utförs enligt ett distansavtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelse.

Om konsumenten inom ett år ingår ett nytt distansavtal som gäller överlåtelse av samma sorts finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte igen lämna information enligt 3–5 §§.

Med finansiella instrument avses detsamma som i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument.

2 § Bestämmelserna om ångerrätt i 7–12 §§ gäller inte distansavtal om

1. finansiell tjänst eller överlåtelse av finansiellt instrument där priset beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen,

2. kredit som är förenad med pantrett i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, eller

3. försäkring med en avtalad giltighetstid om en månad eller mindre.

Bestämmelserna om ångerrätt gäller inte heller om båda parter på konsumentens begäran har fullgjort sina förpliktelser enligt distansavtalet.

Information vid marknadsföring som syftar till distansavtal

3 § Vid marknadsföring som syftar till distansavtal skall näringsidkaren ge information om

1. sitt namn och organisationsnummer, sin adress och huvudsakliga verksamhet samt motsvarande uppgifter beträffande en mellanman som näringsidkaren anlitar, inklusive uppgift om dennes relation till näringsidkaren,

2. ansvarig tillsynsmyndighet,

3. den finansiella tjänstens eller det finansiella instrumentets huvudsakliga egenskaper,

4. den finansiella tjänstens eller det finansiella instrumentets pris, inbegripet arvoden, skatter och avgifter,
5. att det med avtalet kan följa skatter, avgifter eller kostnader som varken betalas genom näringsidkaren eller påförs av denne,
6. de särskilda risker som följer med den finansiella tjänsten eller det finansiella instrumentet, inklusive uppgift om att den tidigare värdeutvecklingen och avkastningen inte är någon garanti för den framtida utvecklingen och avkastningen,
7. sättet för betalning och för fullgörande,
8. vad som gäller om ångerrätt enligt denna lag, inklusive uppgift om vad konsumenten enligt 11 § kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten,
9. kostnaden för att ett medel för distanskommunikation används, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa,
10. den tid under vilken erbjudandet gäller,
11. avtalets kortaste löptid, om avtalet avser en fortlöpande eller periodiskt återkommande finansiell tjänst,
12. vad som gäller om uppsägning av avtalet i förtid eller ensidigt,
13. vilket lands lag om marknadsföring som har följts,
14. avtalsvillkor om vilket lands lag som skall tillämpas på avtalet och om vilken domstol som är behörig,
15. på vilket språk avtalsvillkoren och informationen tillhandahålls och på vilket språk näringsidkaren åtar sig att kommunicera under avtalstiden,
16. vilka möjligheter som finns att få en tvist med näringsidkaren prövad utanför domstol, och
17. vilka garantifonder eller liknande ersättningssystem som finns.

Informationen skall ges i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Informationen skall ges klart och begripligt och med användande av metoder som är anpassade till det medel för distanskommunikation som används. Näringsidkaren skall ta särskild hänsyn till behovet av skydd för underåriga.

4 § Vid marknadsföring per telefon skall näringsidkaren i början av samtalet ge konsumenten information om sin identitet och om samtalets syfte. Om konsumenten uttryckligen samtycker till det, behöver näringsidkaren inte ge all den information som anges i 3 § första stycket utan endast information enligt 3 § första stycket 3–5 och 8. Näringsidkaren skall dock upplysa konsumenten om att ytterligare information finns tillgänglig på begäran samt ange vad denna information avser. Det som sägs i 3 § andra stycket gäller också vid marknadsföring per telefon.

Överlämnande av avtalsvillkoren och informationen

5 § I rimlig tid innan ett distansavtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till skall näringsidkaren ge konsumenten samtliga avtalsvillkor och den information som avses i 3 § i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Om näringsidkaren redan tidigare har gett avtalsvillkoren och informationen i sådan form, behöver den inte ges på nytt.

Om avtalet skall ingås med användande av ett medel för distanskommunikation som inte tillåter att avtalsvillkoren och informationen ges i enlighet med det som sägs i första stycket, skall näringsidkaren i stället fullgöra skyldigheten omedelbart efter det att avtalet har ingåtts.

Konsumenten har rätt att när som helst under avtalstiden på begäran få del av avtalsvillkoren i en handling. Konsumenten har också rätt att ändra det medel för distanskommunikation som används, om inte detta är oförenligt med avtalet eller den finansiella tjänstens beskaffenhet.

Påföljd vid utebliven information

6 § Om en näringsidkare inte ger information i enlighet med 3–5 §§, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 3–5 §§ skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Konsumentens ångerrätt

7 § Konsumenten har rätt att frånträda distansavtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 8 § (ångerfrist). Vid distansavtal om livförsäkring eller privat individuellt pensionssparande är ångerfristen dock 30 dagar.

8 § Ångerfristen börjar löpa den dag då avtalet ingås eller, vid livförsäkring, den dag då konsumenten får kännedom om att försäkringsavtalet kommit till stånd. Ångerfristen börjar dock löpa tidigast den dag då föreskriven information enligt 5 § första eller andra stycket kommer konsumenten till handa.

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

9 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall konsumenten snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka de belopp och sända tillbaka det material som konsumenten har erhållit från näringsidkaren. Tiden skall räknas från den dag då konsumenten lämnade eller sände sitt meddelande om att avtalet frånträds.

10 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren, med avräkning för vad näringsidkaren får kräva enligt 11 §. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträds.

11 § Näringsidkaren får kräva att konsumenten betalar för den del av en finansiell tjänst som har tillhandahållits när närings-

idkaren tar emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträds. Näringsidkaren har också rätt till ersättning för skäligen kostnader för tjänsten för tiden före detta men inte för tiden därefter.

Näringsidkaren får inte kräva betalning enligt första stycket, om näringsidkaren

1. har underlåtit att lämna information enligt 3 § första stycket 8 om vad konsumenten kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten, eller

2. utan begäran från konsumenten har påbörjat fullgörandet av avtalet innan ångerfristen har löpt ut.

Anknytande distansavtal

12 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och det med anledning av distansavtalet har ingåtts ett anknytande distansavtal om tjänster som tillhandahålls av näringsidkaren eller av någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren, skall det anknytande avtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

4 kap. Hemförsäljningsavtal

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för hemförsäljningsavtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför tjänster åt en konsument.

Kapitlet gäller inte om

1. det pris som konsumenten sammanlagt skall betala understiger 300 kronor,

2. avtalet gäller finansiella instrument som avses i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,

3. avtalet gäller uppförande av byggnad eller en annan fast anläggning på mark eller i vatten, eller

4. avtalet ingås vid ett hembesök som äger rum på konsumentens initiativ och uttryckliga begäran och avtalet gäller en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens begäran eller som har ett direkt samband med den varan eller tjänsten.

2 § Bestämmelserna om informationsskyldighet i 3 och 4 §§, om ångerrätt i 5–10 §§, om lagval i 5 kap. 2 § och om risken för vissa meddelanden i 5 kap. 3 § gäller inte hemförsäljningsavtal om sådan upplåtelse eller överlåtelse som avses i lagen (1997:218) om konsumentskydd vid tidsdelat boende.

Bestämmelserna om informationsskyldighet i 3 och 4 §§ och om ångerrätt i 5–10 §§ gäller inte heller hemförsäljningsavtal om försäljning av livsmedel eller andra varor för ett hushålls löpande förbrukning, om varorna skall levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning.

Information när ett avtal ingås

3 § När ett hemförsäljningsavtal ingås skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denne informeras om sin ångerrätt enligt denna lag samt om namn och adress till någon som ångerrätten kan utövas mot. Detsamma gäller när konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som lämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett som kan användas för att utöva ångerrätten.

Den handling och den blankett som avses i första stycket skall överensstämma med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Påföljd vid utebliven information

4 § Om en näringsidkare inte ger information i enlighet med 3 §, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 3 § skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Konsumentens ångerrätt

5 § Konsumenten har rätt att frånträda hemförsäljningsavtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 6 § (ångerfrist). Konsumenten har alltid rätt att lämna eller sända meddelandet inom sju arbetsdagar från den dag som anges i 6 §.

6 § Vid hemförsäljningsavtal om överlåtelse eller upplåtelse av varor börjar ångerfristen löpa den dag då konsumenten tar emot varan eller en väsentlig del av den. Vid hemförsäljningsavtal om en tjänst börjar ångerfristen löpa den dag då avtalet ingås.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då handlingar enligt 3 § kommer konsumenten till handa.

Avser avtalet en vara som skall tillverkas eller väsentligt ändras efter konsumentens särskilda önskemål eller som annars skall få en tydlig personlig prägel, får konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att ångerfristen skall börja löpa den dag som anges i andra stycket oavsett om konsumenten har tagit emot varan eller en väsentlig del av den.

7 § Konsumenten får utöva sin ångerrätt endast om den vara som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte om varan har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka den eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

8 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall konsumenten lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren.

Om konsumenten har tagit emot varan eller en väsentlig del av den vid hembesöket eller under utflykten, skall konsumenten hålla varan tillgänglig på den plats där den har tagits emot. Varan får även hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta den där. Det sagda gäller också material som konsumenten har tagit emot vid ett hemförsäljningsavtal om en tjänst, förutsatt att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader. Om näringsidkaren inte hämtar varan eller materialet inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller egendomen konsumenten utan ersättning.

9 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts. Näringsidkaren skall även betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan.

Konsumenten har rätt att behålla varan, eller i förekommande fall materialet, till dess att näringsidkaren fullgör hela sin betalningsskyldighet. Om näringsidkaren inte fullgör betalningsskyldigheten inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller varan eller materialet konsumenten utan ersättning.

Har näringsidkaren enligt avtal med konsumenten levererat en ersättningsvara, skall näringsidkaren alltid betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan. Näringsidkaren skall informera konsumenten om denna rätt till ersättning när ersättningsvaran levereras.

Kreditavtal

10 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och med anledning av hemförsäljningsavtalet har fått kredit av näringsidkaren eller av någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren, skall kreditavtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

Fullgörelse

11 § Näringsidkaren skall fullgöra sin prestation inom skälig tid. Om konsumenten och näringsidkaren inte har skriftligen avtalat annat, skall prestationen fullgöras senast inom 30 dagar från den dag då konsumenten gjorde sin beställning.

Om näringsidkaren inte kan fullgöra sin prestation i tid och detta inte beror på konsumenten eller något förhållande på hans eller hennes sida, har konsumenten rätt att häva hemförsäljningsavtalet. Näringsidkaren skall informera konsumenten om detta. Häver konsumenten avtalet, skall näringsidkaren betala tillbaka vad konsumenten har betalat. Detta skall ske snarast och senast inom 30 dagar från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet hävts.

Vid avtal om ett kulturevenemang, ett idrottsevenemang eller någon liknande fritidsaktivitet utomhus kan konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att näringsidkarens återbetalningsskyldighet enligt andra stycket inte skall gälla om fritidsaktiviteten måste ställas in på grund av vädret och inte kan flyttas till ett annat tillfälle.

5 kap. Gemensamma bestämmelser*Behörighet för näringsidkarens ombud*

1 § Anlitar näringsidkaren ett ombud, skall denne alltid anses behörig att handla på näringsidkarens vägnar när det gäller att ingå distansavtal eller hemförsäljningsavtal, att utfästa förmåner

som är avsedda att ingå i ett sådant avtal samt att ta emot betalning för näringsidkarens räkning. Näringsidkaren kan inte till nackdel för konsumenten inskränka denna behörighet.

Lagval

2 § Ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet skall tillämpas på avtalet gäller inte i fråga om regler om distansavtal eller hemförsäljningsavtal, om den lag som gäller med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd.

Risken för vissa meddelanden

3 § Har konsumenten i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt lämnat eller sänt ett meddelande om att han eller hon utövar ångerrätten, får meddelandet återopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005, då lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal skall upphöra att gälla.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Härigenom föreskrivs att 97 a § lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

97 a §

Försäkringstagaren har rätt att säga upp försäkringen inom *två veckor* från den dag då han fick kännedom om att avtalet kommit till stånd. Detta gäller dock inte

1. försäkringar som grundas på kollektivavtal eller som grundas på gruppavtal och handhas av företrädaren för gruppen, eller

2. försäkringar med en avtalad giltighetstid om sex månader eller mindre.

Om försäkringstagaren säger upp avtalet enligt första stycket, befrias han från alla framtida förpliktelser som annars följer av avtalet.

Förbehåll, som i jämförelse med första och andra styckena är till nackdel för försäkringstagaren, får inte åberopas av försäkringsgivaren.

Försäkringstagaren har rätt att säga upp försäkringen inom *30 dagar* från den dag då han fick kännedom om att avtalet kommit till stånd. Detta gäller dock inte

1. försäkringar som grundas på kollektivavtal eller som grundas på gruppavtal och handhas av företrädaren för gruppen, eller

2. försäkringar med en avtalad giltighetstid om sex månader eller mindre.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Vid försäljning som omfattas av denna lag skall genom en väl synlig skylt eller på något annat verksamt sätt lämnas upplysning om näringsidkarens namn, postadress och telefonnummer.

Om det pris som konsumenten sammanlagt skall betala överstiger 300 kronor, skall informationen dessutom lämnas skriftligen till konsumenten.

Denna paragraf gäller inte vid sådan försäljning som omfattas av *hemförsäljningslagen* (1981:1361).

Denna paragraf gäller inte vid sådan försäljning som omfattas av *lagen (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

1.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:351) om handelsagentur

Härigenom föreskrivs att 17 och 22 §§ lagen (1991:351) om handelsagentur skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Agenten får inte utan särskilt bemyndigande sluta avtal om försäljning eller köp på huvudmannens vägnar.

I fråga om *hemförsäljning* finns särskilda bestämmelser i *hemförsäljningslagen* (1981:1361).

I fråga om *distansavtal och hemförsäljningsavtal* finns särskilda bestämmelser i *lagen* (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

22 §

Agenten får inte utan särskilt bemyndigande ta emot betalning för sålda varor eller efter det att ett avtal har ingåtts medge anstånd med betalningen eller nedsättning i priset eller annan ändring i avtalet.

Får huvudmannen kännedom om att agenten utan bemyndigande har vidtagit en åtgärd som avses i första stycket beträffande ett avtal som kan anses ha kommit till stånd genom agentens medverkan eller som har ingåtts med en tredje man som hör till ett område eller en kundkrets som har tilldelats agenten, skall huvudmannen, om han inte vill godkänna åtgärden, meddela tredje man detta utan oskäligt uppehåll. Gör han inte det, anses han ha godkänt åtgärden.

I fråga om *hemförsäljning* finns särskilda bestämmelser i *hemförsäljningslagen* (1981:1361).

I fråga om *distansavtal och hemförsäljningsavtal* finns särskilda bestämmelser i *lagen* (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

1.5 Förslag till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601)

Härigenom föreskrivs att 3 § prisinformationslagen (1991:601) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

3 §
Särskilda föreskrifter om information till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1992:830), konsumentförsäkringslagen (1980:38), lagen (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring, lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

Föreslagen lydelse

3 §
Särskilda föreskrifter om information till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1992:830), konsumentförsäkringslagen (1980:38), lagen (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring, lagen (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och lagen (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

2 Ärendet

Europaparlamentet och rådet antog den 23 september 2002 direktivet (2002/65/EG) om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG samt direktiven 97/7/EG och 98/27/EG (det nya direktivet eller direktivet). Direktivet är avsett att fylla den lucka i EU:s regelverk som skapats genom att distansavtal om finansiella tjänster är undantagna från tillämpningsområdet för direktivet (97/7/EG) om konsumentskydd vid distansavtal (det allmänna direktivet). Det nya direktivet innehåller, precis som det allmänna direktivet, bestämmelser om näringsidkarens informations skyldighet och konsumentens ångerrätt vid avtal som ingås på distans, t.ex. genom försäljning per telefon eller över Internet. Ångerrätten enligt det nya direktivet skiljer sig dock åtskilligt från tidigare. De praktiska rättsverkningarna av den kan snarare liknas vid en fri uppsägningsrätt. Även informationsbestämmelserna skiljer sig markant från dem i det allmänna direktivet. Medlemsstaterna skall ha genomfört direktivet senast den 9 oktober 2004.

Direktivet finns som *bilaga 1*.

En jämförelsetabell med en sammanställning av bestämmelserna i direktivet och motsvarande eller närmast motsvarande bestämmelser i föreslagen eller befintlig svensk lagstiftning finns som *bilaga 2*.

Liksom vid genomförandet av det allmänna direktivet har överläggningar hållits med företrädare för ansvariga departement i Danmark, Finland, Island och Norge. Vid överläggningarna har man sökt enas om hur direktivet bör tolkas och hur det lämpli-

gen kan genomföras. Nordiska ministerrådets rapport "Konsumentkrav på genomförande av EU:s direktiv om distansavtal för finansiella tjänster" (TemaNord 2003:000) har också beaktats. De synpunkter som kommer fram vid remissbehandlingen av denna departementspromemoria skall ligga till grund för fortsatta nordiska överläggningar.

Såväl under förhandlingsarbetet med direktivet som under arbetet med att genomföra det har också samrådsmöten hållits med företrädare för berörda myndigheter och organisationer, nämligen Finansinspektionen, Konsumentverket, Svenska Bankföreningen, Sveriges Försäkringsförbund, Fristående Sparbankers Riksförbund, Finansbolagens Förening, Svenska Fondhandlarenföreningen, Fondbolagens Förening och Konsumenternas Försäkringsbyrå.

Översyn av nuvarande bestämmelser om distans- och hemförsäljningsavtal

Regeringen gav den 9 november 2000 Konsumentverket i uppdrag att göra en utvärdering av det svenska genomförandet av det allmänna direktivet såsom detta kommit till uttryck i lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal (distansavtalslagen).

Konsumentverket har haft kontinuerlig kontakt med konsumentvägledningen i kommunerna. Även verkets egen tillsyn över tillämpningen av lagen har varit en väsentlig del av underlaget för utvärderingen. Regelbundna kontakter har också tagits med företrädare för olika branschorganisationer. I rapporten konstaterar Konsumentverket att distansavtalslagen varken har inneburit några hinder för Internetbolagens verksamhet eller några större konsekvenser för telefonförsäljningen eller postorderförsäljningen. Inte heller i övrigt har lagen haft några mer påtagliga effekter för näringsidkarnas villkor. Däremot synes näringslivets kunskap om lagen vara tämligen svag. Av rapporten framgår vidare att både näringsidkare, konsumenter och konsumentvägledare menar att lagen i sin nuvarande form är svårtillgänglig.

Konsumentverket lämnar i rapporten vissa förslag på ändringar i distansavtalslagen. Förslagen behandlas i denna promemoria.

Konsumentverket framhåller vidare att regeringen i vissa avseenden bör verka för en ändring i de aktuella EG-direktiven. Verket föreslår således att den värdegräns om 300 kr som gäller vid hemförsäljning bör införas även vid distansavtal, att undantag från ångerrätten bör införas för distansavtal om kursverksamhet och försäljning av levande djur och att en gemensam yttersta tidsfrist om ett år för utövandet av ångerrätten bör införas för distansavtal och hemförsäljningsavtal. Eftersom det på gemenskapsnivå inte kan förväntas något ytterligare reformarbete rörande direktiven inom överskådlig tid, föranleder emellertid dessa förslag för närvarande ingen åtgärd.

En sammanfattning av rapporten finns som *bilaga 3*.

Verkets rapport har remitterats till de instanser som framgår av *bilaga 4*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2002/9274/L2).

3 Direktivet om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter

Syftet med direktivet är en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter (*artikel 1*). En i ingressen till direktivet uttalad målsättning är att inom ramen för arbetet med att förverkliga den inre marknaden gradvis befästa marknaden för finansiella tjänster och bidra till en hög konsumentskyddsnivå. I ingressen framhålls att finansiella tjänster är särskilt lämpade för distansförsäljning och att ett regelsystem för detta kommer att öka konsumenternas förtroende för ny teknik för distansförsäljning, t.ex. elektronisk handel (*ingressats 1 och 5*).

Direktivets bestämmelser är avsedda att tillämpas på distansavtal om finansiella tjänster som sluts mellan en näringsidkare och en konsument samt på marknadsföring som syftar till sådana avtal. *Artikel 18* klargör förhållandet till det allmänna direktivet och föreskriver att undantagsregeln i artikel 3.1 första strecksatsen i det allmänna direktivet skall ändras så att det framgår att det direktivet inte skall tillämpas på sådana avtal om finansiella tjänster som omfattas av det nya direktivet. Eftersom direktivet alltså kompletterar det allmänna direktivet, anknyter definitionerna av begreppen distansavtal, konsument och näringsidkare mycket nära till dem som används i det allmänna direktivet. Det skall således vara fråga om avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument inom ramen för ett system för distansförsäljning eller tillhandahållande av tjänster på distans organiserat av näringsidkaren, som för detta avtal uteslutande använder en eller flera tekniker för distanskommunikation fram till och med tidpunkten då avtalet ingås (*artikel 2 a*). Med det senare avses

alla tekniker som medför att avtal kan slutas utan att parterna träffas fysiskt, såsom telefon, Internet, postorder, brev m.m. Den för avgränsningen mot det allmänna direktivet helt avgörande definitionen av begreppet finansiell tjänst anges i *artikel 2 b*). Av definitionen framgår att begreppets innebörd är vid och omfattar alla banktjänster samt tjänster som avser krediter, försäkringar, privata individuella pensioner, investeringar eller betalningar.

Tillämpningsområdet för direktivet är således brett och i princip avsett att omfatta alla finansiella tjänster som kan tillhandahållas på distans (*ingressats 14*). En viss begränsning följer emellertid av *artikel 1.2*, som handlar om bestämmelsernas tillämplighet på avtal om fortlöpande tjänster eller återkommande transaktioner av samma slag, t.ex. ett kontoavtal med betalservice. Innebörden av artikeln är att direktivets bestämmelser då endast skall gälla vid ingåendet av det inledande avtalet. En liknande konstruktion skall gälla om parterna inte har träffat något inledande avtal men de på varandra följande transaktionerna eller separata transaktionerna av samma slag fördelade över tiden utförs mellan samma avtalsslutande parter. I dessa fall skall bestämmelserna om näringsidkarens informationsskyldighet bara utlösas vid den första transaktionen. Bestämmelsen har utformats mot bakgrund av att serier av transaktioner mellan samma parter avtalsrättsligt kan bedömas på olika sätt i medlemsstaterna (*ingressatserna 16 och 17*).

Näringsidkarens informationsskyldighet

Precis som i det allmänna direktivet är bestämmelserna om näringsidkarens informationsskyldighet en av de mest centrala delarna av konsumentskyddet enligt direktivet. Informationskravet är dock ännu mer omfattande och detaljstyrt än i det allmänna direktivet. En markant skillnad mot det allmänna direktivet är också kravet att all information i princip skall lämnas före avtalsslutet. Någon uppdelning motsvarande den i det allmänna direktivet om förhands- och efterhandsinformation förekommer

alltså inte. Enligt *artikel 3* skall konsumenten i rimlig tid innan han eller hon blir bunden av ett distansavtal eller ett anbud informeras om bl.a. näringsidkarens identitet och adress, den finansiella tjänstens huvudsakliga egenskaper, priset för tjänsten inbegripet alla skatter och avgifter, ångerrätten och villkoren för utövande av den inklusive uppgift om vilket belopp som konsumenten kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten, distansavtalets närmare bestämmelser om uppsägningsrätt och lagvalsklausuler m.m. samt klagomålshantering och tvistlösning utanför domstol.

Artikel 3 ställer inte några krav på att den i artikeln angivna informationen skall lämnas i viss form. Det gör i stället *artikel 5*, som föreskriver att informationen och samtliga avtalsvillkor skall överlämnas till konsumenten i pappersform eller på annat varaktigt medium som är tillgängligt för denne. Detta skall ske inom rimlig tid innan konsumenten är bunden av ett distansavtal eller ett anbud. För att ytterligare säkerställa konsumentens informationsbehov föreskriver artikel 5 vidare att konsumenten har rätt att när som helst under avtalsförhållandet på begäran erhålla avtalsvillkoren i pappersform.

Konsumentens ångerrätt

Den andra centrala delen av konsumentskyddet är, precis som i det allmänna direktivet, konsumentens ångerrätt. Konsumenten skall alltså ha rätt att utan påföljd och utan att behöva ange några skäl frånträda ett ingånget distansavtal. Ångerfristen är 14 dagar från den dag då avtalet ingås. Vid livförsäkringar som omfattas av det andra livförsäkringsdirektivet (90/619/EEG) och privata individuella pensioner är ångerfristen förlängd till 30 dagar. Vid livförsäkringar skall fristen inte heller beräknas från dagen för avtalet utan från den dag då konsumenten informeras om att distansavtalet ingåtts. Fristen börjar dock aldrig löpa förrän konsumenten erhåller avtalsvillkoren och den föreskrivna informationen (*artikel 6*). Någon yttersta tidsgräns inom vilken ångerrätten måste utövas föreskrivs inte i direktivet.

Som redan antytts skiljer sig ångerrätten från vad som gäller enligt det allmänna direktivet. Till ångerrätten har nämligen kopplats en rätt för näringsidkaren att kräva betalning för den del av den finansiella tjänsten som faktiskt har tillhandahållits när ångerrätten utövas. Den begärda ersättningen får inte överstiga ett belopp som står i proportion till omfattningen av den redan tillhandhållna tjänsten jämförd med samtliga prestationer enligt avtalet och får inte i något fall vara så stor att den kan tolkas som en påföljd. Härutöver skall parterna inom 30 dagar från meddelandet om att konsumenten vill utöva ångerrätten återställa de betalningar och den egendom de fått om hand i enlighet med distansavtalet (*artikel 7*). Denna reglering får till följd att de praktiska rättsverkningarna snarare kan liknas vid en fri uppsägningsrätt än en ångerrätt i strikt mening.

För bestämmelserna om ångerrätt gäller även vissa undantag, vilka huvudsakligen är motiverade med hänsyn till vikten av att motverka missbruk. Bestämmelserna är således inte tillämpliga på distansavtal om finansiella tjänster vars pris beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen (*artikel 6.2*). Härigenom undantas bl.a. avtal om överlåtelse av sådana finansiella instrument som omsätts på marknaden och uppdrag om växling till främmande valuta. Från ångerrätten undantas även vissa kortfristiga försäkringar och avtal som båda parter på konsumentens uttryckliga begäran har fullgjort innan konsumenten har utövat sin ångerrätt. Medlemsstaterna har enligt *artikel 6.3* också givits rätt att införa undantag från ångerrätten för bl.a. krediter som säkras genom panträtt i fast egendom eller bostadsrätt.

Betalning med kort och tjänster som utförs utan begäran

Artikel 8 i direktivet föreskriver, på motsvarande sätt som i det allmänna direktivet, att medlemsstaterna skall se till att det finns lämpliga bestämmelser så att konsumenten kan begära annullering av en betalning som har gjorts genom bedräglig användning

av konsumentens betalkort samt få de utbetalda beloppen återkrediterade eller återbetalda.

Enligt *artikel 9* skall medlemsstaterna, precis som enligt det allmänna direktivet, vidta nödvändiga åtgärder för att förbjuda att finansiella tjänster tillhandahålls en konsument utan föregående begäran, när tillhandahållandet innefattar ett krav på betalning. Medlemsstaterna skall också vidta nödvändiga åtgärder för att under sådana förhållanden befria konsumenten från all skyldighet att fullgöra någon motprestation.

Begränsning av vissa marknadsföringsåtgärder

Enligt *artikel 10* skall näringsidkarens användning av automatiska uppringningssystem utan mänsklig medverkan och telefax förutsätta att konsumenten på förhand har gett sitt samtycke. Beträffande annan teknik för distanskommunikation som möjliggör individuell kommunikation skall medlemsstaterna se till att den endast kommer till användning om konsumenten har lämnat sitt samtycke eller, i vart fall, inte uttryckligen motsatt sig en sådan användning. Bestämmelserna står i huvudsaklig överensstämmelse med artikel 10 i det allmänna direktivet.

Medel för att säkra efterlevnaden

Medlemsstaterna skall föreskriva lämpliga påföljder för näringsidkaren då denne inte följer de nationella bestämmelser som har antagits för att genomföra direktivet. I detta syfte får föreskrivas att en konsument kostnadsfritt och utan påföljd kan säga upp distansavtalet när som helst. Påföljderna skall vara effektiva, proportionella och avskräckande (*artikel 11*).

Medlemsstaterna skall också se till att det i konsumenternas intresse finns lämpliga och effektiva rättsmedel. Dessa medel skall innefatta bestämmelser varigenom ett eller flera organ får väcka talan inför domstol eller förvaltningsmyndighet för att säkerställa att nationella bestämmelser för genomförandet av di-

rektivet tillämpas. Det kan röra sig om offentliga organ, konsumentorganisationer som har ett berättigat intresse att skydda konsumenter eller yrkessammanslutningar som har ett berättigat intresse av att få saken prövad. Nödvändiga åtgärder skall även vidtas för att säkerställa att operatörer och leverantörer av teknik för distanskommunikation under vissa förutsättningar upphör med sådana förfaranden som strider mot direktivet (*artikel 13*).

Enligt *artikel 14* skall medlemsstaterna verka för att klagomåls- och prövningsförfaranden utom domstol kommer till stånd och uppmuntra sådana organ att samarbeta för att lösa gränsöverskridande tvister.

Medlemsstaterna får vidare föreskriva att näringsidkaren skall ha bevisbördan för att skyldigheten att informera konsumenten fullgjorts samt att konsumenten förklarat sig villig att ingå avtalet och samtyckt till fullgörelse enligt avtalet (*artikel 15*).

Övrigt

Medlemsstaterna får enligt *artikel 16* införa övergångsbestämmelser enligt direktivet gentemot näringsidkare som är etablerade i en medlemsstat som ännu inte genomfört direktivet.

I *artiklarna 17–19* föreskrivs om vissa ändringar i det tidigare nämnda andra livförsäkringsdirektivet och i det allmänna direktivet och direktivet (98/27/EG) om förbuds föreläggande för att skydda konsumenternas intressen.

Direktivet trädde i kraft den 9 oktober 2002. Det skall genomföras av medlemsstaterna senast den 9 oktober 2004. Kommissionen skall undersöka hur den inre marknaden för distansavtal om finansiella tjänster fungerar och skall senast den 9 april 2006 lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om genomförandet, tillsammans med eventuella förslag om ändring av direktivet eller ytterligare harmonisering av bestämmelserna som rör information och ångerrätt (*artiklarna 20–22*).

4 Genomförande av direktivet

4.1 Utgångspunkter för genomförandet

Ett EG-direktiv är bindande för medlemsstaterna med avseende på det resultat som skall uppnås men överläter åt medlemsstaterna att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet (artikel 249 i EG-fördraget). Detta innebär att medlemsstaterna inte är bundna av t.ex. ett direktivs terminologi och systematik, om väl det avsedda resultatet uppnås med en annan terminologi och systematik. Avgörande är att den materiella lagstiftningen uppnår det resultat i sak som direktivet eftersträvar.

Att märka är att det nya direktivet, i motsats till vad som normalt är fallet i fråga om direktiv till skydd för konsumenten, till övervägande del försöker åstadkomma en fullharmonisering av det område som regleras i direktivet. I ingressats 13 uttrycks således att medlemsstaterna inte bör kunna besluta om andra bestämmelser än dem som fastställs i direktivet på de områden som harmoniseras i direktivet, om det inte särskilt anges. I vad mån de enskilda artiklarna i direktivet är utformade med fullharmonisering i sikte kommer att behandlas närmare i anslutning till övervägandena i respektive del. Något förenklat gäller att medlemsstaterna är fria att behålla eller anta strängare krav på näringsidkarens förhandsinformation till konsumenten (se artikel 4), medan avsikten är att bestämmelserna om ångerrätten och övriga delar av direktivet i huvudsak skall innefatta en fullharmonisering. Skälen till denna ordning sammanhänger delvis med

den rättsgrund i fördraget som direktivet hänvisar till, artiklarna 47.2, 55 och 95. Denna implicerar att det är fråga om åtgärder som, vad gäller det fördragsrättsliga stödet, tillkommit i syfte att upprätta den inre marknaden med fri rörlighet för bl.a. tjänster och kapital. I ingressats 12 uttrycks också att det skulle inverka negativt på den inre marknadens funktion och på konkurrensen om medlemsstaterna antog motstridiga eller olika bestämmelser om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och att det därför är nödvändigt att på gemenskapsnivå införa gemensamma regler som inte innebär någon minskning av det allmänna konsumentskyddet i medlemsstaterna.

Det nu sagda innebär att handlingsutrymmet för medlemsstaterna generellt sett kan sägas vara något mindre än vid genomförandet av ett s.k. minimidirektiv, som endast uppställer en miniminivå för konsumentskyddet. Eftersom direktivet till övervägande del skall ge fullharmonisering, har det medfört mera långtgående och detaljerade regler än om det bara hade varit ett minimidirektiv. Det bör dock betonas att även ett fullharmoniseringsdirektiv ger en viss frihet för genomförandet. Det nya direktivet är inte utformat som en modellag med färdiga bestämmelser som medlemsstaterna har att inkorporera i nationell rätt. Bestämmelserna – även i de delar som är avsedda att innefatta fullharmonisering – riktar sig enbart till medlemsstaterna och lämnar ett förhållandevis stort utrymme att anpassa såväl terminologi och systematik som valda lagtekniska lösningar till befintlig nationell lagstiftning inom samma eller näraliggande områden, främst den nuvarande distansavtalslagen. En utgångspunkt vid genomförandet bör därför vara att en sådan anpassning skall ske så långt det är möjligt.

Vidare öppnar direktivet i många frågor upp för skilda sakliga lösningar. En utgångspunkt redan vid antagandet av direktivet var, som sagt, att bestämmelserna på gemenskapsnivå inte skall urholka det konsumentskydd som gällande nationell rätt redan ger. Detta bör naturligtvis beaktas även vid genomförandet. Samtidigt bör det undvikas att konsumentintresset onödigt och i allt för hög grad går ut över andra samhällsliga intressen, såsom

goda förutsättningar för handel och kreditgivning. I allt väsentligt ger direktivet möjlighet att ta hänsyn till detta vid genomförandet. Genomgående bör också eftersträvas en så enkel och klar svensk lagstiftning som möjligt.

En annan utgångspunkt vid genomförandet av direktivet bör vara intresset av att kunna ansluta till sådana gemensamma nordiska tolkningar av direktivets bestämmelser som kunnat uppnås genom mötena på departementsnivå. Det nära släktskapet mellan de nordiska språken, likheterna i samhällsstrukturen och det sedan länge utvecklade nordiska samarbetet gör att det finns goda förutsättningar för en utveckling av den internordiska marknaden för distansavtal rörande många finansiella tjänster. En gemensam nordisk förståelse av direktivet kan dessutom bidra till att detta kan tolkas och genomföras på ett likartat sätt inom hela EU. Slutligen har det naturligtvis också ett värde i sig att den nordiska rättslikheten så långt möjligt kan upprätthållas.

I sammanhanget kan påpekas att den svenska lydelsen av direktivet på en del punkter skiljer sig från andra lydelse sakligt sett. För att bedöma vilket resultat direktivet vill uppnå har därför även andra lydelse använts, främst den danska, engelska och franska.

4.2 En ny lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal

Förslag: Direktivet skall genomföras i en ny särskild lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal. Den nya lagen skall även innehålla bestämmelser om distansavtal om överlåtelse och upplåtelse av lös egendom och utförande av icke finansiella tjänster samt bestämmelser om hemförsäljningsavtal, vilka till stor del överförs oförändrade från den nuvarande distansavtalslagen (se avsnitt 5 nedan). Den nya lagen kommer därmed att reglera konsumentskyddet vid alla slags distansavtal och hemförsäljningsavtal och ersätter den nuvarande distansavtalslagen. Lagen skall vara tvingande till konsumentens förmån. (Se 1 kap. 1 och 3 §§.)

Skälen för förslaget: I den nuvarande distansavtalslagen finns bestämmelser om näringsidkarens informationsskyldighet och konsumentens ångerrätt när en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför tjänster åt en konsument, om avtalet ingås inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för att träffa avtal på distans (distansavtal) eller avtalet ingås vid ett hembesök eller under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe (hemförsäljningsavtal). Lagen gäller också för marknadsföring som syftar till sådana distansavtal. Den gäller dock inte för bl.a. distansavtal som avser försäkring, kredit eller någon annan finansiell tjänst och inte heller för hemförsäljningsavtal om finansiella instrument. Som har framgått har bestämmelserna i den nuvarande distansavtalslagen tillkommit för att genomföra det allmänna direktivet och även anpassats efter hemförsäljningsdirektivet.

Som redan påpekats skiljer sig näringsidkarens informationsskyldighet och konsumentens ångerrätt i det nya direktivet på många sätt från motsvarande bestämmelser i det allmänna direktivet och i hemförsäljningsdirektivet. Ett genomförande av det nya direktivet förutsätter därför ett betydande antal nya lagregler av både civilrättsligt och marknadsrättsligt slag. Det förefaller dock inte lämpligt att genomföra det nya direktivet med en ny lag som bara handlar om konsumentskydd vid distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument. Som Lagrådet framhöll under lagstiftningsarbetet med den nuvarande distansavtalslagen är det en fördel om i stort sett alla bestämmelser om ångerrätt finns samlade i en enda lag och om innehållet i tre direktiv med nära samband med varandra hålls samman i den svenska lagstiftningen (se prop. 1999/2000:89 s. 22 och 134).

Det nu sagda talar för att genomförandet bör ske i en samlad lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal som är tillämplig på alla typer av distans- och hemförsäljningsavtal (se vidare i avsnitt 5.1). Eftersom det är fråga om så många och, vad främst gäller strukturen, genomgripande förändringar, bör genomförandet inte ske med ändringar i den nuvaran-

de distansavtalslagen. Den nuvarande lagen bör i stället upphöra att gälla samtidigt som den nya lagen träder i kraft.

Enligt artikel 12.1 i det nya direktivet, artikel 12.1 i det allmänna direktivet och artikel 6 i hemförsäljningsdirektivet kan en konsument inte avstå från de rättigheter han eller hon har fått genom att direktiven har införlivats med den nationella rätten. Bestämmelsen härom i den nuvarande lagens 8 § bör överföras till den nya distansavtalslagens inledande del.

4.3 Tillämpningsområdet

4.3.1 Avtal om finansiella tjänster m.m.

Förslag: Bestämmelserna om distansavtal om finansiella tjänster skall tillämpas på distansavtal om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster och om överlåtelse av finansiella instrument. Bestämmelserna skall även tillämpas på marknadsföring som syftar till sådana avtal. (Se 3 kap. 1 § första stycket.)

Skälen för förslaget

Finansiell tjänst

Det allmänna tillämpningsområdet för direktivet och den helt avgörande avgränsningen gentemot det allmänna direktivet följer av definitionen av begreppet finansiell tjänst.

Enligt direktivets definition avses med en *finansiell tjänst*: ”alla banktjänster samt tjänster som avser krediter, försäkringar, privata individuella pensioner, investeringar eller betalningar” (artikel 2 b).

Kommissionens ursprungliga direktivförslag, som presenterades den 14 oktober 1998 (KOM [1998] 468), innehöll en bilaga med en vägledande förteckning över vad som skulle anses som finansiella tjänster. Bilagan upptog följande:

1. mottagande av insättningar och övriga återbetalningspliktiga medel,

2. utlåningsverksamhet, särskilt konsumtionskrediter och hypotekskrediter,
3. finansiell leasing,
4. betalningsförmedling, utgivning och administration av betalningsmedel,
5. valutatjänster,
6. garantier och åtaganden,
7. mottagande, överföring och/eller verkställande av order i samband med följande finansiella instrument samt tjänster avseende eller i samband med utgivning av följande finansiella produkter:
 - a) penningmarknadsinstrument
 - b) överlåtbara värdepapper
 - c) andelar i värdepappersfonder och andra kollektiva investeringsprogram
 - d) finansiella terminskontrakt och optioner
 - e) valuta- och ränteinstrument,
8. portföljförvaring och investeringsrådgivning avseende något av de instrument som anges i punkt 7,
9. förvaring och förvaltning av värdepapper,
10. bankfackstjänster,
11. försäkringar, utom livförsäkringar,
12. livförsäkringar,
13. livförsäkringar knutna till investeringsfonder,
14. långfristiga sjukförsäkringar som inte kan sägas upp,
15. återköp av kapital och
16. individuella pensionsförsäkringar.

I sammanhanget bör även nämnas den vägledande förteckning över finansiella tjänster som tidigare fanns i bilaga II till det allmänna direktivet. Bilagan har, i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 18.2 i det nya direktivet, numera utgått. Förteckningen hänvisar till ett antal av gemenskapens rättsakter, såsom ”de investeringstjänster som avses i bilagan till rådets direktiv (93/22/EEG) om investeringstjänster inom värdepappersområdet” och ”tjänster i samband med verksamhet som omfattas av ömsesidigt erkännande och som anges i bilagan till rådets direktiv (89/646/EEG) om samordning av lagar och andra författningar om rätten att starta och bedriva verksamhet i kreditinstitut”. Det senare direktivet har sedermera ersatts av Europaparlamentets och rådets direktiv (2000/12/EG) med samma namn.

Direktivets slutgiltiga version hänvisar inte till någon sådan vägledande förteckning. Detta bör dock inte tolkas som uttryck för att man avsett att begränsa direktivets tillämpningsområde. Tvärtom talar övervägande skäl för att de tjänster som omnämns i de två nyss nämnda vägledande förteckningarna utgör finansiella tjänster i direktivets mening, i vart fall som huvudregel. Det främsta skälet till att man i den slutliga direktivtexten utmönstrat alla hänvisningar till vägledande förteckningar synes i stället ha varit en önskan att tillskapa en vid och flexibel definition som kan följa den snabba utvecklingen av finansiella tjänster som säljs på distans. Redan den slutliga definitionens ordalydelse talar således för en vid förståelse av begreppet finansiell tjänst. Detta tydliggörs även i ingressats 14.

Som en allmän utgångspunkt bör gälla att frågan om en viss företeelse skall anses utgöra en finansiell tjänst avgörs utifrån *tjänstens karaktär*, inte utifrån vem som tillhandahåller den. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har det visat sig råda samsyn på denna punkt. Inte heller bör det spela någon avgörande roll för bedömningen om tjänsteutövaren står under tillsyn eller är underkastad särskilda regler som gäller för en viss typ av verksamhet. Det är alltså i princip utan betydelse om ett distansavtal om en viss kredit ingås med en bank för vilken tillstånd att bedriva bankrörelse meddelats enligt bankrörelselagen (1987:617) eller med en kreditgivare vars verksamhet inte är tillståndspliktig. En annan sak är att de allra flesta finansiella tjänster tillhandahålls av institut som står under tillsyn eller för vilka särskild lagstiftning eller tillståndsplikt gäller. Det kan inte heller uteslutas att den omständigheten att tjänsten tillhandahålls av en professionell aktör på de finansiella marknaderna någon gång bör kunna ha betydelse vid tvivelsmål om tjänstens karaktär.

Det som allmänt sett kan sägas vara karaktäristiskt för en finansiell tjänst är vidare att den, direkt eller indirekt, har att göra med pengar, andra betalningsmedel, finansiella risker eller finansiella säkerheter. Vidare ingår försäkringar i begreppet. Finansiella tjänster i direktivets mening är således t.ex. inlåning på konto, utgivning av obligationer eller tillhandahållande av andra

sparformer, utlåning och annan kreditgivning, garantiförbindelser eller ställande av annan säkerhet, försäkringar, valutatransaktioner, betalningsförmedling samt mottagande och förmedling av order avseende investeringar.

Det finns en definition av begreppet tjänst i artikel 50 i EG-fördraget, vilken har till syfte att avgränsa tillämpningsområdet för den fria rörligheten av tjänster enligt fördragets artikel 49. Enligt denna definition är det en förutsättning att det handlar om en prestation som normalt utförs mot ersättning. Vid departementsöverläggningarna har man konstaterat att det även vid avtal om finansiella tjänster normalt utgår ersättning men att detta inte bör anses vara en förutsättning för att det skall vara fråga om en finansiell tjänst i direktivets mening.

Det bör vidare betonas att begreppet finansiell tjänst i direktivets mening även omfattar en del avtal som i svensk civilrätt snarare betraktas som överlåtelse av lös egendom, t.ex. köp av aktier, samt vissa avtal som innehåller moment av både köp och tjänst. Se vidare nedan under rubriken Handel med värdepapper och andra investeringstjänster.

Även om det, som sagt, inte bör spela någon direkt roll om tjänsteutövaren står under tillsyn eller är underkastad särskilda lagregler som gäller för en viss typ av verksamhet, kan regleringen av den finansiella verksamheten ibland tjäna som vägledning vid tolkningen, särskilt när det är fråga om lagstiftning som avser att genomföra sådana EG-rättsliga bestämmelser som beaktats vid upprättandet av de vägledande förteckningar som tidigare nämnts. Vad gäller *"banktjänster"* bör således de företeelser som omnämns i förteckningen i 2 kap. 2 § bankrörelselagen över tillåtna verksamhetsgrenar för en bank normalt anses utgöra finansiella tjänster i direktivets mening. På motsvarande sätt förhåller det sig med *"tjänster som avser krediter"* och den exemplifierande s.k. verksamhetslistan i lagen (1992:1610) om finansieringsverksamhet. Även den av regeringen föreslagna lagen om bank- och finansieringsrörelse, som är avsedd att den 1 juli 2004 ersätta de nyss nämnda lagarna, innehåller en sådan exemplifierande förteckning över tillåtna finansiella verksamheter som

banker och kreditmarknadsföretag får ägna sig åt (se prop. 2002/03:139). Förteckningen överensstämmer i det närmaste i sak med den nu gällande verksamhetslistan i lagen om finansieringsverksamhet.

På försäkringsområdet torde frågan vad som menas med ”tjänster som avser försäkring” mer sällan innebära några svårigheter. Även här kan den lagstiftning som reglerar rätten att bedriva försäkringsrörelse ge viss vägledning (se närmast 2 kap. 3 a–3 c §§ försäkringsrörelselagen). Tilläggas bör att direktivets begrepp omfattar både sådana tjänster som har samband med tecknandet av försäkring, t.ex. ett avtal med en försäkringsmäklare, och själva försäkringsavtalet som sådant. Direktivets definition av begreppet distansavtal medför vidare att tillämpningsområdet är begränsat till individuella avtal mellan en näringsidkare och en konsument (se avsnitt 4.3.2). Redan därför begränsas alltså tillämpningen av bestämmelserna när det gäller kollektivavtalsbunden försäkring och gruppförsäkring.

Med ”tjänster som avser privata individuella pensioner” avses i första hand olika typer av avtal om privat individuellt sparande i pensionsförsäkringar och liknande, t.ex. sparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande. Utanför tillämpningsområdet faller emellertid sådan pensionsrätt från det allmänna som följer av författning och sådana tjänstepensionsavtal som följer ett visst anställningsförhållande.

Tolkningen av ”tjänster som avser betalningar” lär inte föranleda några särskilda svårigheter. I första hand avses betalningsförmedling och betalningsöverföring, girering, växlar och checkar samt elektroniska pengar. Liksom så ofta annars omfattar uttrycket till stor del sådant som även kan inrymmas under någon av de andra företeelser som anges i definitionen (banktjänster).

Med ”tjänster som avser investeringar” torde i huvudsak avses verksamhet som regleras i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse och i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder. Se vidare nedan under rubriken Handel med värdepapper och andra investeringstjänster.

En definition i lagen?

En särskild fråga är om det i lagen bör tas in en definition av finansiell tjänst. Här bör beaktas att direktivets definition, som framgått, är tämligen vag och allmänt hållen. Den svenska lydelsen är vid en jämförelse med andra språkversioner inte heller särskilt lyckad. Den talar om "alla banktjänster" på ett sätt som förespeglar att det avgörande är vilket subjekt som utför prestationen, snarare än vilken karaktär och vilket innehåll den aktuella tjänsten har (jfr särskilt med den engelska texten: "any service of a banking, credit, insurance, personal pension, investment or payment nature" och med den danska versionen: "enhver tjeneste, der har karakter af bank-, kredit-, forsikrings-, individuell pensions-, investerings- eller betalingstjenesteydelse"). Vidare avviker den svenska lydelsen språkligt sett från gängse terminologi inom svensk civilrättslig lagstiftning. Det förefaller alltså olämpligt att utan vidare ta in direktivets definition i lagen. Samtidigt synes det inte heller lämpligt införa en avvikande definition i lagen, eftersom detta skulle medföra en risk för att lagen får ett snävare tillämpningsområde än direktivets.

Slutsatsen av det sagda är att det är onödigt – och kan vara missvisande – om det i lagen tas in en särskild definition av finansiella tjänster. Tillämpningsområdet bör i stället anges på det sättet att det föreskrivs att lagen gäller för distansavtal om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller om överlåtelse av finansiella instrument (se närmare strax nedan). Därmed kan säkerställas att tillämpningsområdet – nu och framgent – överensstämmer med den innebörd begreppet har enligt EG-rätten. Som har betonats ovan är avsikten med direktivet att det skall omfatta alla tjänster som kan anses finansiella. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har också framkommit att man i Finland överväger en ordning som överensstämmer med denna.

Handel med värdepapper och andra investeringstjänster

Distansavtalslagen – liksom det allmänna direktivet – gör alltså i dag undantag för finansiella tjänster. Överlåtelse av värdepapper omfattas däremot av lagen; det är civilrättsligt inte ett avtal om en finansiell tjänst utan ett avtal om överlåtelse av lös egendom. Detta gäller både för försäljning av aktier i eget lager och för försäljning i kommission. Om t.ex. en bank säljer aktier i kommission, dvs. säljer aktier för någon annans räkning men i eget namn, är banken vid tillämpningen av lagen att betrakta som näringsidkare och skall följa de informationskrav som gäller vid distansavtal (jfr prop. 1999/2000:89 s. 33, 78 och 99).

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har man kommit fram till att begreppet finansiell tjänst i det nya direktivet emellertid bör tolkas så att det är avsett att inrymma även dessa fall av överlåtelse av värdepapper. I de gemenskapsrättsliga akterna på området, till vilka det alltså hänvisades i den tidigare omnämnda bilaga II i det allmänna direktivet, omfattar begreppet investeringstjänster bl.a. handel för egen räkning och utförande av order på kundens uppdrag (se artikel 1.1 och bilaga avsnitt A i bilagan till rådets direktiv 93/22/EEG om investeringstjänster inom värdepappersområdet och artikel 3.1 (2) samt bilaga 1, avsnitt A i EU-kommissionens förslag av den 19 november 2002 om ett nytt direktiv om investeringstjänster och reglerade marknader, KOM [2002] 625). Dessa begrepp täcker såväl kommissionshandel som handel för egen räkning. I Sverige har direktivet om investeringstjänster genomförts huvudsakligen i lagen (1991:981) om värdepappersrörelse. Den lagens 1 kap. 3 § anger vilka slags verksamheter som Finansinspektionen får ge tillstånd för och ger uttryck för ett motsvarande synsätt.

Slutsatsen är därför att den nya – och längre gående – regleringen skall tillämpas även vid försäljning av värdepapper i kommission och ur eget lager. För att inte bryta med den inom den svenska civilrätten vedertagna betydelsen av begreppen köp och tjänst måste detta dock åstadkommas genom att det i lagen anges att bestämmelserna – vid sidan om avtal om kredit, försäkring,

betalning eller andra finansiella tjänster – skall tillämpas även på avtal om överlåtelse av finansiella instrument.

Det bör dock omedelbart betonas att det vid handeln med värdepapper gentemot konsumenter – liksom vid en del andra typer av avtal inom den finansiella sektorn – ibland kan vara svårt att göra en entydig avgränsning mellan vad som är att betrakta som en finansiell tjänst och vad som utgör avtal om överlåtelse av finansiella instrument (jfr Lagrådet i prop. 1999/2000:89 s. 135). Vid t.ex. aktiehandel föreligger således normalt både ett uppdragsförhållande mellan konsumenten och värdepappersinstitutet om köp eller försäljning av aktier (tjänst) och – oftast – ett avtal om överlåtelse av aktierna i vilket institutet har ställning som kommissionär eller som part (köp). Ett värdepappersinstitut kan också utföra kundens order om köp eller försäljning av aktier på andra sätt än genom att handla i kommission eller i eget lager, t.ex. genom att matcha två kundorder mot varandra. Även denna situation omfattas av begreppet finansiell tjänst i direktivet. Ur konsumentens perspektiv torde skillnaden mellan dessa fall inte vara synlig. Denne har ju bara gett institutet ett uppdrag att köpa eller sälja vissa aktier och får normalt inte förrän i efterhand reda på hur institutet verkställt ordern.

Ett annat exempel där gränsdragningen inte är given är handeln med fondandelar. Med värdepappersfond menas en fond bestående av fondpapper och andra finansiella instrument, vilken bildats genom kapitaltillskott från allmänheten och som ägs av dem som skjutit till kapital (se 1 § lagen om värdepappersfonder). Om en konsument vänder sig till ett värdepappersinstitut eller ett fondbolag för att köpa fondandelar, utfärdas nya andelar sedan betalningen för andelarna tillförts fonden. Det sker således inte någon överföring av äganderätten till andelarna från en innehavare till konsumenten. Resultatet är emellertid att konsumenten har förvärvat äganderätten till viss lös egendom (fondandelarna), varför avtalet i detta avseende bör kunna jämföras med ett avtal om överlåtelse av finansiella instrument. Men avtalet innebär dessutom att konsumenten överlåter åt fondbolaget att förvalta fondens värdepappersinnehav. Eftersom fonden inte

betraktas som en egen juridisk person som kan förvärva rättigheter eller ikläda sig skyldigheter, kommer fondbolagets förvaltning i själva verket att avse konsumentens egendom (se 8 § i den nyss nämnda lagen samt 4 kap. 1 § i den av regeringen förslagna lagen om investeringsfonder, prop. 2002/03:150; i vissa situationer anses fonden dock kunna ha ett eget gäldsansvar). Avtalet kan därför i detta avseende betraktas som ett avtal om en finansiell tjänst.

Det nyss sagda medför att bestämmelserna i 3 kap. så långt möjligt bör utformas så att det inte har någon praktisk betydelse om avtalet – vid en granskning i efterhand – är att betrakta som en finansiell tjänst eller som ett avtal om överlåtelse av finansiella instrument.

Med finansiellt instrument bör avses detsamma som i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument, dvs. fondpapper och annan rättighet eller förpliktelse avsedd för handel på värdepappersmarknaden. Med fondpapper avses aktie eller obligation samt sådana delägarrätter eller fordringsrätter som är utgivna för allmän omsättning, andel i värdepappersfond och aktieägares rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i utländskt bolag (depåbevis).

Förvaltning och kontoföring av finansiella instrument

Nästan alla finansiella instrument som handlas i Sverige är dematerialiserade. Förvaringen av dessa – kontoföringen – sker i avstämningsregister enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. När en konsument har förvärvat ett sådant dematerialiserat finansiellt instrument kan han eller hon välja att låta ett s.k. kontoförande institut, i praktiken ofta den bank eller det värdepappersinstitut som ombesörjde förvärvet, sköta förvaringen i en depå hos institutet. Hos den centrala värdepappersförvararen registreras innehavet då i institutets namn (förvaltarregistrering). Ett sådant avtal om förvaring i depå, som ofta även innefattar ett uppdrag för institutet att ta hand om utdelning och på andra sätt bevaka ägarens rätt, utgör en finansiell

tjänst. Ett annat alternativ är emellertid att konsumenten uppdrar åt det kontoförande institutet att öppna ett s.k. VP-konto i konsumentens eget namn där det finansiella instrumentet sedan förvaras. Även detta uppdrag torde utgöra en finansiell tjänst, en tjänst som dessutom ofta byggs ut med avtal om olika servicefunktioner.

Också de funktioner som utförs av den centrala värdepappersförvararen – handhavandet av och kontoföringen i avstämningsregistret – kan i och för sig anses utgöra finansiella tjänster. Däremot torde den centrala värdepappersförvararen normalt, dvs. när man använder sig av ett kontoförande institut, inte stå i ett sådant avtalsförhållande med konsumenten att dess tjänster kan anses omfattade av direktivet. I den mån den centrala värdepappersförvararen fullgör särskilda uppgifter på konsumentens uppdrag och för dennes räkning, kan situationen dock vara annorlunda.

Investeringsrådgivning

Direktivets definition omnämner inte särskilt investeringsrådgivning som en sådan företeelse som omfattas av begreppet finansiell tjänst. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har man dock gjort bedömningen att direktivet får anses omfatta även sådan rådgivning. Återigen är det i första hand de tidigare nämnda vägledande förteckningarna, vilka uttryckligen upptar investeringsrådgivning som en finansiell tjänst, som utgör grunden till detta ställningstagande.

Med investeringsrådgivning avses enligt det nyss nämnda kommissionsförslaget till nytt direktiv om investeringstjänster: ”tillhandahållande av personliga rekommendationer till en kund i fråga om en eller flera transaktioner som avser finansiella instrument”. Denna definition synes väl avspegla det innehåll som begreppet har enligt det nu gällande direktivet om investeringstjänster. En snarlik definition av uttrycket återfinns för övrigt i Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2002:7) om uppföranderegler på värdepappersmarknaden.

Det skall alltså vara fråga om rådgivning avseende placering av konsumentens medel i finansiella instrument, s.k. placeringsrådgivning. Rådgivningen skall vidare vara individuell, vilket innebär att den skall syfta till att lämna rekommendationer och handlingsalternativ som är utformade efter kundens särskilda behov och förutsättningar. En sådan avgränsning av begreppet sammanfaller även i huvudsak med tillämpningsområdet för den nya lagen (2003:862) om finansiell rådgivning till konsumenter, som träder i kraft den 1 juli 2004 (se prop. 2002/03:133). En förutsättning för de nu aktuella bestämmelsernas tillämplighet är naturligtvis också att det föreligger ett avtalsförhållande mellan rådgivaren och konsumenten eller, beträffande marknadsföringen, ett åsyftat avtalsförhållande.

4.3.2 Distansavtal, näringsidkare, konsument m.m.

Förslag: Bestämmelserna om distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument skall tillämpas på individuella distansavtal i konsumentförhållanden. Den nuvarande distansavtalslagens definition av *distansavtal* skall överföras oförändrad till den nya lagen. Detsamma gäller den nuvarande lagens *näringsidkare* och *konsument*. Det skall inte i lagen tas in några definitioner av direktivets *teknik för distanskommunikation*, *varaktigt medium* eller *operatör eller leverantör av teknik för distanskommunikation*. (Se 1 kap. 2 § och 3 kap. 1 § första stycket.)

Skälen för förslaget: Det nya direktivet skall tillämpas på sådana avtal om finansiella tjänster och finansiella instrument som utgör distansavtal i direktivets mening. I det nya direktivet definieras *distansavtal* som: ”alla avtal om finansiella tjänster som ingås mellan en leverantör och en konsument inom ramen för ett system för distansförsäljning eller tillhandahållande av tjänster på distans organiserat av leverantören, som för detta avtal uteslutande använder en eller flera tekniker för distanskommunikation fram till och med den tidpunkt då avtalet ingås” (artikel 2 a). De nya bestämmelserna bör därför tillämpas på sådana avtal.

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har diskuterats huruvida den nu angivna definitionen i sak skiljer sig från definitionen av distansavtal i det allmänna direktivet. Enighet har rått om att någon saklig skillnad varken är avsedd eller kan utläsas av definitionernas ordalydelse.

Det är självfallet en fördel om en och samma definition kan användas i förhållande till alla typer av distansavtal, oberoende om de avser varor, finansiella tjänster eller andra tjänster. Den nuvarande distansavtalslagens definition av begreppet distansavtal har inte rönt någon kritik under den tid som lagen varit i kraft. Definitionen bör därför överföras oförändrad till den nya lagens inledande del och skall således vara tillämplig både i förhållande till avtal om finansiella tjänster och finansiella instrument och avtal om varor och icke finansiella tjänster.

Det nya direktivet gäller – liksom det allmänna direktivet och hemförsäljningsdirektivet – bara konsumentavtal. De nya bestämmelserna bör därför, i likhet med den nuvarande distansavtalslagen, vara begränsade till att gälla för avtal i konsumentförhållanden.

Av direktivets definition av distansavtal följer vidare att det skall vara fråga om individuella avtal mellan en näringsidkare och en konsument. Även denna begränsning bör därför gälla för de nya bestämmelsernas tillämpningsområde.

I det nya direktivet definieras *konsument* såsom: ”varje fysisk person som ingår distansavtal för ändamål som inte omfattas av hans närings- eller yrkesverksamhet” (artikel 2 d). *Leverantör* definieras som: ”varje privat eller offentlig fysisk eller juridisk person som, inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet, i egenskap av avtalspart tillhandahåller tjänster som är föremål för distansavtal” (artikel 2 c). I stället för *leverantör* bör, i likhet med vad som gäller enligt den nuvarande distansavtalslagen och som brukligt är i svensk konsumenträtt, i den nya lagen användas *näringsidkare*.

Även begreppen konsument och näringsidkare (leverantör) har varit föremål för diskussion vid de nordiska departementsöverläggningarna. Slutsatsen har varit densamma som beträffan-

de begreppet distansavtal. Oaktat att ordalydelsen i båda fallen skiljer sig något från motsvarande definitioner i det allmänna direktivet är alltså någon saklig skillnad i betydelse varken avsedd eller möjlig att utläsa av ordalydelsen. Mot denna bakgrund och med hänsyn till vad som tidigare sagts om fördelarna med samma definitionsbildning, både i förhållande till alla typer av distansavtal och i förhållande till den svenska konsumentskyddslagstiftningen i övrigt, bör den nuvarande distansavtalslagens definitioner av begreppen konsument och näringsidkare överföras oförändrade till den nya lagens inledande del.

Det nya direktivet innehåller vidare definitioner av *teknik för distanskommunikation* och *operatör eller leverantör av teknik för distanskommunikation* (artikel 2 e och g), vilka är i det närmaste identiska med motsvarande definitioner i det allmänna direktivet. Definitionerna får anses vara tämligen betydelselösa. De utsäger knappast något som inte framgår redan av respektive uttryck i sig. Vid genomförandet av det allmänna direktivet ansågs det inte heller erforderligt att ta in dessa definitioner i lagen (se prop. 1999/2000:89 s. 27 f.). Det saknas skäl att nu göra någon annan bedömning. Det allmänna direktivet innehåller för övrigt en vägledande förteckning över de tekniker för distanskommunikation som omfattas av direktivet (se bilaga 1 till det allmänna direktivet).

Det nya direktivet innehåller slutligen även en definition av *varaktigt medium*. Enligt artikel 2 f) menas härmed: ”varje medel som gör det möjligt för konsumenten att bevara information, som riktas till denne personligen, på ett sätt som är tillgängligt för användning i framtiden under en tid som är lämplig med hänsyn till vad som är avsikten med informationen och som tillåter oförändrad återgivning av den bevarade informationen”.

I artikel 5 i det allmänna direktivet föreskrivs att den s.k. efterhandsinformationen skall ges skriftligen eller i annan varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Den sakliga innebörden av denna lokution i det allmänna direktivet torde inte skilja sig från informationsbestämmelserna i det nya direktivet, där alltså i stället begreppet varaktigt medium används. Någon

särskild definition av begreppet varaktig form (eller varaktigt medium) ges dock inte i det allmänna direktivet.

Vid genomförandet av det allmänna direktivet beaktades det då föreliggande förslaget till direktiv om distansförsäljning av finansiella tjänster och den definition av begreppet som fanns där (se prop. 1999/2000:89 s. 41 och 86). De nuvarande bestämmelserna i distansavtalslagen, som föreskriver att efterhandsinformationen skall ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten, har således utformats med tanke på att vara förenliga även med det nya direktivet. Lokutionen har sedermera även använts i 13 a § marknadsföringslagen (1995:450) angående sättet för lämnande av garantiutfästelser. Enligt dessa bestämmelser avses med varaktig form t.ex. en handling, en datadiskett eller en CD-romskiva. Med hänsyn till vikten av en enhetlig terminologi bör samma lokution användas även i de nya informationsbestämmelserna. Det nya direktivets definition bör i enlighet härmed inte heller tas in den nya lagen.

4.3.3 Avtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser

Förslag: Vid sådana distansavtal om finansiella tjänster som avser fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser skall bestämmelserna om distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument inte tillämpas på de enskilda tjänster eller överlåtelser som utförs enligt avtalet. Om parterna inom ett år från det första distansavtalet ingår ett nytt distansavtal som gäller överlåtelse av samma sorts finansiella instrument, skall näringsidkaren inte behöva ge den föreskrivna informationen igen. (Se 3 kap. 1 § andra och tredje styckena.)

Skälen för förslaget: Artikel 1.2 första stycket i det nya direktivet preciserar och begränsar tillämpningsområdet beträffande avtal om fortlöpande finansiella tjänster eller återkommande transaktioner av samma slag. Vid sådana avtal om finansiella

tjänster som omfattar ett inledande avtal om tjänster som följs av på varandra följande transaktioner eller en rad separata transaktioner av samma slag fördelade över tiden skall direktivet tillämpas endast på det inledande avtalet. Syftet med bestämmelsen, vilket framgår av ingressats 16, är att säkerställa att tillämpningen av direktivet inte skiljer sig mellan medlemsstaterna på grund av olikheter mellan medlemsstaternas nationella avtalsrätt.

Som exempel på inledande avtal som omfattas av bestämmelsen kan nämnas kontoavtal, kreditkortsavtal, depåavtal och andra avtal om förvaltning av värdepapper, liksom avtal om kapitalförsäkring eller privat individuellt pensionssparande. Däremot torde ett uppdrag åt ett s.k. kontoförande institut att för konsumentens räkning öppna ett VP-konto i konsumentens eget namn inte utgöra ett sådant inledande avtal som omfattas av bestämmelsen, med mindre man även avtalat om särskilda servicefunktioner kopplade till kontot. Med enskilda tjänster eller transaktioner enligt avtalet avses då t.ex. insättningar och uttag från kontot, gireringar och betalningar från kontot, betalningar med kredit- och bankkort, köp- och försäljningsuppdrag inom ramen för ett depå- eller förvaltningsavtal samt insättningar eller köp och försäljningar av fondandelar inom ramen för en kapitalförsäkring eller ett privat individuellt pensionssparande. Tillägg av nya delar till ett avtal om fortlöpande tjänster, t.ex. ett avtal om betalservice över Internet till ett befintligt kontoavtal, utgör däremot inte en enskild tjänst eller transaktion utan ytterligare ett avtal på vilket bestämmelserna kan vara tillämpliga fullt ut (se ingressats 17).

För svenskt vidkommande överensstämmer artikel 1.2 första stycket i och för sig huvudsakligen med allmänna principer. För att säkerställa att tillämpningsområdet för de nya bestämmelserna blir klart och tydligt angivet på denna punkt synes det ändå finnas skäl att låta den nya lagen innehålla en uttrycklig bestämmelse med denna innebörd.

Andra stycket i artikel 1.2 lades till direktivtexten först i ett sent skede under beredningen i rådet och har tillkommit i syfte att undvika vad som kan uppfattas som oproportionella informa-

tionsförpliktelser när samma parter med kortare intervall träffar flera avtal av samma slag och det således inte föreligger något inledande avtal som reglerar frågan. Som exempel på sådana avtal av samma slag nämns tecknande av nya andelar i samma fond för kollektiva investeringar och förvärv av ytterligare aktier i samma aktiebolag (se ingressats 17). Enligt den samstämmiga nordiska tolkningen innebär regleringen att informationsbestämmelserna inte gäller när en näringsidkare och en konsument inom ett år ingår ett nytt avtal av samma slag. Däremot är direktivets övriga bestämmelser tillämpliga även på senare avtal, låt vara att det sällan finns någon ångerrätt i dessa fall (se avsnitt 4.5.3).

Direktivets reglering är i denna del oklar, inte minst vad som avses med avtal ”av samma slag”. Det är också tveksamt om det finns något större sakligt behov av den. Mycket av informationen är sådan att det finns goda skäl – för båda parterna – att den lämnas på nytt även om konsumenten fått den tidigare, och informationen kan på flera punkter hållas ganska standardiserad. Dessutom kan annan lagstiftning ju ändå ålägga näringsidkaren en informationsskyldighet i dessa fall. För att undantaget skall kunna tillämpas måste näringsidkaren också ha kontroll över och i efterhand kunna bevisa att ett avtal av samma slag ingåtts ett år tidigare. Det kan alltså ifrågasättas om det verkligen är lämpligt att införa undantaget och om man inte hellre bör förenkla lagen och undvika undantaget med en tillämpning av artikel 4.2, särskilt med tanke på de civilrättsliga påföljder som kan bli aktuella om näringsidkaren missat sin informationsskyldighet. I promemorian föreslås dock att undantaget införs. I syfte att undvika tillämpningssvårigheter bör undantaget då riktas in på avtal om finansiella instrument (vilket är de avtal som nämns i den ingressats som ansluter till artikeln) och gälla när det rör sig om avtal som gäller överlåtelse av samma sorts finansiella instrument. Om konsumenten inom ett år med samma näringsidkare ingår ett nytt distansavtal som gäller överlåtelse av samma sorts finansiella instrument, bör näringsidkaren alltså inte igen behöva lämna informationen. Undantaget blir således tillämpligt t.ex. när konsumenten inom ett år köper aktier igen (men inte

nödvändigtvis av samma aktieslag). Undantaget bör vidare vara tillämpligt oberoende av om värdepappersinstitutet vid överlåtelser handlar i kommission, ur eget lager eller om institutet utför ordern om köp eller försäljning på annat sätt, t.ex. genom att matcha två kundorder mot varandra.

4.4 Näringsidkarens informationsskyldighet

4.4.1 Information vid marknadsföringen

Förslag: Vid marknadsföring som syftar till distansavtal om finansiella tjänster eller finansiella instrument skall näringsidkaren ge information om bl.a. namn och adress, den finansiella tjänstens huvudsakliga egenskaper, priset, vad som gäller om ånger rätt och villkoren för utövande av den inklusive uppgift om vad konsumenten kan komma att få betala vid utövande av ånger rätten, distansavtalets närmare bestämmelser om uppsägningsrätt och lagvalsklausuler m.m. samt möjligheter till tvistlösning utanför domstol. Informationen skall ges i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Informationen skall ges klart och begripligt och med beaktande av det medel för distanskommunikation som används. Vid marknadsföring per telefon skall information ges om näringsidkarens identitet och samtalets syfte, men om konsumenten samtycker till det får informationen i övrigt begränsas på visst sätt. (Se 3 kap. 3 och 4 §§.)

Skälen för förslaget

Informationskraven

Artikel 3 i direktivet innehåller bestämmelser om en näringsidkarens skyldighet att lämna förhandsinformation till en konsument. Informationskraven kan indelas i fyra huvudsakliga ämnesområden. Det rör sig om information om näringsidkaren, om den

finansiella tjänsten, om avtalet samt om klagomålshantering och tvistlösning. Trots att kraven är både omfattande och detaljerade rör det sig ändå i långa stycken om en information av tämligen generell karaktär, eftersom direktivets informationsbestämmelser skall kunna tillämpas vid alla de olika typer av finansiella tjänster som direktivet täcker. Till följd av kraven på information om vad det konkreta distansavtalet innefattar i olika avseenden, måste dock näringsidkaren utforma informationen med omsorg och därvid beakta situationen i varje enskilt fall.

Informationskraven, som närmast är av marknadsrättslig karaktär, bör lämpligen genomföras på samma sätt som motsvarande bestämmelser i det allmänna direktivet. Regleringen kommer att komplettera och precisera andra marknadsrättsliga bestämmelser, främst marknadsföringslagens bestämmelser om tillbörlig marknadsföring och reklamidentifiering m.m. Bestämmelserna kommer vidare att gälla vid sidan de krav på information i olika avseenden som kan följa av speciallagstiftning för den finansiella sektorn.

Informationskraven enligt direktivet är, som tidigare påpekats, mer omfattande och detaljreglerade än i det allmänna direktivet. Medlemsstaterna har enligt artikel 4 har också rätt att behålla eller införa strängare krav på förhandsinformation, om bestämmelserna är förenliga med EG-rätten. Det finns för närvarande bara ett fåtal svenska lagregler, t.ex. 11 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti, som innehåller informationsförpliktelser som går utöver vad direktivet föreskriver i fråga om information vid marknadsföringen av finansiella tjänster. Bedömningen görs att det saknas skäl att vid genomförandet av direktivet införa andra informationskrav än direktivets. Direktivets krav är tillräckligt heltäckande.

De nya bestämmelserna bör naturligtvis säkra ett korrekt genomförande av direktivet men bör också, så långt som möjligt, förenklas och anpassas efter den nuvarande distansavtalslagens terminologi.

Bör det regleras på vilket språk informationen skall ges?

Det allmänna direktivet överlämnar åt medlemsstaterna att avgöra på vilket språk informationen skall lämnas. Vid genomförandet valde man i Sverige att inte reglera frågan i lagen. Inte heller det nya direktivet föreskriver att informationen skall ges på något visst språk, t.ex. språket i konsumentens hemvistland. Däremot föreskrivs i artikel 3.1.3 g) att näringsidkaren skall ge information om på vilket eller vilka språk näringsidkaren är villig att tillhandahålla avtalsvillkoren och förhandsinformationen och på vilket eller vilka språk näringsidkaren åtar sig att kommunicera med konsumenten under avtalstiden. Härigenom kommer konsumenten redan på basis av informationen vid marknadsföringen att få möjlighet att avgöra om han eller hon i erforderlig utsträckning kommer att kunna tillgodogöra sig avtalsinnehållet och kommunicera med näringsidkaren. En bestämmelse om detta bör tas in i den nya lagen, men i övrigt bör språkfrågan inte regleras.

När skall informationen ges?

Enligt artikel 3.1 skall den nu aktuella informationen lämnas i rimlig tid innan konsumenten blir bunden av ett distansavtal eller ett anbud. Bestämmelsen avviker från motsvarande reglering i det allmänna direktivet och beaktar sålunda att den nationella avtalsrätten i många medlemsstater, bl.a. de nordiska länderna, erkänner att ett anbud under viss tid kan vara bindande för den som avgivit det (löftesprincipen), till skillnad från den anglosaxiska rättstraditionen som tar sin utgångspunkt i att båda parter blir bundna samtidigt (kontraktsprincipen).

Frågan om konsumentens bundenhet vid ett lämnat anbud aktualiseras framför allt när näringsidkarens erbjudande till konsumenten inte innefattar något egentligt anbud utan endast innebär ett icke förbindande utbud. Konsumentens svar på erbjudandet utgör ju då inte en accept utan blir att betrakta som ett anbud, vilket kan vara bindande. Direktivet har här utformats

mot bakgrund av den alltmer omfattande användningen av Internet vid ingående av konsumentavtal; erbjudanden på en hemsida kan ofta inte betraktas som annat än utbud. Vad som krävs för att en näringsidkares erbjudande skall betraktas som utbud och en konsument skall anses bunden av ett lämnat anbud regleras emellertid inte i direktivet utan är en fråga för den nationella avtalsrätten.

I svensk avtalsrätt anses erbjudanden som riktar sig till en obestämd krets av personer som princip vara utbud. För distansavtalens del kompliceras bedömningen i och för sig av att elektroniska kommunikationsmetoder gör det möjligt att sända massmeddelanden som uppfattas vara personligt riktade till en viss mottagare. Motsvarande gäller i någon mån direktadresserad reklam. Denna fråga bör dock inte regleras i den nya lagen. Vad som nu bör göras är däremot att utforma bestämmelserna så att det inte råder några tvivel om i vilka situationer näringsidkarens informationsskyldighet utlöses. I sammanhanget bör då noteras att även hemförsäljningsdirektivets bestämmelser om näringsidkarens informationsskyldighet kan utlösas när konsumenten lämnar ett bindande anbud. Om bestämmelsen därför utformas med förebild i 11 § i distansavtalslagen, som ansetts stå i god överensstämmelse med hemförsäljningsdirektivet, bör kraven på tydlighet och förutsebarhet kunna uppnås.

Näringsidkaren bör således ge informationen i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. En sådan reglering torde visserligen även kunna inrymma en del enskilda fall där konsumentens anbud inte kan anses bindande, men den är lätt att tillämpa och säkerställer ett korrekt genomförande av direktivet och bör därför väljas.

Hur skall informationen ges?

I artikel 3.2 föreskrivs att informationen skall ges tydligt och begripligt på ett sätt som är anpassat till den teknik för distanskommunikation som används, med vederbörlig hänsyn till i syn-

nerhet principerna om redlighet i affärstransaktioner och om skydd av dem som enligt medlemsstatens lagstiftning inte kan ges sitt medgivande, t.ex. underåriga.

Bestämmelserna i 9 § andra stycket andra och tredje meningarna distansavtalslagen genomför en i det närmaste identisk bestämmelse i det allmänna direktivet (artikel 4.2) och stadgar, för det första, att informationen skall ges klart och begripligt och med användande av metoder som är anpassade till det medel för distanskommunikation som används och, för det andra, att näringsidkaren skall ta särskild hänsyn till behovet av skydd för underåriga. Bestämmelser med samma innehåll bör tas in i den nya lagen.

Särskilda bestämmelser för marknadsföring per telefon

För marknadsföring som sker per telefon uppställer artikel 3.3 andra krav men också vissa lättnader i fråga om informationen. Enligt artikeln skall näringsidkaren inledningsvis ange sin identitet och det kommersiella syftet med samtalet. Om konsumenten uttryckligen samtycker till det, behöver näringsidkaren därefter endast ge en mer grundläggande information rörande den tjänst som erbjuds. I detta inbegrips information om dels den finansiella tjänstens huvudsakliga egenskaper, dels priset och dels eventuell ångerrätt, ångerfristens längd och villkoren för utövande av den och vad konsumenten kan komma att få betala vid utövande av den. Näringsidkaren skall dock alltid upplysa konsumenten om att ytterligare information finns tillgänglig på begäran samt ange vad denna information avser.

Den nu angivna särregleringen för marknadsföring per telefon bör tas upp i den nya lagen.

Informationen om avtalsförpliktelser

I artikel 3.4 framhålls att den information om avtalsförpliktelser som skall ges till konsumenten före distansavtalets ingående skall

överensstämma med innehållet i den lag som antas vara tillämplig på det distansavtal som eventuellt kommer att ingås. Som har konstaterats vid de nordiska departementsöverläggningarna skall bestämmelsen bara klargöra att näringsidkaren har att sörja för att informationen utformas med beaktande av tvingande lagstiftning i den rättsordning som enligt den internationella privaträtten – framför allt 1980 års Romkonvention om tillämplig lag på avtalsförpliktelser – får antas bli tillämplig på avtalet.

I Sverige – och i övriga nordiska länder – följer av allmänna regler om tillbörlig marknadsföring att näringsidkarens information om avtalsvillkor skall utformas så att den inte är vilseledande med hänsyn till tvingande konsumentkrav i lagstiftningen. Även distansavtalslagens informationsbestämmelser förutsätter att informationen om avtalsvillkoren utformas under motsvarande hänsynstaganden. Vid departementsöverläggningarna har man därför enats om att någon särskild bestämmelse som motsvarar artikel 3.4 inte bör tas in i de nordiska lagarna. En sådan bestämmelse i kapitlet om finansiella tjänster och finansiella instrument skulle riskera att bli direkt missvisande och ge upphov till felaktiga motsatsslut inte bara beträffande distansavtal om varor och icke finansiella tjänster utan också beträffande marknadsföring utanför lagens tillämpningsområde.

Förhållandet till den s.k. ursprungslandsprincipen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG om vissa aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (e-handelsdirektivet) behandlas nedan i avsnitt 4.11.

Vem ansvarar för att informationen lämnas?

Artikel 3 anger inte – i likhet med artikel 4 i det allmänna direktivet – vem som skall se till att konsumenten erhåller förhandsinformationen. Regleringen både i det nya direktivet och i det allmänna direktivet bygger dock på tanken att det är den avtalslutande näringsidkaren som ytterst bär ansvaret. Det är mot denne som påföljder kan riktas vid bristande information och det

är mot denne som ångerrätten kan utövas (se artiklarna 6–7 och 11 i det nya direktivet).

I 9 § distansavtalslagen föreskrivs också uttryckligen att, vid marknadsföring som syftar till distansavtal, näringsidkaren skall ge viss förhandsinformation. Även i de fall näringsidkaren har anlitat ett ombud, en mäklare eller en annan mellanman för att biträda vid marknadsföringen är det alltså huvudmannen som bär ansvaret för att informationsskyldigheten fullgörs. Det är näringsidkaren som står för marknadsföringen, låt vara att en mellanman kan ha ett eget ansvar. När ansvaret följer partsställningen i avtalet, minskar också osäkerheten hos konsumenten om vem han eller hon skall vända sig till vid brister i informationen. Den nya lagen bör således utformas på samma sätt som nuvarande 9 §.

I sammanhanget kan erinras om att en försäljningskommissionär som handlar i eget namn men för annans räkning betraktas som näringsidkare i lagens mening. Om t.ex. en bank säljer aktier till en konsument i kommission, skall alltså banken ge konsumenten den information som lagen kräver. Motsvarande bör naturligtvis gälla om konsumenten vänder sig till banken för att genom bankens försorg sälja aktierna. I båda de nu angivna exemplen föreligger – vid sidan av själva köpeavtalet – även ett uppdragsavtal mellan banken och konsumenten, om inköp respektive försäljning av aktier. Bankens informationsskyldighet i dessa fall kan därför också förklaras med bankens ställning som näringsidkare vid utförandet av dessa uppdrag. Informationskyldigheten bör alltså gälla oberoende av om banken handlar i kommission eller ur eget lager, men också när banken utför köp- eller säljordern på annat sätt, t.ex. genom att matcha två kundorder mot varandra. I samtliga dessa fall bör banken ge information både om sitt uppdrag rörande överlåtelsen och om det finansiella instrument som överlåtelsen avser.

4.4.2 Överlämnande av avtalsvillkoren och informationen

Förslag: Näringsidkaren skall överlämna informationen och samtliga avtalsvillkor till konsumenten i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Detta skall ske i rimlig tid innan distansavtalet ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Om informationen redan tidigare har getts i sådan form, behöver den inte överlämnas på nytt. Om avtalet skall ingås med användande av ett medel för distanskommunikation som inte möjliggör ett överlämnande på detta sätt, skall överlämnandet i stället ske omedelbart efter det att avtalet har ingåtts. Konsumenten skall ha rätt att när som helst under avtalstiden få avtalsvillkoren i en handling. Konsumenten skall också ha möjlighet att ändra det medel för distanskommunikation som används. (Se 3 kap. 5 §.)

Skälen för förslaget: Som tidigare påpekats bygger direktivet inte på någon uppdelning mellan förhands- och efterhandsinformation. Huvudprincipen är i stället att all information skall lämnas innan konsumenten blivit bunden av ett avtal eller ett till näringsidkaren lämnat anbud. En följd av detta är att artikel 5.1 inte som motsvarande bestämmelse i det allmänna direktivet talar om en skriftlig bekräftelse på avtalet utan enbart föreskriver att avtalsvillkoren och den övriga informationen skall ges till konsumenten i en handling (dvs. i pappersform) eller på annat varaktigt medium som är tillgängligt för konsumenten.

En särskild fråga i sammanhanget är om informationen och avtalsvillkoren måste ges på nytt, om näringsidkaren redan under marknadsföringen har överlämnat informationen i den föreskrivna formen. Någon uttrycklig reglering av frågan finns inte i direktivet. Såväl systematiken i direktivet som den omständigheten att tidpunkten för överlämnandet enligt artikel 5.1 överensstämmer med tidpunkten för informationen enligt artikel 3 talar dock för att det inte är fråga om ett ”dubbelt” informationskrav. Oaktat den nu gällande regleringen för distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (se 10 § och prop. 1999/2000:89 s. 41 f.)

bör därför en uttrycklig bestämmelse tas in i den nya lagen om att näringsidkaren inte behöver överlämna informationen på nytt om den givits i den föreskrivna formen redan vid marknadsföringen.

Från huvudregeln uppställer dock artikel 5.2 ett viktigt undantag. Enligt denna bestämmelse får nämligen informationen överlämnas i efterhand, om distansavtalet skall ingås med användande av en teknik för distanskommunikation som inte gör det möjligt att tillhandahålla avtalsvillkoren och informationen i varaktig form, t.ex. vid ett telefonsamtal. I dessa fall skall näringsidkaren i stället överlämna informationen omedelbart efter det att avtalet har ingåtts. En sådan undantagsregel bör införas i den nya lagen.

Enligt artikel 5.3 har konsumenten rätt att när som helst under avtalstiden på begäran erhålla avtalsvillkoren i en handling. Enligt samma artikel har konsumenten också rätt att ändra den teknik för distanskommunikation som används, om inte detta är oförenligt med avtalet eller den finansiella tjänstens beskaffenhet. Bestämmelserna får ses som en ytterligare garanti för att konsumentens behov av information säkerställs i praktiken. Härigenom lindras eventuella konsekvenser av att konsumenten, t.ex. på grund av förbiseende eller till följd av ett program- eller annat datafel, kanske har förlorat tillgången till den information som lämnades före avtalsslutet.

Det kan tilläggas att det – precis som beträffande informationskraven i artikel 3 – primärt är huvudmannen som bär ansvaret för att de skyldigheter som uppräknas i artikel 5 fullgörs.

Även dessa direktivbestämmelser bör genomföras genom uttryckliga bestämmelser i den nya lagen.

4.4.3 Påföljd vid utebliven information

<p>Förslag: Näringsidkare som åsidosätter informationsskyldigheten skall kunna drabbas av sanktioner enligt marknadsföringslagen. (Se 3 kap. 6 §.)</p>

Skälen för förslaget: Medlemsstaterna skall enligt artikel 11 föreskriva effektiva, proportionella och avskräckande påföljder för att säkerställa att näringsidkaren följer bestämmelserna i direktivet.

Enligt 12 § första stycket distansavtalslagen skall marknadsföringslagen tillämpas om inte näringsidkaren ger information i enlighet med vad som föreskrivs i lagen. Enligt 12 § andra stycket skall den föreskrivna informationen därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen. Paragrafen, som har utformats efter förebild av 14 § prisinformationslagen, innebär att den näringsidkare som inte iakttar informationsskyldigheten bl.a. kan åläggas att lämna den information som saknas. Ett åläggande förenas normalt med vite. Om näringsidkaren uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot åläggandet, kan näringsidkaren även bli skyldig att betala skadestånd (se 15, 19 och 29 §§ marknadsföringslagen).

Hänvisningen i distansavtalslagen till marknadsföringslagen medför att det väl inarbetade och effektiva marknadsrättsliga sanktionssystemet kan tillämpas gentemot en näringsidkare vid hemförsäljningsavtal och distansavtal om varor och icke finansiella tjänster. Motsvarande ordning bör gälla när distansavtalet avser en finansiell tjänst. Bestämmelser med samma innehåll som 12 § distansavtalslagen bör därför tas in i den nya lagen. Av skäl som anges nedan i avsnitt 5.3.2 bör det för närvarande inte införas någon möjlighet att härutöver utdöma marknadsstörringsavgift vid överträdelser av informationsbestämmelserna.

Som närmare kommer att beröras i avsnitt 4.5.2 har det också kopplats en civilrättslig sanktion till näringsidkarens skyldighet att informera om vilka kostnader konsumenten kan komma att få betala vid utövande av sin ångerrätt. Om näringsidkaren inte har uppfyllt sina skyldigheter i detta avseende, finns det ingen rätt att kräva konsumenten på den betalning som annars eventuellt skulle ha utgått.

Behovet av ytterligare åtgärder för att säkra efterlevnaden behandlas i avsnitt 4.9.

4.5 Konsumentens ångerrätt

4.5.1 Ångerfristen

Förslag: Konsumenten skall ha 14 dagar på sig att frånträda ett ingånget avtal utan att behöva ange något skäl. Vid distansavtal om livförsäkring eller privat individuellt pensions-sparande skall ångerfristen dock vara 30 dagar. Ångerfristen skall börja löpa den dag då avtalet ingås eller, vid livförsäkring, den dag då konsumenten får kännedom om att avtalet kommit till stånd. Ångerfristen skall dock tidigast börja löpa när konsumenten får del av den i lagen föreskrivna informationen. Någon yttersta tidsgräns för utövande av ångerrätten skall inte anges i lagen. Konsumentens meddelande om utövande av ångerrätten skall kunna lämnas både muntligen och skriftligen. Näringsidkaren skall stå risken för meddelandet (Se 3 kap. 7 och 8 §§ samt 5 kap. 3 §.)

Skälen för förslaget

Ångerfristen

I artikel 6.1 föreskrivs att konsumenten skall ha en tidsfrist om 14 kalenderdagar inom vilken han eller hon skall kunna frånträda avtalet utan att drabbas av någon påföljd och utan att behöva ange några skäl. Tidsfristen är 30 dagar vid distansavtal om livförsäkringar och privata individuella pensionsförsäkringar.

Allra först bör påpekas att den svenska versionen av direktivet på en punkt avviker från de andra språkversionerna på ett sådant sätt att det påverkar bestämmelsens materiella innehåll. I artikel 6.1 talas således om privata individuella pensions*försäkringar* trots att varken t.ex. den engelska, tyska, franska, danska, norska eller finska lydelsen av artikeln innehåller något som kan tolkas som ett krav på att det måste vara fråga om just en försäkringslösning. Enligt alla de nämnda språkversionerna av artikeln – utom den svenska – faller alltså även t.ex. ett privat individuellt

pensionssparande på konto eller i fonder under den längre ångerfristen om 30 dagar. Denna diskrepans bör vid genomförandet beaktas på det sättet att man, i stället för pensionsförsäkring, väljer uttrycket privat individuellt pensionssparande.

Till skillnad från i det allmänna direktivet är ångerfristen i det nya direktivet alltså angiven i kalenderdagar, vilket också är mer förenligt med nordisk lagstiftningstradition. Antalet dagar överensstämmer dessutom med gällande nordiska bestämmelser för distansavtal om varor och icke finansiella tjänster samt för hemförsäljningsavtal, vilket möjliggör en enhetlig nordisk reglering för alla dessa typer av avtal. Det är naturligt att den nya ångerrettsbestämmelsen utformas efter förebild i 13 § distansavtalslagen. På grund av ångerfristens utformning i det nya direktivet går det dock knappast att ta in en bestämmelse som motsvarar andra meningen i 13 § om att meddelandet alltid får sändas eller lämnas inom sju arbetsdagar (ang. motiven bakom denna bestämmelse, se prop. 1999/2000:89 s. 49). Det är inte heller möjligt att frångå direktivets särreglering av ångerfristens längd vid distansavtal om livförsäkringar eller privat individuellt pensionssparande, vilket alltså måste särregleras även i den nya lagen.

Ångerfristen skall enligt direktivets huvudregel börja löpa den dag då avtalet ingås. Detta överensstämmer med vad som enligt det allmänna direktivet – och distansavtalslagen – gäller för distansavtal om icke finansiella tjänster. Undantag görs dock för distansavtal om livförsäkringar, då ångerfristen börjar löpa först den dag då konsumenten får kännedom om att avtalet kommit till stånd. Bestämmelsen är motiverad av den sociala betydelse sådana försäkringar har och ansluter till utformningen av motsvarande regel i det andra livförsäkringsdirektivet. Vidare börjar ångerfristen tidigast löpa den dag då konsumenten erhåller avtalsvillkoren och informationen i enlighet med artikel 5. Bestämmelser med detta innehåll bör tas in i den nya lagen.

En yttersta tidsfrist?

Enligt det allmänna direktivet och distansavtalslagen gäller en yttersta tidsfrist för att utöva ångerrätten. Efter utgången av denna är det inte längre möjligt för konsumenten att ångra avtalet, oavsett om ångerfristen då har börjat löpa eller inte. Enligt 16 § distansavtalslagen är denna tidsfrist ett år, om näringsidkaren underlåtit att i föreskriven form ge information om ångerrätten, och tre månader om underlåtenheten avser någon annan föreskriven information. Någon motsvarande tidsbegränsning gäller inte enligt det nya direktivet. Intill dess näringsidkaren har fullgjort sin informationsskyldighet är konsumenten därmed enligt direktivet bibehållen sin rätt att frånträda distansavtalet. Direktivets reglering i denna del kan naturligtvis ifrågasättas. Samtidigt skall dock beaktas att direktivet medger att näringsidkaren tar betalt för den del av den finansiella tjänsten som faktiskt har tillhandahållits när ångerrätten utövas (se vidare avsnitt 4.5.2). Vidare förlorar ju konsumenten naturligtvis sin ångerrätt när prestationerna enligt avtalet har fullgjorts (se artikel 6.2 c och avsnitt 4.5.3). Vid de nordiska departementsöverläggningarna har påtalats att ångerrätten också torde kunna förloras enligt allmänna avtalsrättsliga principer, t.ex. om klargörandeplikt och andra skyldigheter att vara lojal i ett avtalsförhållande.

I sammanhanget bör noteras att hemförsäljningsdirektivet inte anger någon yttersta tidsbegränsning för utövandet av ångerrätten. EG-domstolen har i ett förhandsavgörande slagit fast att hemförsäljningsdirektivet hindrar att medlemsstaterna i lagen föreskriver en sådan yttersta tidsfrist (se dom av den 13 december 2001 i mål C-481/99). Distansavtalslagen innehåller inte heller någon sådan frist såvitt gäller hemförsäljningsavtal.

Sammantaget görs här därför bedömningen att den nya lagens bestämmelser om distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument inte bör innehålla någon regel om den yttersta tidsfristen för utövande av ångerrätten.

Formkrav för konsumentens meddelande?

Enligt direktivet skall konsumenten, i enlighet med de praktiska anvisningar som mottagits från näringsidkaren, meddela näringsidkaren att han eller hon vill utöva ångerrätten på ett sätt som gör att det kan styrkas i enlighet med den nationella lagstiftningen (artikel 6.6). Artikeln uppställer alltså inget direkt krav på skriftlig form utan föreskriver endast att meddelandet skall kunna styrkas enligt nationell rätt. Hänvisningen till näringsidkarens praktiska anvisningar är inte avsett att tolkas så att denne kan uppställa ett formkrav utan enbart att näringsidkaren skall ange vart meddelandet skall lämnas och andra liknande praktiska frågor (se artikel 3.3 d).

Något skriftlighetskrav bör inte heller införas i den nya lagen. Distansavtalslagen uppställer i dag inte något krav på att meddelandet skall ha viss form. Det är en fördel om bestämmelserna i detta hänseende kan utformas på ett enhetligt sätt för alla de avtalstyper som den nya lagen skall gälla för. Principen om den fria bevisprövningen är också grundläggande i svensk rätt, och denna typ av formkrav bör undvikas. En annan sak är att konsumenten kan göra klokt i att säkra bevisning om att meddelandet avsänts, vilket sker lättast vid skriftliga meddelanden. Näringsidkarens anvisningar bör ta vederbörlig hänsyn till detta.

Näringsidkaren står risken för meddelandet

I andra ledet i artikel 6.6 finns en allmänt hållen regel som närmast handlar om vem som står risken när ett meddelande om utövande av ångerrätten som avsänts i rätt tid försenas. Tidsfristen skall anses ha respekterats om meddelandet, i en handling eller på annat för mottagaren tillgängligt varaktigt medium, avsänts innan fristen löpt ut. Näringsidkaren står sålunda risken för meddelandet. Liknande regleringar finns t.ex. i 40 § avtalslagen, 82 § köplagen och 47 § konsumentköplagen. Distansavtalslagen utgår visserligen redan i dag från att detsamma gäller för ett meddelande om att ångerrätten utövas, men det torde

likväl finnas anledning att i den nya lagen klargöra saken. Regeln i distansavtalslagen bör lämpligen ansluta till vad som gäller enligt konsumentköplagen och gå ut på att ett sådant meddelande som avsänts i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt får åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram.

4.5.2 Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

Förslag: Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall han eller hon vara skyldig att snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka de belopp och sända tillbaka det material som erhållits från näringsidkaren. Näringsidkaren skall få begära ersättning för den faktiskt tillhandahållna delen av tjänsten och för sådana skäliga kostnader som är hänförliga till tiden före det att ångerrätten utövas. Överskjutande belopp skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar från mottagandet av meddelandet återbetala till konsumenten. Näringsidkaren skall förlora sin rätt till ersättning om han har underlåtit att informera konsumenten om det belopp som denne kan komma att få betala eller om han har påbörjat fullgörandet av avtalet utan begäran från konsumenten. Anknytande distansavtal om tjänster som konsumenten har träffat med näringsidkaren eller med någon annan på grundval av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren skall upphöra att gälla om konsumenten utövar sin ångerrätt. (Se 3 kap. 9–12 §§.)

Bedömning: Någon bestämmelse om att konsumenten, om denne frånträder ett försäkringsavtal, inte skall vara skyldig att utge någon ersättning alls bör inte införas.

Skälen för förslaget och bedömningen

Direktivets reglering

Som redan påpekats skiljer sig rättsverkningarna vid ett utövande av ångerrätten enligt det nya direktivet från vad som gäller enligt det allmänna direktivet och distansavtalslagen. Den mest markanta skillnaden är att näringsidkaren har rätt enligt artikel 7.1 att kräva ersättning av konsumenten för den del av den finansiella tjänsten som faktiskt har tillhandahållits när ångerrätten utövas.

För att vara bibehållen denna rätt måste dock näringsidkaren enligt artikel 7.3 kunna styrka att konsumenten i vederbörlig ordning har informerats om det belopp som kan komma att krävas vid ett utövande av ångerrätten. Vidare får näringsidkaren inte påbörja fullgörandet av avtalet utan begäran från konsumenten. Genom att motsätta sig att näringsidkaren påbörjar fullgörandet av tjänsten kan konsumenten alltså alltid säkerställa att det under ångerfristen finns en möjlighet att frånträda avtalet utan att drabbas av några kostnader. Om konsumenten i stället begär att fullgörandet skall påbörjas omgående, kan kostnaden härför i vart fall aldrig överstiga det belopp som han eller hon har fått information om. Näringsidkaren kan för sin del gardera sig mot eventuella merkostnader till följd av ångerrätten genom avtalsvillkor om att fullgörandet inte skall ske under ångerfristens löptid. Själva idén med konstruktionen är dock att näringsidkaren inte skall behöva lida någon förlust på grund av att konsumenten utövar sin ångerrätt. Direktivets utgångspunkt är således att varken konsumenten eller näringsidkaren skall kunna använda sig av ångerrätten i spekulativt syfte och enbart för att vinna ekonomiska fördelar. Därmed skall det inte heller finnas några ekonomiska hinder mot att omedelbart påbörja fullgörandet av avtalet.

En särskild regel för försäkringsavtal?

En första fråga är om det bör finnas en särskild regel för försäkringsavtal. Det ovan sagda talar dock mot att man vid genomförandet utnyttjar möjligheten enligt artikel 7.2 och föreskriver att konsumenten inte är skyldig att utge någon ersättning alls, dvs.

inte ens premie för försäkringstiden, om han eller hon frånträder ett försäkringsavtal. En sådan bestämmelse skulle innebära en negativ särbehandling av försäkringstjänster jämfört med andra finansiella tjänster utan några egentliga motiv i form av bärande konsumentskyddsskäl. Bestämmelsen skulle också avvika från gällande reglering av ersättningsfrågan vid en livförsäkringstagares uppsägning enligt 97 a § försäkringsavtalslagen och omöjliggöra en enhetlig reglering av ersättningsfrågan i den nya lagen. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har framkommit att det bara är i Danmark som man överväger att utnyttja den fakultativa undantagsmöjligheten i denna del. Dansk lagstiftning om försäkringsavtal befriar nämligen redan i dag konsumenten från ersättningsskyldighet vid uppsägningar som sker inom 14 dagar.

Vad bör näringsidkaren få avräkna?

Enligt artikel 7.1 får alltså den av näringsidkaren begärda ersättningen inte överstiga ett belopp som står i proportion till omfattningen av den redan tillhandahållna tjänsten jämförd med samtliga prestationer i avtalet. Ersättningen får inte i något fall vara så stor att den kan tolkas som en påföljd. Artikeln har utformats så att vissa frågor om avräkningen – framför allt hur ersättningen för kostnader skall beräknas – har lämnats åt nationell rätt.

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har diskuterats hur denna bestämmelse bör tolkas och genomföras. Även om bestämmelsen skall tillämpas på många olika typer av tjänster av skiftande karaktär, har det förelegat enighet om att den bör genomföras med en generell och allmänt hållen reglering, snarare än ett flertal specialregler för olika typer av finansiella tjänster.

En sådan reglering lär normalt utan några problem kunna tillämpas på tjänster rörande en eller flera specifika transaktioner, såsom särskilt angivna uppdrag rörande betalningsförmedling eller betalningsöverföring. Priset kan då ofta utan större svårighet fördelas på de enskilda transaktionerna. Om avtalet avser

ett bestämt flertal sådana transaktioner, får näringsidkaren således tillgodoräkna sig ersättning för den eller de transaktioner han fullgjort när ångerrätten utövas. Om näringsidkaren fullgjort alla de transaktioner avtalet avser, föreligger däremot ingen ångerrätt över huvud taget (se artikel 6.2 c och avsnitt 4.5.3).

Beträffande finansiella tjänster av viss varaktighet, t.ex. försäkringsavtal, kreditavtal eller kontoavtal, har det rått nordisk samsyn i fråga om beräkningen av den del av ersättningen som är direkt hänförlig till den finansiella tjänsten, t.ex. räntan för en kredit eller riskpremien för ett försäkringsskydd. Denna del av ersättningen bör fastställas som en proportionell andel av priset för hela tjänsten. Här bör beaktas den tid under vilken den finansiella tjänsten rent faktiskt har kunnat komma konsumenten till godo, vilket betyder att näringsidkaren inte får tillgodoräkna sig någon ränta, premie eller liknande ersättning för avtalstiden efter mottagandet av konsumentens meddelande om att ångerrätten utövas. Normalt bör det alltså handla om en kortare tidsperiod än 14 dagar, men tiden kan ha blivit förlängd till följd av att näringsidkaren brustit i sin informationsskyldighet.

Nästa fråga är i vilken utsträckning näringsidkaren bör få tillgodoräkna sig kompensation för sådana kostnader som, utöver premien eller räntan, är hänförliga till den aktuella tiden. Det kan röra sig om kostnader i samband med avtalets ingående, t.ex. uppläggningskostnader för en kredit, eller andra kostnader, t.ex. olika administrationsavgifter och provision. Det kan också handla om rena utlägg, t.ex. när kreditgivaren har ombesörjt en ansökan om in-teckning eller lagfart för kredittagarens räkning. Det har framkommit att man i Finland överväger en ordning där även denna typ av omkostnader skall ersättas proportionellt i förhållande till den del av avtalstiden som konsumenten kunnat utnyttja tjänsten. För en konsumentkredit som frånträts efter en tiondel av den tilltänkta kredittiden skulle kreditgivaren därmed endast få tillgodoräkna sig en tiondel av uppläggningskostnaderna och administrationskostnaderna. En sådan bestämmelse kan visserligen sägas ha fog för sig mot bakgrund av ordalydelsen i artikel 7.1. Samtidigt ger artikeln också utrymme för

en annan lösning, som i stället medger full ersättning för de kostnader som är hänförliga till tiden före det att ångerrätten utövades; dock att kostnaden skall vara skälig och alltså inte så stor att den innebär en påföljd. Avräkningen mellan näringsidkaren och konsumenten blir med detta alternativ mera neutral i ekonomiskt hänseende, vilket i sin tur kan motverka att parterna redan av ekonomiska skäl tvingas uppskjuta fullgörandet av avtalet till dess ångerfristen har löpt ut. Bedömningen görs att en sådan avräkningsmöjlighet är att föredra. I Danmark, Norge och Island är man också inne på detta.

Med hänvisning till det sagda föreslås alltså att det i den nya lagen tas in en bestämmelse som medger att näringsidkaren kan tillgodoräkna sig kostnadstäckning för de moment av tjänsten som är hänförliga till tiden före mottagandet av konsumentens meddelande om att avtalet frånträds.

Även direktivets föreskrift om att näringsidkaren i vederbörlig ordning skall ha informerat konsumenten om vilket belopp som kan komma att få betalas vid utövandet av ångerrätten måste föras in i den nya bestämmelsen. Om näringsidkaren inte har gjort detta, förloras rätten att kräva ersättning för den kostnaden. Informationsskyldigheten behandlas i avsnitt 4.4.1 och 4.4.2.

Återställande av egendom

Enligt artikel 7.4 och 7.5 skall parterna återställa den egendom som de, i enlighet med distansavtalet, har mottagit från motparten. Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall han eller hon alltså snarast och senast inom 30 dagar från avsändandet av meddelandet betala tillbaka de belopp och sända tillbaka det material som erhållits från näringsidkaren. Näringsidkaren skall, som sagt, få tillgodoräkna sig ersättning för de delar av tjänsten som faktiskt har tillhandahållits när ångerrätten utövas, men över-skjutande belopp skall snarast och senast inom 30 dagar från mottagandet av meddelandet återbetalas till konsumenten. Av direktivets reglering framgår indirekt att vardera parten – precis

som enligt huvudreglerna i det allmänna direktivet – får stå de eventuella kostnader som kan uppstå för att återsända eller återlämna pengar och annan egendom till motparten.

Direktivets bestämmelser i dessa delar är klara och otvetydiga till sitt innehåll och lämnar knappast utrymme för en avvikande reglering. Bestämmelser med det nu angivna innehållet bör tas in i den nya lagen.

Återgång av anknyttande distansavtal

Om konsumenten utövar sin ångerrätt och det till distansavtalet om den finansiella tjänsten har knutits ett annat distansavtal om tjänster som tillhandahålls av näringsidkaren eller av någon annan på grundval av en överenskommelse mellan näringsidkaren och denne, skall enligt artikel 6.7 andra stycket det anknyttande avtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

En liknande reglering gäller enligt det allmänna direktivet och 20 § distansavtalslagen för sådana kreditavtal som ingåtts med anledning av ett distansavtal eller hemförsäljningsavtal. I båda fallen skall avtalet alltså vara accessoriskt i förhållande till huvudavtalet. Det anknyttande avtalet skall också i båda fallen upphöra automatiskt, utan krav på något meddelande från konsumentens sida till motparten. Även skyldigheten för konsumenten att erlagga betalning för den del av det anknyttande avtalet som kommit honom till del och för sådana kostnader som inte beror på att avtalet upphört torde få bedömas på samma sätt som enligt 20 §.

Tillämpningsområdet för bestämmelsen i direktivet är emellertid i ett par avseenden mer inskränkt än 20 §. Den gäller nämligen endast för anknyttande *distansavtal*, inte för avtal som slutits på annat sätt. Vidare är bestämmelsen ju i praktiken begränsad till de fall där det är möjligt att frånträda distansavtalet om själva huvudtjänsten. Såväl kreditköp som låneköp rörande aktier eller någon annan liknande investeringstjänst kommer alltså att falla utanför bestämmelsens tillämpningsområde (se

avsnitt 4.5.3). En annan sak är att konsumenten vid ett sådant låneköp kan ha en ångerrätt direkt i förhållande till kreditavtalet. Ett exempel på ett anknytande avtal som bestämmelsen tar sikte på är en sådan försäkring som tecknas i samband med en kredit och som syftar till att säkerställa låntagarens möjligheter att kunna fullgöra sina åtaganden enligt kreditavtalet.

Med hänsyn främst till att direktivet i denna del syftar till full harmonisering och till den klara och tydliga ordalydelsen i direktivet bör en bestämmelse med detta innehåll tas in i den nya lagen.

4.5.3 Undantag från ångerrätten

Förslag: Konsumenten skall inte ha någon ångerrätt vid distansavtal om 1. finansiell tjänst eller överlåtelse av finansiellt instrument där priset beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen, 2. kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, eller 3. försäkring med en avtalad giltighetstid om en månad eller mindre. Detsamma skall gälla om båda parter på konsumentens begäran har fullgjort sina förpliktelser enligt distansavtalet innan konsumenten har utövat sin ångerrätt. (Se 3 kap. 2 §.)

Skälen för förslaget

Avtal om överlåtelse av finansiella instrument m.m.

Enligt artikel 6.2 a) skall ångerrätten inte tillämpas när priset beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen. Som exempel anges tjänster med anknytning till utländsk valuta, penningmarknadsinstrument, överlåtbara värdepapper och

andelar i fondföretag. Ytterligare exempel som tas upp är terminskontrakt och motsvarande instrument med kontantavräkning, framtida räntesäkringsavtal, ränte-, valuta- och aktieswappar samt köp- och säljoptioner avseende alla nu nämnda instrument och motsvarande instrument med kontantavräkning, särskilt valuta- och ränteoptioner.

En ångerrätt vid dylika avtal skulle erbjuda en möjlighet för konsumenten att utnyttja ångerrätten för spekulation på näringsidkarens bekostnad. Syftet med undantaget är att undanröja risken för detta. Som framgår av bestämmelsen är uppräknningen inte uttömmande. Som ett ytterligare praktiskt betydelsefullt exempel kan nämnas sådana kapitalförsäkringar där konsumenten själv väljer vilka värdepappersfonder sparandet skall placeras i och där förvaltningsavgifter och liknande tas ut i förhållande till värdet av fondandelarna. Det avgörande för om undantaget gäller är således att priset kan komma att variera till följd av sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte själv kan råda över. Prisförändringarna skall vidare vara så snabba att de kan påverka prisläget under den förhållandevis korta ångerrättens löptid. Undantaget tar alltså i första hand sikte på avtal som mera direkt innefattar någon form av risktagande från konsumentens sida och motverkar att denna placeringsrisk, genom konsumentens tillgång till en ångerrätt, överflyttas till en näringsidkare som inte har möjlighet att påverka prisförändringarna. Av betydelse är om det finansiella instrumentet, valutan eller placeringsprodukten som den finansiella tjänsten avser är marknadsnoterad, men detta är inte någon förutsättning för bestämmelsens tillämplighet.

Av det sagda framgår att undantaget ofta kommer att vara tillämpligt vid avtal om investeringstjänster, t.ex. vid tjänster som rör handel med finansiella instrument. Inte heller i detta sammanhang spelar det därvid någon roll om näringsidkarens handel sker i kommission, om det är fråga om handel ur eget lager eller om konsumentens köp- eller säljorder verkställs på något annat sätt (jfr ovan avsnitt 4.3.1). För att tydliggöra detta bör undantaget utformas på ett sätt som anknyter till den föreslagna bestäm-

melsen i 3 kap. 1 § om tillämpningsområdet för de nya bestämmelserna. Härigenom sätts också i förgrunden att undantaget i första hand kommer att aktualiseras vid handel med finansiella instrument.

Avtal om kredit med bunden ränta

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har diskuterats huruvida undantaget i artikel 6.2 a) bör tolkas så att det även omfattar krediter med bunden ränta.

Ändamålsskäl kan i och för sig anföras för detta. Till skillnad från vad som gäller vid en förtidsbetalning enligt konsumentkreditlagen har näringsidkaren inte någon rätt till ränteskillnadsersättning, om konsumenten skulle frånträda avtalet enligt de nu aktuella bestämmelserna (se närmare författningskommentaren till 3 kap. 11 §). Vid snabba och kraftiga förändringar på marknaden för bundna krediter kan det därmed uppstå ekonomiska motiv för konsumenten att utöva sin ångerrätt och ta ett nytt lån med en lägre bunden ränta. Härigenom utsätts kreditgivaren för en risk för att de återbetalade pengarna enligt det ursprungliga lånet inte kan omplaceras med en lika god avkastning som kreditgivaren räknade med vid avtalsslutet och som ligger till grund för den egna finansieringen av utlåningen.

Om man däremot ser till ordalydelsen av artikel 6.2 a), är en sådan tolkning mer tveksam. Till skillnad från de tjänster som nämns i artikeln kan ju priset – i första hand räntan – för en konsumentkredit med bunden ränta inte sägas direkt bero på svängningar på finansmarknaden. Även om kreditgivaren naturligtvis måste ta hänsyn till marknaden vid sin prissättning, finns det inte ett lika tydligt orsakssamband mellan det pris som konsumenten får betala och svängningarna på finansmarknaden som det finns beträffande alla de i artikeln nämnda produkterna. Annorlunda uttryckt kan man alltså här – till skillnad från de i artikeln nämnda tjänsterna – inte påstå att näringsidkaren saknar möjlighet att påverka priset på den produkt som erbjudandet avser. Vid tolkningen kan man inte heller bortse från det förhållandet att

alla de i artikeln nämnda företeelserna har det gemensamt att de kan karaktäriseras som investeringstjänster. Härtill kommer att – såvida kredit med bunden ränta omfattades – det är oklart om undantaget då skulle kräva en viss minsta bindningstid av räntan för krediten. Incitamentet för konsumenten att utnyttja ångerrätten i spekulativt syfte ökar naturligtvis ju längre bindningstiden för räntan är, men alla kreditavtal där räntan bundits för en längre period än 14 dagar ger i princip upphov till de konsekvenser som nyss beskrivits. En parallell kan dras med vad som gäller för förtidsbetalning enligt konsumentkreditlagen. Kreditgivaren är här berättigad till ränteskillnadsersättning även vid lån som normalt betecknas som rörliga. Eftersom lagen inte föreskriver någon minsta längd för bindningstiden, kan den alltså i princip vara hur kort som helst (se bl.a. prop. 1991/92:83 s. 139). Det kan knappast vara meningen att undantaget i artikel 6.2 a) skall tolkas på ett sätt som i praktiken innebär att alla krediter för vilka räntan har bundits under någon tid skall vara undantagna från ångerrätten, alltså både krediter som normalt betecknas som rörliga och krediter som betecknas som bundna. Om avsikten är att införa ett i praktiken så synnerligen vidsträckt undantag, borde det ha kommit till tydligare uttryck i direktivtexten. Systematiken i direktivet talar också för att tanken i stället är att ange alla de undantag som gäller beträffande krediter i artikel 6.3.

Sammantaget görs därför bedömningen att undantaget i artikel 6.2 a) inte bör tolkas så att det även omfattar krediter med bunden ränta. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har man varit eniga om detta. Det bör samtidigt betonas att marknaden för konsumentkrediter med en mer långvarig räntebindningstid är relativt begränsad vid sidan om fastighets- och bostadsrättskrediterna. Eftersom promemorian här nedan föreslår att det med stöd av artikel 6.3 skall införas ett särskilt undantag från ångerrätten för krediter som säkras genom panträtt i fast egendom eller bostadsrätt, kommer därför de i praktiken mest betydelsefulla krediterna som normalt betecknas som bundna ändå att vara undantagna från ångerrätten.

Avtal om fastighetskredit m.m.

Artikel 6.3 anger tre möjliga undantag från ångerrätten som medlemsstaterna kan välja att införa eller inte. Enligt artikel 6.3 a) får medlemsstaterna föreskriva att ångerrätten inte skall tillämpas på krediter som huvudsakligen är avsedda för att förvärva eller behålla äganderätt till mark eller en befintlig eller planerad byggnad eller för att renovera eller förbättra en byggnad. Enligt artikel 6.3 b) får medlemsstaterna meddela undantag för krediter som säkras antingen genom inteckning i fast egendom eller en rättighet med anknytning till fast egendom. Enligt artikel 6.3 c) slutligen får medlemsstaterna under vissa förutsättningar föreskriva om undantag för uttalanden som konsumenten gjort under medverkan av en offentlig tjänsteman.

Artikelns har, i likhet med många andra delar av direktivet, fått sin slutliga utformning efter utdragna förhandlingar i rådet och Europaparlamentet och är i stor utsträckning resultatet av en kompromiss. En följd av detta är att en del av undantagen har utformats enbart med sikte på förhållandena i vissa enskilda medlemsstater. Undantaget i punkten c) rör således vissa formbundna rättshandlingar som äger rum hos en notarie, en företeelse som är främmande för svensk rätt. Skäl att ta in ett sådant undantag föreligger alltså inte.

En gemensam nämnare för undantagsmöjligheterna under a) och b) är att båda rör avtal om fastighets- och bokkrediter i vid mening. Anledningen till att direktivet innehåller två undantag, som delvis tar sikte på samma slags distansavtal, synes i första hand vara en önskan att utforma undantag som beaktar att den nationella lagstiftningen som reglerar denna typ av krediter skiljer sig åt mellan medlemsstaterna. Uttrycket rättighet med anknytning till fast egendom i punkten b) tillkom på initiativ från Sverige för att undantagsmöjligheten även skulle omfatta bl.a. bostadsrättskrediter.

När en konsument tar ett lån till en fastighet eller en bostadsrätt, delas krediten ofta upp i vad som brukar betecknas som en fast och en rörlig del. Många gånger delas lånet upp i flera olika skuldebrev för vilka det gäller olika långa räntebindingstider.

Tiden kan variera från någon månad upp till tio år eller mer. Tanken med detta är att lindra effekterna av förändringar på räntemarknaden och därmed minska den finansiella risken för både låntagaren och långivaren. Som nyss har berörts har en kreditgivare vid en förtidsbetalning av ett lån enligt konsumentkreditlagen rätt till ränteskillnadsersättning även när förtidsbetalningen avser ett lån som brukar betecknas som rörligt. Skälet till det är att räntan normalt inte ändras dagligen utan kanske var tredje eller var fjärde månad. Motiven för denna ordning har berörts tidigare: främst att kompensera kreditgivaren för den finansiella risk som denne får stå vid en förtidsbetalning genom att de återbetalade pengarna enligt det ursprungliga lånet kanske inte kan omplaceras med en lika god avkastning. Någon möjlighet till motsvarande kompensation finns alltså inte enligt direktivet om konsumenten skulle frånträda ett kreditavtal. De ändamålsskäl som ovan har anförts till stöd för att införa ett undantag från ångerrätten vid krediter med bunden ränta gör sig alltså gällande för alla i praktiken förekommande fastighets- och bostadsrättskrediter, både "rörliga" och "bundna" lån. Eftersom i vart fall någon del av lånet ofta har en räntebindningstid som uppgår till flera år, skulle en ångerrätt också få särskilt olyckliga konsekvenser just på denna del av kreditmarknaden. Även om den relativt korta ångerfristen torde hålla förlusterna nere, bör man också beakta de kapitaltäckningskrav som gäller för hypoteksinstituten. Kapitaltäckningskraven som följer med lagstiftningen om s.k. säkerställda obligationer ökar dessutom i någon mån kraven på kreditinstituten i detta hänseende samtidigt som det har bedömts vara av stort värde för kreditinstituten – och ytterst även för konsumentkollektivet – att denna finansieringsform införs (se prop. 2002/03:107). Det finns således ett betydande allmänt intresse av att stabiliteten i systemet kan upprätthållas.

Mot att införa ett undantag från ångerrätten för fastighets- och bostadsrättskrediter talar främst att det för konsumenten handlar om ett viktigt avtal som har stor inverkan på den egna privatekonomin. Samtidigt är ju konsumenten, även vid distans-

avtal om en kredit, bibehållen sin rätt enligt konsumentkreditlagen att betala sin skuld i förtid. En möjlighet att därutöver även kunna frånträda kreditavtalet genom en ångerrätt kan sammantaget inte anses tillräckligt motiverad. Det bör alltså tas in ett undantag från ångerrätten för dessa krediter.

Undantaget bör – utöver fastighetskrediter och bostadsrättskrediter – även omfatta krediter som är förenade med panträtt i tomträtt samt krediter som är förenade med en motsvarande rätt till följd av att en byggnad som inte hör till fastighet har säkerhetsöverlåtit. Det sist sagda gäller ofta vid belåning av t.ex. sommarstugor som har uppförts på arrenderad mark. De nyss nämnda skälen för ett undantag från ångerrätten gör sig gällande också här och det förefaller olämpligt att särbehandla dessa krediter i förhållande till fastighets- och bostadsrättskrediter.

En utformning av undantaget som tar sikte på konsumentens avsikter med upptagandet av krediten (jfr artikel 6.3 a) skulle kunna leda till både bevissvårigheter och bristande förutsebarhet. Undantaget bör därför utformas efter förebild i punkten b) och gälla för konsumentkrediter som är förenade med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller som är förenade med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet.

Övriga undantag från ångerrätten

Enligt artikel 6.2 b) skall ångerrätten inte tillämpas på rese- och bagageförsäkringar eller andra kortfristiga försäkringar med kortare löptid än en månad. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har man varit eniga om att undantaget bör tolkas på det sättet att det inte är tillämpligt på sådana korttidsförsäkringar som ingår som ett led i en annan försäkring med längre giltighetstid och inte heller på sådana reseförsäkringar som tecknas för t.ex. ett år och som generellt täcker alla resor på upp till 30 dagar som sker under försäkringstiden. Med den nu föreslagna regleringen av näringsidkarens rätt till ersättning vid utövandet av ångerrätten i åtanke kan undantaget knappast sägas vara motiverat av en önskan att förhindra att ångerrätten utnytt-

jas i spekulativt syfte. Det finns dock andra, inte minst praktiska och administrativa, skäl för varför det inte bör finnas en ångerrätt vid riktigt kortfristiga försäkringar. Inte minst kan befaras att de administrativa kostnaderna här skulle leda till premiehöjningar som inte motsvaras av den i sammanhanget tämligen ringa förbättringen av konsumentskyddet. Det föreslås att ett undantag införs.

I artikel 6.2 c) finns ytterligare ett undantag från ångerrätten, ett undantag som saknas i det allmänna direktivet. I det allmänna direktivet och 14 § 1 distansavtalslagen föreskrivs att konsumenten inte har någon ångerrätt om fullgörandet av en tjänst har påbörjats med konsumentens samtycke under ångerfristen. En motsvarande bestämmelse i det nya direktivet skulle ha inneburit ett systematisk brott mot den nya konstruktionen av ångerrätten, bl.a. i förhållande till näringsidkarens rätt till ersättning för den tjänst som faktiskt har tillhandahållits vid utövandet av ångerrätten. Det nya direktivet föreskriver därför i stället att ångerrätten inte skall tillämpas på avtal som båda parter har fullgjort på konsumentens uttryckliga begäran innan konsumenten utövar sin ångerrätt. Undantaget synes, vid en första betraktelse, närmast som en självklarhet. Dess fulla vidd kan dock behöva förklaras lite närmare. Om tjänsten på konsumentens begäran har fullgjorts redan under ångerfristens löptid, har näringsidkaren visserligen rätt att kräva att konsumenten erlägger betalning härför (se avsnitt 4.5.2). Vid vissa typer av finansiella tjänster, t.ex. vid avtal om en betalningsförmedling eller en betalningsöverföring, kan det dock vara omöjligt eller i vart fall förenat med stora svårigheter för näringsidkaren att låta den utförda transaktionen återgå. I dessa fall skulle en ångerrätt under hela fristens löptid – alltså även efter fullgörelsen av avtalet – innebära negativa konsekvenser för näringsidkaren, trots dennes rätt till ersättning av konsumenten för den utförda tjänsten. Häri ligger de sakliga motiven bakom undantagsregeln. Även detta undantag bör införas genom en uttrycklig bestämmelse i den nya lagen.

4.5.4 Uppskjuten fullgörelse vid avtal om investerings-tjänster?

Bedömning: Någon bestämmelse om att fullgörelsen av ett distansavtal om en investeringstjänst skall anstå till dess ångerfristen har löpt ut bör inte införas.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel 6.1 tredje stycket får medlemsstaterna, utöver ångerrätten, föreskriva att distansavtal om investeringstjänster inte skall verkställas under den ångerfrist som föreskrivs i direktivet.

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har framkommit att man inte i något av länderna ser behov av att införa en sådan bestämmelse. Skälet härtill är främst att konsumenten vid de allra flesta distansavtal rörande investeringstjänster ändå torde sakna en ångerrätt, eftersom priset beror på svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka. Under sådana förhållanden synes det, ur ett konsumentskyddsperspektiv, föga meningsfullt att genom tvingande lagstiftning föreskriva att fullgörelsen skall anstå till dess ångerfristen löpt ut. Vidare lär ju ofta själva syftet med investeringstjänsten kunna förfelas, om fullgörandet inte sker i nära anslutning till avtalets ingående. I vart fall skulle det innebära ökade och helt opåkallade risker för konsumenten, om denne fick stå risken för att föremålet för investeringen sjunkit i värde från det att ordern gavs till dess den verkställdes. Bestämmelsen, som alltså är fakultativ, bör mot denna bakgrund inte införas i svensk rätt.

4.6 Betalning med kort

Bedömning: Svensk rätt uppfyller redan i dag artikel 8 i direktivet. Någon lagregel är därför inte nödvändig.

Skälen för bedömningen: Enligt artikel 8 skall medlemsstaterna se till att det finns lämpliga bestämmelser så att konsumenten kan begära annullering av en betalning, om konsumentens betal-

kort har använts på ett bedrägligt sätt inom ramen för distansavtal och så att konsumenten, i händelse av sådan bedräglig användning, kan gottskrivas eller återfå de utbetalda beloppen. En i det närmaste likalydande bestämmelse finns i artikel 8 i det allmänna direktivet.

Direktivets uttryck betalkort får anses innefatta varje form av bank- eller kontokort som kan användas till betalning. Både debetkort och kreditkort omfattas således. Utställare kan vara ett kreditkortsföretag, en bank eller någon annan näringsidkare. Rabatt- eller bonuskort omfattas dock inte med mindre korten även kan användas till betalning.

I likhet med sin motsvarighet i det allmänna direktivet uttrycker artikeln endast att det skall finnas ”lämpliga bestämmelser”. Något absolut krav på att konsumenten alltid skall ha rätt att få tillbaka pengarna från kortutgivaren uppställs alltså inte. Direktivet anger inte heller vad som skall gälla med avseende på betalningsvillkor som går ut på att konsumenten skall svara för de felaktigt utbetalade beloppen.

Avtalsrättsligt gäller att en konsument allmänt sett inte är betalningsskyldig för fordringar som uppkommit genom att någon obehörigen har använt hans eller hennes betalkort. Ett sådant ansvar kan dock uppkomma om parterna har träffat en överenskommelse om det i kortavtalet.

Mot bakgrund av att standardavtalen på kontokortsområdet tidigare regelmässigt innehöll avtalsvillkor varigenom konsumenten påtog sig ett sådant betalningsansvar infördes i 34 § konsumentkreditlagen en regel som hindrar att villkoret kan göras gällande utom i vissa angivna fall. Enligt 34 § får ett avtalsvillkor som innebär att en kontohavare skall vara betalningsskyldig för ett belopp som har påförts kontot genom att ett kontokort har använts av någon obehörig person göras gällande endast om kontohavaren eller någon annan person som enligt kontoavtalet är behörig att använda kontokortet har 1. lämnat ifrån sig kortet till någon annan, 2. genom grov oaktsamhet förlorat kortet eller 3. på något annat sätt förlorat besittningen av kortet och inte

snarast efter upptäckten anmält förlusten hos kreditgivaren. I andra fall får avtalsvillkoret inte göras gällande.

Betalning med kort i en distansavtalsituation går ofta till på det sättet att konsumenten lämnar ut uppgift om bl.a. sitt kortnummer men behåller kortet, varför det sällan torde finnas förutsättningar enligt 34 § konsumentkreditlagen att göra gällande avtalsvillkor om betalningsskyldighet för konsumenten för obehörig användning.

Bestämmelserna i 34 § konsumentkreditlagen är direkt tillämpliga endast på avtalsvillkor för kontokort som är knutna till krediter. De tillämpas dock analogt även på avtalsvillkor för andra kontokort, dvs. rena betalkort (jfr prop. 1991/92:83 s. 144 och omfattande praxis i Allmänna reklamationsnämnden). Sådana avtalsvillkor kan också angripas med stöd av 36 § avtalslagen. Enligt 36 § avtalslagen får avtalsvillkor jämkas eller lämnas utan avseende om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Vid en sådan prövning av om avtalsvillkoret bör jämkas eller lämnas utan avseende kan 34 § konsumentkreditlagen tjäna som vägledning.

Sammantaget görs alltså – liksom som vid genomförandet av det allmänna direktivet – bedömningen att svensk rätt redan i dag uppfyller de krav som direktivet kan anses ställa. Någon ytterligare lagregel är således inte nödvändig, och någon särskild reglering bör inte införas i den nya lagen med anledning av direktivet. Även de övriga nordiska departementen, bl.a. i Finland som har en lagreglering som liknar Sveriges, delar denna uppfattning.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen avser att tillsätta en särskild utredare med uppgift att bl.a. se över frågan om konsumentens betalningsansvar vid någon annans obehöriga nyttjande av ett betalkort, särskilt när utnyttjandet skett på annat sätt än genom presentation av själva kortet. Tilläggas bör även att det i EU för närvarande pågår ett arbete med att ersätta rådets direktiv 87/102/EEG om konsumentkrediter med ett nytt direktiv (se KOM [2002] 443 slutlig).

4.7 Icke beställda tjänster

Bedömning: Svensk rätt uppfyller redan i dag artikel 9 i direktivet. Någon lagregel är därför inte nödvändig.

Skäl för bedömningen: Artikel 9 föreskriver att medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att förbjuda att finansiella tjänster tillhandahålls en konsument utan föregående begäran från denne, om tillhandahållandet innefattar en begäran om omedelbar eller senare betalning. Detta skall dock inte påverka tillämpningen av nationella bestämmelser om tyst förlängning av distansavtal.

Artikeln skall alltså inte påverka tillämpningen av bestämmelser som den i 14 § konsumentförsäkringslagen om automatisk förnyelse av en konsumentförsäkring vid försäkringstidens utgång. Den tar i stället sikte på är ett förbud mot vad som kallas för negativ avtalsbindning. Bestämmelser härom finns i 12 § första stycket marknadsföringslagen, som föreskriver att en näringsidkare vid marknadsföringen inte får leverera tjänster till någon som inte uttryckligen har beställt dem och därvid vilseleda mottagaren om dennes betalningsskyldighet. Svensk rätt uppfyller därmed redan direktivets krav i denna del, varför någon ytterligare lagreglering inte är nödvändig.

Vidare föreskrivs i artikel 9 att medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att befria konsumenten från alla skyldigheter i händelse av ett tillhandahållande som inte har beställts, varvid frånvaron av svar inte skall anses utgöra samtycke. Att ett uteblivet svar inte är liktydigt med samtycke framgår av avtalslagens bestämmelser om hur ett avtal sluts. Föreligger det inte något avtal, är konsumenten inte heller skyldig att betala något för tjänsten. Även i denna del uppfyller alltså svensk rätt redan direktivets krav.

Det kan tilläggas att den nu redovisade bedömningen överensstämmer med den bedömning som gjordes vid genomförandet av det allmänna direktivet, vars artikel 9 innehåller en i det närmaste likalydande bestämmelse.

4.8 Begränsning av vissa marknadsföringsåtgärder

Bedömning: Svensk rätt uppfyller redan i dag artikel 10 i direktivet. Någon lagregel är därför inte nödvändig.

Skälen för bedömningen: I artikel 10 ges bestämmelser som syftar till att begränsa tillåtligheten av vissa marknadsföringsåtgärder. I artikel 10.1 sägs att en näringsidkare endast får använda sig av automatiska uppringningssystem utan mänsklig medverkan (uppringningsautomater) och telefax om konsumenten på förhand har gett sitt samtycke. När det gäller marknadsföring via andra tekniker för distanskommunikation än de nyss nämnda, t.ex. tryckt direktreklam, e-postreklam och personlig telefonförsäljning, ges medlemsstaterna enligt artikel 10.2 en valmöjlighet i fråga om vilken skyddsnivå som skall gälla. Enligt det ena alternativet skall sådan marknadsföring endast tillåtas om konsumenten har gett sitt samtycke (en s.k. opt-in lösning). Enligt det andra alternativet skall sådan marknadsföring inte tillåtas om konsumenten har motsatt sig denna (en s.k. opt-out lösning). De åtgärder som medlemsstaterna vidtar i detta syfte får inte medföra några kostnader för konsumenterna.

I 13 b § marknadsföringslagen finns bestämmelser om obeställd reklam till fysiska personer. Dessa genomför artikel 12 i Europaparlamentet och rådets direktiv 97/66/EG om behandling av personuppgifter och skydd för privatlivet inom telekommunikationsområdet (teledataskyddsdirektivet) samt artikel 10 i det allmänna direktivet, som har ett liknande innehåll som förevarande artikel. Marknadsföringslagens bestämmelser är generella i så måtto att de gäller för marknadsföring som syftar till alla typer av avtal, inte bara distansavtal. Dessutom gäller de, som sagt, för marknadsföring riktad till fysiska personer, oavsett om personen i fråga är konsument eller inte. I 13 b § första stycket uppställs ett krav på samtycke i förhand för att en näringsidkare vid marknadsföring till en fysisk person skall få använda telefax eller sådana uppringningsautomater eller liknande automatiska system för individuell kommunikation som inte betjänas av någon enskild. Enligt 13 b § andra stycket får en näringsidkare

vid marknadsföring till en fysisk person använda andra metoder för individuell kommunikation på distans än de som avses i första stycket, om inte den fysiska personen tydligt motsatt sig att metoden används (en s.k. opt-out lösning). I 13 b § tredje stycket, som genomför artikel 7.2 i det tidigare nämnda e-handelsdirektivet, sägs att en näringsidkare som använder e-post vid icke begärd marknadsföring till fysiska personer skall respektera och regelbundet kontrollera register där personer som inte önskar få sådan marknadsföring med e-post kan registrera sig. En näringsidkare som överträder dessa bestämmelser kan meddelas förbud vid vite att fortsätta med marknadsföringsåtgärderna. Om överträdelsen skett med uppsåt eller av oaktsamhet, kan näringsidkaren även åläggas att ersätta den skada som därigenom har uppstått för en konsument eller någon annan näringsidkare (se 14 och 29 §§ marknadsföringslagen).

På grundval av överenskommelser mellan Konsumentverket och olika branschorganisationer finns det också möjlighet för fysiska personer att kostnadsfritt anmäla sig till särskilda register över personer som inte vill ha tryckt adresserad direktreklam (t.ex. NIX-adresserat). På motsvarande sätt kan fysiska personer kostnadsfritt spärra sitt telefonnummer mot obeställd marknadsföring per telefon genom att anmäla sig till ett spärregister (NIX-telefon).

Det nu anförda leder till bedömningen att svensk rätt redan får anses uppfylla de krav som direktivet ställer i denna del. Någon ytterligare lagreglering är därmed inte nödvändig.

Tilläggas bör att man inom EG har antagit ett nytt direktiv (2002/58/EG) om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation (kommunikationsdataskyddsdirektivet) som ersätter det tidigare nämnda teledataskyddsdirektivet och som bl.a. innehåller vissa särbestämmelser om användandet av e-post i den direkta marknadsföringen. Frågan om genomförande av de delar av kommunikationsdataskyddsdirektivet som berör icke begärd kommunikation behandlas i regeringens proposition 2003/04:43 om obeställd e-postreklam.

4.9 Påföljder och rättsmedel för att säkra efterlevnaden

Bedömning: Det kommer att finnas effektiva, proportionella och avskräckande påföljder för att säkra efterlevnaden av den nya lagen. Det kommer också att finnas lämpliga och effektiva rättsmedel för detta ändamål. Någon bestämmelse om att en konsument kostnadsfritt och utan påföljd när som helst kan säga upp avtalet bör inte införas. Det finns inte heller skäl att i lagen föreskriva hur bevisbördan skall placeras i vissa fall eller att avtalsvillkor om viss placering av bevisbördan är oskäliga.

Skälen för bedömningen

Påföljder och rättsmedel

Enligt artikel 11 första stycket skall medlemsstaterna föreskriva lämpliga påföljder för näringsidkaren när denne inte följer bestämmelser som antagits i enlighet med direktivet. Påföljderna skall, enligt artikelns tredje stycke, vara effektiva, proportionella och avskräckande.

I artikel 13.1, som handlar om prövning i domstol eller i administrativ ordning, föreskrivs att medlemsstaterna skall se till att det finns lämpliga och effektiva rättsmedel för att säkerställa efterlevnaden. Enligt artikel 13.2 skall rättsmedlen omfatta bestämmelser varigenom ett eller flera organ får väcka talan inför domstol eller behörig förvaltningsmyndighet för att säkerställa att bestämmelserna som genomför direktivet tillämpas. Organen kan vara offentliga organ eller deras företrädare, konsumentorganisationer eller yrkessammanslutningar. I artikel 13.3 sägs att medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att operatörer och leverantörer av teknik för distanskommunikation, när så är möjligt, upphör med sådana förfaranden som har förklarats strida mot direktivet.

Medlemsstaterna skall enligt artikel 14 verka för införandet och utvecklingen av lämpliga och effektiva klagomåls- och prövningsförfaranden utanför domstol. Medlemsstaterna skall i synnerhet uppmuntra att dessa organ samarbetar för att lösa gränsöverskridande tvister.

I avsnitt 4.4.3 har föreslagits att marknadsföringslagen skall tillämpas i fråga om underlåtelse att ge information i enlighet med vad som föreskrivs i lagen, varvid informationen skall anses som särskilt betydelsefull från konsumentsynpunkt (3 kap. 6 § i lagförslaget).

I marknadsföringslagen finns bestämmelser som syftar till att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenterna. I 14 § finns en bestämmelse om att en näringsidkare vars marknadsföring strider mot god affärssed eller på något annat sätt är otillbörlig mot konsumenterna får förbjudas att fortsätta med marknadsföringen eller att vidta någon annan liknande åtgärd. Detsamma gäller en anställd eller någon annan som handlar på näringsidkarens vägnar samt var och en som väsentligt har bidragit till marknadsföringen. Av 15 § framgår att en näringsidkare som vid sin marknadsföring låter bli att lämna sådan information som är av särskild betydelse från konsumentsynpunkt får åläggas att lämna informationen. Ett förbud enligt 14 § och ett åläggande enligt 15 § skall förenas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (se 19 §). Talan om förbud enligt 14 § eller åläggande enligt 15 § väcks vid Marknadsdomstolen (se 38 §). En sådan talan får väckas av bl.a. Konsumentombudsmannen och en sammanlutning av konsumenterna, näringsidkare eller löntagare.

Vid sidan om den prövning som kan ske vid Marknadsdomstolen och i allmän domstol bör även Allmänna reklamationsnämndens verksamhet nämnas. Nämnden är en statlig myndighet vars huvuduppgift är att på ett opartiskt sätt pröva tvister mellan konsumenterna och näringsidkare. Nämndens prövning är kostnadsfri och utmynnar i en rekommendation om hur tvisten bör lösas (se närmare förordningen [1988:1583] med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden). Nämnden medverkar i olika EU-nätverk för instanser som, vid sidan av domstolar,

prövar tvister mellan konsumenter och näringsidkare, bl.a. nätverket för prövning av finansiella tvister, FIN-NET.

Av det anförda framgår att det kommer att finnas effektiva, proportionella och avskräckande påföljder för att säkra efterlevnaden av den nya lagen. Det kommer också att finnas lämpliga och effektiva rättsmedel för detta ändamål. Sammanfattningsvis görs därför bedömningen att kraven i artikel 11 första och tredje styckena samt i artiklarna 13 och 14 därmed får anses uppfyllda.

Artikel 11 andra stycket innehåller härutöver en fakultativ bestämmelse enligt vilken medlemsstaterna, också det i syfte att säkra efterlevnaden av direktivets bestämmelser, får föreskriva att en konsument kostnadsfritt och utan påföljd när som helst kan säga upp ett distansavtal.

En sålunda i tiden obegränsad uppsägningsrätt för konsumenten kan i och för sig vara motiverad i vissa långvariga avtalsförhållanden. De skäl som då kan anföras för en sådan rätt är dock inte knutna till just det sätt på vilket avtalet har ingåtts. Att generellt införa bestämmelser med detta innehåll för alla typer av distansavtal om finansiella tjänster eller finansiella instrument synes däremot inte motiverat. Det finns inte heller anledning att i detta sammanhang föreslå bestämmelser om en sådan uppsägningsrätt för alla eller vissa typer av konsumentavtal. Tilläggas kan att den av regeringen den 22 maj 2003 beslutade lagrådsremissen om en ny försäkringsavtalslag innehåller bestämmelser som ger en försäkringstagare rätt att när som helst säga upp en liv-, sjuk- eller olycksfallsförsäkring att upphöra omedelbart eller vid viss framtida tidpunkt.

Bevisbördan

Enligt artikel 15 första stycket får medlemsstaterna föreskriva att näringsidkaren skall ha bevisbördan för att avtal har ingåtts, att information har lämnats på föreskrivet sätt och att konsumenten, i förekommande fall, har samtyckt till att fullgörelsen av avtalet äger rum under ångerfristens löptid.

Civilrättsliga lagbestämmelser utformas enligt svensk rättstradition endast i ringa utsträckning som bevisbörderegler. Tillräckliga skäl för att i detta sammanhang ändå förfara på det sättet kan inte anses föreligga. Av allmänna principer följer att bevisbördan för att ett avtal har ingåtts i vissa situationer placeras hos näringsidkaren och i andra hos konsumenten. Bevisbördan för att information har lämnats till konsumenten på föreskrivet sätt åvilar dock som princip näringsidkaren. Det torde också följa av allmänna principer att det är näringsidkaren som har bevisbördan för att konsumenten har gett sitt samtycke till att en tjänst har fullgjorts redan under ångerfristens löptid. Några särskilda bevisbörderegler bör inte införas med anledning av artikel 15 första stycket.

I artikel 15 andra stycket sägs vidare att ett avtalsvillkor som föreskriver att konsumenten skall ha bevisbördan i fråga om i vilken utsträckning näringsidkaren har iakttagit sina skyldigheter, i praktiken främst om information, skall betraktas som ett oskäligt avtalsvillkor enligt rådets direktiv 93/13/EEG om oskäliga villkor i konsumentavtal. Detta direktiv innehåller en vägledande, inte uttömmande lista på en lång rad villkor som kan anses oskäliga. Vid de nordiska departementsöverläggningarna har det konstaterats att avsikten med artikel 15 andra stycket endast är att komplettera denna lista med avtalsvillkor om att konsumenten skall ha bevisbördan i det nyss angivna hänseendet.

Direktivet om oskäliga avtalsvillkor är genomfört med 36 § avtalslagen och den i viss mån kompletterande lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Ett avtalsvillkor som föreskriver att konsumenten skall ha bevisbördan i fråga om i vilken utsträckning näringsidkaren har iakttagit sin informationskyldighet torde typiskt sett vara oskäligt vid en bedömning enligt 36 § avtalslagen. Som regel skulle villkoret otillbörligt begränsa konsumentens rätt enligt lagen att ångra ett distansavtal. Om en näringsidkare regelmässigt använder sig av ett oskäligt villkor i sina standardavtal, kan Marknadsdomstolen också med stöd av 3 § lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda

samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse. Svensk rätt uppfyller således redan i dag de krav som artikel 15 andra stycket får anses ställa, och någon ytterligare lagreglering är varken nödvändig eller önskvärd.

4.10 Skydd mot lagval som ger konsumenten ett sämre skydd

Förslag: Ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför EES skall tillämpas på avtalet skall inte gälla i fråga om regler om distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument, om den lag som gäller för avtalet med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom EES och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd. (Se 5 kap. 2 §.)

Skälen för förslaget: När ett avtal har anknytning till flera olika länder måste det avgöras vilket lands lag som skall tillämpas på avtalet. Lagvalet bestäms av internationellt privaträttsliga regler.

Romkonventionen från 1980 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser har införlivats genom lagen (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser. Konventionen gäller inte för förpliktelser som följer av växlar, checkar, löpande skuldebrev och andra negotiabla värdepapper, i den utsträckning som förpliktelserna enligt sådana andra värdepapper följer av deras negotiabla karaktär. Konventionen gäller inte heller för försäkringsavtal som täcker risker belägna inom EU, men i övrigt torde merparten av de finansiella tjänster och finansiella instrument som direktivet gäller för omfattas av konventionens tillämpningsområde.

Konventionens huvudprincip är att avtalsparterna har rätt att själva bestämma vilket lands lag som skall tillämpas på avtalsförhållandet (se artikel 3.1 och 3.2). Beträffande vissa avtal i konsumentförhållanden gäller särskilda lagvalsregler enligt artikel 5. Den artikeln är tillämplig på avtal om leverans av varor eller utfö-

rande av tjänster åt en person (konsumenten) för ändamål som kan anses ligga utanför dennes affärsverksamhet eller yrkesverksamhet och på avtal om kredit för sådana prestationer. Enligt artikel 5.2 får parternas val av tillämplig lag inte medföra att konsumenten berövas det skydd som finns enligt tvingande regler i lagen i det land där han eller hon har sin vanliga vistelseort. Detta gäller om avtalet föregicks av ett särskilt riktat erbjudande riktat till konsumenten i det landet eller av annonsering där och konsumenten där vidtog de för avtalets ingående nödvändiga åtgärderna. Det gäller vidare om den andra parten eller dennes representant mottog konsumentens beställning i det landet eller om avtalet avser försäljning av varor som inköpts under en av säljaren särskilt arrangerad resa. Artikel 5 skall dock inte tillämpas på transportavtal eller avtal om utförande av sådana tjänster som skall utföras uteslutande i ett annat land än det där konsumenten har sin vanliga vistelseort (se artikel 5.4).

Konventionen är bindande för EU:s medlemsstater men anger uttryckligen att om det i EG-rättsakter finns avvikande regler, så skall dessa tillämpas (se artikel 20).

Enligt artikel 12.2 i det nya direktivet skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att se till att konsumenten inte berövas det skydd som ges i direktivet genom att lagen i ett tredje land väljs som tillämplig lag på avtalet, om avtalet har nära anknytning till en eller flera medlemsstaters territorium.

Bestämmelsen är allmänt sett förmånligare för konsumenten än Romkonventionen. Till skillnad från Romkonventionen, där vissa avtal är undantagna från tillämpningsområdet för artikel 5, gäller den för alla distansavtal om finansiella tjänster eller finansiella instrument. Vidare är Romkonventionens särreglering för avtal i konsumentförhållanden begränsad i det att den endast säger att konsumenten inte får berövas det skydd som följer av *tvingande* regler i det land där han eller hon har sin vanliga vistelseort. Direktivet innehåller inte någon motsvarande begränsning. Eftersom direktivets bestämmelse om skydd mot lagvalsklausuler således avviker från Romkonventionen, bör det i den nya

lagen införs en bestämmelse som säkerställer att konsumenten inte berövas det skydd som ges i direktivet.

Bestämmelsen i 23 § distansavtalslagen genomför en motsvarande bestämmelse i det allmänna direktivet i svensk rätt. Den bestämmelsen har i sin tur utformats efter förebild i bl.a. 13 § avtalsvillkorslagen. Ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) skall tillämpas på avtalet skall sålunda inte gälla i fråga om regler om distansavtal, om den lag som gäller för avtalet med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom EES och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd. En motsvarande reglering för alla lagens distansavtal, dvs. även för finansiella tjänster och finansiella instrument, bör finnas i den nya lagen.

4.11 Marknadsrättsliga sanktioner i gränsöverskridande fall

Bedömning: Svensk rätt innehåller redan i dag en reglering som genomför den ändring av förbudsföreläggandedirektivet som föreskrivs i artikel 19. Någon ytterligare lagreglering är därför inte nödvändig.

Skälen för bedömningen

Ursprungslandsprincipen i e-handelsdirektivet

En fråga som uppkommer vid gränsöverskridande handel är vilka offentligrättsliga bestämmelser som reglerar näringsidkarens rätt att tillhandahålla och marknadsföra sina tjänster. När det gäller försäljning över Internet är här ursprungslandsprincipen i e-handelsdirektivet av största vikt. Varje medlemsstat skall enligt e-handelsdirektivet, å ena sidan, se till att de av informationssamhällets tjänster som en på dess territorium etablerad tjänsteutövare tillhandahåller överensstämmer med de nationella bestämmelser som är tillämpliga i denna stat och som omfattas av det

samordnade regelområdet. Medlemsstaterna får, å andra sidan, inte av skäl som omfattas av det samordnade regelområdet begränsa den fria rörligheten för de av informationssamhällets tjänster som har sitt ursprung i en annan medlemsstat. Med det samordnade regelområdet avses rättsregler med krav på informationssamhällets tjänster och på tjänsteleverantören i fråga om påbörjande och utövande av verksamhet som rör sådana tjänster. Lagen (2002:562) om elektronisk handel, som genomför e-handelsdirektivet, anger således att en tjänsteutövare som uppfyller kraven i sitt hemland i fråga om behörighet, tillstånd och marknadsföringskrav m.m. får tillhandahålla sina tjänster till tjänstemottagare i Sverige utan hinder av svenska bestämmelser inom det samordnade regelområdet (se lagens 3–5 §§). En finsk näringsidkare som över en hemsida på Internet uttryckligen riktar sina erbjudanden till svenska konsumenter skall alltså normalt följa finska bestämmelser om tillbörlig reklam och information vid marknadsföringen. Omvänt skall en svensk näringsidkare som vid marknadsföring på Internet riktar sina erbjudanden till danska konsumenter iakttä svenska bestämmelser.

Det nu sagda gäller även i förhållande till de marknadsrättsliga informationsreglerna i det nya direktivet. Dessa faller inom det samordnade regelområdet, vilket betyder att en svensk näringsidkare som fullgör sin informationsskyldighet enligt de nu föreslagna bestämmelserna normalt inte skall kunna drabbas av några marknadsrättsliga sanktioner för att näringsidkaren inte också har uppfyllt ett eventuellt tillkommande informationskrav i det EES-land dit marknadsföringen riktas. En annan sak är att näringsidkaren, när informationen om parternas förpliktelser enligt avtalet utformas, inte kan nöja sig med att beakta tvingande konsumentkrav i svensk lagstiftning. Som påpekats i avsnitt 4.4.1 måste informationen i denna del utformas med hänsynstagande till tvingande lagstiftning i den rättsordning som enligt den internationella privaträtten – framför allt 1980 års Romkonvention – får antas bli tillämplig på avtalet. Ursprungslandsprincipen anses inte vara tillämplig på civilrätten och gäller uttryckligen inte för avtalsförpliktelser vid konsumentavtal, vilket även har

ansetts innefatta sådan information om de väsentliga delarna av avtalets innehåll, däribland rättigheter för konsumenten, som har ett avgörande inflytande på beslutet att ingå avtal (se bl.a. ingresspunkterna 55 och 56 till e-handelsdirektivet, 6 § första stycket 6 och 7 § e-handelslagen och prop. 2001/02:150 s. 67).

Förbuds föreläggandedirektivet

För att stärka det marknadsrättsliga konsumentskyddet inom EU vid gränsöverskridande handel har Europaparlamentet och rådet även antagit direktivet (98/27/EG) om förbuds föreläggande för att skydda konsumenternas intressen. Direktivet inrättar ett system för gränsöverskridande samarbete där huvudtanken är att tillskapa ömsesidiga möjligheter att agera mot t.ex. vilseledande eller bristfällig marknadsföring i de fall näringsidkaren riktar sina marknadsföringsåtgärder mot konsumenterna i ett annat EES-land. I detta syfte skall medlemsstaterna säkerställa att utländska godkända organ i en EES-stat ges behörighet att företräda sitt lands konsumentintressen i nationell domstol. Direktivet är inte tillämpligt generellt utan enbart vid gränsöverskridande överträdelser mot de gemenskapsakter som listas i en bilaga till direktivet, bl.a. e-handelsdirektivet, det allmänna direktivet och hemförsäljningsdirektivet. Om det är fråga om marknadsföring över Internet, innebär ursprungslandsprincipen att prövningen skall ske i enlighet med lagen i det land där näringsidkaren är etablerad (se prop. 2001/02:150 s. 42).

I artikel 19 i det nya direktivet föreskrivs att förteckningen i bilagan till förbuds föreläggandedirektivet skall utökas så att den även omfattar det nya direktivet.

Förbuds föreläggandedirektivet har genomförts med lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer samt marknadsföringslagen. I den förra lagens 1 § anges att lagen tillämpas i fråga om överträdelser av bestämmelser som genomför de direktiv som anges i en bilaga till förbuds föreläggandedirektivet. Denna lagtekniska lösning medför att nya tillägg till bilagan med automatik omfattas

även av den svenska regleringen. Svensk rätt innefattar därmed redan i dag en reglering som genomför den ändring av förbuds-föreläggandedirektivet som det nya distansavtalsdirektivet föreskriver. Någon ytterligare lagreglering är därför inte nödvändig.

4.12 Uppsägning av livförsäkringsavtal

Förslag: Tidsfristen för en livförsäkringstagares uppsägningsrätt enligt försäkringsavtalslagen skall förlängas till 30 dagar från den dag då han eller hon fick kännedom om att avtalet kommit till stånd. (Se 97 a § försäkringsavtalslagen.)

Skälen för förslaget: I 97 a § första stycket försäkringsavtalslagen föreskrivs att en livförsäkringstagare har rätt att säga upp försäkringen inom två veckor från den dag då han eller hon fick kännedom om att avtalet kommit till stånd. Uppsägningsrätten gäller dock inte vid livförsäkringar som grundas på kollektivavtal eller som grundas på gruppavtal och handhas av företrädare för gruppen. Av paragrafens andra stycke följer att livförsäkringstagaren, om denna uppsägningsrätt utnyttjas, skall befrias från alla framtida förpliktelser som annars följer av avtalet. Bestämmelserna är enligt paragrafens tredje stycke tvingande till försäkringstagarens förmån. Bestämmelserna i 97 a § försäkringsavtalslagen genomför artikel 15 i det tidigare nämnda andra livförsäkringsdirektivet och artikel 30 i det tredje livförsäkringsdirektivet (92/96/EEG); se även artikel 35 i Europaparlamentets och rådets direktiv (2002/83/EG) om livförsäkring, det s.k. konsoliderade livförsäkringsdirektivet).

Artikel 17 i det nya direktivet föreskriver om en ändring i artikel 15.1 i det andra livförsäkringsdirektivet (och därmed även i artikel 35 i det konsoliderade livförsäkringsdirektivet). Ändringen innebär att tidsfristen för uppsägningsrätten bestäms till 30 dagar från den dag då försäkringstagaren fick kännedom om att avtalet kommit till stånd.

Vid genomförandet av denna förändring i svensk rätt uppkommer frågan om en eventuell samordning med bestämmelser-

na i den nya distansavtalslagen. Att märka är nämligen att rättsverkningarna vid en uppsägning enligt 97 a § försäkringsavtalslagen och ett utövande av ångerrätten enligt det nya direktivet är snarlika med avseende på vilken ersättning som kan utkrävas av en livförsäkringstagare. I sammanhanget bör dock beaktas att uppsägningsrätten enligt 97 a § – till skillnad från det nya direktivet – gäller även för avtal utanför konsumentförhållanden. Uppsägningsrätten gäller naturligtvis också oberoende av om livförsäkringsavtalet utgör ett distansavtal eller inte. Vidare innehåller 97 a § inte någon motsvarighet till det nya direktivets regel om att ångerrätten aldrig börjar löpa förrän konsumenten fått del av all den föreskrivna informationen, vilket ju innebär att ångerfristen vid distansavtal i praktiken kan komma att utsträckas avsevärt i förhållande till de angivna 30 dagarna. Det nu sagda gör att de två rättigheternas materiella innebörd skiljer sig åt i sådan grad att de alltså bör hållas åtskilda i den svenska lagstiftningen. Därtill talar systematiska och lagtekniska skäl för att uppsägningsrätten även fortsättningsvis bör regleras i försäkringsavtalslagen medan ångerrätten bör regleras generellt för alla typer av distansavtal, även när avtalet rör en livförsäkring. Härigenom tydliggörs att distansavtalslagen innehåller generellt tillämpliga bestämmelser till skydd för konsumenten när denne ingår avtal via ett medel för distanskommunikation och att dessa bestämmelser gäller utöver de konsumentskyddskrav som eventuellt uppställs för den aktuella avtalstypen i annan lagstiftning.

Det kan tilläggas att regeringen i det till Lagrådet den 22 maj 2003 remitterade förslaget om en ny försäkringsavtalslag föreslår att det skall införas en ovillkorlig rätt för en personförsäkringstagare att när som helst säga upp försäkringen (se 11 kap. 5 § i förslaget). Med en sådan ordning kommer det inte längre att finnas något behov av en särskild uppsägningsrätt inom viss tid efter det att försäkringsavtalet kommit till stånd. Den nya försäkringsavtalslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2005 och skall ersätta 1927 års lag. Därmed kommer den nu föreslagna ändringen i 97 a § således endast att utgöra en övergångslösning, som säkerställer genomförandet av den förändrade lydelsen av det

andra livförsäkringsdirektivet intill dess den nya försäkringsavtalslagen träder i kraft.

5 Översyn av bestämmelserna om distansavtal och hemförsäljningsavtal

5.1 En ny lag med förändrad struktur

Förslag: Den nya lagen skall delas upp i tre olika kapitel som vart och ett korresponderar med det bakomliggande EG-direktivet. Således skall ett kapitel behandla konsumentskyddet vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap.), ett konsumentskyddet vid distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument (3 kap.) och ett konsumentskyddet vid hemförsäljningsavtal (4 kap.). Därutöver skall den nya lagen innehålla vissa gemensamma bestämmelser och definitioner (1 och 5 kap.).

Skälen för förslaget: Vid Konsumentverkets utvärdering och kontakter med näringsidkare, konsumenter och konsumentvägledare har det visat sig att det finns en tämligen entydig kritik mot distansavtalslagens struktur och form. Kritikerna menar att lagen är svår att tillämpa och förstå. Behovet av skydd är olika beroende på avtalsituationen. Konsumentskyddet är viktigare vid försäljningssituationer där konsumenten blir uppsökt av näringsidkaren, t.ex. hemförsäljning, än vid köp som initieras av konsumenten själv, t.ex. köp över Internet. Mot denna bakgrund föreslår verket i sin rapport att lagen bör delas upp i två lagar, en för distansavtal och en för hemförsäljningsavtal.

Alla instanser som yttrat sig över rapporten utom Svenska Tidningsutgivareföreningen tillstyrker förslaget om en uppdel-

ning av lagen. Företagarnas Riksorganisation poängterar dock att det är viktigt att reglerna i sak görs så enhetliga som möjligt. Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet menar att det vore ännu bättre med en samlad konsumentskyddslag som i skilda kapitel behandlade de olika avtalstyperna.

Redan i förarbetena till distansavtalslagen medgav regeringen att lagen kunde framstå som något svårtillgänglig. Det betonades att lagens struktur emellertid i hög grad var avhängig det allmänna direktivet, där ett brett tillämpningsområde försetts med en rad begränsningar och undantag, varav flera utformats på ett kasuistiskt sätt som är ovanligt för svensk rätt. Vidare hänvisades till den omständigheten att det allmänna direktivet och hemförsäljningsdirektivet inte är samordnade, vilket erfordrar ytterligare undantag och särbestämmelser. Vid bedömningen av vilken struktur lagen skulle få framhölls vikten av enkelhet och tillgänglighet. Regeringen kom då fram till att det knappast fanns något att vinna på en uppdelning av lagen, t.ex. med ett kapitel om distansavtal, ett om hemförsäljningsavtal och ett med gemensamma bestämmelser. Det ansågs i stället lämpligare att ha alla bestämmelser angående en viss fråga, t.ex. näringsidkarens informationsskyldighet, samlade på ett ställe.

Sedan dessa bedömningar gjordes har det nya direktivet antagits. I avsnitt 4.2 har föreslagits att det nya direktivet skall genomföras i en ny samlad lag om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal som är tillämplig på alla typer av distansavtal och hemförsäljningsavtal. Vid övervägandet om vilken struktur en sådan ny samlad lag bör ges bör man beakta att det nya direktivets reglering av näringsidkarens informationskyldighet och konsumentens ångerrätt skiljer sig från tidigare och att genomförandet därför kräver ett betydande antal nya lagregler i dessa frågor. En indirekt följd av detta är att det lagtekniskt skulle vara svårt att arbeta in de nya bestämmelserna om finansiella tjänster i en ny lag som har samma struktur som distansavtalslagen. Ett genomförande med bibehållen struktur skulle leda till att de enskilda bestämmelserna blev avsevärt svårare att läsa och förstå. Vidare bör hänsyn tas till att de nya

bestämmelserna om konsumentskydd vid distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument är riktade mot aktörerna på en helt annan marknad än tidigare. ”Adressaterna” för dessa bestämmelser, som på näringsidkarsidan främst utgörs av banker, försäkringsbolag, finansbolag, fondbolag och värdepappersinstitut, är således klart andra än för bestämmelserna om distansavtal om varor och icke finansiella tjänster och om hemförsäljningsavtal.

Det nu sagda talar för att strukturen i den nya lagen bör avvika från distansavtalslagens. Inte minst eftersom det rör sig om konsumentskydd är det angeläget att lagstiftningen är så lättillgänglig som möjligt. Om de materiella bestämmelserna i stället delas upp på tre olika kapitel som vart och ett svarar mot det bakomliggande EG-direktivet, kan lagtexten förenklas avsevärt. Det mått av upprepning som detta leder till bör accepteras, om effekten blir en ökad förståelse av innehållet. Hänvisningar mellan kapitlen bör undvikas, och en så fullständig reglering som möjligt bör eftersträvas i varje kapitel. Utöver dessa tre kapitel bör den nya lagen även innehålla vissa gemensamma definitioner och bestämmelser, i ett inledande och ett avslutande kapitel. Samtidigt som en ny samlad lag med denna struktur kan bidra till en ökad lättillgänglighet säkerställs genom förslaget att i stort sett alla bestämmelser om ångerrätt finns samlade i en enda lag och att innehållet i de tre direktiven med nära samband med varandra hålls samman i den svenska lagstiftningen, vilket också Lagrådet har förordat (se prop. 1999/2000:89 s. 22).

För att den nya strukturen verkligen skall leda till en ökad lättillgänglighet bör alla bestämmelser som rör tillämpningsområdet för de tre regelpaketerna – också de talrika undantagen från det allmänna tillämpningsområdet – samlas i inledningen av respektive kapitel. Det kan vara lämpligt att en kort presentation av lagens innehåll lämnas i det inledande kapitlets första paragraf.

5.2 Tillämpningsområdet

5.2.1 Auktioner

Förslag: Lagen skall inte tillämpas vid auktioner där det är möjligt att delta även på ett annat sätt än genom att använda ett medel för distanskommunikation. (Se 2 kap. 1 § andra stycket 4.)

Skälen för förslaget: Enligt 3 § 5 distansavtalslagen gäller lagen inte för distansavtal som ingås vid en auktion där budgivningen normalt inte sker elektroniskt. I lagens förarbeten har klargjorts att undantaget tar sikte på traditionella auktioner och att elektroniska auktioner på Internet (e-auktioner) däremot omfattas av lagen. Vid antagandet av distansavtalslagen uttalade Lagutskottet dock att det inte kunde uteslutas att 3 § 5 kunde komma att föranleda vissa gränsdragnings- och tillämpningsproblem (se betänkandet 1999/2000:LU21 s. 8).

Konsumentverket framhåller i sin rapport att motiven för en ångerrätt gör sig starkast gällande vid auktioner som avser nya varor. I rapporten anmärks också att det finns andra auktionsformer med budgivning på distans än e-auktioner, t.ex. brevauktioner, och verket föreslår därför att tillämpningsområdet för distansavtalslagen breddas så att lagen omfattar alla former av auktioner som sker på distans.

Som regeringen underströk vid införandet av distansavtalslagen finns det ett klart behov av konsumentskydd vid e-auktioner (se prop. 1999/2000:89 s. 35). Ett undantag för e-auktioner skulle medföra en risk för att näringsidkare väljer att utforma sin försäljningsverksamhet över Internet som auktioner i syfte att kringgå distansavtalslagens bestämmelser om ångerrätt m.m. Den nya lagen bör alltså omfatta e-auktioner. Som Konsumentverket föreslår bör regleringen dessutom inte som i dag inskränkas till e-auktioner utan vara densamma för alla former av auktioner där budgivningen på något sätt sker på distans. Samma konsumentskyddsskäl som motiverar att e-auktioner omfattas av lagen gör sig gällande också när budgivningen sker t.ex.

brevledes eller per e-post. Det synes vidare inte ändamålsenligt om redan den omständigheten att det är möjligt att delta i budgivningen på distans medför att lagen blir tillämplig. Den nuvarande bestämmelsen har också fått utstå kritik för att det är svårt att fastställa vad som är ”normalt” i sammanhanget. Auktioner där man kan delta både på distans och på plats bör inte omfattas, eftersom en sådan ordning skulle leda till en budgivningssituation där vissa auktionsdeltagare alltid har möjlighet att ångra det lagda budet (eller snarare det avtal som därigenom möjligen ingås) medan andra auktionsdeltagare saknar denna rätt.

Bestämmelsen bör mot den här bakgrunden utformas så att alla sorters auktioner på distans omfattas men bara där budgivningen uteslutande sker på distans. Detta kan lämpligen åstadkommas genom att undantaget utformas efter förebild i 6 kap. 6 § 7 i den finska konsumentskyddslagen (20.1.1978/38). Undantag bör således gälla redan om det är möjligt att delta i auktionen även på ett annat sätt än genom att använda ett medel för distanskommunikation.

Det kan tilläggas att något motsvarande undantag inte är aktuellt för finansiella tjänster eller finansiella instrument.

5.2.2 Hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran

Förslag: Lagen skall inte gälla för hemförsäljningsavtal, om avtalet ingås vid ett hembesök som äger rum på konsumentens initiativ och uttryckliga begäran och avtalet gäller en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens begäran eller som har ett direkt samband med den varan eller tjänsten. (Se 4 kap. 1 § andra stycket 5.)

Skälen för förslaget: Enligt 4 § 5 distansavtalslagen gäller lagen inte för hemförsäljningsavtal, om avtalet ingås vid ett hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran och avtalet gäller en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens

begäran eller som har ett direkt samband med den varan eller tjänsten.

Konsumentverket framhåller i sin rapport att det vid den praktiska tillämpningen har uppstått tolkningsproblem rörande omfattningen av detta undantag. Under utvärderingen har verket särskilt uppmärksammat på marknadsföringsmetoder där näringsidkaren tar kontakt med konsumenten för att i säljfrämjande syfte boka in ett hembesök hos denne. En vanligt förekommande metod är att ringa hem till konsumenten för att boka in ett hembesök. En annan metod är att ställa upp tillfälliga försäljningsställen på gator och torg och boka in hembesök med de konsumenter som stannar till vid försäljningsställena. Näringsidkarna gör sedan gällande att distansavtalslagen inte är tillämplig med hänvisning till att hembesöket skulle ha ägt rum på konsumentens uttryckliga begäran. Enligt Konsumentverket utgör dock bokningen av hembesöket i dessa fall endast ett led i försäljningen, varför undantaget inte bör anses tillämpligt utan lagen gälla. För att klargöra detta föreslår verket att lagtexten förtydligas.

Även 1981 års hemförsäljningslag var tillämplig när en näringsidkare vid hembesök yrkesmässigt sålde lös egendom till en konsument. Enligt 1981 års lag förelåg hembesök då näringsidkaren sökte upp konsumenten i dennes bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befann sig. Det saknade därvid betydelse vem som hade tagit initiativet till att näringsidkaren sökt upp konsumenten (se prop. 1981/82:40 s. 24). Det nu gällande undantaget för avtal som ingås vid hembesök som äger rum på konsumentens uttryckliga begäran infördes genom de ändringar i hemförsäljningslagen som trädde i kraft den 1 januari 1993 för att anpassa lagen till hemförsäljningsdirektivet. Undantaget har senare förts över till distansavtalslagen utan sakliga ändringar. Av förarbetena till 1993 års lagändring framgår inte klart om undantaget är avsett att kunna tillämpas även i de fall där det är näringsidkaren som har tagit initiativet till bokningen av hembesöket, men av uttryckssättet förefaller undantagsregeln i vart fall inte främst ta sikte på dessa

situationer. I alla de angivna exemplen på situationer där undantaget är tillämpligt är det i stället konsumenten som aktivt verkat för att förmå näringsidkaren att göra ett hembesök (se prop. 1991/92:176 s. 16).

Det finns en betydande skillnad mellan de fall där konsumenten på eget bevåg har vänt sig till en näringsidkare för att förmå denne att göra ett hembesök och de fall där hembesöket har tillkommit på näringsidkarens initiativ som ett led i dennes försäljning. Detta vinner också visst stöd i ingressen till hemförsäljningsdirektivet (se ingressens femte stycke). Den nuvarande regleringen öppnar upp för att näringsidkaren på ett tämligen enkelt sätt kan kringgå lagen genom att söka upp konsumenten och förmå denne att gå med på ett hembesök. Även då kan det finnas ett visst överraskningsmoment med i bilden, både vid bokningen och vid själva besöket. Om näringsidkaren i samband med bokningen ger konsumenten det lugnande beskedet att hembesöket i sig inte medför någon skyldighet att köpa, innebär det samtidigt att distansavtalslagen inte är tillämplig på de köp som kan komma att ske vid hembesöket och att konsumenten alltså bl.a. förlorar sin rätt att ångra ett sådant köp. Konsumenterna lär normalt inte ägna ett sådant "icke förbindande" hembesök sådan eftertanke att de vid besöket står bättre förberedda att bedöma näringsidkarens erbjudanden än om hembesöket skett utan föregående bokning. Än mindre torde de vara medvetna om att deras medverkan till bokningen medför att de förlorar sitt skydd enligt distansavtalslagen.

Det nu sagda leder fram till bedömningen att bestämmelsen bör ändras så att det står klart att undantaget endast gäller för hembesök som äger rum på konsumentens initiativ och uttryckliga begäran. Den utvidgning av lagens tillämpningsområde som följer med en sådan ändring är väl förenlig med hemförsäljningsdirektivet.

5.3 Näringsidkarens informationsskyldighet

5.3.1 Information till skydd för minderåriga

Bedömning: Lagen är tillräckligt tydlig när det gäller näringsidkarens informationsskyldighet vid marknadsföring som riktas mot unga.

Skälen för bedömningen: Enligt 9 § andra stycket distansavtalslagen skall näringsidkaren vid marknadsföring som syftar till distansavtal ta särskild hänsyn till behovet av skydd för underåriga.

Som Konsumentverket framhåller är det en rimlig allmän utgångspunkt att barn och unga inte bör uppmanas att ingå avtal om köp eller tjänster på Internet eller annars på distans. Det synes dock inte nödvändigt att – som verket förordar – införa ett uttryckligt krav i lagen på att näringsidkaren alltid skall informera om att underåriga inte får ingå avtal utan målsmans godkännande. De krav som gäller enligt 9 § andra stycket distansavtalslagen i fråga om en anpassad utformning av sådan marknadsföring som riktas mot underåriga utgör en tillräckligt tydlig reglering. I förarbetena till bestämmelsen betonas att informationen skall anpassas till att den som är under 18 år är omyndig och alltså själv inte får råda över sin egendom eller åta sig förbindelser i vidare utsträckning än vad som följer av 9 kap. föräldrabalken. I detta ligger att näringsidkaren kan behöva informera om att underåriga som regel inte får ingå egna avtal. Vidare anges att en konsekvens av bestämmelsen bör vara att marknadsföring som riktar sig mot underåriga skall vara måttfull och inte förledande eller överdrivet frestande (se prop. 1999/2000:89 s. 84 f.).

5.3.2 Sanktionerna vid brister i informationen

Bedömning: Det skall inte införas någon möjlighet att utdöma marknadsstörningsavgift vid underlåtenhet att efterkomma distansavtalslagens informationskrav.

Skälen för bedömningen: Enligt 12 § första stycket distansavtalslagen skall marknadsföringslagen tillämpas, om inte en näringsidkare ger information i enlighet med vad som föreskrivs i distansavtalslagen. Enligt 12 § andra stycket skall informationen därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen. Denna hänvisning till marknadsföringslagen medför att den näringsidkare som underlåter att ge den föreskrivna informationen av Marknadsdomstolen kan åläggas vid vite att ge sådan information (se 15, 19 och 38 §§ marknadsföringslagen). Samma ordning föreslås för den nya lagen (se avsnitt 4.4.3).

Av hänsyn till vikten av att inskräpa kravet på näringsidkaren att vid marknadsföringen ge information om bl.a. ångerrätten föreslår Konsumentverket i sin rapport att det även bör ges en möjlighet att utdöma marknadsstörningsavgift vid underlåtenhet att informera i enlighet med distansavtalslagen.

Möjligheten att döma ut marknadsstörningsavgift infördes med 1995 års marknadsföringslag. I motiven till lagen anfördes att marknadsstörningsavgiften borde användas i fall där det förelåg ett mer påtagligt behov av att skydda allmänna konsument- och näringsidkarintressen. Vidare framhölls att de s.k. katalogbestämmelserna – till vilka avgiftssanktionen skulle vara kopplad – kunde sägas beskriva särskilt klandervärda förfaranden som Marknadsdomstolen genom åren har ansett böra motverkas (prop. 1994/95:123 s. 104).

I förarbetena till distansavtalslagen gjorde regeringen bedömningen att det är tveksamt om de skäl som ansetts motivera marknadsstörningsavgift föreligger vid underlåtenhet att informera om ångerrätten (se prop. 1999/2000:89 s. 44). Regeringen uttalade dock att det fanns anledning att följa utvecklingen, bl.a. vid utvärderingen av lagen, och om det då skulle visa sig att det finns näringsidkare som mera regelmässigt underlåter att ge information på föreskrivet sätt, kunde det vara motiverat att införa en möjlighet att döma ut marknadsstörningsavgift.

Under den tid som gått sedan distansavtalslagen trädde i kraft har inget framkommit – vare sig i Konsumentverkets rapport eller i något annat sammanhang – som antyder att det skulle finnas sådana marknadsproblem. Exempelvis har det ännu inte väckts någon talan vid Marknadsdomstolen om åläggande att ge information enligt distansavtalslagen. Mot denna bakgrund förefaller det alltså för närvarande också tveksamt om det finns något behov av denna sanktionsmöjlighet. Någon möjlighet att utdöma marknadsstörringsavgift föreslås därför inte.

5.4 Undantagen från informationsplikten och ångerrätten

5.4.1 Varor för ett hushålls löpande förbrukning

Bedömning: Distansavtal och hemförsäljningsavtal om försäljning av livsmedel eller andra varor för ett hushålls löpande förbrukning skall alltså vara undantagna från bestämmelserna om informationsskyldighet och ångerrätt.

Skälen för bedömningen: Enligt 6 § distansavtalslagen gäller bestämmelserna om informationsskyldighet när ett avtal ingås och om ångerrätt inte för distansavtal eller hemförsäljningsavtal om försäljning av livsmedel eller andra varor för ett hushålls löpande förbrukning. Det krävs dock att varorna skall levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributions-system med regelbunden utkörning.

Konsumentverket konstaterar i sin rapport att det inom området för telefonförsäljning av t.ex. tvättmedel och hushållspapper tidigare funnits stora problem med tillämpningen av lagstiftningen om konsumentskydd. Genom ett aktivt tillsynsarbete, branschöverenskommelser och utarbetandet av etiska regler för telefonförsäljning har antalet tvister och anmälningar till verket nu minskat till ett fåtal. Sedan distansavtalslagen trädde i kraft omfattas dock försäljningen av t.ex. tvättmedel och hushållspapper inte längre av reglerna om ångerrätt m.m., vare sig vid

distansavtal eller vid hemförsäljningsavtal. Verket menar att detta skulle kunna leda till att problemen återkommer – även om det ännu inte finns några tecken på detta – och föreslår därför att undantaget i 6 § distansavtalslagen tas bort.

I förarbetena till distansavtalslagen gjordes bedömningen att framför allt ångerrätten passar mindre väl för avtal om livsmedel m.m., särskilt i de fall där varorna levereras genom regelbunden utkörning (se prop. 1999/2000:89 s. 61 f.). Även om det kan hävdas att undantaget är motiverat främst beträffande livsmedel och liknande varor och att frågan om ångerrätt därför hellre bör avgöras med tillämpning av den generella bestämmelsen om detta i 14 § 3 distansavtalslagen, bör samtidigt beaktas att denna försäljningsform används av bl.a. dagligvaruhandlare med ett stort antal varor i sitt sortiment utöver livsmedel. Det går knappast att låta informationsplikten och ångerrätten gälla vissa varor, t.ex. grönsaker och mejerivaror, men inte andra, t.ex. konserver, torrvaror och kemisk-tekniska produkter, när konsumenten beställer hem varor från sin dagligvaruhandlare. Det förefaller inte heller lämpligt att begränsa undantaget till att gälla generellt för dagligvaruhandlare, eftersom frågan om undantag då skulle avgöras av vilka varor näringsidkaren har i sitt sortiment snarare än vilka varor det aktuella distansavtalet avser.

Undantagets utformning får således anses sakligt motiverad, även om ändamålsskäl för det varierar något mellan de enskilda varor som täcks av bestämmelsen. Det saknas därför anledning att nu utmönstra eller ändra bestämmelsen, särskilt som det för närvarande inte synes föreligga några egentliga problem i praktiken med konsumentskyddet på området.

5.4.2 Varor som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas, m.m.

Bedömning: Bestämmelsen om att köp av vissa varor, bl.a. på grund av deras beskaffenhet, inte skall kunna ångras är ändamålsenligt utformad. Detsamma gäller bestämmelsen om att ångerrätten får utövas endast om varan hållits i väsentligen oförändrat skick. Något behov av att ändra dessa bestämmelser föreligger inte.

Skälen för bedömningen: Enligt 14 § 3 distansavtalslagen har konsumenten inte ångerrätt om distansavtalet gäller en vara som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas eller som snabbt kan försämrats eller bli för gammal. Vidare får konsumenten enligt 17 § första meningen endast utöva sin ångerrätt om den vara som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Av 17 § andra meningen följer dock att detta inte gäller om varan har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka varan eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Vid Konsumentverkets utvärdering av distansavtalslagen har framkommit att denna reglering har vållat vissa svårigheter vid den praktiska tillämpningen, t.ex. vid köp av underkläder, läkemedel och liknande produkter, men även vid köp av viss elektronik och andra produkter av engångskaraktär samt telefonkort. Verket menar att det finns behov av att närmare utveckla vilka varutyper som bör undantas från ångerrätten och vilket skick en vara skall ha för att kunna återlämnas. I rapporten föreslås att detta sker genom att lagtexten i dessa delar förtydligas.

Som Konsumentverket framhåller ställs i detta sammanhang olika intressen mot varandra. Dels gäller det att säkerställa att den enskilde konsumentens ångerrätt inte urholkas i praktiken, dels gäller det att tillgodose intresset av att inte sekunda varor säljs vidare på marknaden. Även intresset att hindra onödig värdeförstöring måste beaktas. Bestämmelserna kan sägas utgöra ett försök att reglera balansen mellan dessa olika samhällsintressen.

Allmänt sett bör lagstiftning av detta slag innehålla generella regler som kan tillämpas i en rad olika praktiska situationer. Bestämmelserna bör naturligtvis utformas så att risken för tolkningsproblem minimeras, men de bör inte utformas alltför kasuistiskt och detaljerat. Att direkt i lagen utveckla vilka varutyper som bör undantas från ångerrätten och vilket skick de olika varutyperna skall ha för att kunna återlämnas kan inte komma i fråga. Detta får lösas i rättstillämpningen, utifrån lagtexten och med ledning av lagens syften.

Den nuvarande regleringen synes ge möjligheter att i de enskilda fallen finna godtagbara lösningar. Som uttalats i lagens förarbeten bör det alltså för det stora flertalet varor anses rimligt och nödvändigt att konsumenten får öppna förpackningen och prova varan, samtidigt som varan vid ett eventuellt utövande av ångerrätten bör returneras tillsammans med sin originalförpackning. Kostnaden för en ny förpackning måste således normalt anses ingå i de kostnader för varans återtagande som näringsidkaren har att svara för (se prop. 1999/2000:89 s. 92 f.). Vid bedömningen bör dock beaktas att konsumenten, för att vara bibehållen sin ångerrätt, bara får vidta sådana åtgärder som varit nödvändiga för att undersöka varan. Har åtgärderna gått längre än så, är ångerrätten förlorad. I undantagsfall bör också en varas särskilda art kunna leda till att den betraktas som en sådan vara som enligt 14 § 3 inte kan återlämnas på grund av sin beskaffenhet.

Slutsatsen är alltså att de aktuella bestämmelserna får bedömas vara ändamålsenligt utformade. Bestämmelserna hör också till dem som ofta blir föremål för prövning i Allmänna reklamationsnämnden. Härigenom har utvecklats en praxis som har viss stadga. Sammantaget finns det därmed inte skäl att nu förändra bestämmelserna.

5.4.3 Tidningar och tidskrifter

<p>Bedömning: Distansavtal om tidningar eller tidskrifter skall alltjämt vara undantagna från ångerrätten.</p>

Skälen för bedömningen: Enligt 14 § 5 distansavtalslagen har konsumenten inte ångerrätt om distansavtalet gäller en tidning eller en tidskrift. Något motsvarande undantag finns inte vid hemförsäljning.

Konsumentverket framhåller i sin rapport att prenumerationer av tidningar och tidskrifter ofta erbjuds vid telefonförsäljning och att konsumenter i såväl Danmark som Finland har ångerrätt i dessa fall. Mot denna bakgrund föreslår verket att undantaget i 14 § 5 inte skall gälla vid telefonförsäljning av tidningar och tidskrifter.

I förarbetena till distansavtalslagen anfördes att man i detta sammanhang måste beakta att det rör sig om varor vilkas innehåll konsumenten ofta kan tillgodogöra sig snabbt och sedan utöva ångerrätten. Ett undantag från ångerrätten ansågs således motiverat med hänsyn till risken för missbruk, i vart fall när det gällde prenumerationer på dagstidningar och andra nyhetstidningar (se prop. 1999/2000:89 s.64).

Förhållandena synes inte ha ändrats märkbart sedan distansavtalslagen trädde i kraft. Varken genom Konsumentverkets rapport eller på annat sätt har alltså framkommit tillräckliga skäl för att nu ändra den tidigare bedömningen. Det har inte heller framkommit omständigheter som i detta sammanhang bör föranleda att just telefonförsäljningen särbehandlas. Den risk för missbruk av ångerrätten som föreligger vid all distansförsäljning av tidningar och tidskrifter motiverar således att undantaget förs över till den nya lagen.

Eftersom hemförsäljningsdirektivet inte innehåller något undantag för tidningar och tidskrifter, är det inte möjligt att i den nya lagen också införa ett motsvarande undantag vid hemförsäljning.

5.4.4 Avtal om specialtillverkade varor

Förslag: Vid distansavtal om en vara som skall tillverkas eller väsentligt ändras efter konsumentens särskilda önskemål eller som annars skall få en tydlig personlig prägel får parterna skriftligen avtala om att konsumenten inte skall ha någon ångerrätt. (Se 2 kap. 5 §.)

Skälen för förslaget: Om distans- eller hemförsäljningsavtalet avser en vara som har tillverkats eller väsentligen ändrats efter konsumentens särskilda önskemål eller som annars har fått en tydlig personlig prägel, får näringsidkaren och konsumenten enligt 15 § tredje stycket distansavtalslagen skriftligen avtala att ångerfristen skall börja löpa den dag då konsumenten mottog bekräftelsen med den föreskrivna efterhandsinformationen, oavsett om konsumenten då har tagit emot varan eller en väsentlig del av den.

Av Konsumentverkets rapport framgår att bestämmelsen i praktiken har fått en del negativa konsekvenser. Eftersom varan har en personlig prägel riskerar näringsidkaren ofta att lida en särskilt stor förlust, om konsumenten skulle utöva sin ångerrätt. Detta har lett till att näringsidkare tydligen ganska regelmässigt väljer att helt enkelt vänta med tillverkningen av varan till dess ångerfristen löpt ut. För konsumenten innebär detta att leveranstiden förlängs med 14 dagar utöver ordinarie tid. Bestämmelsen kan därmed i praktiken hindra en snabb leverans, även när båda parter egentligen hade önskat detta. Behovet av konsumentskydd skiljer sig vidare beroende på vilken vara det är fråga om. Vid många typer av distansavtal, t.ex. om namnlappar till kläder eller t-shirts med personliga tryck, finns endast ett ringa behov av en ångerrätt medan det motsatta gäller för t.ex. ett hemförsäljningsavtal om ett specialtillverkat kök.

Enligt artikel 6.3 tredje strecksatsen i det allmänna direktivet får konsumenten inte utöva någon ångerrätt vid avtal om tillhandahållande av varor som har tillverkats enligt konsumentens anvisningar eller som har fått en tydlig personlig prägel. Detta gäller dock inte om parterna har kommit överens om annat. I det

allmänna direktivet har ångerrätten i dessa fall alltså gjorts dispositiv. Hemförsäljningsdirektivet erbjuder däremot inte någon möjlighet att införa ett motsvarande undantag för hemförsäljningsavtal om specialtillverkade varor.

Regleringen i 15 § tredje stycket har tillkommit i syfte att åstadkomma en enhetlig ordning för distansavtal och hemförsäljningsavtal som ändå beaktar att en ångerrätt vid avtal om specialtillverkade varor kan utsätta näringsidkaren för särskilda risker (se prop. 1999/2000:89 s. 48). Med den nu föreslagna uppdelningen av de materiella bestämmelserna i tre skilda kapitel minskar det mera lagtekniska behovet av en enhetlig reglering. Att undanta alla distansavtal om specialtillverkade varor från ångerrätten torde inte vara i samklang med det allmänna direktivet. I vart fall innebär det en mer ingripande ändring än vad som är nödvändigt för att komma till rätta med de negativa följder som den nuvarande regleringen uppenbarligen ger upphov till. I stället bör parterna ha möjlighet att avtala att ångerrätten inte skall gälla. Utgångspunkten bör alltså vara att konsumenten har en laglig ångerrätt här, men denna rätt bör – liksom i det allmänna direktivet – vara av dispositiv natur. För att undvika att det i efterhand uppstår tveksamhet om ångerrättens bestånd och då det från konsumentens sida sett handlar om att frivilligt ge upp en lagstadgad rättighet, bör en sådan överenskommelse ha skriftlig form för att vara giltig.

6 Vissa ytterligare ändringar

6.1 Informationsplikt innan konsumenten lämnar ett anbud

Förslag: Näringsidkaren skall även vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster ha skyldighet att lämna föreskriven information i rimlig tid innan konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. (Se 2 kap. 6 § andra stycket.)

Skälen för förslaget: Av 11 § distansavtalslagen följer att näringsidkarens informationsskyldighet utlöses, inte bara när ett hemförsäljningsavtal ingås, utan även när konsumenten lämnar ett anbud till näringsidkaren som denne inte genast tar ställning till. Promemorians förslag innebär att denna bestämmelse kommer att föras över till den nya lagens kapitel om hemförsäljningsavtal utan sakliga ändringar (se 4 kap. 3 § första stycket i lagförslaget). I avsnitt 4.4.1 har också föreslagits att en motsvarande bestämmelse skall införas vid distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument. Enligt den föreslagna bestämmelsen (3 kap. 3 § andra stycket) skall informationen ges i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till.

De nyss nämnda bestämmelserna genomför artikel 1.4 i hemförsäljningsdirektivet respektive artikel 3.1 i det nya direktivet och motiveras av att konsumentens anbud under viss tid kan vara

bindande för denne och att informationen därför bör ges innan en sådan bundenhet uppkommer (se närmare avsnitt 4.4.1 ovan).

Något motsvarande krav på information innan konsumenten lämnar ett anbud uppställs dock inte, vare sig i det allmänna direktivet eller i distansavtalslagen, när det gäller distansavtal om varor och icke finansiella tjänster. Det är svårt att se att det skulle finnas några sakliga skäl för detta. I stället torde behovet av information innan den avtalsrättsliga bundenheten uppkommer vara detsamma vid alla de avtalstyper som den nya lagen kommer att omfatta. Införandet av en motsvarande bestämmelse för distansavtal om varor och icke finansiella tjänster skulle också säkerställa att regleringen av tidpunkten för informations-skyldighetens inträde blir enhetlig för de tre avtalstyperna. En sådan ordning är väl förenlig med det allmänna direktivet och bör införas.

6.2 Behörighet för näringsidkarens ombud

Förslag: Näringsidkarens ombud skall även vid distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument anses behörig att handla på näringsidkarens vägnar. (Se 5 kap. 1 §.)

Skälen för förslaget: Enligt 22 § distansavtalslagen skall, om näringsidkaren anlitar ett ombud, denne alltid anses behörig att handla på näringsidkarens vägnar när det gäller att ingå distansavtal eller hemförsäljningsavtal, att utfästa förmåner som är avsedda att ingå i ett sådant avtal samt att ta emot betalning för näringsidkarens räkning. Näringsidkaren kan inte till nackdel för konsumenten inskränka denna behörighet. Ombudet anses alltså enligt lag likställt med den som har s.k. ställningsfullmakt, t.ex. butiksbiträden (jfr 10 § andra stycket avtalslagen). Bestämmelsen i 22 § om ombudets behörighet har ingen direkt motsvarighet i det allmänna direktivet eller hemförsäljningsdirektivet, även om det senare direktivets definition av näringsidkare även omfattar ”varje person som handlar i näringsidkarens namn eller på hans vägnar” (se artikel 2 andra strecksatsen). Bestämmelsen i 22 §

ansluter i stället mycket nära till vad som gällde enligt 12 § i 1981 års hemförsäljningslag.

Det är inte motiverat att förändra den ordning som i detta avseende gäller vid distansavtal som rör varor och icke finansiella tjänster och vid hemförsäljningsavtal. Promemorians lagförslag bör alltså innebära att regleringen i 22 § förs vidare till den nya lagen. Vidare är det lämpligt att införa denna ordning även vid distansavtal om finansiella tjänster eller finansiella instrument. Starka konsumentskyddsskäl talar också här för att i behörighetshänseende likställa ombudet med den som har ställningsfullmakt. När ett distansavtal träffas om en finansiell tjänst bör näringsidkaren således bl.a. vara bunden av sådana utfästelser som ombudet lämnat. Det nya direktivet kan inte anses uppställa några hinder häremot. Sålunda säkerställs också att regleringen och skyddsnivån blir enhetlig och därmed enklare vid de avtalstyper som den nya lagen omfattar.

6.3 Skydd mot oförmånligt lagval även vid hemförsäljning

<p>Förslag: En bestämmelse om skydd mot lagval som ger konsumenten ett sämre skydd skall införas även för hemförsäljningsavtal. (Se 5 kap. 2 §.)</p>

Skälen för förslaget: I 23 § distansavtalslagen anges att ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför EES skall tillämpas på avtalet inte gäller i fråga om regler om distansavtal, om den lag som gäller med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom EES och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd. Bestämmelsen genomför artikel 12.2 i det allmänna direktivet. En i det närmaste identisk bestämmelse återfinns även i artikel 12.2 i det nya direktivet. Enligt vad som föreslås i avsnitt 4.10 kommer den nya lagen därför att innebära att en reglering i enlighet med 23 § kommer att gälla för alla distansavtal, även sådana som rör finansiella tjänster eller finansiella instrument.

Varken hemförsäljningsdirektivet eller distansavtalslagen innehåller någon motsvarande bestämmelse för hemförsäljningens del. Samma skäl som motiverar regeln vid distansavtal (se avsnitt 4.10) gör sig dock gällande också vid hemförsäljningsavtal, även om det naturligtvis inte är lika vanligt med gränsöverskridande hemförsäljning. Införandet av en sådan bestämmelse är också förenligt med hemförsäljningsdirektivet och leder till att regleringen i denna fråga blir enhetlig för alla distansavtal och hemförsäljningsavtal. Det kan visserligen diskuteras om införandet av en sådan bestämmelse även för hemförsäljningens del är förenligt med principen om gemenskapsrättens företräde och artikel 20 i Romkonventionen. Samtidigt är det viktigt att hålla i minnet att syftet med den föreslagna bestämmelsen är att garantera att konsumenterna verkligen erhåller det skydd som ytterst härrör från hemförsäljningsdirektivet, även i gränsöverskridande fall. Bestämmelsen kan således ses som ett led i strävandena efter att genomföra de EG-rättsliga bestämmelserna om konsumentskydd vid hemförsäljning på ett sätt som bidrar till en effektiv tillämpning. Tilläggas kan att den motsvarande lagvalsbestämmelsen i 48 § konsumentköplagen är generellt tillämplig i förhållande till den lagens alla bestämmelser, trots att lagvalsregeln i EG-direktivet (1999/44/EG) om vissa aspekter rörande försäljning av konsumentvaror och härmed förknippade garantier (konsumentköpsdirektivet) endast tar sikte på vissa av de köprättsliga frågor som behandlas i konsumentköplagen. I det sammanhanget ansågs artikel 20 i Romkonventionen således inte utgöra hinder mot en generell reglering (se prop. 2001/02:134 s. 70).

Sammantaget görs här därför bedömningen att den nya lagens bestämmelse till skydd mot oförmånligt lagval bör gälla generellt för alla de distansavtal och hemförsäljningsavtal som omfattas av den nya lagen.

6.4 Risken för vissa meddelanden

Förslag: En bestämmelse som anger att om konsumenten i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt har avsänt ett meddelande om att han eller hon utövar ångerrätten, får meddelandet återopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram skall införas även för distansavtal om varor och icke finansiella tjänster och hemförsäljningsavtal. (Se 5 kap. 3 §.)

Skälen för förslaget: I avsnitt 4.5.1 har beträffande distansavtal om finansiella tjänster eller finansiella instrument föreslagits att det i den nya lagen skall införas en uttrycklig bestämmelse som anger att om konsumenten i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt har avsänt ett meddelande om att han eller hon utövar ångerrätten, så får meddelandet återopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Som angetts i avsnitt 4.5.1 utgår distansavtalslagen redan i dag från detta, men den föreslagna bestämmelsen – som genomför artikel 6.6 andra ledet i det nya direktivet – klargör saken.

Denna ordning bör alltså gälla vid alla de distansavtal och hemförsäljningsavtal som lagen omfattar. En uttrycklig bestämmelse härom bör därför föras in i den nya lagens avslutande kapitel med gemensamma bestämmelser.

6.5 Hemförsäljningsavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument

Förslag: Hemförsäljningsavtal om försäkring skall inte längre vara undantagna från lagen.
Bedömning: Hemförsäljningsavtal om överlåtelse av finansiella instrument skall alltjämt vara undantagna från lagen. (Se 4 kap. 1 § andra stycket).

Skälen för förslaget och bedömningen: Genomförandet av det nya direktivet aktualiserar frågan vad som bör gälla för hemförsäljningsavtal om finansiella tjänster och överlåtelse av finansiella

instrument. För närvarande gäller enligt 4 § 2 och 3 distansavtalslagen att lagen inte omfattar hemförsäljningsavtal om finansiella instrument eller om försäkring.

Undantaget för hemförsäljningsavtal om försäkring infördes i samband med de ändringar i 1981 års hemförsäljningslag som skedde år 1993 med anledning av Sveriges anslutning till EES. I förarbetena hänvisades huvudsakligen till motsvarande undantag i hemförsäljningsdirektivet (artikel 3.2.d) och till att det finns andra regler som verkar för att försäkringsbolagens anskaffning av ansökningar om försäkring sker i enlighet med god försäkringssed. Det tillades att det inte heller framkommit att det fanns några egentliga missförhållanden inom området (se prop. 1991/92:167 s. 19).

Distansavtalslagen gör alltså skillnad mellan försäkringsavtal och andra finansiella tjänster, såsom exempelvis krediter eller kontoavtal, vilka omfattas av lagen. Det är svårt att se några bärande skäl för att vidmakthålla denna skillnad i behandling av olika finansiella tjänster. Tvärtom förefaller det för försäkringsområdet finnas ett väl så starkt behov av konsumentskydd vid hemförsäljning som vid distansavtal. Upphävandet av den s.k. skälighetsprincipen har också inneburit en viss avreglering av försäkringsbolagens försäljningsverksamhet (se prop. 1998/99:87). Enbart den omständigheten att det inte heller i dag synes förekomma några egentliga missförhållanden inom området är mot den här bakgrunden inte tillräckligt skäl att behålla det nuvarande undantaget för försäkringsavtal. Härtill kommer att det vore olyckligt om införandet av ett konsumentskydd vid distansavtal om finansiella tjänster samtidigt som området för hemförsäljning av försäkringar är oreglerat skulle leda till en situation där allt fler försäkringar såldes vid hembesök i konsumentens bostad.

Det nu sagda leder fram till bedömningen att hemförsäljningsavtal om försäkring inte längre bör vara undantagna från lagen. Detta innebär att det vid all hemförsäljning av finansiella tjänster kommer att gälla samma förmånliga regler som vid hemförsäljning av andra tjänster. Några särskilda avräkningsregler (jfr

3 kap. 11 §) kommer alltså inte att gälla. Det kan dock tilläggas att det för närvarande inte synes förekomma någon mer betydande försäljning av finansiella tjänster genom hemförsäljningsavtal. Den näringsidkare som vill utnyttja försäljningsformen utan att riskera att konsumenten kan tillgodogöra sig någon del av tjänsten gratis under ångerfristen kan naturligtvis alltid vänta med att påbörja fullgörandet intill dess ångerfristen har löpt ut.

När det gäller avtal om överlåtelse av finansiella instrument, såsom exempelvis aktier eller andelar i en värdepappersfond, finns det däremot starka ändamålsskäl som talar emot förekomsten av en ångerrätt, både vid distansavtal och vid hemförsäljningsavtal. Dessa skäl, som närmare har utvecklats ovan i avsnitt 4.5.3, sammanhänger med att priset beror på svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka, varför en ångerrätt skulle erbjuda en möjlighet för konsumenten att spekulera på näringsidkarens bekostnad. Eftersom informations-skyldigheten vid hemförsäljning inskränker sig till att gälla information om ångerrätten enligt lagen (jfr 4 kap. 3 §), finns det inte heller någon anledning att ge informationsbestämmelserna ett vidare tillämpningsområde än det som gäller för reglerna om ångerrätt. Sammantaget leder detta till slutsatsen att hemförsäljningsavtal om överlåtelse av finansiella instrument alltjämt bör vara undantagna från lagens tillämpningsområde.

7 Ikraftträdande m.m.

Förslag: Den nya distansavtalslagen skall träda i kraft den 1 januari 2005, då den gamla distansavtalslagen skall upphöra att gälla. Lagen skall vara tillämplig enbart på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet. I fråga om avtal som ingåtts före ikraftträdandet skall äldre bestämmelser gälla.

Skälen för förslaget: Medlemsstaterna skall enligt artikel 21 jämförd med artikel 22 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet senast den 9 oktober 2004. Den nya lagen bör kunna träda i kraft den 1 januari 2005, då distansavtalslagen skall upphöra att gälla.

I enlighet med allmänna principer bör den nya lagen bli tillämplig endast på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet och på marknadsföring efter denna tidpunkt.

I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet bör äldre bestämmelser gälla. En särskild övergångsbestämmelse behövs om det.

I artikel 16 i det nya direktivet sägs att medlemsstaterna får föreskriva nationella bestämmelser som överensstämmer med direktivet avseende näringsidkare som är etablerade i en medlemsstat som ännu inte har införlivat direktivet och vars lagstiftning inte innehåller några förpliktelser som överensstämmer med dem som anges i direktivet.

Vid de nordiska departementsöverläggningarna har man varit överens om att bestämmelsen torde ha införts med särskilt sikte på de effekter som ursprungslandsprincipen i e-handelsdirektivet skulle kunna ge upphov till i dessa fall. Artikelnen ger således

medlemsstaterna en möjlighet att övergångsvis tillämpa effektlandets princip och därigenom bl.a. kunna tillgripa marknadsrättsliga sanktioner gentemot näringsidkare som är etablerade i en medlemsstat som inte har genomfört direktivet tidsenligt. Vid de nordiska departementsmötena har emellertid ingen sett något egentligt behov av att utnyttja den möjlighet som artikel 16 erbjuder, främst på grund av att redan de säkerhetsventiler som e-handelsdirektivet och förbudsföreläggandedirektivet innehåller ger möjligheter att upprätthålla ett starkt konsumentskydd under den aktuella övergångsperioden (för svenskt vidkommande, se 3 § andra stycket lagen om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster och lagen om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer samt avsnitt 4.11 ovan). Några sådana särskilda övergångsbestämmelser bör mot denna bakgrund inte införas.

8 Ekonomiska konsekvenser

Bedömning: De föreslagna reglerna torde inte leda till några ökade kostnader för det allmänna. Vissa merkostnader kan tillkomma för företag som tillhandahåller finansiella tjänster.

Skälen för bedömningen: De föreslagna reglerna torde inte leda till några ökade kostnader för konsumentvägledare, Allmänna reklamationsnämnden eller domstolar. Den nya lagen kommer visserligen att skapa ett behov av ytterligare informationsinsatser från det allmännas sida. Detta kommer inledningsvis att medföra en viss ökad belastning för Konsumentverket och Finansinspektionen, som har det huvudsakliga ansvaret för dessa åtgärder. Dessa merkostnader bör dock berörda myndigheter kunna hantera inom befintliga anslagsramar. Sammantaget saknas alltså anledning att anta att förslaget kommer att medföra några ökade kostnader för det allmänna.

Som tidigare påpekats (se avsnitt 2) har Konsumentverket vid sin utvärdering av 2000 års distansavtalslag funnit att lagen inte haft några mer påtagliga effekter för näringsidkarnas villkor. Den föreslagna lagens bestämmelser om informationsplikt och ånger rätt vid distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument innebär emellertid att även företag inom den finansiella sektorn och försäkringssektorn nu kommer att beröras. Huvudsakligen är det företag som banker, försäkringsbolag, finansbolag, fondbolag och värdepappersinstitut som tillhandahåller produkter av denna typ. Många av dessa aktörer har redan i dag byggt upp system för distansförsäljning. De föreslagna bestämmelserna medför emellertid att systemen måste utvecklas och

kompletteras. Såväl för dessa företag som för dem som vill nyetablera sig på marknaden kan bestämmelserna således medföra ett visst merarbete och vissa kostnader. Först och främst handlar det om att anpassa informationen vid marknadsföringen till lagens krav. Inte minst med tanke på ångerrättens utformning vid denna typ av distansavtal, kan dock merkostnaderna bedömas bli relativt begränsade.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal

Lagen ersätter lagen (2000:274) med samma namn. Lagens bestämmelser om hemförsäljning ansluter nära till 1981 års hemförsäljningslag och genomför EG-direktivet (85/577/EEG) för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler (hemförsäljningsdirektivet). Lagens bestämmelser om distansavtal genomför dels EG-direktivet (97/7/EG) om konsumentskydd vid distansavtal (det allmänna direktivet), dels EG-direktivet (2002/65/EG) om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv (90/619/EEG) samt direktiven (97/7/EG) och (98/27/EG) (det nya direktivet).

Lagens bestämmelser om distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (främst 2 kap.) och dess bestämmelser om hemförsäljningsavtal (främst 4 kap.) har till stor del överförts utan materiella ändringar från 2000 års distansavtalslag. På grund av den nya lagens förändrade struktur har dock många av dem styckats upp eller genomgått andra redaktionella förändringar. Paragraferna har också genomgående fått nya nummer. Av författningskommentaren framgår om den aktuella bestämmelsen innefattar någon materiell ändring i förhållande till 2000 års distansavtalslag. En samlad författningskommentar har gjorts.

Kommentaren till 2 och 4 kap. har alltså i stor utsträckning hämtats från författningskommentaren till 2000 års distansavtalslag (prop. 1999/2000:89).

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om konsumentskydd vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap.), distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument (3 kap.) och hemförsäljningsavtal (4 kap.). Lagen innehåller också gemensamma bestämmelser för distansavtal och hemförsäljningsavtal (1 och 5 kap.). Om inte annat sägs i lagen, gäller dessa bestämmelser för alla distansavtal och hemförsäljningsavtal som omfattas av 2–4 kap.

Paragrafen, som är ny, presenterar av tydlighetsskäl i allmänna ordalag vad lagen innehåller men har också materiell betydelse genom att dess sista mening anger tillämpningsområdet för 1 och 5 kap. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Det närmare tillämpningsområdet för 2–4 kap. anges inledningsvis i respektive kapitel. Regleringen i paragrafens sista mening innebär att, om inte annat sägs i lagen, 1 och 5 kap. gäller för alla de distansavtal och hemförsäljningsavtal som omfattas av 2–4 kap. Sådana i lagen angivna undantag finns i 2 kap. 2 § och 4 kap. 2 § första stycket.

Definitioner

2 § I lagen avses med

distansavtal: avtal som ingås inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för att träffa avtal på distans och kommunikationen uteslutande sker på distans,

hemförsäljningsavtal: avtal som ingås vid ett hembesök eller under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe,

hembesök: ett besök i konsumentens eller någon annan konsuments bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig,

konsument: en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet,

näringsidkare: en fysisk eller juridisk person som handlar för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten.

Paragrafen anger innebörden av olika uttryck som används i lagen. Definitionerna har överförts oförändrade från 2000 års distansavtalslag. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.1 och 4.3.2.

Avgörande för att det skall vara fråga om ett *distansavtal* är att avtalet ingåtts inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för att träffa avtal på distans. Det är alltså inte tillräckligt att ett avtal ingås på distans, utan näringsidkaren måste ha vidtagit någon eller några särskilda åtgärder för att organisera t.ex. en försäljning på distans. Om t.ex. en annons endast har till syfte att marknadsföra företaget och underlätta kundkontakterna, bl.a. i telefon, utan att näringsidkaren har någon särskild avsikt att sälja varor eller tjänster på distans, är kravet normalt sett inte uppfyllt även om det skulle leda till ett ökat antal beställningar per telefon. Detsamma gäller normalt om näringsidkaren mera allmänt vill öka intresset för sitt företag, sin butik eller sina produkter. Uttrycket system för distansförsäljning ger i sig intryck av något välorganiserat. Kraven på de åtgärder som näringsidkaren skall vidta för att det i lagens mening skall vara fråga om ett organiserat system för att träffa avtal på distans är dock förhållandevis låga. Det räcker med att näringsidkaren sätter in en annons med en beställningskupong eller att det i annonsen anges ett s.k. ordertelefonnummer eller att det på annat sätt av säljarens marknadsföring framgår att näringsidkaren önskar få beställningar på distans. Det krävs inte heller någon särskild omfattning av distansförsäljningen eller att den är särskilt välorganiserad eller att marknadsföringen har någon särskild omfattning eller intensitet.

Ett exempel på ett avtal som omfattas av begreppet system för distansförsäljning är att ett företag erbjuder en vara eller en tjänst på Internet och en konsument beställer varan eller tjänsten genom att klicka på en symbol på skärmen eller genom att ringa till företaget. Även distansauktioner som anordnas t.ex. på

Internet, genom e-post eller brev, kan omfattas av begreppet, oavsett om budgivningen har anordnats på det sättet att det är konsumenterna som ger bud och bjuder över varandra eller att det är näringsidkarna som ger bud och bjuder under varandra i pris. Detsamma gäller för det fallet att en konsument beställer en vara i en postorderkatalog genom att använda en ordersedel som har bifogats katalogen. Ytterligare ett exempel är att en näringsidkare erbjuder en vara i en annons som innehåller en bild på varan, uppgift om dess pris och en beställningskupong eller en uppgift om ett ordertelefonnummer, varefter konsumenten beställer varan genom att använda beställningskupongen eller ringa in en order. Även det fallet att en konsument ringer och beställer varor som bjuds ut i sådana i TV sända reklamprogram som syftar till distansförsäljning omfattas normalt av begreppet.

Däremot omfattas inte ett fall där avtal träffas genom att konsumenten ringer till en butik och beställer en utannonserad vara. Det huvudsakliga syftet med marknadsföringen har ju här inte varit att träffa avtal på distans utan att locka kunder till butiken. Detsamma gäller normalt om konsumenten ringer ett i en annons angivet ordertelefonnummer till en butik och beställer, inte den i annonsen utbudna varan utan en annan vara som finns i butiken. Inte heller omfattas ett avtal om tjänster som träffas genom att en konsument efter att ha sett en annons i en telefonkatalog eller dagstidning ringer till exempelvis en tandläkare, advokat eller frisör och beställer tid. I dessa fall innehåller annonsen sällan mer än ett telefonnummer eller en adress. Däremot saknas i regel en närmare information om de tjänster som erbjuds och om priset för dessa.

Ytterligare en förutsättning för att det skall vara fråga om ett distansavtal är att kommunikationen uteslutande sker på distans. Detta innebär att det fram till och med det att avtalet träffas, dvs. inbegripet ingåendet av själva avtalet, endast får användas en eller flera tekniker för distanskommunikation. Med tekniker för distanskommunikation avses i detta sammanhang varje medel som kan användas för ingående av avtal utan att parterna är fysiskt närvarande (se artikel 2.4 i det allmänna direktivet och prop.

1999/2000:89 s. 75). Lagen gäller således inte om näringsidkaren och konsumenten träffas, t.ex. i samband med att avtalet ingås, för att diskutera det närmare avtalsinnehållet.

Uttrycket tekniker för distanskommunikation definieras i det allmänna direktivet och används även i direktivets definition av termen distansavtal. Det har inte bedömts nödvändigt att använda uttrycket i distansavtalslagen. Någon skillnad jämfört med det allmänna direktivet är dock inte avsedd. Med tekniker (medel) för distanskommunikation avses enligt det allmänna direktivet varje medel som kan användas för ingående av avtal utan att parterna samtidigt är fysiskt närvarande. Det allmänna direktivet innehåller en lista med en vägledande förteckning över sådana kommunikationsmedel. Listan fyller samma vägledande funktion vid tillämpning av den svenska lagen. Den har följande innehåll: oadresserad trycksak, adresserad trycksak, standardbrev, tidningsannons med beställningskupong, katalog, telefon med mänsklig betjäning, telefon utan mänsklig betjäning (uppringningsautomater, audiotext), radio, bildtelefon (telefon med bildskärm), videotext (mikrodator och TV-ruta) med tangentbord eller beröringsskärm, elektronisk post, telefax och television (teleshopping). Ytterligare ett i praktiken betydelsefullt exempel på medel för distanskommunikation är användande av Internet.

Med *hemförsäljningsavtal* avses avtal som ingås vid ett hembesök eller under en av näringsidkaren organiserad utflykt till en plats utanför dennes fasta försäljningsställe. Uttrycket hembesök definieras i paragrafens tredje led. När det gäller utflykter har frågan om den närmare innebörden av uttrycket fast försäljningsställe berörts i prop. 1971:86 s. 90 och SOU 1979:76 s. 141 f. Ett typfall där utflyktsregeln är tillämplig är när en detaljhandlare anordnar en resa för konsumenter till ett näringsställe och där visar och säljer sina produkter. Utflyktsregeln kan dessutom vara tillämplig t.ex. om försäljning sker i samband med att de presumtiva kunderna bjuds på restaurang av säljaren utan att denne arrangerar själva resan till lokalen, jfr den av EG-domsto-

len meddelade domen den 2 april 1999 i mål C-423/97 Travel Vac, S.L. mot Manuel José Antelm Sanchís.

Begreppet *hembesök* kommer från 1981 års hemförsäljningslag och någon ändring i betydelsen är inte avsedd. För att ett hembesök skall föreligga krävs att näringsidkaren söker upp konsumenten. Om det är konsumenten som har besökt näringsidkaren – i dennes affärslokal eller på en auktion, mäsas, marknad etc. – är det inte fråga om ett hembesök. Den vanligaste formen av hembesök är besök av näringsidkaren i konsumentens egen bostad. Även besök av näringsidkaren i en annan konsuments bostad räknas som hembesök i förhållande till konsumenten. Detta får betydelse t.ex. i situationer där en person bjuder hem vänner och bekanta och vid bjudningen en representant för ett företag demonstrerar och säljer produkter från företaget. Den konsument som vid en sådan bjudning inhandlar varor har alltså möjlighet att i enlighet med lagens bestämmelser ångra sitt köp. Som hembesök räknas även besök som en näringsidkare avlägger på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig. Lagen är således tillämplig när avtalet ingås på arbetsplatsen, på sjukhus, vid konferenser eller på andra platser där konsumenten inte endast för stunden befinner sig, allt under förutsättning att det är näringsidkaren som har sökt upp konsumenten.

Med kravet att konsumenten inte endast för stunden skall befinner sig på platsen för försäljningen har avsetts att skära bort sådana fall där konsumenten som hastigast passerar en plats. Däremot är det avsett att lagen i allmänhet skall gälla när konsumenten befinner sig på ett tåg eller bevisar något publikt evenemang.

Definitionerna av *konsument* och *näringsidkare* är utformade på samma sätt som i konsumentköplagen, konsumenttjänstlagen, lagen (1997:218) om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende och – med en i sak betydelselös skillnad i fråga om näringsidkardefinitionen – lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden.

Konsumenter är fysiska personer. Lagen är alltså inte tillämplig om köparen är t.ex. ett bolag, ett dödsbo eller en förening. En person skall anses vara konsument om den vara eller tjänst som avtalet gäller är avsedd huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Lagen gäller även om varan eller tjänsten är avsedd att till viss del, dock jämförelsevis mindre väsentlig, användas till annat än enskilt ändamål. Den omständigheten att varan eller tjänsten förvärvas för att överlåtas till någon annan hindrar inte i och för sig att förvärvaren är konsument. Om vidareöverlåtelsen avses ske i förvärvarens näring eller yrke, är lagen dock inte tillämplig.

I regel lär ändamålet med avtalet framgå tydligt. I händelse av tvist är utgångspunkten att avsikten hos den som ingår avtalet – den vars egenskap av konsument sätts i fråga – är avgörande. Avser han eller hon att agera för ändamål som ligger utanför näringsverksamhet, är han eller hon således att anse som konsument.

Egenskapen av konsument behöver i princip inte vara synbar för näringsidkaren. Har denne vilseletts av motpartens handlande, lär detta dock ibland vara skäl nog för att lagen inte skall vara tillämplig. Om en vara beställs under ett företags firma, torde sålunda beställaren normalt inte vara att anse som konsument.

Även definitionen av näringsidkare är alltså avsedd att ha samma innebörd som motsvarande uttryck i andra konsumenträttsliga lagar. Uttrycket näringsverksamhet kan översättas ungefär med verksamhet av ekonomisk natur och av sådan karaktär att den är att anse som yrkesmässig.

Den som annars är näringsidkare men som i ett enskilt fall tillhandahåller en vara eller en tjänst under sådana förhållanden att han eller hon måste anses handla i sin egenskap av privatperson är inte att anse som näringsidkare i lagens mening. Han eller hon handlar då inte för ändamål som har samband med den egna näringsverksamheten. Den omständigheten att ett avtal av visst slag normalt inte ingår i näringsidkarens rörelse hindrar dock inte i och för sig att lagen är tillämplig. Ett exempel kan vara att

ett företag i livsmedelsbranschen säljer ut sin kontorsutrustning för att anskaffa ny.

Tilläggas kan att en försäljningskommissionär som handlar i eget namn men för annans räkning betraktas som näringsidkare i lagens mening (se övervägandena avsnitt 4.4.1 samt prop. 1999/2000:89 s. 33, 78 och 99).

Ytterligare ledning för tolkningen av konsumentbegreppet och näringsidkarbegreppet kan hämtas i bl.a. förarbetena till konsumenttjänstlagen (prop. 2001/02:134 s. 89 och prop. 1984/85:110 s. 139 f. och 141 f.) och konsumentköplagen (prop. 2001/02:134 s. 26 f. och 80 f. samt prop. 1989/90:89 s. 59 f. med hänvisningar).

Avtalsvillkor som avviker från lagen

3 § Ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen.

Paragrafen anger lagens tvingande karaktär. Bestämmelsen har utan ändringar i sak överförts från 8 § i 2000 års distansavtalslag. Bestämmelsen genomför artikel 12.1 i det nya direktivet, artikel 12.1 i det allmänna direktivet och artikel 6 i hemförsäljningsdirektivet. Den ansluter också nära till 3 § i 1981 års hemförsäljningslag. Motsvarande bestämmelse finns i annan lagstiftning på konsumentområdet, t.ex. 3 § konsumentköplagen och 4 § konsumentkreditlagen.

Av paragrafen framgår således att lagen är tvingande till konsumentens förmån på så sätt att denne inte är bunden av avtalsvillkor som i jämförelse med lagens bestämmelser är till nackdel för honom eller henne. Det finns ett undantag från denna regel, nämligen om det av lagen särskilt framgår att parterna kan avtala bort en lagbestämmelse även om det skulle kunna anses vara till nackdel för konsumenten. Sådana bestämmelser finns i 2 kap. 5 § och 17 § första och tredje stycket, 3 kap. 4 § och 4 kap. 6 § tredje stycket och 11 § första och tredje stycket.

Att lagen är tvingande får betydelse för avtalsvillkor som innebär att konsumenten på förhand godtar inskränkningar av sina rättigheter enligt lagen. Paragrafen hindrar däremot inte att konsumenten i ett konkret fall avstår från en befogenhet eller en förmån sedan den väl har aktualiserats.

2 kap. Distansavtal om varor och icke finansiella tjänster

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för distansavtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför tjänster åt en konsument. Kapitlet gäller också för marknadsföring som syftar till sådana avtal.

Kapitlet gäller inte distansavtal som

1. avser uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten,

2. ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller en automatiserad affärslokal,

3. ingås med en teleoperatör genom användning av en offentlig telefonautomat, eller

4. ingås vid en auktion, om det är möjligt att delta i auktionen även på ett annat än genom att använda ett medel för distanskommunikation.

För distansavtal om finansiella tjänster och överlåtelse av finansiella instrument gäller 3 kap.

Paragrafen anger det allmänna tillämpningsområdet för lagens bestämmelser om distansavtal om varor och icke finansiella tjänster, alltså de bestämmelser som genomför det allmänna direktivet.

Första stycket

I första stycket, som i sak motsvarar 1 § första stycket 1 och andra stycket i 2000 års distansavtalslag, anges det allmänna tillämpningsområdet för bestämmelserna om distansavtal om varor och icke finansiella tjänster. Härifrån görs sedan undantag i andra och tredje stycket. Kapitlet gäller för distansavtal varige-

nom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför tjänster åt en konsument. Tillämpningsområdet är således begränsat till att gälla för individuella distansavtal i konsumentförhållanden. I 1 kap. 2 § anges vad som avses med distansavtal, konsument och näringsidkare.

Bestämmelserna gäller både vid *överlåtelse* och vid *upplåtelse* av lös egendom. Termen överlåtelse innebär i huvudsak köp, byte eller gåva. En överlåtelse medför en fullständig övergång av den tidigare innehavarens rätt. Upplåtelse av lös egendom innebär att förvärvaren får en i förhållande till upplåtaren begränsad rätt. Det kan röra sig om t.ex. hyra eller leasing.

Med *lös egendom* avses inte bara lösa saker (levande djur och fysiska föremål såsom hushållsapparater, möbler, böcker, bilar etc.) utan även hyresrätter, bostadsrätter, byggnader på annans mark m.m. Avtal om överlåtelse av aktier eller andra finansiella instrument behandlas dock inte i 2 kap. utan i 3 kap. (se tredje stycket i förevarande paragraf). Synonymt med lös egendom används i lagen ”vara”. Denna terminologi stämmer överens med den som används i bl.a. köplagen (1990:931).

Bestämmelserna gäller inte vid överlåtelse eller upplåtelse av fast egendom. Således gäller bestämmelserna inte t.ex. hyra av en bostadslägenhet eller lokal (jfr 12 kap. jordabalken). Inte heller upplåtelse av en lägenhet med bostadsrätt (jfr 4 kap. bostadsrättslagen [1991:614]) omfattas av bestämmelserna. Däremot gäller lagen överlåtelse av en bostadsrätt.

Även *avtal om tjänster* faller under tillämpningsområdet. Det kan vara fråga om arbeten på fasta och lösa saker, t.ex. ändrings-, reparations-, installations-, tillverknings- och rivningsarbeten. Det kan också gälla uppdragsavtal som innefattar intellektuella eller konstnärliga prestationer, t.ex. en arkitekts färdigställande av ritningar för en byggnad eller en konstnärs utförande av ett porträtt eller avtal om medicinsk eller annan behandling av djur eller människor. Ytterligare ett exempel på avtal som omfattas är avtal om förvaring. Finansiella tjänster behandlas dock inte i 2 kap. utan i 3 kap. (se tredje stycket i förevarande paragraf).

Tillämpningsområdet omfattar även *digitala produkter* som levereras elektroniskt, t.ex. genom Internet. Det kan röra sig om t.ex. köp av datorprogram, spel, musik eller filmer som levereras elektroniskt hem över Internet till konsumentens dator.

I andra meningen sägs att bestämmelserna även gäller för marknadsföring som syftar till sådana distansavtal som anges i första meningen. I 2 kap. 6–8 §§ finns bestämmelser med marknadsrättslig innebörd om informationsskyldighet.

Andra stycket

I andra stycket görs vissa undantag från det allmänna tillämpningsområde som anges i första stycket. Bestämmelserna motsvarar till stor del 3 § i 2000 års distansavtalslag. Stöd för att göra undantagen finns i artikel 3.1 i det allmänna direktivet.

I *punkten 1*, som utan ändringar har överförts från 3 § 2 i 2000 års distansavtalslag, görs undantag för avtal om uppförande av byggnad eller en annan fast anläggning på mark eller i vatten (jfr 2 § första stycket 2 köplagen). Endast avtal om uppförande av byggnad m.m. är undantagna. Ett avtal som går ut på ett tillhandahållande och infogande av en lös sak i fast egendom faller alltså under tillämpningsområdet. Detsamma gäller avtal om reparation av sådan egendom.

I *punkten 2*, som utan ändringar har överförts från 3 § 3 i 2000 års distansavtalslag, görs undantag för avtal som ingås med hjälp av en varuautomat eller annan liknande automat eller med hjälp av en automatiserad affärslokal. Terminologin är hämtad från det allmänna direktivet. Bestämmelserna är således inte tillämpliga t.ex. när någon köper en flyg- eller tågbiljett i en automat på en flygplats respektive järnvägsstation. Ett annat exempel är köp av cigaretter i en varuautomat eller bensin från en sedelautomat.

Vidare görs i *punkten 3*, som utan ändringar har överförts från 3 § 4 i 2000 års distansavtalslag, undantag för avtal som ingås med en teleoperatör genom användning av en offentlig telefonautomat. Undantaget gäller helt enkelt det avtal som konsumenten måste anses ingå med teleoperatören bara genom att

använda telefonautomaten. Med teleoperatör avses detsamma som i telelagen (1993:597), dvs. den som förvärvsmässigt bedriver televerksamhet.

I *punkten 4* görs undantag för avtal som ingås vid auktioner, om det är möjligt att delta i auktionen även på ett annat sätt än genom att använda ett medel för distanskommunikation. Undantaget, som innefattar en viss ändring i förhållande till 3 § 5 i 2000 års distansavtalslag, medför att endast de auktioner där budgivningen uteslutande sker på distans omfattas av bestämmelsernas tillämpningsområde. Det spelar däremot inte någon roll vilket medel för distanskommunikation som används. Exempel på auktionsformer som undantas är således auktioner där samtliga bud lämnas elektroniskt över Internet och auktioner där samtliga bud lämnas i brev eller per e-post. Övervägandena bakom ändringen finns i avsnitt 5.2.1.

Tredje stycket

I tredje stycket, som är nytt, klargörs förhållandet mellan 2 och 3 kap. Regleringen innebär att för de distansavtal som omfattas av tillämpningsområdet för 3 kap. (se 3 kap. 1 §) gäller de särskilda bestämmelserna där och inte de i 2 kap.

2 § Bestämmelserna om informationsskyldighet i 6–8 §§, om ångerrätt i 9–16 §§, om lagval i 5 kap. 2 § och om risken för vissa meddelanden i 5 kap. 3 § gäller inte distansavtal om sådan upplåtelse eller överlåtelse som avses i lagen (1997:218) om konsumentskydd vid tidsdelat boende.

Paragrafen har utan ändringar i sak överförts från 5 § i 2000 års distansavtalslag. Den innehåller en bestämmelse om att reglerna om informationsskyldighet (6–8 §§), om ångerrätt (9–16 §§) och om lagval (5 kap. 2 §) inte är tillämpliga på distansavtal om sådan upplåtelse eller överlåtelse som avses i lagen om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende. Den lagen innehåller bestämmelser som ger konsumenten ett likvärdigt skydd i de aktuella avseendena. Till uppräknningen har lagts bestämmelsen

om risken för vissa meddelanden (5 kap. 3 §), för vilken det motsvarande gäller. Däremot gäller bestämmelserna om fullgörelse (17 § inbegripet informationsskyldigheten i paragrafen) och om behörighet för näringsidkarens ombud (5 kap. 1 §). Undantaget har stöd i artikel 13.2 i det allmänna direktivet.

3 § Bestämmelserna om informationsskyldighet i 7 § och om ångerrätt i 9–16 §§ gäller inte distansavtal om

1. inkvartering,
2. transport,
3. servering, catering eller någon annan liknande tjänst, eller
4. kulturevenemang, idrottsevenemang eller någon annan liknande fritidsaktivitet,

under förutsättning att näringsidkaren i avtalet åtar sig att tillhandahålla tjänsten på en bestämd dag eller under en bestämd tidsperiod.

Bestämmelserna om informationsskyldighet i 7 § och om ångerrätt i 9–16 §§ gäller inte heller distansavtal om försäljning av livsmedel eller andra varor för ett hushålls löpande förbrukning, om varorna skall levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning.

Paragrafen innehåller vissa undantag från reglerna om informationsskyldighet när ett distansavtal har ingåtts (7 §) och från reglerna om ångerrätt (9–16 §§). Däremot gäller bestämmelserna om informationsskyldighet vid marknadsföring som syftar till distansavtal (6 och 8 §§), om fullgörelse (17 §), samt de inledande och gemensamma bestämmelserna i 1 och 5 kap. Undantagen har stöd i artikel 3.2 första och andra strecksatserna i det allmänna direktivet.

Första stycket

Undantagsbestämmelserna i första stycket har utan ändringar i sak överförts från 7 § i 2000 års distansavtalslag. En gemensam förutsättning för dessa undantag är att näringsidkaren i avtalet, dvs. när avtalet ingås, åtar sig att tillhandahålla den beställda tjänsten på en bestämd dag eller under en bestämd tidsperiod, vilket framgår av första stycket sista meningen.

I *punkten 1* undantas distansavtal som avser inkvartering. Begreppet inkvartering finns även i lagen (1992:1672) om paketresor. Som exempel kan nämnas att en konsument bokar ett rum på ett hotell eller en sovplats på ett vandrarhem.

I *punkten 2* görs undantag för distansavtal som avser transport. Undantaget gäller t.ex. flyttransporter men också tågresor och taxiresor.

Vidare görs i *punkten 3* undantag för servering, catering och andra liknande tjänster. Med servering avses tillhandahållande av mat och dryck på restaurang eller liknande. Med catering avses leverans av färdig mat till beställarens lokaler. Ett exempel på en ”annan liknande tjänst” är hemkörning av pizza.

Ytterligare undantas kulturevenemang, idrottsevenemang och andra liknande fritidsaktiviteter (*punkten 4*). Bestämmelserna om ångerrätt gäller således inte ett distansavtal om biljetter till t.ex. en operaföreställning eller en fotbollsmatch.

Andra stycket

Undantagsbestämmelsen i andra stycket har utan ändringar i sak överförts från 6 § i 2000 års distansavtalslag. Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.1.

Undantaget omfattar avtal om leverans av livsmedel och andra varor för ett hushålls löpande förbrukning. Med livsmedel avses detsamma som i 1 § livsmedelslagen (1971:511), dvs. matvaror, dryckesvaror, njutningsmedel och andra varor som är avsedda att förtäras av människor. Läkemedel är undantagna. Som exempel på andra varor för ett hushålls löpande förbrukning kan nämnas hushållspapper och tvättmedel.

Enligt bestämmelsen skall varorna levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats för att undantaget skall vara tillämpligt. Med konsumentens bostad avses inte bara hans eller hennes stadigvarande bostad utan även en bostad av mer tillfällig karaktär, t.ex. en sommarbostad.

Bestämmelsen gäller endast leverans i ett distributionssystem med regelbunden utkörning. I detta krav ligger att varuutkör-

ningen skall utgöra ett led i näringsidkarens normala marknadsföring och inte endast en särskild tjänst i det enskilda fallet. Det krävs inte att näringsidkaren skall betjäna vissa rutter. Inte heller krävs det att leveranserna äger rum med vissa tätare intervall.

I 4 § 2 finns ett undantag från ångerrätten vid distansavtal som gäller en vara som snabbt kan försämrats eller bli för gammal.

4 § Bestämmelserna om ångerrätt i 9–16 §§ gäller inte distansavtal om

1. en tjänst och fullgörandet har påbörjats med konsumentens samtycke under ångerfristen,
2. en vara som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas eller som snabbt kan försämrats eller bli för gammal,
3. en förseglad ljud- eller bildupptagning eller ett förseglat datorprogram och förseglingen har brutits,
4. en tidning eller en tidskrift, eller
5. vadhållning eller andra lotteritjänster.

Paragrafen innehåller vissa undantag från ångerrätten (9–16 §§). Paragrafen har överförs från 14 § i 2000 års distansavtalslag med den enda ändringen att tillkomsten av 3 kap. medfört att undantaget i 14 § 2 i 2000 års lag har fått utgå. Numreringen av undantagen har därför förskjutits. Bestämmelserna motsvarar större delen av artikel 6.3 i det allmänna direktivet.

I *punkten 1* anges att konsumenten inte har någon ångerrätt om distansavtalet gäller en tjänst och fullgörandet har påbörjats med konsumentens samtycke under ångerfristen, dvs. under den frist på 14 dagar som föreskrivs i 9 § och vars startdag framgår av 10 §. Har en näringsidkare påbörjat t.ex. en beställd reparation av konsumentens hus redan under ångerfristen, har konsumenten alltså ingen ångerrätt. Detta gäller under förutsättning att konsumenten har gett sitt samtycke till att tjänsten får börja fullgöras under ångerfristen. Vid tvist om huruvida konsumenten har gett ett sådant samtycke är näringsidkaren skyldig att styrka sitt påstående. Har fullgörandet av tjänsten påbörjats redan innan ångerfristen börjat löpa, gäller inte undantaget.

I *punkten 2* görs undantag för distansavtal som gäller varor som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas eller som snabbt kan försämrats eller bli för gamla. Ett exempel på varor

som snabbt kan försämrats eller bli för gamla är vissa livsmedel. Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.2.

Ytterligare görs i *punkten 3* undantag för distansavtal som gäller förseglade ljud- eller bildupptagningar eller ett förseglat datorprogram. Undantaget gäller om förseglingen har brutits. Rätten att ångra sig upphör således när konsumenten bryter förseglingen. Har näringsidkaren däremot levererat en oförseglad upptagning, hindrar bestämmelsen inte att konsumenten ångrar köpet även om han eller hon t.ex. har lyssnat på en CD-skiva eller prövat ett dataspel (jfr dock 12 §). Med försegling avses även tekniska plomberingar.

I *punkten 4* görs undantag för distansavtal om tidningar och tidskrifter. Undantaget gäller inte bara prenumeration på en tidning eller en tidskrift utan också köp av enstaka exemplar. Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.3.

Slutligen görs i *punkten 5* undantag för distansavtal som gäller vadhållning eller andra lotteritjänster.

5 § Avser avtalet en vara som skall tillverkas eller väsentligt ändras efter konsumentens särskilda önskemål eller som annars skall få en tydlig personlig prägel, får konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att det inte skall finnas någon ångerrätt.

Paragrafen inför ett dispositivt undantag för avtal om specialtillverkade varor som innebär att konsumenten kan avtala bort sin ångerrätt. Den har viss motsvarighet i 15 § tredje stycket i 2000 års distansavtalslag. Stöd för undantaget finns i artikel 6.3 i det allmänna direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.4.

Särregeln gäller avtal om en vara som skall tillverkas eller väsentligt ändras efter konsumentens särskilda önskemål. Det skall alltså vara fråga om en vara som näringsidkaren normalt inte har i sitt sortiment. En motsvarande regel finns för hemförsäljningsavtal men rör då ångerfristens början (4 kap. 6 § tredje stycket). Här hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

Regeln gäller dessutom avtal om en vara som annars har fått en tydlig personlig prägel. Exempel på sådana varor är adresseti-

ketter med konsumentens namn och adress eller t-shirts med personliga tryck som beställs över Internet.

En förutsättning för att undantaget skall vara tillämpligt att näringsidkaren och konsumenten skriftligen har kommit överens om detta. Uttrycket skriftligen utesluter inte att överenskommelsen ingås elektroniskt, t.ex. genom utväxlande av e-postmeddelanden. Däremot är det inte tillräckligt med en muntlig överenskommelse. Det skall framgå klart av t.ex. köpeavtalet att konsumenten inte har någon ångerrätt avseende varan.

Information vid marknadsföring som syftar till distansavtal

6 § Vid marknadsföring som syftar till distansavtal skall näringsidkaren ge information om

1. sitt namn och sin adress,
2. varans eller tjänstens huvudsakliga egenskaper,
3. varans eller tjänstens pris, inbegripet skatter och avgifter,
4. leveranskostnader,
5. sättet för betalning och för leverans eller fullgörande på annat sätt,
6. vad som gäller om ångerrätt enligt denna lag,
7. kostnaden för att ett medel för distanskommunikation används, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa,
8. den tid under vilken erbjudandet gäller, och
9. avtalets kortaste löptid, om avtalet avser återkommande leveranser av varor eller avser en tjänst som utförs fortlöpande.

Informationen skall ges i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Informationen skall ges klart och begripligt och med användande av metoder som är anpassade till det medel för distanskommunikation som används. Näringsidkaren skall ta särskild hänsyn till behovet av skydd för underåriga.

Vid marknadsföring per telefon skall näringsidkaren i början av samtalet ge konsumenten information om sin identitet och om samtalets syfte.

Paragrafen handlar om näringsidkarens skyldighet att ge konsumenterna information vid marknadsföring. Den har överförts från 9 § i 2000 års distansavtalslag med två mindre tillägg, dels i första stycket 6 om informationskrav om att ångerrätt saknas och dels i andra stycket första meningen angående bindande anbud. Paragrafen kompletterar och preciserar övriga marknads-

rättsliga regler, bl.a. marknadsföringslagen, när det gäller marknadsföring som syftar till distansavtal. Den är inte tillämplig på marknadsföring som uteslutande riktar sig till andra näringsidkare. Paragrafen genomför artikel 4 i det allmänna direktivet.

Första stycket

I första stycket anges vilken information näringsidkaren skall lämna till konsumenterna vid marknadsföring som syftar till distansavtal. Med marknadsföring avses reklam och andra åtgärder i näringsverksamhet som är ägnade att främja avsättningen av och tillgången till produkter (jfr 3 § marknadsföringslagen). Av andra stycket framgår vilka slags erbjudanden som utlöser informationsskyldigheten och den senaste tidpunkten för att fullgöra denna.

Enligt *punkten 1* skall konsumenterna få information om näringsidkarens namn och adress. Informationen skall vara sådan att det är möjligt för konsumenterna att identifiera näringsidkaren. Den adress som skall anges är den som är relevant för konsumenternas kontakt med näringsidkaren.

Punkten 2 föreskriver att näringsidkaren skall lämna information om varans eller tjänstens huvudsakliga egenskaper. Hur omfattande informationen måste vara beror på vad det är för slags vara eller tjänst. Informationen måste vara tämligen detaljerad när det gäller t.ex. hyra av en bil. Om marknadsföringen däremot avser t.ex. en bok, behöver informationen naturligen inte vara lika detaljerad.

Konsumenterna skall vidare få information om varans eller tjänstens pris. Det pris som skall anges är det totala pris som skall betalas av konsumenten. Prisuppgiften skall med andra ord inkludera eventuella skatter och andra avgifter som betalas via näringsidkaren, t.ex. mervärdesskatt. Näringsidkaren skall också informera konsumenterna om eventuella leveranskostnader, såsom t.ex. postens avgifter. De nu angivna informationskraven finns i *punkterna 3 och 4*.

Näringsidkaren skall också lämna information om sättet för betalning och för leverans eller fullgörande på annat sätt (*punkten 5*).

Enligt *punkten 6* skall konsumenterna få information om förekomsten av ångerrätt enligt lagen. Avsikten är att konsumenterna skall få information om att det finns en möjlighet att frånträda avtalet, hur ångerfristen räknas, hur man skall förfara om man vill ångra sig samt vad som gäller när man har ångrat sig. Konsumenterna bör därmed få information bl.a. om vem som skall svara för kostnaderna för återsändandet av en vara om ångerrätten utövas. Om marknadsföringen gäller en tjänst, är avsikten vidare att konsumenterna skall få information om att ångerrätten inte får utövas om fullgörandet av tjänsten påbörjas med konsumentens samtycke redan under ångerfristen (jfr 4 § 1). Om marknadsföringen gäller en förseglad ljud- eller bildupptagning eller ett förseglat datorprogram, bör konsumenten få information om att ångerrätten inte får utövas om han eller hon bryter förseglingen (jfr 4 § 3). Om ångerrätt saknas enligt lagen, skall näringsidkaren lämna information om detta.

Näringsidkaren skall enligt *punkten 7* ge konsumenterna information om vad det kostar att använda ett visst kommunikationsmedel, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa. Om näringsidkaren t.ex. anvisar konsumenterna att ringa ett särskilt betaltjänstnummer, måste de alltså upplysas om taxan.

Ytterligare anges i paragrafen att näringsidkaren skall lämna information om den tid under vilken erbjudandet gäller (*punkten 8*), dvs. hur länge varan eller tjänsten kan beställas för det pris och under de övriga villkor som anges i erbjudandet.

Slutligen föreskrivs i *punkten 9* att konsumenterna skall få information om avtalets kortaste löptid när det är fråga om ett avtal som avser återkommande leveranser av varor eller avser en tjänst som utförs fortlöpande. Kravet gäller naturligtvis bara i de fall då avtalet avses innehålla ett villkor om en kortaste löptid.

Andra stycket

I andra stycket ges närmare bestämmelser om när och hur informationen skall ges. Det nya tillägget om informationsplikt vid bindande anbud, alltså anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till, ansluter nära till 11 § i 2000 års distansavtalslag och 2 § i 1981 års hemförsäljningslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.1 och 4.4.1.

Informationen skall ges i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Informationsskyldigheten utlöses alltså om näringsidkaren vid marknadsföringen lämnar ett erbjudande till konsumenten som kan besvaras av denne utan ytterligare förhandlingar, antingen genom att konsumenten accepterar erbjudandet (om erbjudandet anses utgöra ett anbud) eller genom att konsumenten i sin tur lämnar ett anbud till näringsidkaren (om näringsidkarens erbjudande anses utgöra ett utbud). Senast vid detta tillfälle måste informationen lämnas. En ytterligare förutsättning för att det skall föreligga en informationsskyldighet är naturligtvis att avtalet är avsett att ingås inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för distansförsäljning (se författningskommentaren till begreppet *distansavtal* i 1 kap. 2 §).

Uttrycket i rimlig tid innan får särskild betydelse i de fall där näringsidkarens tanke är att marknadsföringen skall leda till att ett avtal ingås mer eller mindre omedelbart, såsom vid telefonförsäljning. Bestämmelsen innebär att näringsidkaren då inte får ge informationen omedelbart innan avtalet ingås, utan konsumenten måste få rimlig tid att ta del av informationen och överväga villkoren.

Vidare skall informationen ges klart och begripligt. Med att informationen skall ges klart avses att den skall ges på ett sådant sätt att konsumenterna normalt sett inte har några svårigheter att ta del av den. Informationen skall t.ex. vara lätt att hitta på näringsidkarens hemsida vid marknadsföring på Internet. Informationen skall också ges begripligt. Med detta uttrycks närmast att informationen skall ges på ett sådant sätt att konsumenterna

normalt sett inte heller har några svårigheter att förstå den. Av betydelse är här givetvis vem marknadsföringen riktar sig till. Kravet på klarhet och begriplighet torde i vissa fall kunna innebära att informationen skall ges på svenska.

Näringsidkaren skall också använda sådana metoder som är anpassade till det medel för distanskommunikation som används. Det faller sig i regel naturligt vilken metod som näringsidkaren bör använda sig av. Vid marknadsföring genom telefon är det naturligt att näringsidkaren ger informationen under telefonsamtalet, medan vid marknadsföring på Internet informationen normalt sett kan finnas på hemsidan.

Det klargörs slutligen att näringsidkaren skall ta särskild hänsyn till behovet av skydd för underåriga. Informationen skall alltså anpassas till att den som är under 18 år är omyndig och normalt sett inte själv får råda över sin egendom eller åta sig förbindelser (se 9 kap. föräldrabalken). I kravet ligger också att särskild hänsyn skall tas till att underåriga kan antas vara mindre kritiska och bli lättare vilseledda än andra konsumenter, inte minst vid distansavtal. En konsekvens av bestämmelsen bör vara att marknadsföring som syftar till distansavtal med underåriga skall vara måttfull och inte förledande eller överdrivet frestande. Någon motsvarande regel för andra svaga målgrupper, t.ex. personer med förvaltare, finns inte i lagen. I dessa fall får marknadsföringslagens allmänna bestämmelser om kraven på marknadsföring tillämpas. Frågan om hänsyn till behovet av skydd för underåriga har berörts i övervägandena (se avsnitt 5.3.1).

Tredje stycket

Tredje stycket, som genomför artikel 4.3 i det allmänna direktivet, föreskriver vad näringsidkaren ytterligare skall iaktta vid marknadsföring per telefon. I början av samtalet skall näringsidkaren ge konsumenten information om sin identitet (jfr 6 § första stycket 1) och om samtalets syfte. Samtalets kommersiella syfte måste således uttryckligen och tidigt göras klart för konsu-

menten, och näringsidkaren skall identifiera sig redan i början av samtalet.

Information när ett avtal har ingåtts

7 § När ett distansavtal har ingåtts skall näringsidkaren snarast därefter ge konsumenten en bekräftelse med den information som avses i 6 § första stycket 1–5. Gäller distansavtalet en vara skall informationen ges senast vid leveransen, om inte varan skall levereras till någon annan än konsumenten. Informationen skall ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Om näringsidkaren redan tidigare har gett informationen i sådan form, behöver den inte ges på nytt, om inte annat följer av andra stycket.

Inom samma tid skall näringsidkaren alltid i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten ge denne information om

1. konsumentens ångerrätt enligt denna lag samt namn och adress till någon som ångerrätten kan utövas mot,
2. gatuadressen till det verksamhetsställe dit konsumenten kan framställa klagomål,
3. förekommande garantier och service, och
4. villkoren för att säga upp avtalet, om det gäller tills vidare eller för en längre tid än ett år.

Gäller distansavtalet en tjänst vars fullgörande sker med hjälp av ett medel för distanskommunikation, och utförs tjänsten vid ett enda tillfälle och faktureras av distributören av kommunikationsmedlet, behöver näringsidkaren bara ge konsumenten tillgång till gatuadressen till det verksamhetsställe dit konsumenten kan framställa klagomål.

Paragrafen innehåller bestämmelser om näringsidkarens informationskyldighet när ett distansavtal har ingåtts. Paragrafen har utan ändringar i sak överförts från 10 § i 2000 års distansavtalslag. Paragrafen genomför artikel 5 i det allmänna direktivet.

Första stycket

I första stycket föreskrivs att näringsidkaren skall ge konsumenten en bekräftelse med den information som avses i 6 § första

stycket 1–5. Det gäller sådan information som konsumenten har väsentligen lika stort intresse av sedan avtalet har träffats.

Informationen skall ges snarast efter avtalet. Gäller distansavtalet en vara, skall informationen dessutom ges senast vid leveransen. Från regeln finns ett undantag, nämligen om varan skall levereras till tredje man, dvs. till någon annan än konsumenten. Denna undantagsregel blir tillämplig t.ex. vid beställning av blommor som skall levereras till en god vän samma dag.

Informationen skall ges i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form. Förutom det fallet att näringsidkaren har lämnat en handling med den aktuella informationen är lagens krav uppfyllt t.ex. om näringsidkaren har överlämnat en datadiskett eller en cd-romskiva innehållande den aktuella informationen eller om näringsidkaren har lämnat uppgifterna genom e-post i varaktig form. En förutsättning är dock att informationen ges i en form som är tillgänglig för konsumenten. Näringsidkaren kan sålunda i de flesta fall inte anses ha gett informationen på ett riktigt sätt om han t.ex. överlämnar en datadiskett till konsumenten trots att denne inte har tillgång till någon dator där han eller hon kan tillgodogöra sig informationen. Det får i varje enskilt fall bedömas om näringsidkaren har haft anledning att förutsätta att konsumenten haft möjlighet att tillgodogöra sig informationen.

Näringsidkaren behöver inte ge informationen på nytt, om han redan tidigare, t.ex. i samband med marknadsföringen, har gett konsumenten informationen i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för denne. Informationen behöver således ges på detta sätt en gång. Bestämmelsen innefattar inte något krav på att konsumenten fortfarande skall ha kvar informationen. Den gäller alltså även om konsumenten t.ex. har gjort sig av med den handling i vilken informationen fanns. Utgångspunkten är att näringsidkaren har bevisbördan för att konsumenten redan tidigare har fått informationen på det föreskrivna sättet.

Andra stycket

I andra stycket föreskrivs att näringsidkaren alltid – dvs. även om informationen har lämnats tidigare – inom samma tid och på samma sätt som anges i första stycket skall ge konsumenten information om dennes ångerrätt enligt denna lag och om namn och adress till någon som ångerrätten kan utövas mot. Konsumenten skall alltså få information om att det finns en möjlighet att frånträda avtalet. Konsumenten avses vidare få besked om hur ångerfristen räknas, hur man skall förfara om man vill ångra sig samt vad som gäller när man har ångrat sig. Konsumenten förutsätts alltså få information bl.a. om näringsidkaren eller konsumenten skall svara för kostnaderna för återsändandet av en vara. Om avtalet gäller en tjänst, bör konsumenten vidare få information om att han eller hon inte får utöva ångerrätten om fullgörandet av tjänsten påbörjas med konsumentens samtycke redan under ångerfristen (jfr 4 § 1). Om avtalet gäller en förseglad ljud- eller bildupptagning eller ett förseglat datorprogram, förutsätts konsumenten få information om att ångerrätten inte får utövas om han eller hon bryter förseglingen (jfr 4 § 3).

Det föreskrivs vidare att konsumenten inom samma tid och på samma sätt som anges i första stycket skall få information om gatuadressen till det verksamhetsställe dit konsumenten kan framställa klagomål, om förekommande garantier och service och om villkoren för att säga upp avtalet för det fall att det gäller tills vidare eller för en längre tid än ett år.

Tredje stycket

I tredje stycket finns ett undantag från informationsskyldigheten, nämligen om det är fråga om en tjänst vars fullgörande sker med hjälp av ett medel för distanskommunikation, om tjänsten tillhandahålls vid ett enda tillfälle och faktureras av distributören av kommunikationsmedlet. Undantaget är utformat i enlighet med terminologin i det allmänna direktivet. I författningskommentaren till 1 kap. 2 § vid behandlingen av *distansavtal* anges

vad som avses med ett medel för distanskommunikation. Med en distributör av kommunikationsmedel avses en fysisk eller juridisk person vars näringsverksamhet, affärsverksamhet eller yrke innefattar att ställa ett eller flera medel för distanskommunikation till en näringsidkares förfogande (se artikel 2.5 i det allmänna direktivet). Ett exempel på en sådan tjänst som avses i tredje stycket är att en konsument ringer upp en nummerupplysning som tillhör en teleoperatör med vilken konsumenten inte har något abonnemangsavtal. Ett annat exempel är en SMS-tjänst avseende rapportering av ett visst sportresultat eller en tipsrad som, på grundval av en överenskommelse mellan tjänsteleverantören och den teleoperatör med vilken konsumenten tecknat ett mobiltelefonabonnemang, tillhandahålls genom mobiltelefonen och faktureras av teleoperatören. Konsumenten har dock rätt att på begäran få information om gatuadressen till det verksamhetsställe dit han eller hon kan framställa klagomål.

Påföljd vid utebliven information

8 § Om en näringsidkare inte ger information i enlighet med 6 och 7 §§, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 6 och 7 §§ skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentens synpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Paragrafen ger en hänvisning till marknadsföringslagens påföljdsystem. Den har utan ändringar i sak överförts från 12 § i 2000 års distansavtalslag och är utformad efter förebild av 14 § prisinformationslagen (1991:601). Av tydlighetsskäl har paragraferna om påföljd vid utebliven information lagts i anslutning till paragraferna om informationskrav i 2–4 kap. och inte som gemensamma bestämmelser i 5 kap.

Hänvisningen till marknadsföringslagen innebär att den näringsidkare som inte iakttar informationsskyldigheten i tillämpliga fall bl.a. kan åläggas att lämna den information som saknas (se 15 § marknadsföringslagen). Ett sådant åläggande skall för-

enas med vite, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (se 19 §). Vidare gäller att en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett åläggande skall ersätta den skada som konsumenten eller en annan näringsidkare därigenom har drabbats av (se 29 §). För näringsidkaren gäller också viss upplysningskyldighet (se 34–37 §§).

En talan om åläggande för näringsidkaren att lämna den information som saknas väcks vid Marknadsdomstolen av bl.a. Konsumentombudsmannen (se 38 §). I fall som inte är av större vikt får Konsumentombudsmannen meddela ett informationsföreläggande (se 21 §).

Konsumentens ångerrätt

9 § Konsumenten har rätt att frånträda distansavtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 10 § (ångerfrist). Konsumenten har alltid rätt att lämna eller sända meddelandet inom sju arbetsdagar från den dag som anges i 10 §.

I paragrafen ges den grundläggande rätten för konsumenten att frånträda ett ingånget distansavtal. Paragrafen har utan ändringar i sak överförts från 13 § i 2000 års distansavtalslag. Den genomför artikel 6.1 i det allmänna direktivet.

Av bestämmelsen framgår att ångerfristen är 14 dagar. För det fall att ångerfristen inte rymmer sju arbetsdagar, har dock konsumenten sju arbetsdagar på sig att ångra avtalet. Med arbetsdagar avses alla årets dagar förutom lördagar, söndagar, andra allmänna helgdagar, midsommarafton, julafton och nyårsafton.

Konsumentens meddelande till näringsidkaren behöver inte vara skriftligt. Det räcker att konsumenten t.ex. ringer till näringsidkaren. Det avgörande är att det klart framgår att konsumenten inte vill stå fast vid avtalet.

En konsument som utnyttjar sin ångerrätt behöver inte ange något skäl för detta.

Vid tvist om huruvida konsumenten har ånkrat sig och huruvida detta har skett i rätt tid är konsumenten som utgångspunkt

skyldig att styrka sina påståenden. Kraven på konsumenten i detta hänseende mildras dock genom bestämmelsen i 5 kap. 3 § om risken för vissa meddelanden.

I 10 § anges när ångerfristen börjar löpa. Det är naturligtvis så att konsumenten, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda, har rätt att ångra sig även innan ångerfristen börjat löpa.

10 § Vid distansavtal om överlåtelse eller upplåtelse av varor börjar ångerfristen löpa den dag då konsumenten tar emot varan eller en väsentlig del av den. Vid distansavtal om en tjänst börjar ångerfristen löpa den dag då avtalet ingås.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då föreskriven information enligt 7 § kommer konsumenten till handa.

I paragrafen anges vilken dag ångerfristen börjar löpa. Paragrafen motsvarar 15 § första och andra styckena i 2000 års distansavtalslag. Den genomför delar av artikel 6.1 och 6.3 i det allmänna direktivet.

I *första stycket* finns huvudregeln för ångerfristens beräkning. Startdagen för ångerfristen vid distansavtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom är enligt huvudregeln den dag då konsumenten faktiskt tar emot varan eller en väsentlig del av den. Ångerfristen börjar således inte löpa om konsumenten inte löser ut den vara som näringsidkaren skickar till honom eller henne. Vad som är att anse som en väsentlig del av varan får avgöras med hänsyn till det syfte som regeln har. Avgörandet kan därför bli beroende av vilken typ av vara det är fråga om. Vid avtal om en tjänst börjar fristen löpa den dag då avtalet ingås.

I *andra stycket* görs undantag från huvudregeln i första stycket. Även om konsumenten har tagit emot varan eller en väsentlig del av den, börjar ångerfristen vid distansavtal aldrig löpa förrän information i enlighet med vad som föreskrivs i 7 § har kommit konsumenten till handa. Ångerfristen börjar med andra ord aldrig löpa förrän näringsidkaren har uppfyllt sin informationsskyldighet enligt 7 §. Informationen kommer konsumenten till handa när han eller hon är i tillfälle att ta del av den (jfr prop. 1981/82:40 s. 33).

11 § Om näringsidkaren i strid med 7 § andra stycket 1 underlåtit att i föreskriven form ge den information som nämns där, förlorar konsumenten sin ångerrätt ett år efter den dag då ångerfristen skulle ha börjat löpa enligt 10 § första stycket. Avser underlåtenheten någon annan information enligt 7 §, förlorar konsumenten sin ångerrätt tre månader efter den dagen.

Paragrafen anger en yttersta tidsgräns för en konsument att frånräda ett distansavtal vid näringsidkarens bristande uppfyllelse av sin informationsskyldighet. Paragrafen har utan ändring i sak överförs från 16 § i 2000 års distansavtalslag. Den genomför återstående delar av artikel 6.1 i det allmänna direktivet.

Trots vad som sägs i 10 § andra stycket om att ångerfristen tidigast börjar löpa den dag då information enligt 7 § kom konsumenten till handa, måste konsumenten lämna eller sända ett meddelande om att han eller hon vill utöva sin ångerrätt inom tre månader. Har näringsidkaren inte gett information om villkoren för och formerna för att utöva ångerrätten (se 7 § andra stycket 1), räcker det emellertid att konsumenten lämnar eller sänder meddelandet inom ett år. Tiden räknas vid avtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom från det att konsumenten tog emot varan eller en väsentlig del av den och vid avtal om en tjänst från det att avtalet ingicks. Har konsumenten inte lämnat eller sänt något meddelande inom den angivna tiden att han eller hon ångrar avtalet, är ångerrätten förlorad.

Vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster gäller alltså – till skillnad från vid distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument samt vid hemförsäljningsavtal – enligt lagen en sista dag för ångerrätten också i de fall där näringsidkaren inte har uppfyllt sin informationsskyldighet. Men det räcker att ett ångermeddelande lämnas eller sänds inom den angivna tiden. I så fall är ångerrätten självfallet bevarad, även om parterna inte har avslutat sina mellanhavanden innan tre månader respektive ett år har förflutit.

En förutsättning för att tidsgränserna skall bli tillämpliga är, vid avtal om en vara, att konsumenten har tagit emot varan eller en väsentlig del av den. Tremånaders- respektive ettårsfristen börjar löpa först den dagen (se 10 § första stycket). Har konsu-

menten inte tagit emot varan eller en väsentlig del av den, har konsumenten alltid kvar rätten att frånträda avtalet.

12 § Konsumenten får utöva sin ångerrätt endast om den vara som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte om varan har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka den eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vad konsumenten måste iaktta för att få utöva sin ångerrätt vid distansavtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom. Bestämmelsen är inte tillämplig vid avtal om en tjänst. Paragrafen, som utan ändringar har överförs från 17 § i 2000 års distansavtalslag, stämmer överens med 8 § i 1981 års hemförsäljningslag. Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.2.

Av bestämmelsen i paragrafens första mening följer att en konsument som har tagit emot en vara och inte håller den i väsentligen oförändrat skick i princip är skyldig att fullgöra sin del av avtalet, även om han eller hon till näringsidkaren har gett ett meddelande om att ångerrätten utnyttjas. Till förändring av varan bör normalt inte hänföras det förhållandet att konsumenten har brutit emballaget till den. Har t.ex. konsumenten bara brutit förpackningen kring en bok, bör han eller hon normalt ha kvar sin ångerrätt. Kostnaden för en ny förpackning måste anses ingå i de kostnader för varans återtagande som näringsidkaren har att svara för. Kravet på väsentlighet innebär att återgång kan ske, om varans skick har ändrats i endast obetydlig grad.

I andra meningen föreskrivs att konsumenten trots allt kan utöva sin ångerrätt, om varan har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka den eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten. Av bestämmelsen följer att konsumenten har rätt att göra sådana ingrepp i varan som är nödvändiga för att kunna undersöka den, även om varan därigenom undergår en värdeminskning. Det krävs naturligtvis att undersökningen utförs med varsamhet och inte görs mer omfattande än som är

nödvärdigt. Konsumenten förlorar inte heller sin ångerrätt, om varan förstörs eller förändras genom en olyckshändelse eller av någon annan orsak som konsumenten inte kan lastas för. Motsatsvis får anses följa att ångerrätten inte får utövas i några andra fall av förstörelse eller förändring.

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

Bestämmelserna i 13–15 §§ motsvarar i sak de bestämmelser som 18–19 §§ i 2000 års distansavtalslag innehåller beträffande distansavtal. Redaktionella ändringar har gjorts i syfte att göra lagen mer lättillgänglig, men några materiella ändringar är således inte avsedda.

13 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall konsumenten lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren.

Om konsumenten utövar sin ångerrätt vid distansavtal om en tjänst och har tagit emot material, skall konsumenten hålla detta tillgängligt på den plats där det har tagits emot, under förutsättning att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader. Materialet får även hållas tillgängligt på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta det där. Om näringsidkaren inte hämtar materialet inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller egendomen konsumenten utan ersättning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om konsumentens skyldigheter när han eller hon har utövat sin ångerrätt. Andra stycket reglerar material som tas emot vid avtal om en tjänst.

Paragrafen reglerar inte frågan om näringsidkarens rätt till ersättning, om konsumenten underlåter att fullgöra sin skyldighet att medverka till att varan eller materialet återlämnas. Av allmänna regler torde följa att konsumenten i ett sådant fall normalt får räkna med att ersätta näringsidkaren för varan respektive materialet.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 18 § första stycket i 2000 års distansavtalslag. Enligt huvudregeln skall konsumenten lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren. Hur detta

skall ske är det upp till konsumenten att avgöra. Näringsidkaren skall dock få tillbaka varan i väsentligen oförändrat skick (se 12 §), vilket innebär att erforderliga försiktighetsåtgärder måste vidtas vid ett återsändande.

Enligt *andra stycket*, som motsvarar 18 § tredje stycket och 19 § tredje stycket första meningen i 2000 års distansavtalslag, skall material som har tagits emot med anledning av ett avtal om en tjänst som utgångspunkt hållas tillgängligt för näringsidkaren. En förutsättning är dock att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader. Andra stycket omfattar således bara material vid tjänster, alltså inte en köpt vara.

Om någon åtgärd med avseende på materialet inte har påbörjats, skiljer sig situationen inte principiellt från den som gäller när en vara tas emot av konsumenten vid ett hembesök alternativt under en utflykt (4 kap. 8 § andra stycket). I sådana fall torde sålunda konsumenten regelmässigt få anses skyldig att hålla materialet tillgängligt för näringsidkaren. Om materialet däremot har helt eller delvis fogats samman med konsumentens egendom, är det inte säkert att materialet kan avlägsnas utan olägenhet av betydelse för konsumenten. Men om så är möjligt, är konsumenten i rimlig utsträckning skyldig att ge näringsidkaren tillfälle att få materialet. Det får dock inte medföra något nämnvärt besvär för konsumenten. Denne skall t.ex. inte behöva vara av med sin egendom under någon tid som är av betydelse för honom eller henne. Konsumenten är aldrig heller skyldig att ta på sig några kostnader för att näringsidkaren skall kunna ta tillbaka material. Materialet tillfaller konsumenten utan ersättning, om egendomen inte avhämtas inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa. För att materialet skall tillfalla konsumenten krävs att denne i enlighet med andra stycket har gett näringsidkaren möjlighet att hämta egendomen. Om konsumenten håller sig undan eller på något annat sätt gör det omöjligt för näringsidkaren att hämta materialet, kommer äganderätten alltså inte att övergå till konsumenten. Under hela tremånadersfristen kvarstår dessutom konsumentens skyldighet att vårda egendomen så länge han eller hon har den i sin besittning. Åsi-

dosätter konsumenten sin vårdnadsplikt enligt 12 § och kan han eller hon till följd därav inte hålla godset tillgängligt för näringsidkaren i väsentligen oförändrat skick, är konsumenten skyldig att fullgöra sin del av avtalet.

14 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot varan eller, vid avtal om en tjänst, konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts.

Har näringsidkaren enligt avtal med konsumenten levererat en ersättningsvara, skall näringsidkaren alltid betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan. Näringsidkaren skall informera konsumenten om denna rätt till ersättning när ersättningsvaran levereras.

Paragrafens första stycke innehåller huvudregeln om näringsidkarens skyldigheter när konsumenten utövar sin ångerrätt. För telefonförsäljning gäller särskilda mer långtgående skyldigheter (se 15 §) Andra stycket innehåller en specialregel för ersättningsvaror. Paragrafens första stycke genomför artikel 6.2 och paragrafens andra stycke artikel 7.3 tredje meningen i det allmänna direktivet.

Enligt *första stycket*, som motsvarar 19 § första stycket i 2000 års distansavtalslag, skall näringsidkaren betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren. Näringsidkarens återbetalningsskyldighet gäller inte endast köpeskillingen utan även vad konsumenten kan ha betalat till näringsidkaren t.ex. i form av kostnader för att leverera varan till konsumenten. Näringsidkaren är däremot inte skyldig att ersätta konsumenten för dennes kostnader att lämna eller sända tillbaka varan (jfr dock andra stycket om ersättningsvaror).

Återbetalningen skall ske snarast och senast inom 30 dagar. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot varan. Vid avtal om en tjänst skall tiden räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts (se 9 §). Om näringsidkaren inte lämnar tillbaka vad konsumenten har betalat inom de angivna tiderna, har konsumenten rätt till dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635).

I *andra stycket*, som motsvarar 19 § fjärde stycket i 2000 års distansavtalslag, finns en särskild regel för ersättningsvaror. Näringsidkaren skall alltid betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan, om näringsidkaren enligt avtal med konsumenten har lämnat eller sänt en ersättningsvara och konsumenten ångrar sig beträffande en sådan vara. Näringsidkaren skall också informera konsumenten om denna rätt till ersättning när ersättningsvaran levereras.

Andra stycket gäller alltså för det fallet att näringsidkaren och konsumenten har kommit överens om att näringsidkaren har rätt att tillhandahålla konsumenten en vara som liknar den beställda om det visar sig att näringsidkaren inte kan tillhandahålla just den vara som har beställts. Har näringsidkaren levererat en ersättningsvara utan att det finns något avtal mellan näringsidkaren och konsumenten om det, har konsumenten över huvud taget inte någon skyldighet att lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren.

15 § Vid distansavtal som har ingåtts vid telefonsamtal skall tiden enligt 14 § första stycket för näringsidkarens återbetalningsskyldighet alltid räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts. Näringsidkaren skall i dessa fall även betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan.

Vid distansavtal som har ingåtts vid telefonsamtal har konsumenten rätt att behålla varan, eller i förekommande fall materialet, till dess att näringsidkaren fullgör hela sin betalningsskyldighet. Om näringsidkaren inte fullgör betalningsskyldigheten inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller varan eller materialet konsumenten utan ersättning.

Paragrafen innehåller vissa särskilda bestämmelser för telefonförsäljning.

Första stycket motsvarar 19 § andra stycket första och andra meningarna i 2000 års distansavtalslag men har undergått en viss redaktionell förenkling. Här ges alltså undantagsregler för distansavtal som har ingåtts vid telefonsamtal. Eftersom det skall röra sig om distansavtal skall telefonförsäljningen ha en viss omfattning och regelbundenhet. När en näringsidkare oombedd ringer upp en konsument för att sälja något, bör presumtionen

vara att samtalet syftar till distansavtal. Om en näringsidkare ringer upp en konsument, som han har haft kontakt med tidigare, för att tala om att en viss bestämd vara finns i lager kan detta dock inte anses vara fallet. Detsamma gäller om en näringsidkare i enlighet med konsumentens önskemål ringer och frågar om konsumenten skall beställa varor för hemkörning, något som kan förekomma i glesbygdsområden.

Bestämmelsen föreskriver att tiden enligt 14 § första stycket alltid skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts (se 9 §). Bestämmelsen är förmånligare för konsumenten än vad som gäller enligt huvudregeln i 14 § första stycket. Vidare skall näringsidkaren vid telefonförsäljning ersätta konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan. Konsumenten har rätt till ersättning för kostnader som kan anses skäliga. Normalt får kostnaderna anses skäliga om konsumenten sänder tillbaka varan på samma sätt som näringsidkaren sände varan till honom eller henne. Vid avgörande om kostnaderna är skäliga bör beaktas att konsumenten är skyldig att återlämna varan i väsentligen oförändrat skick (jfr 12 §). Ersättningen skall betalas inom samma tid som näringsidkaren skall betala tillbaka vad konsumenten har erlagt för varan.

Av *andra stycket* första meningen, som motsvarar 19 § andra stycket tredje meningen i 2000 års distansavtalslag, framgår att konsumenten vid telefonförsäljningen har rätt att hålla inne varan, eller i förekommande fall materialet, till dess att näringsidkaren har fullgjort hela sin betalningsskyldighet, dvs. skyldigheten att återbetala vad konsumenten har betalat samt ersätta konsumenten för kommande kostnader att återsända varan.

Av *andra stycket* andra meningen, som motsvarar 19 § tredje stycket andra meningen i 2000 års distansavtalslag, framgår att varan eller materialet tillfaller konsumenten utan ersättning, om näringsidkaren vid telefonförsäljningen inte inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa betalar tillbaka vad konsumenten har betalat inklusive kostnaderna för

återsändandet. Bestämmelsen är således tillämplig även om konsumenten har skickat tillbaka varan.

Kreditavtal

16 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och med anledning av distansavtalet har fått kredit av näringsidkaren eller av någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren, skall kreditavtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

Paragrafen innehåller en särskild bestämmelse om automatisk återgång av vissa kreditavtal. Den har utan ändring överförts från 20 § i 2000 års distansavtalslag. Paragrafen genomför artikel 6.4 i det allmänna direktivet och har ursprungligen utformats efter förebild av 16 § lagen om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende.

Paragrafen skall förstås så att kreditavtalet upphör att gälla automatiskt om ett distansavtal har frånträtts med utövande av ångerrätten. Om kreditgivaren är någon annan än näringsidkaren, kan det visserligen vara lämpligt att konsumenten gör klart för denne att kreditavtalet inte längre gäller. Det krävs emellertid inte att konsumenten särskilt säger upp avtalet.

Av paragrafen framgår vidare att kreditavtalet skall upphöra utan påföljd för konsumenten om denne utnyttjar sin rätt att frånträda avtalet. Bestämmelsen innebär inte att konsumenten slipper att betala tillbaka vad han eller hon redan har fått ut av lånet. Den innebär inte heller att konsumenten undgår alla kostnader som är föranledda av krediten. Den begränsar sålunda inte konsumentens ansvar för t.ex. upplupen ränta och eventuell uppläggningsavgift för lånet.

Fullgörelse

17 § Näringsidkaren skall fullgöra sin prestation inom skälig tid. Om konsumenten och näringsidkaren inte har skriftligen avtalat annat, skall prestationen

fullgöras senast inom 30 dagar från den dag då konsumenten gjorde sin beställning.

Om näringsidkaren inte kan fullgöra sin prestation i tid och detta inte beror på konsumenten eller något förhållande på hans eller hennes sida, har konsumenten rätt att häva distansavtalet. Näringsidkaren skall informera konsumenten om detta. Häver konsumenten avtalet, skall näringsidkaren betala tillbaka vad konsumenten har betalat. Detta skall ske snarast och senast inom 30 dagar från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet hävts.

Vid avtal om ett kulturevenemang, ett idrottsevenemang eller någon liknande fritidsaktivitet utomhus kan konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att näringsidkarens återbetalningsskyldighet enligt andra stycket inte skall gälla om fritidsaktiviteten måste ställas in på grund av vädret och inte kan flyttas till ett annat tillfälle.

Paragrafen innehåller bestämmelser om näringsidkarens fullgörande av sin prestation. Paragrafens första och andra stycke har överförts från 21 § i 2000 års distansavtalslag. Dessa bestämmelser genomför artikel 7.1 och 7.2 i det allmänna direktivet och utgör ett komplement till bestämmelserna i konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen och utesluter inte att de bestämmelserna kan vara tillämpliga. Paragrafens tredje stycke innehåller en ny specialregel som i huvudsak överensstämmer med förslaget i departementspromemorian Distansavtalslagen och fritidsevenemang (Ds 2001:1). Bestämmelsen har sin grund i artikel 3.2 andra ledet andra meningen i det allmänna direktivet och har utformats efter förebild av liknande bestämmelser om avtalsmöjlighet, t.ex. i 31 § konsumenttjänstlagen. För att undvika bevisproblem har det i första och tredje stycket införts krav på skriftlighet; muntliga avtal är alltså inte tillräckliga.

I *första stycket* anges den tidsfrist inom vilken näringsidkaren skall fullgöra sin prestation, dvs. vid köp avlämna varan och vid tjänst avsluta uppdraget. Näringsidkaren skall fullgöra sin prestation inom skälig tid, dock senast inom 30 dagar från den dag då konsumenten gjorde sin beställning. Det är möjligt för parterna att skriftligen avtala bort 30-dagarsregeln (jfr 1 kap. 3 §), vilket också ofta lär ske. Om konsumenten och näringsidkaren emellertid inte har avtalat om någon särskild fullgörelsetid, skall

näringsidkaren fullgöra sin prestation senast inom 30 dagar från den dag då konsumenten gjorde sin beställning.

I *andra stycket* anges vad som enligt lagen gäller om näringsidkaren inte kan fullgöra sin prestation i tid. Kan näringsidkaren inte fullgöra sin prestation i tid och detta inte beror på konsumenten eller något förhållande på hans eller hennes sida (jfr 9 § konsumentköplagen och 24 § konsumenttjänstlagen), har konsumenten rätt att häva avtalet. Detta gäller oavsett om näringsidkarens dröjsmål är av väsentlig betydelse för konsumenten. Konsumenten har med andra ord alltid rätt att häva avtalet, om näringsidkaren inte kan fullgöra sin prestation i tid och detta inte beror på konsumenten eller något förhållande på hans eller hennes sida. Att konsumenten avstår från att utnyttja sin hävningsrätt enligt bestämmelsen utesluter inte att han eller hon kan göra gällande andra kontraktsrättsliga påföljder, i de flesta fall enligt konsumentköplagen eller konsumenttjänstlagen.

Det åligger näringsidkaren att informera konsumenten om dennes rätt enligt distansavtalslagen att häva avtalet. Informationen bör ges omedelbart när näringsidkaren inser att han inte kan fullgöra sin prestation i tid.

Om konsumenten häver avtalet, skall näringsidkaren lämna tillbaka vad konsumenten har betalat. Detta skall ske snarast, dock senast inom 30 dagar från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att denne har hävt avtalet. Sker återbetalningen inte i rätt tid, har konsumenten rätt till dröjsmålsränta enligt räntelagen.

Enligt *tredje stycket* kan en arrangör av ett fritidsevenemang utomhus skriftligen avtala med konsumenten att återbetalningsskyldigheten inte skall gälla, om evenemanget måste ställas in på grund av vädret och det inte kan flyttas till ett annat tillfälle. Har parterna tagit in ett sådant villkor i distansavtalet och evenemanget inte kan genomföras på grund av väderförhållandena, är arrangören inte återbetalningsskyldig. Avtalsmöjligheten gäller endast redan inbetalade medel, varför näringsidkaren inte med stöd av denna bestämmelse kan förbehålla sig rätt att kräva in betalning från konsumenter som ännu inte har betalat.

Bestämmelsen är tillämplig på avtal om ett kulturevenemang eller ett idrottsevenemang eller någon annan liknande fritidsaktivitet. Det är i allt väsentligt samma uttryck som används i 3 § första stycket 4 och avses motsvara det allmänna direktivets uttryck fritidsevenemang. Exempel på avtal som omfattas av bestämmelsen är köp av biljetter till rockkonserter, teaterföreställningar eller fotbollsmatcher, men bestämmelsen kan även gälla avtal om deltagande i idrottstävlingar. En förutsättning för att bestämmelsen skall vara tillämplig är dock att fritidsevenemanget skall äga rum utomhus.

Bestämmelsen gäller bara när evenemanget måste ställas in på grund av vädret. Den är alltså inte tillämplig om evenemanget måste ställas in till följd av en omständighet som inte har med vädret att göra. För att bestämmelsen skall vara tillämplig krävs det vidare att det inte är möjligt att flytta evenemanget till ett annat tillfälle. Kan evenemanget flytta till en senare dag är bestämmelsen alltså inte tillämplig.

Ett exempel på en situation där bestämmelsen är avsedd att kunna tillämpas är om en fotbollsmatch måste ställas in på grund av att planen blivit speloduglig till följd av snöfall eller kraftigt regn och matchen inte kan flyttas till ett senare tillfälle. Ett annat exempel är att en skidtävling inte alls kan genomföras på grund av snöbrist eller att en motionstävling på skridsko förhindras av att isen smält undan för säsongen.

Bestämmelsen i tredje stycket utesluter inte att ett avtalsvillkor om befrielse från återbetalningsskyldighet kan jämkas eller lämnas utan avseende enligt 36 § avtalslagen. Om villkoret inte varit föremål för individuell förhandling, förstärks dessutom konsumentens rätt något genom 11 § lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden, som kompletterar 36 § avtalslagen.

3 kap. Distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument om kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller om överlåtelse av finansiella instrument. Kapitlet gäller också för marknadsföring som syftar till sådana avtal.

Bestämmelserna gäller inte för de enskilda tjänster eller överlåtelser som utförs enligt ett distansavtal om fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser.

Om konsumenten inom ett år ingår ett nytt distansavtal som gäller överlåtelse av samma sorts finansiella instrument, behöver näringsidkaren inte igen lämna information enligt 3–5 §§.

Med finansiella instrument avses detsamma som i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument.

Paragrafen, som är ny, anger det allmänna tillämpningsområdet för lagens bestämmelser om distansavtal om finansiella tjänster och överlåtelse av finansiella instrument, alltså de bestämmelser som genomför det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.3.

Första stycket

I första stycket anges det allmänna tillämpningsområdet för bestämmelserna om distansavtal om finansiella tjänster och överlåtelse av finansiella instrument. Andra och tredje stycket preciserar och begränsar tillämpningsområdet vid vissa långfristiga avtal (andra stycket) och när samma parter med kortare intervall ingår distansavtal som gäller överlåtelse av samma sorts finansiella instrument (tredje stycket). I fjärde stycket förklaras vad som avses med finansiella instrument.

I 1 kap. 2 § anges vad som i lagen menas med distansavtal, konsument och näringsidkare.

För att omfattas av kapitlet skall distansavtalet röra kredit, försäkring, betalning eller andra finansiella tjänster eller överlå-

telse av finansiella instrument. Avsikten är att det sålunda angivna området i sak skall överensstämma med det nya direktivets definition av finansiell tjänst samtidigt som den valda lydelsen på ett klarare och mer precist sätt avgränsar tillämpningsområdet.

Kredit, försäkring och betalning är de i praktiken mest betydelsefulla finansiella tjänsterna som omfattas av kapitlet. Dessa uttryck torde normalt inte heller vålla några tolkningssvårigheter. Beträffande försäkring omfattas, utöver själva försäkringsavtalet, även sådana tjänster som har samband med tecknandet av försäkring. Om konsumenten t.ex. ingår ett avtal med en försäkringsmäklare om förmedling av ett visst försäkringskydd, är detta avtal således en separat tjänst på vilket lagen kan vara tillämplig. Med uttrycket betalning avses främst tjänster rörande betalningsförmedling eller betalningsöverföring, girering, växlar och checkar samt användning av elektroniska pengar.

Uttrycket *andra finansiella tjänster* omfattar en rad olika företeelser som har det gemensamt att de, direkt eller indirekt, har att göra med pengar, andra betalningsmedel, finansiella risker eller finansiella säkerheter. Finansiella tjänster är således – vid sidan om kredit, försäkring och betalning – t.ex. inlåning på konto eller tillhandahållande av andra sparformer, finansiell leasing, garantiförbindelser eller ställande av annan säkerhet, valuta-tjänster, förvaring och förvaltning av värdepapper, förvaltning av en värdepappersfond samt mottagande och förmedling av order avseende investeringar. Vidare omfattas privat individuellt pensions sparande, t.ex. enligt lagen (1993:931) om individuellt pensions sparande. Som närmare har berörts i övervägandena (se avsnitt 4.3.1) omfattas även individuell investeringsrådgivning avseende placering av konsumentens medel i finansiella instrument, s.k. placeringsrådgivning, om det har ingåtts ett avtal om rådgivningen. Däremot omfattas inte vanliga inkassotjänster eller kreditupplysningar. Om ett avtal om sådana tjänster är ett distansavtal eller ett hemförsäljningsavtal, kan det i stället falla under 2 eller 4 kapitlet.

Frågan om en viss företeelse utgör en finansiell tjänst i lagens mening skall bestämmas utifrån tjänstens karaktär, inte utifrån

vem som tillhandahåller den. Det spelar med andra ord inte någon avgörande roll för bedömningen om näringsidkaren står under tillsyn eller är underkastad särskilda regler som gäller för en viss typ av verksamhet, även om de allra flesta finansiella tjänster tillhandahålls av någon som står under tillsyn eller för vilka särskild lagstiftning eller tillståndsplikt gäller.

En samlad bedömning av avtalsinnehållet skall göras. Ett avtal utgör sålunda en finansiell tjänst om avtalets huvudsakliga innehåll berör pengar, andra betalningsmedel eller finansiella risker eller säkerheter. I enlighet härmed skall ett distansavtal om köp på kredit som innebär att näringsidkaren dels till konsumenten överlåter en vara, dels ger konsumenten kredit med avseende på köpesummans betalning betraktas som ett kreditköp och inte en finansiell tjänst. Så länge det handlar om en samlad överenskommelse mellan näringsidkaren och konsumenten som ingår vid ett givet tillfälle spelar det därvid inte någon roll om avtalet formaliseras i en eller flera handlingar. För ett sådant distansavtal gäller alltså 2 kap. och inte 3 kap. Om konsumenten frånträder kreditköpet, blir följden att den del av avtalet som avser krediten upphör att gälla (se 2 kap. 16 §). Konsumenten har alltså varken någon rätt eller skyldighet att i ett sådant läge behålla krediten och konsumenten kan inte heller åberopa någon rätt enligt lagen för att enbart frånträda den del av avtalet som avser krediten. Vid låneköp, där köpesumman helt eller delvis täcks med hjälp av ett lån som konsumenten erhåller från en tredje man på grundval av en överenskommelse mellan denne och säljaren, föreligger däremot två separata avtal med olika partsställning – ett avtal om köp, på vilket 2 kap. kan vara tillämpligt, och ett avtal om kredit som kan omfattas av 3 kap. Noteras bör dock att även ett kreditavtal som på detta sätt sluts med en tredje man normalt utgör ett anknytande avtal som skall upphöra att gälla utan påföljd för konsumenten, om denne utövar sin ångerrätt i förhållande till huvudavtalet om köp (se 2 kap. 16 §, 3 kap. 12 § och 4 kap. 10 §).

Vidare gäller bestämmelserna för *överlåtelse av finansiella instrument*. I fjärde stycket anges vad som i lagen avses med finansiella instrument. Det spelar inte någon roll om avtalet avser

förvärv eller avyttring av ett finansiellt instrument, dvs. om konsumenten är köpare eller säljare.

Som närmare har berörts i övervägandena (avsnitt 4.3.1) kan det bl.a. vid handeln med värdepapper ibland vara svårt att göra en entydig avgränsning mellan vad som är att betrakta som en finansiell tjänst och vad som utgör avtal om överlåtelse av finansiella instrument. För bestämmelsernas tillämplighet har det dock inte någon betydelse om näringsidkaren vid avtalslutet handlar i kommission eller för egen räkning eller om näringsidkaren utför kundens uppdrag att köpa eller sälja finansiella instrument på något annat sätt, t.ex. genom att matcha två kundorder mot varandra.

Av första meningen framgår även att tillämpningsområdet är begränsat till att gälla för individuella distansavtal i konsumentförhållanden. En följd härav är att bestämmelserna inte är tillämpliga på en kollektivavtalsbunden försäkring – som meddelas enligt ett visst kollektivavtal och som tecknas av arbetsgivaren – eller en obligatorisk grupp-försäkring – som meddelas enligt ett visst gruppavtal som slutits för en på förhand bestämbar grupp personer och som varje medlem i gruppen är ansluten till direkt på grundval av gruppavtalet. I dessa fall sluts det ju aldrig något avtal mellan den enskilde konsumenten och näringsidkaren om anslutning till försäkringen. Läget är ett annat för frivilliga grupp-försäkringar. Dessa meddelas enligt ett visst gruppavtal som slutits för en på förhand bestämbar grupp personer. Anslutning till en sådan försäkring sker genom gruppmedlemmens egen anmälan eller genom att gruppmedlemmen inte avböjer försäkringen. Då blir frågan om lagens tillämplighet beroende av om försäljningen av försäkringen i förhållande till den enskilde konsumenten kan anses ha ägt rum inom ramen för ett av näringsidkaren organiserat system för distansförsäljning. Denna bedömning kan i sin tur påverkas av om anslutningen till försäkringen sker via grupp-företrädaren eller direkt till försäkringsbolaget. Det förhållandet att anslutningen sker till grupp-företrädaren torde normalt innebära att avtalet inte kan anses vara ett distansavtal i lagens mening (jfr 1 kap. 3 §, 17 kap. 1 §,

18 kap. 1 §, 19 kap. 1 § och 20 kap. 1 § i det till Lagrådet remitterade förslaget om en ny försäkringsavtalslag).

I andra meningen sägs att bestämmelserna även gäller för marknadsföring som syftar till sådana avtal som anges i första meningen. I 3–6 §§ finns bestämmelser med marknadsrättslig innebörd om informationsskyldighet.

Andra stycket

Andra stycket klargör hur vissa långfristiga distansavtal, nämligen sådana som avser fortlöpande tjänster eller återkommande överlåtelser av samma slag, förhåller sig till det i första stycket angivna tillämpningsområdet.

Bestämmelsen gäller för distansavtal som etablerar ett mer eller mindre långvarigt avtalsförhållande rörande finansiella tjänster eller transaktioner som utförs löpande under avtalstiden. Det kan röra sig om kontoavtal, kreditkortsavtal, depåavtal eller andra avtal om förvaltning av värdepapper, liksom avtal om kapitalförsäkring eller privat individuellt pensionssparande. Däremot torde ett uppdrag åt ett s.k. kontoförande institut enligt lagen om kontoföring av finansiella instrument att för konsumentens räkning öppna ett s.k. VP-konto i konsumentens eget namn inte utgöra ett sådant inledande avtal som omfattas av bestämmelsen, med mindre man även avtalat om särskilda servicefunktioner kopplade till kontot. Bestämmelsen klargör att lagen inte skall tillämpas på de enskilda tjänster eller överlåtelser som utförs i enlighet med avtalet, såsom t.ex. insättningar, uttag, gireringar eller betalningar från kontot, betalningar med ett kredit- eller betalkort eller köp- och säljuppdrag rörande överlåtelse av värdepapper inom ramen för ett depåavtal eller insättningar eller köp och försäljningar av fondandelar inom ramen för en kapitalförsäkring eller ett privat individuellt pensionssparande. Detta innebär att bestämmelserna om näringsidkarens informationsskyldighet och konsumentens ångerrätt är tillämpliga vid ingåendet av t.ex. ett distansavtal om förvaltning av värdepapper medan det inte uppkommer någon informationsskyldighet eller

ångerrätt i förhållande till de enskilda värdepapperstransaktioner som sker inom ramen för avtalet.

Ett distansavtal om tillägg av nya delar eller tjänster till ett fortlöpande avtal, t.ex. ett avtal om betalservice över Internet till ett befintligt kontoavtal, utgör däremot ett ytterligare avtal på vilket bestämmelserna kan vara tillämpliga. Bankens informationsplikt och konsumentens ångerrätt gäller då i förhållande till det tillkommande avtalet, inte till det bakomliggande kontoavtalet.

Tredje stycket

I tredje stycket ges en undantagsregel om lättnad i informations-skyldigheten i vissa fall när det inte finns ett sådant långfristigt distansavtal som avses i andra stycket. Enligt undantaget behöver näringsidkaren inte ge information enligt 3–5 §§, om parterna inom ett år från det första distansavtalet ingår ett nytt distansavtal som gäller överlåtelse av samma sorts finansiella instrument.

Kravet att överlåtelsen skall avse finansiella instrument av samma sort innebär att det skall vara fråga om finansiella instrument med i huvudsak samma konstruktion och rättsverkan. Exempel på olika sorters finansiella instrument är således aktie, obligation, andel i en värdepappersfond, optionsbevis, konvertibelt skuldebrev, vinstandelsbevis, kupong och aktietermin. Däremot behöver det inte vara fråga om överlåtelse av samma aktieslag eller av andelar i samma fond. Vidare kan naturligtvis avtalsvillkoren om priset m.m. variera.

Bestämmelsen uppställer inte något krav på att partsställningen i själva överlåtelseavtalet är densamma som vid det tidigare distansavtalet. Den är således tillämplig oberoende av om värdepappersinstitutet som konsumenten vänder sig till handlar i kommission, ur eget lager eller om institutet utför ordern om köp eller försäljning på annat sätt, t.ex. genom att matcha två kundorder mot varandra. Däremot måste konsumentens order om köp eller försäljning riktas mot samma näringsidkare som i det tidigare distansavtalet. Om näringsidkaren utgörs av ett

bolag, räcker det inte heller att detta ingår i samma koncern som det som slöt det tidigare avtalet. Det skall således vara fråga om samma fysiska eller juridiska person.

Vid ingåendet av det nya avtalet får det inte heller ha förflutit mer än ett års tid från det tidigare avtalet. Det spelar ingen roll om avtalet ingås under olika kalenderår, utan tidsfaktorn kan mer liknas vid en slags karenstid.

Som en ytterligare förutsättning gäller att konsumenten vid det första distansavtalet måste ha erhållit all den i lagen föreskrivna informationen. Om så inte har skett, kan näringsidkaren alltså inte åberopa undantaget till stöd för att inte ge all den föreskrivna informationen vid ingåendet av det nya avtalet.

Andra bestämmelser om näringsidkarens informationsplikt vid varje enskilt avtal påverkas inte av bestämmelsen, t.ex. prisinformationslagen (1991:601) och Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2002:7) om uppföranderegler på värdepappersmarknaden. Det kan därför även vid ingåendet av ett sådant avtal som i och för sig omfattas av undantaget föreligga en informationskyldighet för näringsidkaren enligt andra bestämmelser.

Tilläggs kan att näringsidkaren naturligtvis är fri att lämna all den i lagen föreskrivna informationen även när undantaget i och för sig är tillämpligt. Detta kan vara lämpligt t.ex. om näringsidkaren är osäker på om det tidigare avtalet avsett ett finansiellt instrument av samma sort eller om det finns osäkerhet om vilken information som gavs vid det tidigare avtalsslutet.

Fjärde stycket

I fjärde stycket klargörs endast att när det i lagen talas om finansiella instrument avses detsamma som i lagen om finansiella instrument. Begreppet omfattar således fondpapper och annan rättighet eller förpliktelse avsedd för handel på värdepappersmarknaden, varvid med fondpapper menas aktie eller obligation samt sådana delägarätter eller fordringsrätter som är utgivna för allmän omsättning, andel i värdepappersfond och aktieägares rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i

utländskt bolag (depåbevis) (se 1 kap. 1 § lagen om handel med finansiella instrument).

2 § Bestämmelserna om ångerrätt i 7–12 §§ gäller inte distansavtal om

1. finansiell tjänst eller överlåtelse av finansiellt instrument där priset beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen,

2. kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet, eller

3. försäkring med en avtalad giltighetstid om en månad eller mindre.

Bestämmelserna om ångerrätt gäller inte heller om båda parter på konsumentens begäran har fullgjort sina förpliktelser enligt distansavtalet.

Paragrafen innehåller vissa undantag från bestämmelserna om ångerrätt (7–12 §§). Undantagen har stöd i artikel 6.2 och 6.3 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.3.

I första stycket punkten 1 undantas distansavtal om överlåtelse av ett finansiellt instrument eller en finansiell tjänst där priset beror på sådana svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan påverka och som kan inträffa under ångerfristen. Undantaget tar alltså sikte på avtal som innefattar ett risktagande från konsumentens sida och motverkar att denna finansiella risk – genom tillgången till en ångerrätt – överflyttas till en näringsidkare som inte kan påverka prisförändringarna på finansmarknaden. Om det finansiella instrumentet, placeringsprodukten eller liknande som avtalet avser är marknadsnoterad, torde avtalet normalt sett vara undantaget från ångerrätten, även om detta inte är någon förutsättning för undantagets tillämplighet. En annan indikation på att avtalet faller in under undantaget är att konsumenten – undantaget förutan – skulle kunna utnyttja ångerrätten för spekulation på näringsidkarens bekostnad.

Det avgörande är således att priset kan komma att variera till följd av svängningar på finansmarknaden som näringsidkaren inte kan råda över. Exempel på sådana avtal som undantaget omfattar är köp eller försäljning av utländsk valuta, aktier, fondandelar eller andra överlåtbara värdepapper, terminskontrakt samt optionsavtal rörande sådana värdepapper eller instrument.

Så kan även vara fallet vid vissa typer av kapitalförsäkringar, där konsumenten själv väljer vilka värdepappersfonder sparandet skall placeras i och där förvaltningsavgifter och liknande tas ut i förhållande till värdet av fondandelarna.

Däremot föranleder inte sådana prisförändringar på marknaden som endast indirekt har en påverkan på priset att undantaget blir tillämpligt. Visserligen måste en kreditgivare naturligtvis beakta läget på räntemarknaden vid prissättningen av sina tjänster. Priset för krediten – räntan, uppläggningsavgifter m.m. – bestäms emellertid ytterst av kreditgivaren till skillnad från exempelvis fondandelar eller aktier, vars pris är direkt beroende av marknadsvärdet. Ett sedvanligt kreditavtal omfattas således inte av undantaget, oavsett om räntan är rörlig eller om den har bundits för hela eller viss del av kredittiden. Däremot gäller ett undantag enligt punkten 2 för krediter som är förenade med panträtt i fast egendom, tomträtt, bostadsrätt eller byggnad på annans mark.

Prisförändringarna måste också vara så snabba att de kan påverka prisläget under den förhållandevis korta ångerfristens löptid (se 7 §). Det är ju bara då som det uppstår en risk för spekulation. Det finns dock inget krav på att prisförändringarna skall vara av en viss nivå för att undantaget skall bli tillämpligt. Inte heller krävs att man i det enskilda fallet kan påvisa att det inträffat en prisförändring. Även om det är så att priset – trots att det beror på svängningar på finansmarknaden – inte har ändrats under ångerfristen, gäller alltså undantaget.

Av *punkten 2* följer att konsumenten inte har någon ångerrätt vid distansavtal om kredit som är förenad med panträtt i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt eller som är förenad med motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet. Undantaget har utformats i enlighet med artikel 6.3 b) i det nya direktivet. Det gäller oberoende av om räntan för krediten har bundits för hela eller viss del av kredittiden eller inte. Eftersom undantaget enbart har knutits till vilken säkerhet som har ställts för krediten, saknar det också betydelse vad krediten i det enskilda fallet kommer att användas till för ändamål. Även det fallet att en

konsument belånar sin villafastighet för att därigenom få medel att köpa en bil omfattas således av undantaget. Uttrycket motsvarande rätt i byggnad som inte hör till fastighet tar sikte på den rätt som tillkommer kreditgivaren efter en säkerhetsöverlåtelse av en byggnad på ofri grund, t.ex. av en sommarstuga som uppförts på arrenderad mark (bostadsarrende).

Enligt *punkten 3* gäller ångerrätten inte heller för försäkringsavtal med en avtalad giltighetstid om en månad eller mindre. Sådana korttidsförsäkringar som ingår som ett led i en annan försäkring med en längre giltighetstid än en månad omfattas inte av undantaget. Detsamma gäller för sådana reseförsäkringar och liknande som tecknas för t.ex. ett år och som generellt täcker resor på upp till 30 dagar som sker under försäkringstiden. Bestämmelsen är utformad efter mönster av 97 a § första stycket 2 försäkringsavtalslagen.

Oaktat att näringsidkaren enligt 11 § har rätt till ersättning om en finansiell tjänst på konsumentens begäran har fullgjorts redan under ångerfristens löptid, skulle en ångerrätt för konsumenten efter fullgörandet i vissa fall leda till negativa konsekvenser för näringsidkaren. I *andra stycket* klargörs därför att ångerrätten inte gäller om båda parter på konsumentens uttryckliga begäran har fullgjort sina förpliktelser enligt avtalet. Sådana negativa konsekvenser för näringsidkaren som undantaget alltså avser att motverka uppkommer t.ex. vid avtal om en betalningsöverföring eller en betalningsförmedling, eftersom det vid denna typ av finansiella tjänster kan vara omöjligt eller i vart fall förenat med stora svårigheter för näringsidkaren att låta den utförda transaktionen återgå.

För att ångerrätten skall gå förlorad enligt detta undantag räcker det således inte med att näringsidkaren har påbörjat utförandet av tjänsten (jfr 2 kap. 4 § 1). I stället fordras att båda parter har fullgjort sina förpliktelser. Fullgörandet måste också ha skett på konsumentens begäran. Om det av avtalet framgår att fullgörandet skall ske en viss angiven tidpunkt, får detta normalt anses innefatta en begäran härom från konsumenten.

Information vid marknadsföring som syftar till distansavtal

I 3–6 §§ ges bestämmelser om näringsidkarens skyldighet att ge konsumenterna information vid sådan marknadsföring som syftar till distansavtal om finansiella tjänster eller överlåtelse av finansiella instrument. De kompletterar och preciserar övriga marknadsrättsliga regler, bl.a. marknadsföringslagen. Bestämmelserna har också en civilrättslig verkan i det att en eventuell underlåtelse att fullgöra informationsskyldigheten får betydelse för såväl ångerfristens beräkning (se 8 §) som näringsidkarens rätt att kräva betalning för den del av tjänsten som faktiskt har tillhandahållits när ångerrätten utövas (se 11 §).

Till skillnad från vad som gäller enligt 2 kap. bygger informationsbestämmelserna i 3 kap. inte på någon uppdelning mellan förhands- och efterhandsinformation. Huvudprincipen är i stället att all information skall lämnas innan ett distansavtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till.

Informationsbestämmelserna i 3–6 §§ faller inom det samordnade regelområdet i e-handelsdirektivet, vilket betyder att en svensk näringsidkare som fullgör sin informationsskyldighet enligt dessa bestämmelser normalt inte skall kunna drabbas av marknadsrättsliga sanktioner för underlåtelse att uppfylla ett eventuellt tillkommande informationskrav i det EES-land dit marknadsföringen riktas (se avsnitt 4.11). En annan sak är att näringsidkaren vid utformningen av informationen om parternas förpliktelser enligt avtalet inte kan nöja sig med att beakta tvingande konsumentkrav i svensk lagstiftning utan måste ta hänsyn till tvingande lagstiftning i den rättsordning som enligt den internationella privaträtten – framför allt 1980 års Romkonvention – får antas bli tillämplig på avtalet (se avsnitt 4.4.1, 4.10 och 4.11).

3 § Vid marknadsföring som syftar till distansavtal skall näringsidkaren ge information om

1. sitt namn och organisationsnummer, sin adress och huvudsakliga verksamhet samt motsvarande uppgifter beträffande en mellanman som näringsidkaren anlitar, inklusive uppgift om dennes relation till näringsidkaren,

2. ansvarig tillsynsmyndighet,
 3. den finansiella tjänstens eller det finansiella instrumentets huvudsakliga egenskaper,
 4. den finansiella tjänstens eller det finansiella instrumentets pris, inbegripet arvoden, skatter och avgifter,
 5. att det med avtalet kan följa skatter, avgifter eller kostnader som varken betalas genom näringsidkaren eller påförs av denne,
 6. de särskilda risker som följer med den finansiella tjänsten eller det finansiella instrumentet, inklusive uppgift om att den tidigare värdeutvecklingen och avkastningen inte är någon garanti för den framtida utvecklingen och avkastningen,
 7. sättet för betalning och för fullgörande,
 8. vad som gäller om ångerrätt enligt denna lag, inklusive uppgift om vad konsumenten enligt 11 § kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten,
 9. kostnaden för att ett medel för distanskommunikation används, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa,
 10. den tid under vilken erbjudandet gäller,
 11. avtalets kortaste löptid, om avtalet avser en fortlöpande eller periodiskt återkommande finansiell tjänst,
 12. vad som gäller om uppsägning av avtalet i förtid eller ensidigt,
 13. vilket lands lag om marknadsföring som har följts,
 14. avtalsvillkor om vilket lands lag som skall tillämpas på avtalet och om vilken domstol som är behörig,
 15. på vilket språk avtalsvillkoren och informationen tillhandahålls och på vilket språk näringsidkaren åtar sig att kommunicera under avtalstiden,
 16. vilka möjligheter som finns att få en tvist med näringsidkaren prövad utanför domstol, och
 17. vilka garantifonder eller liknande ersättningssystem som finns.
- Informationen skall ges i rimlig tid innan ett avtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Informationen skall ges klart och begripligt och med användande av metoder som är anpassade till det medel för distanskommunikation som används. Näringsidkaren skall ta särskild hänsyn till behovet av skydd för underåriga.

Paragrafen genomför artikel 3 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.1. Informationskraven överensstämmer i mycket med vad som gäller för andra distansavtal (2 kap. 6 §) men är i en del avseenden mer långtgående.

Första stycket

I första stycket anges vilken information näringsidkaren skall lämna till konsumenterna vid marknadsföring som syftar till distansavtal om finansiella tjänster eller överlåtelse av finansiella instrument. Med marknadsföring avses reklam och andra åtgärder i näringsverksamhet som är ägnade att främja avsättningen av och tillgången till produkter (jfr 3 § marknadsföringslagen). Frågan om vilka slags erbjudanden som utlöser informations-skyldigheten och den senaste tidpunkten för att fullgöra denna behandlas i andra stycket.

Enligt *punkten 1* skall konsumenterna få information om näringsidkarens namn och organisationsnummer, adress och huvudsakliga verksamhet. Om t.ex. en utländsk näringsidkare har en representant här i landet eller om näringsidkaren annars representeras av ett ombud, en mäklare eller någon annan mellanman, skall samma information ges om denne. Informations-skyldigheten avseende mellanmän innebär också att deras relationer till näringsidkaren skall framgå. Informationen skall vara sådan att det är möjligt för konsumenterna att identifiera näringsidkaren och mellanmannen samt avgöra i vilken egenskap de handlar gentemot konsumenten. De adresser som skall anges är de som är relevanta för konsumenternas kontakter med näringsidkaren eller mellanmannen. Uppgiften om deras huvudsakliga verksamhet skall också lämnas men behöver inte innehålla någon närmare beskrivning av verksamheten.

Enligt *punkten 2* skall informationen innehålla uppgift om vilken myndighet som utövar tillsyn. Det är tillräckligt att myndighetens namn anges. Kravet gäller naturligtvis bara när det finns en tillsynsmyndighet.

Punkten 3 föreskriver att näringsidkaren skall lämna information om den finansiella tjänstens huvudsakliga egenskaper. Hur omfattande informationen måste vara beror på vad det är för slags tjänst. Vilka krav som kan ställas på informationen i detta hänseende beror också på utformningen av informationen i övriga delar. Av bestämmelsen följer emellertid ett krav att

informationen alltid skall innehålla en lättillgänglig sammanfattning av den finansiella tjänstens huvudsakliga egenskaper.

I *punkten 4* anges att konsumenten skall få information om priset. Uppgift skall lämnas både om totalpriset som konsumenten skall betala och storleken på de arvoden, skatter och avgifter som ingår däri. Om det inte är möjligt att ange ett exakt pris i kronor och ören, t.ex. för att priset är beroende av vilken aktiekurs som gäller vid en viss framtida tidpunkt, kan näringsidkaren i stället ange vilka beräkningsgrunder som bestämmer priset.

Näringsidkaren skall också upplysa om att det som en följd av avtalet kan tillkomma andra skatter, avgifter eller kostnader som varken betalas genom näringsidkaren eller påförs av denne. Detta framgår av *punkten 5*. Det räcker med en allmänt hållen upplysning som uppmärksammar konsumenterna på detta.

Enligt *punkten 6* skall näringsidkaren informera konsumenterna om de särskilda risker som följer med den finansiella tjänsten eller det finansiella instrumentet. Konsumenterna skall därvid informeras om att den tidigare värdeutvecklingen och avkastningen inte är någon garanti för den framtida utvecklingen och avkastningen. Informationskravet i detta avseende beror helt på vilken typ av instrument eller tjänst det är fråga om. Rör avtalet en affär avseende en optionsrättighet, kan kraven normalt ställas högre än om det gäller förvärv av andelar i en värdepappersfond. I en del fall är informationskravet inte alls tillämpligt, t.ex. om avtalet avser öppnande av ett bankkonto. Det är endast de särskilda riskerna som konsumenterna behöver informeras om.

Enligt *punkten 7* skall näringsidkaren ge information om de villkor som enligt avtalet gäller avseende sättet för betalning och för fullgörande.

Punkten 8 innehåller ett av de allra viktigaste informationskraven, nämligen om den rätt att frånträda ett ingånget distansavtal som lagen ger. Avsikten är att konsumenterna skall få information om att det finns en möjlighet att frånträda avtalet, hur ångerfristen räknas, hur man skall förfara om man vill ångra sig samt vad som gäller när man har ånkrat sig. I likhet med vad som

gäller andra distansavtal skall informationen innehålla praktiska anvisningar om vad konsumenten skall göra för att utöva sin ångerrätt. Uppgift kan alltså behöva lämnas om namn och adress till någon som är behörig att motta konsumentens meddelande härom. I bestämmelsen anges uttryckligen att informationen även skall innehålla uppgift om vad konsumenten kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten. Om det inte är möjligt att beräkna den exakta kostnaden i förväg, skall informationen innehålla uppgift om vilka avgifter, arvoden och andra moment som ingår och hur storleken av dessa kommer att beräknas. Om näringsidkaren underlåter att ge informationen, förloras rätten att kräva ersättning av konsumenten för den del av tjänsten som faktiskt har tillhandahållits när konsumenten utövar sin ångerrätt (se 11 §). Om ångerrätt saknas enligt lagen, skall information om detta lämnas.

Liksom vid andra distansavtal skall näringsidkaren enligt *punkten 9* ge information om vad det kostar att använda ett visst kommunikationsmedel, om inte kostnaden är beräknad efter normaltaxa.

Vidare skall näringsidkaren enligt *punkten 10* lämna information om den tid under vilken erbjudandet gäller, dvs. hur länge t.ex. tjänsten kan beställas för det pris och under de övriga villkor som anges i erbjudandet.

I *punkten 11* föreskrivs att konsumenterna skall få information om avtalets kortaste löptid när det är fråga om ett avtal som avser en fortlöpande eller periodiskt återkommande finansiell tjänst. Motsvarande krav finns för andra distansavtal.

Enligt *punkten 12* skall information ges om vad som enligt avtalet gäller angående uppsägning av avtalet i förtid eller ensidigt. Upplýsningarna skall avse både näringsidkarens och konsumentens eventuella rättigheter i detta avseende. Om uppsägningsrätten är förenad med några kostnader eller andra särskilda villkor, skall konsumenten informeras om detta.

Föreskriften i *punkten 13* har tillkommit i anledning av den s.k. ursprungslandsprincipen i e-handelsdirektivet (se avsnitt 4.11). Tanken är således att näringsidkaren skall ange vilket lands

lagstiftning inom det samordnade området som har legat till grund för utformningen av den marknadsrättsliga informationen. Kravet har dock generell innebörd och avser inte bara EES-området.

Av *punkten 14* följer att näringsidkaren skall ge information om innehållet i eventuella avtalsvillkor om vilket lands lag som skall tillämpas på avtalet och om vilken domstol som är behörig, s.k. lagvals- och prorogationsklausuler. I sammanhanget bör erinras om att det inte råder fullständig avtalsfrihet i dessa hänseenden. Den internationella privat- och processrätten – i synnerhet 1980 års Romkonvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser – innehåller vissa tvingande bestämmelser för avtal i konsumentförhållanden. Om avtalsvillkoret anger att lagen i ett land utanför EES-området skall tillämpas på avtalet, gäller dessutom 5 kap. 2 §.

Enligt *punkten 15* skall information lämnas om på vilket språk avtalsvillkoren och informationen tillhandahålls och på vilket språk näringsidkaren åtar sig att kommunicera med konsumenten under avtalstiden. Det uppställs således inte något krav på att informationen skall lämnas på ett visst språk. Genom föreskriften i punkten 15 kommer konsumenten dock redan på grundval av informationen vid marknadsföringen att få möjlighet att avgöra om han eller hon i erforderlig utsträckning kommer att kunna tillgodogöra sig avtalsinnehållet och kommunicera med näringsidkaren. Om näringsidkaren tillhandahåller informationen på mer än ett språk, skall detta anges.

Punkten 16 föreskriver att information skall ges om konsumentens möjligheter att få en tvist med näringsidkaren prövad utanför domstol. Information skall lämnas både om sådana allmänna utomrättsliga organ som prövar tvister mellan konsumenter och näringsidkare (Allmänna reklamationsnämnden) och om branschvisa nämnder eller andra klagoinstitutioner dit konsumenten kan vända sig vid en tvist med näringsidkaren. I informationskravet ligger att det skall anges praktiska instruktioner om hur konsumenten skall gå till väga för att få sin sak prövad av det

aktuella organet. Informationen kan dock normalt hållas tämligen kort.

I *punkten 17* slutligen sägs att information skall lämnas om garantifonder eller andra ersättningssystem. Det som avses är sådana system som enligt lag eller frivilliga åtaganden inrättats för att ge ett skydd för det fall näringsidkaren inte skulle vara i stånd att fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet. Sådana bestämmelser finns i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti och i lagen (1999:158) om investerarskydd. Det är tillräckligt att information ges om vilka system som finns. Näringsidkaren behöver inte också ange under vilka förutsättningar ersättning kan utgå och vilka belopp som kan komma i fråga.

Andra stycket

I andra stycket ges närmare bestämmelser om när och hur informationen skall ges. Regleringen är identisk med vad som gäller vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 6 § andra stycket). Här hänvisas därför till kommentaren till de bestämmelserna.

4 § Vid marknadsföring per telefon skall näringsidkaren i början av samtalet ge konsumenten information om sin identitet och om samtalets syfte. Om konsumenten uttryckligen samtycker till det, behöver näringsidkaren inte ge all den information som anges i 3 § första stycket utan endast information enligt 3 § första stycket 3–5 och 8. Näringsidkaren skall dock upplysa konsumenten om att ytterligare information finns tillgänglig på begäran samt ange vad denna information avser. Det som sägs i 3 § andra stycket gäller också vid marknadsföring per telefon.

Paragrafen innehåller en särreglering av informationsskyldigheten för marknadsföring per telefon. Paragrafen genomför artikel 3.3 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.1.

Av första meningen framgår att näringsidkaren i början av samtalet skall ge konsumenten information om sin identitet (jfr 3 § första stycket 1) och om samtalets syfte. Samtalets kommersiella syfte måste således uttryckligen och tidigt göras klart för

konsumenten och näringsidkaren, eller dennes ombud eller mellanman, skall identifiera sig redan i början av samtalet.

Andra meningen innehåller en regel om vissa lättnader i informationskravet jämfört med vad som normalt gäller enligt 3 §. Om konsumenten uttryckligen samtycker till det, behöver näringsidkaren under samtalet endast ge information om den finansiella tjänstens eller det finansiella instrumentets huvudsakliga egenskaper (punkten 3), priset, med uppgift om att det kan tillkomma ytterligare kostnader (punkterna 4 och 5) samt ånger-rätten (punkten 8). Kravet på uttryckligt samtycke är uppfyllt om konsumenten under samtalet svarar nej på näringsidkarens fråga om konsumenten vill få den ytterligare informationen. Enligt tredje meningen skall dock näringsidkaren alltid upplysa konsumenten om att ytterligare information finns tillgänglig på begäran samt ange vad denna information avser. Det ligger också i sakens natur att det många gånger är i näringsidkarens eget intresse att självmant ge ytterligare information.

Regleringen innebär sammanfattningsvis att näringsidkaren skall underrätta konsumenten om vilken information som finns tillgänglig men att parterna under samtalet kan komma överens om att informationen skall begränsas till att avse det minimi-innehåll som nyss sagts. Om konsumenten under samtalets gång ändrar sig och vill ha information i något av de ytterligare hänseenden som omfattas av 3 § första stycket, skall även denna information lämnas.

Av 5 § följer att all information enligt 3 § första stycket – till syvende och sist – måste lämnas också vid telefonförsäljning.

Det kan anmärkas att informationskraven enligt förevarande paragraf skiljer sig från vad som gäller för telefonförsäljning av varor och icke finansiella tjänster, där näringsidkaren alltid skall ge all information under samtalet (se 2 kap. 6 §).

Överlämnande av avtalsvillkoren och informationen

5 § I rimlig tid innan ett distansavtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till skall näringsidkaren ge konsu-

menten samtliga avtalsvillkor och den information som avses i 3 § i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Om näringsidkaren redan tidigare har gett avtalsvillkoren och informationen i sådan form, behöver den inte ges på nytt.

Om avtalet skall ingås med användande av ett medel för distanskommunikation som inte tillåter att avtalsvillkoren och informationen ges i enlighet med det som sägs i första stycket, skall näringsidkaren i stället fullgöra skyldigheten omedelbart efter det att avtalet har ingåtts.

Konsumenten har rätt att när som helst under avtalstiden på begäran få del av avtalsvillkoren i en handling. Konsumenten har också rätt att ändra det medel för distanskommunikation som används, om inte detta är oförenligt med avtalet eller den finansiella tjänstens beskaffenhet.

Paragrafen innehåller krav på överlämnande av avtalsvillkoren samt krav på i vilken form avtalsvillkoren och informationen skall lämnas. Den gäller även vid telefonförsäljning. Huvudregeln om överlämnandet av avtalsvillkoren och informationen anges i första stycket. I andra stycket stadgas ett undantag härifrån. Paragrafen genomför artikel 5 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.2.

Kravet i *första stycket* första meningen att näringsidkaren skall överlämna samtliga avtalsvillkor till konsumenten tar inte sikte på de avtalsrättsliga verkningar som en underlåtenhet i detta hänseende kan ha. I stället har även detta krav huvudsakligen en marknadsrättslig innebörd och är avsett att komplettera 3 och 4 §§. Avtalsvillkoren och den information som avses i 3 § skall överlämnas till konsumenten i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten. Lokutionen ”i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form som är tillgänglig för konsumenten” skall här förstås på samma sätt som i de övriga sammanhang i lagen där den används, se t.ex. 2 kap. 7 § första stycket. Det hänvisas därför till kommentaren till den bestämmelsen. Överlämnandet skall – liksom enligt 3 § andra stycket – ske i rimlig tid innan ett distansavtal ingås eller konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Om näringsidkaren tidigare har gett informationen i annan form, t.ex. muntligen eller på en hemsida på Internet, måste den alltså ges på nytt. Om näringsidkaren

däremot redan har överlämnat informationen i den föreskrivna formen, behöver det inte ske på nytt. Detta klargörs i andra meningen.

Från denna huvudregel uppställs i *andra stycket* ett undantag. Enligt bestämmelsen får nämligen informationen i sådan mer varaktig form lämnas omedelbart efter avtalsslutet, om distansavtalet skall ingås med användande av ett medel för distanskommunikation som inte gör det möjligt att tillhandahålla avtalsvillkoren och informationen på det sätt som anges i första stycket. Som exempel på ett sådant fall som omfattas av undantagsregeln kan nämnas telefonförsäljning. Om avtalet skall ingås vid ett telefonsamtal, är det normalt inte möjligt för näringsidkaren att ge informationen i enlighet med det som sägs i första stycket. Näringsidkaren kan då i stället överlämna avtalsvillkoren och informationen i varaktig form omedelbart efter avtalsslutet. Kravet på ett omedelbart överlämnande innebär att näringsidkaren normalt bör lämna eller sända informationen till konsumenten i sådan form samma dag som avtalet ingås. Det bör särskilt uppmärksammas att undantagsregeln bara gäller för *överlämnandet* av avtalsvillkoren och informationen i varaktig form.

Som en ytterligare garanti för att konsumentens behov av information säkerställs i praktiken föreskrivs i *tredje stycket* att konsumenten har rätt att när som helst under avtalstiden på begäran få del av avtalsvillkoren i en handling och att ändra det medel för distanskommunikation som används, om inte det senare är oförenligt med avtalet eller den finansiella tjänstens beskaffenhet. Med handling avses – här liksom annars i lagen – pappersform. Bestämmelsen kan komma att få betydelse t.ex. om konsumenten av förbiseende eller till följd av ett program- eller annat datafel har förlorat tillgången till den information som lämnades före avtalsslutet. Behov av att ändra det medel för distanskommunikation som används kan uppkomma om konsumenten inte längre har tillgång till ett visst kommunikationsmedel, t.ex. en dator med Internetuppkoppling eller en telefon. Det krävs inte att konsumenten skall kunna åberopa några särskilda skäl för sin önskan att byta kommunikationsmedel. En

förutsättning är dock att ett sådant byte är förenligt med avtalet. Det är således möjligt att i avtalet föreskriva att någon sådan rätt inte skall finnas. Även i de fall avtalet inte uttryckligen uppställer några hinder mot bytet, kan ett sådant ändå vara uteslutet på grund av det inte skulle vara förenligt med den finansiella tjänstens beskaffenhet, t.ex. om avtalet avser just banktjänster över telefon eller över Internet.

Påföljd vid utebliven information

6 § Om en näringsidkare inte ger information i enlighet med 3–5 §§, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 3–5 §§ skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentsynpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Paragrafen ger en hänvisning till marknadsföringslagens påföljds-system. Den har stöd i artikel 11 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.4.3.

Bestämmelsen överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelse vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 8 §). Här hänvisas därför till kommentaren till den bestämmelsen.

Konsumentens ångerrätt

7 § Konsumenten har rätt att frånträda distansavtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 8 § (ångerfrist). Vid distansavtal om livförsäkring eller privat individuellt pensionssparande är ångerfristen dock 30 dagar.

I paragrafen ges den grundläggande rätten för konsumenten att frånträda ett ingånget avtal. Den genomför artikel 6.1 första stycket i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.1.

Paragrafen motsvarar i huvudsak vad som enligt 2 kap. 9 § gäller för andra distansavtal och det hänvisas därför till den

kommentaren. Till skillnad från 2 kap. 9 § finns det dock ingen regel om att ångerfristen alltid är sju arbetsdagar, eftersom det nya direktivet hindrar en sådan regel. En särbestämmelse om ångerfristen gäller för distansavtal om livförsäkring eller privat individuellt pensionssparande, t.ex. enligt lagen (1993:931) om sådant sparande. Ångerfristen skall vid dessa avtal vara 30 dagar. Denna längd för ångerfristen överensstämmer med uppsägningsfristen enligt 97 a § försäkringsavtalslagen.

8 § Ångerfristen börjar löpa den dag då avtalet ingås eller, vid livförsäkring, den dag då konsumenten får kännedom om att försäkringsavtalet kommit till stånd. Ångerfristen börjar dock löpa tidigast den dag då föreskriven information enligt 5 § första eller andra stycket kommer konsumenten till handa.

I paragrafen anges vilken dag ångerfristen börjar löpa. Den genomför artikel 6.1 andra stycket i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.1.

Av *första meningen* framgår att startdagen för ångerfristen som huvudregel är den dag då avtalet ingås. Vid distansavtal om livförsäkring börjar dock fristen inte löpa förrän konsumenten får kännedom om att avtalet kommit till stånd, vilket är i linje med 97 a § försäkringsavtalslagen.

Även om avtalet har kommit till stånd och konsumenten fått kännedom härom, börjar enligt *andra meningen* ångerfristen aldrig löpa förrän den föreskrivna informationen i 5 § första eller andra stycket har kommit konsumenten till handa. Detta motsvarar vad som gäller för andra distansavtal, och det hänvisas till kommentaren till 2 kap. 10 § andra stycket. Denna reglering får till följd att den tid under vilken konsumenten har rätt enligt denna lag att frånträda avtalet i praktiken kan komma att utsträckas betydligt längre än de 14 respektive 30 dagar som anges i 7 §. Som närmare har utvecklats i övervägandena (se avsnitt 4.5.1) gäller enligt 3 kap. – och 4 kap. – inte heller någon lagfäst yttersta tidsfrist för att utöva ångerrätten (jfr 2 kap. 11 §). Näringsidkarens rätt enligt 11 § att kräva ersättning av konsumenten för den del av tjänsten som faktiskt ha tillhandahållits när ångerrätten utövas är dock inte begränsad till att gälla för de

14 eller 30 dagar som anges i 7 § utan avser hela den tidsperiod som tjänsten har tillhandahållits när ångerrätten väl utövas.

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

9 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall konsumenten snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka de belopp och sända tillbaka det material som konsumenten har erhållit från näringsidkaren. Tiden skall räknas från den dag då konsumenten lämnade eller sände sitt meddelande om att avtalet frånträds.

Paragrafen anger vilka skyldigheter som åvilar konsumenten när han eller hon har utövat ångerrätten. Den genomför artikel 7.5 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.2.

Om konsumenten utövar sin ångerrätt uppkommer en skyldighet för honom eller henne att snarast och senast inom 30 dagar lämna eller sända tillbaka de belopp, t.ex. det kreditbelopp som erhållits, och det material som mottagits, t.ex. sådan säkerhetsutrustning för elektronisk identifiering (digipass/dosa), gireningsblanketter eller liknande. Hur detta skall ske är upp till konsumenten att avgöra. Precis som enligt huvudregeln i 2 kap. får konsumenten stå de eventuella kostnader som kan uppstå för att återsända eller återlämna pengar och annat till näringsidkaren.

Konsumenten skall vidta dessa åtgärder snarast efter det att han eller hon avgav sitt meddelande till näringsidkaren om avtalet frånträds. Allra senast skall det ske inom 30 dagar från det att meddelandet om utövandet av ångerrätten lämnades eller sändes till näringsidkaren.

Vilka påföljder som inträder om konsumenten inte fullgör sina skyldigheter i dessa avseenden regleras inte i lagen utan följer av avtalet och allmänna principer. Om konsumenten dröjer med att återlämna ett kreditbelopp som erhållits enligt ett distansavtal som sedermera frånträts, blir han eller hon skyldig att erlagga dröjsmålsränta enligt räntelagen.

10 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsid-

karen, med avräkning för vad näringsidkaren får kräva enligt 11 §. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträds.

Paragrafen anger vilka skyldigheter som åvilar näringsidkaren om konsumenten utövar sin ångerrätt enligt lagen. Den genomför artikel 7.4 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.2.

Om konsumenten utövar sin ångerrätt enligt lagen, skall näringsidkaren till konsumenten återbetala det som denne har erlagt i enlighet med avtalet. Återbetalningsskyldigheten gäller dock bara den överskjutande del som återstår sedan näringsidkaren har tillgodoräknat sig den ersättning som det finns rätt till enligt 11 §. När näringsidkaren mottar ett meddelande om att konsumenten utövar sin ångerrätt skall det således göras en avräkning i detta hänseende. Därvid skall konsumenten räknas till godo allt det som näringsidkaren har erhållit i enlighet med avtalet, oavsett om detta har avsett ränta, premier, avgifter eller annan ersättning. Från detta totalbelopp skall avräknas den sammanlagda ersättning som näringsidkaren är berättigad till enligt 11 §. Om det återstår något belopp, skall detta snarast och senast inom 30 dagar från mottagandet av meddelandet återbetalas till konsumenten. Om det i något fall i stället är så att det totalbelopp som konsumenten har erlagt inte täcker näringsidkarens fordran på ersättning enligt 11 §, får näringsidkaren kräva att konsumenten snarast erlägger mellanskillnaden (se 11 § första stycket första meningen).

Den eventuella kostnad som kan uppstå för återbetalningen skall bäras av näringsidkaren. Den får alltså inte inräknas i näringsidkarens fordran på ersättning enligt 11 § eftersom den inte är hänförlig till tiden före det att ångerrätten utövades.

Om näringsidkaren inte betalar i rätt tid, har konsumenten rätt till dröjsmålsränta enligt räntelagen.

11 § Näringsidkaren får kräva att konsumenten betalar för den del av en finansiell tjänst som har tillhandahållits när näringsidkaren tar emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträds. Näringsidkaren har också rätt till ersätt-

ning för skäliga kostnader för tjänsten för tiden före detta men inte för tiden därefter.

Näringsidkaren får inte kräva betalning enligt första stycket, om näringsidkaren

1. har underlåtit att lämna information enligt 3 § första stycket 8 om vad konsumenten kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten, eller

2. utan begäran från konsumenten har påbörjat fullgörandet av avtalet innan ångerfristen har löpt ut.

Paragrafen innehåller bestämmelser om näringsidkarens rätt till ersättning när konsumenten har utövat sin ångerrätt. Den genomför artikel 7.1 och 7.3 i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.2.

Enligt 10 § skall näringsidkaren göra en avräkning vid mottagandet av konsumentens meddelande om att denne vill utöva sin ångerrätt. I förevarande paragraf anges under vilka förutsättningar näringsidkaren vid denna avräkning kan tillgodoräkna sig en fordran på ersättning från konsumenten och hur denna ersättning skall beräknas.

Av *första stycket* framgår att rätten till ersättning gäller för den del av tjänsten som har tillhandahållits när konsumenten utövar sin ångerrätt. Uttrycket tillhandahållits innebär att näringsidkaren endast kan kräva ersättning för sådana moment av den avtalade tjänsten som faktiskt har utförts vid mottagandet av konsumentens meddelande. Att konsumenten av någon anledning inte fullt ut har hunnit komma i åtnjutande av tjänsten hindrar däremot inte att denna är ersättningsgill. Avgörande är vad som har tillhandahållits.

Om tjänsten avser ett bestämt flertal specifika transaktioner eller uppdrag, får näringsidkaren således tillgodoräkna sig ersättning för den eller de av dessa som tillhandahållits. Om det i stället handlar om en finansiell tjänst av viss varaktighet, t.ex. ett försäkringsavtal, ett kreditavtal eller ett kontoavtal, innebär regleringen att den del av ersättningen som är direkt hänförlig till den finansiella tjänsten, t.ex. riskpremien för ett försäkringskydd eller räntan för en kredit, skall fastställas som en proportionell andel av priset vilken motsvarar den utförda delen av den tilltänkta avtalstiden. Annorlunda uttryckt skall det utgå premie,

ränta eller motsvarande för den del av avtalstiden som hunnit löpa när näringsidkaren mottar meddelandet om ångerrätten men inte för tiden därefter.

När det gäller ersättning för andra kostnader, dvs. utöver riskpremie, ränta och liknande, innebär regleringen att sådana omkostnader som är hänförliga till tiden före det att näringsidkaren mottar meddelandet om att ångerrätten utövas är ersättningsgilla fullt ut. Kostnaden skall dock vara skäligen. Den får inte vara så stor att den i själva verket utgör en slags påföljd för att motverka ett utövande av ångerrätten. Kostnader som inte klart överstiger vad näringsidkare inom den aktuella branschen brukar ta ut för motsvarande moment får dock i allmänhet godtas. Kostnader som typiskt sett är hänförliga till ingåendet av avtalet, såsom uppläggnings- och ansökningsavgifter, får normalt anses vara hänförliga till tiden före utövandet av ångerrätten och därmed – i den mån de är skäligen – ersättningsgilla fullt ut. Andra kostnader, t.ex. årsavgifter för ett bank- eller kreditkort och andra liknande administrationskostnader, får in dubio anses proportionellt hänförliga till avtalstiden. Näringsidkaren är endast berättigad till ersättning för en proportionell andel av en sådan kostnad, om det inte kan visas att den helt och hållet är hänförlig till tiden före det att avtalet frånträdde. Det är således utan betydelse om den aktuella avgiften i och för sig har erlagts av konsumenten innan utövandet av ångerrätten. Det väsentliga är om den kan anses hänförlig till tiden före det näringsidkaren mottog konsumentens meddelande angående ångerrätten.

Det sist sagda innebär en avvikelse från den ordning som gäller vid en förtidsbetalning enligt 20–24 §§ konsumentkreditlagen. I övrigt är dock beräkningen av näringsidkarens ersättning enligt förevarande paragraf vid avtal om en kredit med rörlig ränta i huvudsak i linje med vad som gäller vid en förtidsbetalning enligt konsumentkreditlagen. Däremot avviker regleringen beträffande krediter med bunden ränta från vad som gäller vid en förtidsbetalning enligt konsumentkreditlagen. Till skillnad från vid en sådan förtidsbetalning saknas nämligen här rätt till s.k. ränteskillnadsersättning, eftersom en sådan ersättning inte kan

anses vara hänförlig till tiden före kreditavtalets återgång. Av 2 § 2 följer dock att den övervägande delen av krediter med bunden ränta – krediter som säkras genom panträtt i fast egendom eller bostadsrätt – är undantagna från ångerrätten över huvud taget.

I *andra stycket* anges vissa ytterligare förutsättningar för att näringsidkaren skall ha rätt till ersättning. Enligt punkten 1 bortfaller rätten till ersättning om näringsidkaren har underlåtit att informera konsumenten om vad denne kan komma att få betala vid utövande av ångerrätten (jfr 3 § första stycket 8). Om det på grundval av de uppgifter som näringsidkaren har lämnat i informationen vid marknadsföringen enligt 3 eller 4 § eller när informationen överlämnas enligt 5 § inte har varit möjligt för konsumenten att bedöma storleken av t.ex. en viss avgift eller kostnad, är alltså rätten att begära ersättning helt förlorad.

Enligt *andra stycket* punkten 2 bortfaller rätten till ersättning om näringsidkaren utan begäran från konsumenten har påbörjat fullgörandet av avtalet innan ångerfristen löpt ut. Frågan om tidpunkten för fullgörelsen av avtalet regleras inte i lagen utan är dispositiv. Om det av avtalet framgår att fullgörandet skall påbörjas en viss angiven dag, får detta som regel anses innefatta en begäran härom från konsumenten. Om så inte är fallet måste näringsidkaren, för att vara bibehållen rätten till ersättning, på annat sätt kunna visa att en sådan begäran har lämnats innan fullgörelsen påbörjades. Bestämmelsen innebär vidare att konsumenten – om det inte är oförenligt med avtalet – genom att motsätta sig att näringsidkaren påbörjar fullgörandet, kan säkerställa att han eller hon kan frånträda avtalet utan att drabbas av några kostnader.

Anknytande distansavtal

12 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och det med anledning av distansavtalet har ingåtts ett anknytande distansavtal om tjänster som tillhandahålls av näringsidkaren eller av någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren, skall det anknytande avtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

Paragrafen innehåller en särskild bestämmelse om automatisk återgång av vissa anknytande distansavtal. Den genomför artikel 6.7 andra stycket i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.2.

Bestämmelsen har en viss motsvarighet i 2 kap. 16 § och 4 kap. 10 §. Bestämmelserna i 2 och 4 kap. gäller dock endast för kreditavtal, medan förevarande paragraf gäller oberoende av vad det anknytande avtalet angår för slags tjänst. I likhet med vad som gäller för de kreditavtal som omfattas 2 kap. 16 § och 4 kap. 10 § skall det anknytande avtalet vara accessoriskt i förhållande till huvudavtalet. Dess innehåll skall således vara känt vid ingåendet av huvudavtalet och den erbjudna tjänsten kunna ses som ett ”tillägg” till huvudavtalet. En förutsättning är dock att det anknytande avtalet är ett distansavtal, vilket däremot inte krävs enligt bestämmelserna i 2 och 4 kap. om kreditavtal.

En omständighet som i praktiken inskränker bestämmelsens betydelse är att det saknas ångerrätt vid distansavtal om köp av aktier, fondandelar eller andra överlåtbara värdepapper m.m. (se 2 § 1). Detta får nämligen även till följd att distansavtal om kredit som knutits till ett sådant avtal aldrig kan upphöra automatisk med stöd av förevarande bestämmelse.

Ett exempel på ett anknytande avtal som kan omfattas av bestämmelsen är distansavtal om en försäkring som tecknas i samband med ett distansavtal om en kredit och som syftar till att säkerställa låntagarens möjligheter att kunna fullgöra sina åtaganden enligt kreditavtalet.

Paragrafen skall förstås så att det anknytande avtalet upphör att gälla automatiskt om ett distansavtal har frånträtts med utövande av ångerrätten. Det krävs alltså inte att konsumenten särskilt säger upp avtalet, även om det kan vara lämpligt att konsumenten upplyser sin motpart om förhållandet, särskilt om denne är någon annan än den näringsidkare med vilken huvudavtalet har ingåtts.

Att konsumenten inte får åläggas någon påföljd för att det anknytande avtalet återgår innebär inte att konsumenten slipper att betala tillbaka lånet eller återgälda annan egendom som upp-

burits i enlighet med det anknyttande avtalet. Det innebär inte heller att konsumenten undgår alla kostnader som är föranledda av det anknyttande avtalet, såsom upplupen premie, ränta, uppläggningsavgift eller andra kostnader.

4 kap. Hemförsäljningsavtal

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för hemförsäljningsavtal varigenom en näringsidkare överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför tjänster åt en konsument.

Kapitlet gäller inte om

1. det pris som konsumenten sammanlagt skall betala understiger 300 kronor,

2. avtalet gäller finansiella instrument som avses i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,

3. avtalet gäller uppförande av byggnad eller en annan fast anläggning på mark eller i vatten, eller

4. avtalet ingås vid ett hembesök som äger rum på konsumentens initiativ och uttryckliga begäran och avtalet gäller en vara eller en tjänst som omfattas av konsumentens begäran eller som har ett direkt samband med den varan eller tjänsten.

Paragrafen anger det allmänna tillämpningsområdet för lagens bestämmelser om hemförsäljningsavtal, alltså de bestämmelser som genomför hemförsäljningsdirektivet och som i stor utsträckning har sitt ursprung i 1981 års hemförsäljningslag.

I *första stycket*, som i sak motsvarar 1 § första stycket 2 i 2000 års distansavtalslag, anges det allmänna tillämpningsområdet för bestämmelserna om hemförsäljningsavtal. Härifrån görs sedan undantag i andra stycket. Första stycket är utformat efter samma mönster som motsvarande bestämmelse vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 1 § första stycket första meningen). I fråga om den närmare betydelsen av "överlåtelse", "upplåtelse" "lös egendom" och "tjänster" hänvisas därför till kommentaren till den bestämmelsen. I 1 kap. 2 § anges vad som avses med "hemförsäljningsavtal", "hembesök", "konsument" och "näringsidkare".

I *andra stycket* görs vissa undantag från det allmänna tillämpningsområdet som anges i första stycket. Bestämmelserna har ändrats i förhållande till 2000 års distansavtalslag på det sättet att undantaget för försäkringsavtal har utgått. Dessutom har ett mindre tillägg gjorts i punkten 4. Övervägandena till dessa ändringar finns i avsnitt 6.5 och 5.2.2. I övrigt har bestämmelserna överförts utan ändringar från 4 § i 2000 års distansavtalslag.

I *punkten 1* görs undantag för avtal enligt vilket det pris konsumenten sammanlagt skall betala understiger 300 kronor. I priset avses ingå både varans eller tjänstens pris – inklusive skatter och andra avgifter till det allmänna – och eventuella tillägg såsom kreditkostnad, leveransavgift, porto- och emballagekostnad. Beloppsgränsen 300 kronor avser det sammanlagda priset för det som konsumenten köper vid avtalstillfället. Om en konsument t.ex. köper flera böcker som var för sig kostar mindre än 300 kronor men tillsammans kostar 300 kronor eller mer, är lagen tillämplig. Näringsidkaren kan således inte kringgå bestämmelsen genom att upprätta separata avtal för varje enhet eller produkt.

I *punkten 2* görs undantag för avtal som gäller finansiella instrument. Lagen gäller sålunda inte vid ett hemförsäljningsavtal om t.ex. överlåtelse av aktier eller andelar i en värdepappersfond. Undantaget omfattar däremot inte finansiella tjänster, såsom exempelvis krediter, försäkringar eller kontoavtal. För finansiella tjänster gäller alltså 4 kap., vilket betyder att det – till skillnad från vid distansavtal – inte finns några särskilda bestämmelser om informationsskyldigheten och ångerrätten vid hemförsäljningsavtal om finansiella tjänster, utan att samma regler gäller som för andra tjänster.

Ytterligare undantas avtal som gäller uppförande av byggnad eller en annan fast anläggning på mark eller i vatten (*andra stycket punkten 3*). Detta undantag gäller också för distansavtal (se 2 kap. 1 § *andra stycket 1*).

Utgångspunkten är att alla avtal som träffas under ett hembesök faller under lagen. Enligt *andra stycket punkten 4* görs dock undantag för de fall där besöket äger rum på konsumentens

initiativ och uttryckliga begäran. Bestämmelsen har ändrats i jämförelse med 2000 års distansavtalslag genom att det som en ytterligare förutsättning för undantagets tillämpning tillkommit ett krav på att hembesöket äger rum på konsumentens initiativ.

Exempel på praktiska situationer då undantaget kan vara tillämpligt är då en konsument på eget initiativ tillkallar en reparatör för att laga konsumentens TV-apparat eller då en konsument ringer upp en representant för ett företag och ber denne att i konsumentens bostad förevisa en ny produkt. Om hembesöket i stället bokas genom att näringsidkaren ringer upp konsumenten i syfte att förmå denne att acceptera ett hembesök, är undantaget däremot inte tillämpligt. Detsamma gäller om näringsidkaren på något annat sätt söker upp konsumenten för att förmå denne att boka in ett hembesök. Det som skiljer de senare fallen från dem där undantaget är tillämpligt är alltså att hembesöket i de senare fallen inte äger rum på konsumentens utan på näringsidkarens initiativ.

Åtskillig egendom är inte heller av sådant slag att den brukar förvärfvas vid tillfälliga kontakter mellan konsumenten och näringsidkaren. I dessa fall föregås i stället avtalslutet av ingående förhandlingar. Ett praktiskt exempel är köp av monteringsfärdiga småhus. I sådana fall torde vanligen den omständigheten att det definitiva avtalet sluts i konsumentens bostad ha sin grund i ett initiativ från konsumenten och bero på dennes uttryckliga begäran. Köpet faller därmed utanför lagen.

Undantaget för begärda besök gäller den vara eller tjänst som avses med besöket men också varor och tjänster som har ett direkt samband med den förstnämnda varan eller tjänsten. Det kan vara fråga om varor och tjänster som är nödvändiga för att den med besöket avsedda varan eller tjänsten skall fungera, t.ex. installation av en tvättmaskin i samband med köp av maskinen. Det kan också röra sig om varor och tjänster som, fastän de inte är nödvändiga, ändå har en naturlig anknytning till den med besöket avsedda varan eller tjänsten, såsom då en konsument i samband med köp av en videoapparat också köper videokassettband. Däremot avses undantaget inte omfatta ett sådant fall då

en konsument ingår ett avtal med en TV-handlare om köp av en ny TV efter att ursprungligen ha tillkallat handlaren för reparation av en befintlig TV.

2 § Bestämmelserna om informationsskyldighet i 3 och 4 §§, om ångerrätt i 5–10 §§, om lagval i 5 kap. 2 § och om risken för vissa meddelanden i 5 kap. 3 § gäller inte hemförsäljningsavtal om sådan upplåtelse eller överlåtelse som avses i lagen (1997:218) om konsumentskydd vid tidsdelat boende.

Bestämmelserna om informationsskyldighet i 3 och 4 §§ och om ångerrätt i 5–10 §§ gäller inte heller hemförsäljningsavtal om försäljning av livsmedel eller andra varor för ett hushålls löpande förbrukning, om varorna skall levereras till en konsuments bostad eller arbetsplats i ett distributionssystem med regelbunden utkörning.

Paragrafen innehåller vissa undantag från reglerna om informationsskyldighet och ångerrätt.

Bestämmelsen i *första stycket* har utan ändringar i sak överförts från 5 § i 2000 års distansavtalslag. Den innebär att reglerna om informationsskyldighet (3 och 4 §§), om ångerrätt (5–10 §§) och om lagval (5 kap. 2 §) inte är tillämpliga på hemförsäljningsavtal om sådan upplåtelse eller överlåtelse som avses i lagen om konsumentskydd vid avtal om tidsdelat boende. Den lagen innehåller bestämmelser som ger konsumenten ett likvärdigt skydd i de aktuella avseendena. Till uppräknningen har lagts bestämmelsen om risken för vissa meddelanden (5 kap. 3 §), för vilken det motsvarande gäller. Däremot gäller bestämmelserna om fullgörelse (11 § inbegripet informationsskyldigheten i paragrafen) och om behörighet för näringsidkarens ombud (5 kap. 1 §).

Undantagsbestämmelsen i *andra stycket* har utan ändringar i sak överförts från 6 § i 2000 års distansavtalslag. Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.1. Undantaget, som omfattar avtal om leverans av livsmedel och andra varor för ett hushålls löpande förbrukning, överensstämmer med motsvarande bestämmelse vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 3 § andra stycket). Här hänvisas därför till kommentaren till den bestämmelsen.

Information när ett avtal ingås

3 § När ett hemförsäljningsavtal ingås skall näringsidkaren samtidigt lämna konsumenten en handling där denne informeras om sin ångerrätt enligt denna lag samt om namn och adress till någon som ångerrätten kan utövas mot. Detsamma gäller när konsumenten lämnar ett anbud som näringsidkaren inte genast tar ställning till. Konsumenten skall skriva under ett exemplar av handlingen som bekräftelse på att han eller hon har tagit emot den. Den informationshandling som lämnas till konsumenten skall vara åtföljd av en blankett som kan användas för att utöva ångerrätten.

Den handling och den blankett som avses i första stycket skall överensstämma med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att näringsidkaren i samband med hemförsäljningsavtal skall informera konsumenten om villkoren för att utöva ångerrätten, om verkan av att ångerrätten utövas samt om namn och adress till någon som ångerrätten kan utövas mot. Paragrafen har utan ändringar i sak överförts från 11 § i 2000 års distansavtalslag, som i sin tur ansluter nära till 4 § i 1981 års hemförsäljningslag.

I *första stycket* föreskrivs att näringsidkaren skall lämna konsumenten en handling där denne informeras om sin ångerrätt enligt denna lag samt om namn och adress till någon som ångerrätten kan utövas mot. Detta gäller såväl när ett avtal har träffats som när konsumenten har lämnat ett anbud till näringsidkaren som denne inte genast har tagit ställning till. Konsumenten skall bekräfta mottagandet genom sin underskrift på ett exemplar av handlingen. Det exemplar som överlämnas till konsumenten skall vara åtföljt av en blankett som denne kan använda för att utöva sin ångerrätt. Underrättelsen skall ges till konsumenten under hembesöket alternativt utflykten.

I *andra stycket* anges att handlingen och blanketten skall stämma överens med formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Avsikten är att Konsumentverket liksom i dag skall fastställa formulären. Formulären skall avfattas på svenska. I den mån översättning till annat språk är nödvändigt, får detta ombesörjas av näringsidkaren.

Påföljd vid utebliven information

4 § Om en näringsidkare inte ger information i enlighet med 3 §, skall marknadsföringslagen (1995:450) tillämpas.

Information enligt 3 § skall därvid anses vara sådan information av särskild betydelse från konsumentens synpunkt som avses i 4 § andra stycket marknadsföringslagen.

Paragrafen ger en hänvisning till marknadsföringslagens påföljds-system. Den har utan ändringar i sak överförts från 12 § i 2000 års distansavtalslag.

Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelser vid distansavtal (2 kap. 8 § resp. 3 kap. 6 §). Här hänvisas till kommentaren till 2 kap. 8 §.

Konsumentens ångerrätt

5 § Konsumenten har rätt att frånträda hemförsäljningsavtalet (ångerrätt) genom att till näringsidkaren lämna eller sända ett meddelande om detta inom 14 dagar från den dag som anges i 6 § (ångerfrist). Konsumenten har alltid rätt att lämna eller sända meddelandet inom sju arbetsdagar från den dag som anges i 6 §.

I paragrafen ges den grundläggande rätten för konsumenten att frånträda ett ingånget hemförsäljningsavtal. Den har utan ändringar i sak överförts från 13 § i 2000 års distansavtalslag.

Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelse vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 9 §). Här hänvisas därför till kommentaren till den bestämmelsen.

6 § Vid hemförsäljningsavtal om överlåtelse eller upplåtelse av varor börjar ångerfristen löpa den dag då konsumenten tar emot varan eller en väsentlig del av den. Vid hemförsäljningsavtal om en tjänst börjar ångerfristen löpa den dag då avtalet ingås.

Ångerfristen börjar löpa tidigast den dag då handlingar enligt 3 § kommer konsumenten till handa.

Avser avtalet en vara som skall tillverkas eller väsentligt ändras efter konsumentens särskilda önskemål eller som annars skall få en tydlig personlig prägel,

får konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att ångerfristen skall börja löpa den dag som anges i andra stycket oavsett om konsumenten har tagit emot varan eller en väsentlig del av den.

Paragrafen anger vilken dag ångerfristen börjar löpa. Den har utan ändringar i sak överförts från 15 § i 2000 års distansavtalslag. I första stycket finns huvudregeln för ångerfristens beräkning. I andra och tredje styckena görs undantag från denna regel.

Bestämmelserna i *första* och *andra styckena* överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 10 §). Här hänvisas därför till kommentaren till den paragrafen.

I *tredje stycket* ges en särreglering om ångerfristens början för vissa slags varor där näringsidkaren har ett behov av att få en förmånligare ställning än annars. Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.4.

Särregeln gäller avtal om en vara som har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål. Det skall alltså vara fråga om en vara som näringsidkaren normalt inte har i sitt sortiment. Det måste ställas ganska höga krav på avvikelser från det normala sortimentet. Gäller det t.ex. persienner som ingår i näringsidkarens vanliga sortiment kan dessa inte anses specialtillverkade endast därför att de anpassas till den plats där de skall sitta. En annan sak är om persiennerna på begäran av konsumenten tillverkas i ett annat material än det som näringsidkaren brukar använda.

Regeln gäller dessutom avtal om en vara som annars har fått en tydlig personlig prägel, t.ex. måttsydda kostymer eller skjortor där skräddaren tagit upp beställningen och måtten vid hembesök hos konsumenten.

Vid de angivna avtalen börjar ångerfristen alltid löpa när näringsidkaren har uppfyllt sin informationsskyldighet, och detta oavsett om varan (eller en väsentlig del av den) har levererats eller inte. En förutsättning är dock att näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om detta. Det skall framgå klart av t.ex. köpeavtalet att ångerfristen i dessa fall räknas från den dag då näringsidkaren har uppfyllt sin informations-

skyldighet enligt lagen, även om konsumenten inte dessförinnan har fått varan eller en väsentlig del av den.

7 § Konsumenten får utöva sin ångerrätt endast om den vara som han eller hon har tagit emot hålls i väsentligen oförändrat skick. Detta gäller dock inte om varan har förstörts eller förändrats på grund av någon åtgärd som har varit nödvändig för att undersöka den eller på grund av någon omständighet som inte kan hänföras till konsumenten.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om vad konsumenten måste iaktta för att få utöva sin ångerrätt vid hemförsäljningsavtal om överlåtelse eller upplåtelse av lös egendom. Bestämmelsen är inte tillämplig vid avtal om en tjänst. Paragrafen har utan ändringar överförs från 17 § i 2000 års distansavtalslag. Frågan har behandlats i avsnitt 5.4.2.

Bestämmelsen överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelse vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 12 §). Här hänvisas därför till kommentaren till den bestämmelsen.

Verkan av att konsumenten utövar sin ångerrätt

Bestämmelserna i 8–9 §§ motsvarar i sak de bestämmelser som 18–19 §§ i 2000 års distansavtalslag innehåller beträffande hemförsäljning. Redaktionella ändringar har gjorts i syfte att göra lagen mer lättillgänglig, men några materiella ändringar är således inte avsedda.

8 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall konsumenten lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren.

Om konsumenten har tagit emot varan eller en väsentlig del av den vid hembesöket eller under utflykten, skall konsumenten hålla varan tillgänglig på den plats där den har tagits emot. Varan får även hållas tillgänglig på någon annan plats som konsumenten anvisar, om näringsidkaren utan olägenhet kan hämta den där. Det sagda gäller också material som konsumenten har tagit emot vid ett hemförsäljningsavtal om en tjänst, förutsatt att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader. Om näringsidkaren inte

hämtar varan eller materialet inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller egendomen konsumenten utan ersättning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om konsumentens skyldigheter när han eller hon har utövat sin ångerrätt. I första stycket anges huvudregeln vid hemförsäljning av varor. I andra stycket ges en praktiskt viktig undantagsregel för de fall då konsumenten mottagit varan vid hembesöket eller utflykten. Där anges också vad som gäller för material som konsumenten mottagit vid avtal om tjänster och vad som händer med egendom som näringsidkaren inte hämtar i rätt tid.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 18 § första stycket i 2000 års distansavtalslag. Enligt huvudregeln skall konsumenten lämna eller sända tillbaka varan till näringsidkaren. Hur detta skall ske är det upp till konsumenten att avgöra. Näringsidkaren skall dock få tillbaka varan i väsentligen oförändrat skick (se 7 §), vilket innebär att erforderliga försiktighetsåtgärder måste vidtas vid ett återsändande.

Andra stycket motsvarar 18 § andra och tredje styckena samt 19 § tredje stycket första meningen i 2000 års distansavtalslag. Där ges först ett praktiskt viktigt undantag från huvudregeln i första stycket. Undantaget gäller för det fall konsumenten vid hembesöket alternativt under utflykten har tagit emot varan eller en väsentlig del av den. Då skall konsumenten i stället hålla varan tillgänglig på den plats där den har tagits emot. Undantaget är alltså inte tillämpligt om varan levererades till konsumenten först efter hembesöket alternativt utflykten utan i så fall gäller första stycket.

I de allra flesta fall torde konsumenten förvara varan på det ställe dit den levererades. Det kan dock i vissa fall vara en fördel för konsumenten att få hålla varan tillgänglig på någon annan plats, t.ex. på sin arbetsplats eller sommarbostad. En förutsättning för att konsumenten skall få välja någon annan plats än den där varan togs emot är dock att detta inte innebär någon olägenhet för näringsidkaren. Denne kan alltså motsätta sig att hämta varan där, om detta skulle medföra extra kostnader eller besvär i jämförelse med att hämta varan på den plats dit den levererades.

För att näringsidkaren skall kunna hämta varan på någon annan plats än den dit varan levererades krävs att konsumenten lämnar ett särskilt meddelande om detta med angivande av var varan kan hämtas. Ett sådant besked bör konsumenten lämpligen lämna i samband med att näringsidkaren underrättas om att konsumenten ångrar avtalet.

Vidare skall enligt andra stycket den vara och det material som har tagits emot med anledning av ett avtal om en tjänst som utgångspunkt hållas tillgängligt för näringsidkaren. En förutsättning är dock att konsumenten inte åsamkas olägenheter av betydelse eller kostnader. En liknande reglering finns för distansavtal (2 kap. 13 § andra stycket), och det hänvisas därför här till kommentaren till den bestämmelsen. Detsamma gäller för bestämmelsen om att varan och materialet tillfaller konsumenten efter tre månader. Det bör dock observeras att regleringen för hemförsäljningsavtal även omfattar varor, inte som för distansavtal bara material vid tjänster. Konsumenten har alltså i detta avseende en mer förmånlig ställning vid ett hemförsäljningsavtal.

9 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall näringsidkaren snarast och senast inom 30 dagar betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren. Tiden skall räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträtts. Näringsidkaren skall även betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan.

Konsumenten har rätt att behålla varan, eller i förekommande fall materialet, till dess att näringsidkaren fullgör hela sin betalningsskyldighet. Om näringsidkaren inte fullgör betalningsskyldigheten inom tre månader från den dag då ångerfristen började löpa, tillfaller varan eller materialet konsumenten utan ersättning.

Har näringsidkaren enligt avtal med konsumenten levererat en ersättningsvara, skall näringsidkaren alltid betala skälig ersättning till konsumenten för dennes kostnader att sända tillbaka varan. Näringsidkaren skall informera konsumenten om denna rätt till ersättning när ersättningsvaran levereras.

Paragrafens första stycke innehåller huvudregeln om näringsidkarens skyldigheter när konsumenten utövar sin ångerrätt. Andra stycket innehåller vissa regler till skydd för konsumenten

med avseende på näringsidkarens betalningsskyldighet. Tredje stycket innehåller en specialregel för ersättningsvaror.

Enligt huvudregeln i *första stycket* första meningen, som motsvarar 19 § första stycket första meningen i 2000 års distansavtalslag, skall näringsidkaren efter det att konsumenten har utövat sin ångerrätt betala tillbaka vad konsumenten har betalat till näringsidkaren. För en kommentar hänvisas till motsvarande regel vid distansavtal (2 kap. 14 § första stycket).

Tiden skall enligt första stycket andra meningen, som motsvarar 19 § andra stycket första meningen i 2000 års distansavtalslag, alltid räknas från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet frånträts (se 5 §). I detta avseende motsvarar regeln vad som gäller vid telefonförsäljning (2 kap. 15 § första stycket) men skiljer sig från vad som gäller vid andra distansavtal och är mera förmånlig för konsumenten.

Liksom vid telefonförsäljning skall näringsidkaren enligt första stycket tredje meningen, som motsvarar 19 § andra stycket andra meningen i 2000 års distansavtalslag, även ersätta konsumenten för dennes skäligena kostnader att sända tillbaka varan, om så blir aktuellt enligt 8 §. För en kommentar hänvisas samma regel vid telefonförsäljning (2 kap. 15 § första stycket tredje meningen).

Av *andra stycket* första meningen, som motsvarar 19 § andra stycket tredje meningen i 2000 års distansavtalslag, framgår att konsumenten har rätt att hålla inne varan, eller i förekommande fall materialet, till dess att näringsidkaren har fullgjort hela sin betalningsskyldighet, dvs. skyldigheten att återbetala vad konsumenten har betalat samt ersätta konsumenten för kommande kostnader att återsända varan. Av andra stycket andra meningen, som motsvarar 19 § tredje stycket andra meningen i 2000 års distansavtalslag, framgår varan eller materialet tillfaller konsumenten utan ersättning, om inte näringsidkaren inom den angivna tiden betalar tillbaka vad konsumenten har betalat inklusive kostnaderna för återsändandet. Andra stycket överensstämmer med vad som gäller vid telefonförsäljning (2 kap. 15 § andra stycket).

I *tredje stycket*, som motsvarar 19 § fjärde stycket i 2000 års distansavtalslag, finns en särskild regel för ersättningsvaror. Samma regel gäller för distansavtal (2 kap. 14 § andra stycket). Det hänvisas här till den författningskommentaren.

Kreditavtal

10 § Om konsumenten utövar sin ångerrätt och med anledning av hemförsäljningsavtalet har fått kredit av näringsidkaren eller av någon annan på grund av en överenskommelse mellan denne och näringsidkaren, skall kreditavtalet upphöra att gälla utan att konsumenten får åläggas någon påföljd för detta.

Paragrafen innehåller en särskild regel om automatisk återgång av vissa kreditavtal. Den har utan ändring överförts från 20 § i 2000 års distansavtalslag.

Bestämmelsen överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelse vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 16 §). Här hänvisas därför till kommentaren till den bestämmelsen.

Fullgörelse

11 § Näringsidkaren skall fullgöra sin prestation inom skälig tid. Om konsumenten och näringsidkaren inte har skriftligen avtalat annat, skall prestationen fullgöras senast inom 30 dagar från den dag då konsumenten gjorde sin beställning.

Om näringsidkaren inte kan fullgöra sin prestation i tid och detta inte beror på konsumenten eller något förhållande på hans eller hennes sida, har konsumenten rätt att häva hemförsäljningsavtalet. Näringsidkaren skall informera konsumenten om detta. Häver konsumenten avtalet, skall näringsidkaren betala tillbaka vad konsumenten har betalat. Detta skall ske snarast och senast inom 30 dagar från den dag då näringsidkaren tog emot konsumentens meddelande om att avtalet hävts.

Vid avtal om ett kulturevenemang, ett idrottsevenemang eller någon liknande fritidsaktivitet utomhus kan konsumenten och näringsidkaren skriftligen avtala att näringsidkarens återbetalningsskyldighet enligt andra stycket inte skall gälla om fritidsaktiviteten måste ställas in på grund av vädret och inte kan flyttas till ett annat tillfälle.

Paragrafen innehåller bestämmelser om näringsidkarens fullgörande av sin prestation. Paragrafens första och andra stycke har utan ändringar överförts från 21 § i 2000 års distansavtalslag, dock att liksom vid distansavtal ett krav på skriftlighet har tillagts. Paragrafens tredje stycke innehåller en ny bestämmelse som i huvudsak överensstämmer med förslaget i departementspromemorian Distansavtalslagen och fritidsevenemang (Ds 2001:1).

Bestämmelserna överensstämmer i sak med motsvarande bestämmelser vid distansavtal om varor och icke finansiella tjänster (2 kap. 17 §). Här hänvisas därför till kommentaren till den paragrafen.

5 kap. Gemensamma bestämmelser

Behörighet för näringsidkarens ombud

1 § Anlitar näringsidkaren ett ombud, skall denne alltid anses behörig att handla på näringsidkarens vägnar när det gäller att ingå distansavtal eller hemförsäljningsavtal, att utfästa förmåner som är avsedda att ingå i ett sådant avtal samt att ta emot betalning för näringsidkarens räkning. Näringsidkaren kan inte till nackdel för konsumenten inskränka denna behörighet.

Paragrafen behandlar den behörighet som tillkommer ombud för näringsidkaren. Den har utan ändringar överförts från 22 § i 2000 års distansavtalslag och ansluter nära till 12 § i 1981 års hemförsäljningslag. Paragrafen är tillämplig på alla de distansavtal och hemförsäljningsavtal som omfattas av 2–4 kap. (se 1 kap. 1 § andra stycket). Frågan har berörts i avsnitt 6.2.

I termen ombud ligger att den som tar emot ett anbud eller ingår ett avtal för en näringsidkarens räkning måste ha dennes uppdrag att ingå förbindelser med presumtiva kunder. Har näringsidkaren återkallat uppdraget för en försäljare, är denne inte längre att betrakta som ett ombud, även om försäljaren fortfarande utger sig för att vara det.

Med ombud avses endast en person som handlar i näringsidkarens namn. En försäljningskommissionär som handlar i eget namn skall vid tillämpningen av lagen betraktas som näringsidkare. Huruvida den som anlitas som ombud är anställd i huvudmannens tjänst eller inte saknar betydelse.

Bestämmelsen innebär att den som uppträder som ombud vid distansförsäljning eller hemförsäljning i regel får en ställningsfullmakt av det slag som regleras i 10 § andra stycket avtalslagen. Behörigheten för ombudet att ingå ett distansavtal eller hemförsäljningsavtal, att utfästa förmåner som är avsedda att ingå i ett sådant avtal och att ta emot betalning kan näringsidkaren inte inskränka till nackdel för konsumenten.

Däremot kan ombudets befogenhet vara begränsad genom särskilda instruktioner från näringsidkaren. Frågan i vilken utsträckning näringsidkaren blir bunden av ombudets handlande, om denne bryter mot sådana instruktioner, får besvaras med ledning av de allmänna fullmactsreglerna i avtalslagen. Av 11 § första stycket avtalslagen följer att en rättshandling som ombudet företar i strid med en särskild inskränkande föreskrift från näringsidkaren inte blir gällande mot denne, om konsumenten insåg eller borde ha insett att ombudet överskred sin befogenhet. I övriga fall, dvs. när konsumenten var i god tro, gäller rättshandlingen mot näringsidkaren. Bedömningen av när konsumenten måste anses vara i ond tro, dvs. har insett eller borde ha insett att ombudet bryter mot sina instruktioner, får göras med utgångspunkt i förhållandena i det enskilda fallet.

Lagval

2 § Ett avtalsvillkor som anger att lagen i ett land utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet skall tillämpas på avtalet gäller inte i fråga om regler om distansavtal eller hemförsäljningsavtal, om den lag som gäller med bortseende från villkoret är lagen i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och den lagen ger konsumenten ett bättre skydd.

Paragrafen ger konsumenterna skydd mot vissa s.k. lagvalsklausuler. Den motsvarar 23 § i 2000 års distansavtalslag och har ut-

formats efter förebild av bl.a. 13 § lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Paragrafen är tillämplig på alla de distansavtal och hemförsäljningsavtal som omfattas av 2–4 kap. (jfr 1 kap. 1 § andra stycket). Frågorna har berörts i avsnitt 4.10 och 6.3.

Paragrafen innehåller inte någon fullständig reglering av lagvalet. I de hänseenden som inte regleras i paragrafen gäller tillämpliga internationellt privaträttsliga regler, för de flesta fall lagen (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Romkonventionen, särskilt artikel 5).

Det skydd som konsumenten ges i bestämmelsen är ett skydd mot avtalade lagvalsklausuler. Bestämmelsen skyddar alltså inte konsumenten mot att allmänna internationellt privaträttsliga normer medför att en främmande rättsordning med ett dåligt konsumentskydd skall tillämpas.

Vidare gäller bestämmelsen bara om lagvalsklausulen hänvisar till ett land utanför EES. Hänvisar klausulen till något EES-land, omfattas den inte av bestämmelsen. Så är fallet även om det innebär att konsumenten därigenom får ett sämre skydd än han eller hon skulle ha fått enligt den lag som skulle ha tillämpats om inte klausulen hade funnits. I de fall där paragrafen inte är tillämplig kan dock, som sagt, artikel 5 i Romkonventionen ge ett skydd mot att konsumenten berövas det skydd som gäller enligt tvungande regler om konsumentskydd i det land där konsumenten har sin vanliga vistelseort.

Enligt paragrafen skall lagvalsklausulen sättas åt sidan om dels den lag som gäller för avtalet enligt tillämplig internationell privaträtt – dvs. om man bortser från villkoret – är lagen i ett EES-land, dels den lagen ger konsumenten ett bättre skydd i fråga om regler om distansavtal eller hemförsäljningsavtal än den lag som anvisas i klausulen. Med regler om distansavtal eller hemförsäljningsavtal avses främst bestämmelserna om näringsidkarens informationsskyldighet i 2 kap. 7 §, 3 kap. 5 § och 4 kap. 3 § samt om konsumentens ångerrätt i 2 kap. 9–16 §§, 3 kap. 7–12 §§ och 4 kap. 5–10 §§, men lagvalsregeln är generellt tillämplig i förhållande till alla lagens bestämmelser.

Risken för vissa meddelanden

3 § Har konsumenten i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt lämnat eller sänt ett meddelande om att han eller hon utövar ångerrätten, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram.

Paragrafen innehåller en regel om att det är näringsidkaren som bär risken för att konsumentens meddelande om att han eller hon utövar ångerrätten försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Bestämmelsen, som är ny, gäller vid alla de distansavtal och hemförsäljningsavtal som omfattas av 2–4 kap. (se 1 kap. 1 § andra stycket). Den genomför artikel 6.6 andra ledet i det nya direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 4.5.1 och i avsnitt 6.4.

Den generella utgångspunkten inom avtalsrätten är att avsändaren står risken för att hans eller hennes meddelande inte kommer fram i tid eller på rätt sätt. För sådana meddelanden där lagen ålägger en part att reklamera eller att på annat sätt ge tillkänna sin ståndpunkt inom viss tid vid äventyr att viss rättshandling annars blir gällande mot honom eller henne gäller dock ofta undantag från denna princip vilka går ut på att mottagaren står risken för att ett meddelande t.ex. försenas (se bl.a. 40 § avtalslagen, 82 § köplagen, 47 § konsumentköplagen och 26 § andra stycket konsumenttjänstlagen). Även om detta kan anses följa också av utformningen av paragraferna om utövande av ångerrätt, syftar förevarande bestämmelse till att tydliggöra att ett sådant undantag även gäller i fråga om konsumentens meddelande om att han eller hon utövar ångerrätten.

Bestämmelsen innebär alltså att konsumenten får åberopa meddelandet även om det på grund av ett missöde vid befördran har försenats, förvanskats eller inte alls har kommit fram.

Frågan om meddelandet har sänts i rätt tid avgörs med tillämpning av de frister för ångerrätten som anges i lagen (se 2 kap. 9–11 §§, 3 kap. 7 och 8 §§ samt 4 kap. 5 och 6 §§).

Kravet på att meddelandet skall ha sänts på ett ändamålsenligt sätt innebär att konsumenten skall välja ett sätt som är försvarligt med hänsyn till den föreliggande situationen. Meddelandet kan oftast sändas med post, telefax eller e-post. Eftersom lagen

inte uppställer något formkrav för dessa meddelanden, kan det även lämnas muntligen, t.ex. vid ett telefonsamtal (se 2 kap. 9 §, 3 kap. 7 § och 4 kap. 5 §).

En annan fråga är vem som är behörig att ta emot meddelanden med verkan för näringsidkaren. Som regel får kravet på ett ändamålsenligt avsändande anses uppfyllt om meddelandet sänts till näringsidkarens adress. Om näringsidkaren i god ordning fullgjort sin informationsskyldighet, skall det inte heller föreligga någon tveksamhet om vilken adress som kan användas för ändamålet. Vidare gäller att en anställd för att vara behörig att ta emot ett meddelande inte nödvändigtvis måste ha en sådan ställning att han eller hon kan avtala med bindande verkan för näringsidkaren.

Bestämmelsen är uttömmande i den meningen att andra meddelanden enligt lagen, t.ex. en konsuments hävningsförklaring på grund av säljarens dröjsmål med fullgörelsen av sin prestation (se 2 kap. 17 § och 4 kap. 11 §), följer utgångspunkten i avtalsrätten. De befordras alltså på konsumentens risk. För dessa meddelanden gäller dock inte någon viss tidsfrist inom vilken de skall avges.

Bestämmelsen har utformats efter förebild av 47 § konsumentköplagen. Den praxis som utbildats kring den bestämmelsen kan därför ge viss vägledning även vid tillämpningen av denna paragraf.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005, då lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal skall upphöra att gälla.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 januari 2005. Då upphör 2000 års distansavtalslag att gälla.

I enlighet med allmänna principer blir lagen tillämplig endast på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet. På avtal som har

ingåtts före den 1 januari 2005 är 2000 års distansavtalslag tillämplig såvida avtalet ryms inom den lagens tillämpningsområde. Detta framgår av *punkten* 2. Frånsett bestämmelserna om distansavtal om finansiella tjänster och finansiella instrument överensstämmer den nya lagen dock i stort med den gamla, och då har det naturligtvis mindre saklig betydelse om avtalet ingåtts före eller efter ikraftträdandet.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

97 a § Försäkringstagaren har rätt att säga upp försäkringen inom 30 dagar från den dag då han fick kännedom om att avtalet kommit till stånd. Detta gäller dock inte

1. försäkringar som grundas på kollektivavtal eller som grundas på gruppavtal och handhas av företrädaren för gruppen, eller

2. försäkringar med en avtalad giltighetstid om sex månader eller mindre.

Om försäkringstagaren säger upp avtalet enligt första stycket, befrias han från alla framtida förpliktelser som annars följer av avtalet.

Förbehåll, som i jämförelse med första och andra styckena är till nackdel för försäkringstagaren, får inte åberopas av försäkringsgivaren.

Paragrafen innehåller en särskild bestämmelse om en livförsäkringstagares rätt till tidig uppsägning av försäkringsavtalet. Bestämmelsen grundas på EG:s andra och tredje livförsäkringsdirektiv (se artikel 15 respektive 30; se även artikel 35 i det s.k. konsoliderade livförsäkringsdirektivet från år 2002) och infördes i samband med Sveriges anslutning till EES (se prop. 1992/93:222 s. 29 och 50).

Paragrafen har ändrats för att genomföra den ändring i det andra livförsäkringsdirektivet som föreskrivs i artikel 17 i det nya direktivet. För en kommentar angående förhållandet mellan denna regel om uppsägningsrätt och ångerrätten enligt distansavtalslagen hänvisas till övervägandena avsnitt 4.12 där frågan behandlas närmare.

Ändringen innebär att fristen för försäkringstagarens uppsägning har förlängts från två veckor till 30 dagar. Fristen skall allt-

jämt räknas från den dag då försäkringstagaren fick kännedom om att avtalet kommit till stånd.

Uppsägningsrätten enligt bestämmelsen gäller även utom konsumentförhållanden och oberoende av om försäkringsavtalet utgör ett distansavtal eller inte.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

2. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

Den nya bestämmelsen träder i kraft den 1 januari 2005 och skall i enlighet med allmänna principer tillämpas bara på avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet. På försäkringsavtal som har ingåtts före den 1 januari 2005 skall således den kortare uppsägningsfristen om två veckor tillämpas.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:1183) om tillfällig försäljning

2 § Vid försäljning som omfattas av denna lag skall genom en väl synlig skylt eller på något annat verksamt sätt lämnas upplysning om näringsidkarens namn, postadress och telefonnummer.

Om det pris som konsumenten sammanlagt skall betala överstiger 300 kronor, skall informationen dessutom lämnas skriftligen till konsumenten.

Denna paragraf gäller inte vid sådan försäljning som omfattas av lagen (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

Paragrafens första och andra stycke innehåller regler om näringsidkarens informationsplikt vid all s.k. tillfällighetshandel, oavsett om den bedrivs i lokaler eller liknande utrymmen som utnyttjas vid enstaka tillfällen eller för kortare tid, från försäljningsstånd, fordon eller andra anordningar som har ställts upp utomhus eller genom kringföring. Bestämmelserna gäller även vid torghandel, marknadshandel samt handel som sker på mäsä eller liknande (se prop. 1990/91:17 s. 17 och 29 f.).

Undantaget i paragrafens tredje stycke har ändrats så att det hänvisar till den nya distansavtalslagen. Undantaget, som syftar till att undvika en dubbelreglering (se prop. 1990/91:17 s. 30), innebär att för de avtal som omfattas av distansavtalslagen gäller de mer långtgående informationskraven i den lagen i stället för bestämmelserna i första och andra stycket. Enligt distansavtalslagen gäller dock vid hemförsäljning en värdegräns om 300 kr för att lagen skall vara tillämplig (se 4 kap. 1 § andra stycket 1). Oaktat det som sägs i tredje stycket är informationskraven i första stycket således tillämpliga också vid hemförsäljning, när priset understiger det nämnda beloppet.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Den nya bestämmelsen träder i kraft den 1 januari 2005 och skall tillämpas vid försäljning som äger rum efter denna tidpunkt.

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:351) om handelsagentur

17 § Agenten får inte utan särskilt bemyndigande sluta avtal om försäljning eller köp på huvudmannens vägnar.

I fråga om distansavtal och hemförsäljningsavtal finns särskilda bestämmelser i lagen (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

Paragrafens första stycke innehåller huvudregeln om förhållandet till tredje man i fråga om behörigheten att ingå avtal. I andra stycket erinras om att det finns särskilda bestämmelser för vissa typer av avtal.

Hänvisningen i paragrafens andra stycke har ändrats så att den hänvisar till den nya distansavtalslagen. Hänvisningen tar sikte på bestämmelsen i 5 kap. 1 § om behörighet för näringsidkarens ombud.

22 § Agenten får inte utan särskilt bemyndigande ta emot betalning för sålda varor eller efter det att ett avtal har ingåtts medge anstånd med betalningen eller nedsättning i priset eller annan ändring i avtalet.

Får huvudmannen kännedom om att agenten utan bemyndigande har vidtagit en åtgärd som avses i första stycket beträffande ett avtal som kan anses ha kommit till stånd genom agentens medverkan eller som har ingåtts med en tredje man som hör till ett område eller en kundkrets som har tilldelats agenten, skall huvudmannen, om han inte vill godkänna åtgärden, meddela tredje man detta utan oskäligt uppehåll. Gör han inte det, anses han ha godkänt åtgärden.

I fråga om distansavtal och hemförsäljningsavtal finns särskilda bestämmelser i lagen (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

Paragrafens första och andra stycke innehåller huvudreglerna om förhållandet till tredje man i fråga om behörigheten att ta emot betalning, medge anstånd med betalningen eller prisnedsättning eller annan ändring i avtalet. I tredje stycket erinras om att det finns särskilda bestämmelser för vissa typer av avtal.

Hänvisningen i paragrafens tredje stycke har ändrats så att den hänvisar till den nya distansavtalslagen. Även här är det bestämmelsen i 5 kap. 1 § om behörighet för näringsidkarens ombud som kan få betydelse i sammanhanget.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Enligt bestämmelsen träder ändringarna i kraft den 1 januari 2005.

9.5 Förslaget till lag om ändring i prisinformationslagen (1991:601)

3 § Särskilda föreskrifter om information till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1992:830), konsumentförsäkringslagen (1980:38), lagen (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring, lagen (1999:268) om

betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och lagen (2004:000) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal.

Paragrafen innehåller en erinran om att det utöver bestämmelserna i prisinformationslagen finns särskilda bestämmelser om informationsskyldighet gällande prisuppgifter i andra lagar.

Paragrafen har ändrats så att den hänvisar till den nya distansavtalslagen. De bestämmelser som hänvisningen tar sikte på är 2 kap. 6–8 §§ och 3 kap. 3–6 §§.

Ikraftträdandebestämmelse

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

Enligt bestämmelsen träder ändringen i kraft den 1 januari 2005.

.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG
av den 23 september 2002

om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG samt direktiven 97/7/EG och 98/27/EG

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR
ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 47.2 samt artiklarna 55 och 95 i detta, med beaktande av kommissionens förslag(1), med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande(2), i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget(3), och av följande skäl:

(1) Åtgärder bör vidtas för att inom ramen för förverkligandet av den inre marknadens mål gradvis befästa denna marknad. Dessa åtgärder bör även bidra till en hög konsumentskyddsnivå, i enlighet med artiklarna 95 och 153 i fördraget.

(2) Såväl för konsumenter som för leverantörer av finansiella tjänster kommer distansförsäljning av finansiella tjänster att utgöra ett av de främsta konkreta resultaten av den inre marknadens fullbordan.

(3) Inom ramen för den inre marknaden ligger det i konsumenternas intresse att utan åtskillnad kunna få tillgång till ett så stort utbud som möjligt av de finansiella tjänster som är tillgängliga i gemenskapen, så att de kan välja dem som bäst passar deras behov. För att säkerställa konsumenternas väsentliga rätt till valfrihet krävs en hög konsumentskyddsnivå, så att konsumenternas förtroende för distansförsäljning ökar.

(4) För att den inre marknaden skall fungera väl, är det viktigt att konsumenterna kan förhandla fram och ingå avtal med en leverantör som är etablerad i andra medlemsstater, oavsett om leverantören även är etablerad i den medlemsstat där konsumenten är bosatt eller inte.

(5) Finansiella tjänster är till följd av deras immateriella karaktär särskilt lämpade för distansförsäljning. Inrättandet av en rättslig ram för distansförsäljning

av finansiella tjänster bör därför öka konsumenternas förtroende för användning av ny teknik för distansförsäljning av finansiella tjänster, till exempel elektronisk handel.

(6) Detta direktiv bör tillämpas i enlighet med fördraget och sekundärrätten, inklusive direktiv 2000/31/EG(4) om elektronisk handel, vilket endast är tillämpligt på de transaktioner som omfattas av det direktivet.

(7) Syftet med detta direktiv är att uppnå ovannämnda mål utan att det påverkar tillämpningen av den gemenskapslagstiftning eller nationella lagstiftning som reglerar friheten att tillhandahålla tjänster eller i förekommande fall medlemsstatens kontroll och/eller medlemsstaternas system för auktorisation eller tillsyn om detta är förenligt med gemenskapslagstiftningen.

(8) Detta direktiv, och i synnerhet de bestämmelser som rör information om klausuler i avtalet om vilken lag som skall tillämpas på avtalet och/eller vilken domstol som är behörig, påverkar inte tillämpningen på distansförsäljning av finansiella tjänster av rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område(5) eller 1980 års Romkonvention om tillämplig lag för avtalsförpliktelser.

(9) För att uppnå målen i handlingsplanen för finansiella tjänster krävs det en ännu högre nivå av konsumentskyddet inom vissa områden. Detta innebär större konvergens, bland annat beträffande icke harmoniserade kollektiva investeringsfonder, uppföranderegler för investeringstjänster och konsumentkrediter. I avvaktan på att en sådan konvergens uppnås bör konsumentskyddet vidmakthållas på en hög nivå.

(10) I Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG av den 20 maj 1997 om konsumentskydd vid distansavtal(6) fastställs de viktigaste bestämmelserna för sådana distansavtal om varor eller tjänster som ingås mellan en leverantör och en konsument. Finansiella tjänster omfattas emellertid inte av ovannämnda direktiv.

(11) Inom ramen för sin undersökning för att fastställa behovet av särskilda åtgärder på området för finansiella tjänster uppmanade kommissionen samtliga berörda parter att framföra sina synpunkter, särskilt i samband med utarbetandet av grönboken "Finansiella tjänster: att tillgodose konsumenternas förväntningar". De samråd som ägde rum i detta sammanhang visade att konsumentskyddet behöver stärkas på detta område. Kommissionen har därför beslutat att lägga fram ett särskilt förslag om distansförsäljning av finansiella tjänster.

(12) Om medlemsstaterna antar motstridiga eller olika bestämmelser om konsumentskydd vid distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter skulle detta inverka negativt på den inre marknadens funktion och på konkurrensen mellan företagen på denna marknad. Det är därför nödvändigt att på detta område införa gemensamma regler på gemenskapsnivå, som inte innebär någon minskning av det allmänna konsumentskyddet i medlemsstaterna.

(13) En hög konsumentskyddsnivå bör säkerställas genom detta direktiv i syfte att säkerställa fri rörlighet för finansiella tjänster. Medlemsstaterna bör inte kunna besluta om andra bestämmelser än dem som fastställs i detta direktiv på de områden som harmoniseras i direktivet, om det inte särskilt anges i detta.

(14) Detta direktiv omfattar alla finansiella tjänster som kan tillhandahållas på distans. Vissa finansiella tjänster regleras emellertid av särskilda bestämmelser i gemenskapslagstiftningen. Dessa särskilda bestämmelser fortsätter att vara tillämpliga på sådana finansiella tjänster. Det är dock lämpligt att fastställa principer för distansförsäljning av sådana tjänster.

(15) De avtal som förhandlas fram på distans innebär att olika sorters teknik för distanskommunikation används inom ramen för ett system för försäljning eller tillhandahållande av tjänster där leverantören och konsumenten inte är närvarande samtidigt. Den ständiga utvecklingen av denna teknik gör det nödvändigt att fastställa vilka principer som skall gälla och då även för sådan teknik som ännu bara används i begränsad omfattning. Distansavtal är därför sådana avtal där anbud, förhandling och ingående sker på distans.

(16) Ett och samma avtal som omfattar flera på varandra följande transaktioner eller separata transaktioner av samma slag fördelade över tiden kan ha olika rättslig innebörd i de olika medlemsstaterna. Det är emellertid viktigt att direktivet tillämpas på samma sätt i samtliga medlemsstater. Detta direktiv bör därför anses tillämpligt på den första i en rad på varandra följande transaktioner eller separata transaktioner av samma slag fördelade över tiden och kan anses utgöra en helhet, oberoende av om denna transaktion eller denna rad av transaktioner är föremål för ett enda avtal eller för flera på varandra följande avtal.

(17) Med ett "inledande avtal om tjänster" avses till exempel att öppna ett bankkonto, skaffa ett kreditkort, ingå ett avtal om förvaltning av värdepapper, medan en "transaktion" avser till exempel insättning eller uttag från bankkontot, betalningar med kreditkort eller transaktioner inom ramen för avtalet om förvaltning av värdepapper. Tillägg av nya delar till ett inledande avtal om tjänster, till exempel en möjlighet att använda ett elektroniskt betalningsinstrument tillsammans med det egna befintliga bankkontot utgör inte en "transaktion" utan ytterligare ett avtal på vilket detta direktiv är tillämpligt. Teckning av nya andelar i samma fond för kollektiva investeringar betraktas som en transaktion av "på varandra följande transaktioner av samma slag".

(18) Genom att direktivet hänvisar till ett system för tillhandahållande av tjänster som organiseras av leverantörer av finansiella tjänster, undantas därför från dess tillämpningsområde sådana tjänster som endast tillhandahålls tillfälligt utanför affärsstrukturer som inrättats för att ingå distansavtal.

(19) Leverantören är den person som tillhandahåller tjänster på distans. Detta direktiv bör emellertid också tillämpas då en mellanhand medverkar i något led i försäljningen. Det sätt på vilket denna medverkan sker och omfattningen av densamma talar för att relevanta bestämmelser i detta direktiv bör tillämpas på mellanhanden, oberoende av dennes juridiska ställning.

(20) Som "varaktiga medier" räknas bland annat disketter, CD-rom, DVD och den hårddisk i konsumentens dator på vilken elektronisk post lagras, men inte webbplatser på Internet, utom de som uppfyller de kriterier som ingår i definitionen av ett varaktigt medium.

(21) Användningen av teknik för distanskommunikation bör inte leda till att kundens information begränsas på ett obefogat sätt. För att säkerställa öppenhet fastställs i detta direktiv krav för att uppnå en lämplig nivå för den information som skall ges till konsumenten, såväl före avtalets ingående som därefter. Innan ett avtal ingås bör konsumenten få nödvändig information för att på ett godtagbart sätt kunna bedöma den finansiella tjänsten och därmed kunna göra ett välgrundat val. Leverantören bör uttryckligen ange hur länge hans erbjudande gäller.

(22) Den information som räknas upp i detta direktiv omfattar allmän information, som gäller för alla typer av finansiella tjänster. Kraven på annan information om en viss tjänst, till exempel en försäkrings omfattning, specificeras inte endast i detta direktiv. Denna typ av information bör i förekommande fall ges i enlighet med tillämplig gemenskapslagstiftning eller nationell lagstiftning som antagits i överensstämmelse med gemenskapsrätten.

(23) För att säkerställa ett så gott konsumentskydd som möjligt är det viktigt att konsumenten är tillräckligt informerad om bestämmelserna i detta direktiv och om eventuella uppförandekoder på detta område. Konsumenten bör även ha en ångerrätt.

(24) När ångerrätt inte gäller på grund av att konsumenten uttryckligen begärt att ett avtal skall fullgöras, bör leverantören informera konsumenten om detta.

(25) Konsumenten bör skyddas mot icke beställda tjänster. Konsumenten bör vara befriad från alla skyldigheter i fråga om icke beställda tjänster och frånvaro av svar bör inte tolkas som samtycke från konsumentens sida. Denna regel bör dock inte utgöra något hinder för tyst förlängning av avtal som vederbörligen ingåtts mellan parterna, när detta medges enligt medlemsstaternas lagstiftning.

(26) Medlemsstaterna bör vidta lämpliga åtgärder för att effektivt skydda de konsumenter som inte vill bli kontaktade med hjälp av viss kommunikationsteknik eller vid vissa tider. Detta direktiv bör inte påverka tillämpningen av de särskilda garantier som gemenskapslagstiftningen ger konsumenten i fråga om skydd för privatlivet och för personuppgifter.

(27) För att skydda konsumenterna bör det i medlemsstaterna finnas lämpliga och effektiva förfaranden för klagomål och domstolsprövning för att lösa eventuella tvister mellan leverantörer och konsumenter, och i förekommande fall bör befintliga förfaranden användas.

(28) Medlemsstaterna bör även uppmuntra de offentliga eller privata organ som har inrättats för att reglera tvister utanför domstol att samarbeta för att lösa gränsöverskridande tvister. Ett sådant samarbete skulle bland annat kunna innebära att konsumenten ges möjlighet att vända sig till organ som inte är domstolar i den medlemsstat där denne är bosatt för att framföra klagomål mot

leverantörer som är etablerade i andra medlemsstater. Inrättandet av Nätverket för klagomål mot finansiella tjänster (FIN-NET) innebär ökad hjälp till konsumenterna när de använder gränsöverskridande tjänster.

(29) Detta direktiv påverkar inte medlemsstaternas rätt att, i enlighet med gemenskapslagstiftningen, utvidga det skydd som direktivet ger till att även omfatta icke vinstdrivande organisationer och sådana personer som använder sig av finansiella tjänster i syfte att bli företagare.

(30) Detta direktiv bör även omfatta fall där den nationella lagstiftningen beaktar möjligheten att en konsument gör ett bindande avtalsmässigt uttalande.

(31) Bestämmelserna i detta direktiv om leverantörens val av språk bör inte påverka de bestämmelser i den nationella lagstiftningen om val av språk som fastställts i överensstämmelse med gemenskapslagstiftningen.

(32) Gemenskapen och medlemsstaterna har gjort åtaganden inom ramen för Allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS) om möjligheten för europeiska konsumenter att köpa bank- och investeringstjänster utomlands. Enligt GATS får medlemsstaterna besluta om åtgärder av försiktighetsskäl, vilket även inbegriper åtgärder till skydd för investerare, insättare, försäkringstagare och de personer som har rätt till en finansiell tjänst från en leverantör. Sådana åtgärder får dock inte innebära att restriktioner som går längre än vad som är motiverat för att skydda konsumenterna införs.

(33) Inför antagandet av detta direktiv bör anpassning ske av tillämpningsområdet för direktiv 97/7/EG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/27/EG av den 19 maj 1998 om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen(7) samt tillämpningsområdet för perioden för upphävande enligt rådets direktiv 90/619/EEG av den 8 november 1990 om samordning av lagar och andra författningar om direkt livförsäkring, och med bestämmelser avsedda att göra det lättare att effektivt utnyttja friheten att tillhandahålla tjänster(8).

(34) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen fastställandet av gemensamma regler i fråga om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför bättre kan uppnås på gemenskapsnivå, kan gemenskapen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syfte och tillämpningsområde

1. Syftet med detta direktiv är en tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter.

2. Vid sådana avtal om finansiella tjänster som omfattar ett inledande avtal om tjänster som följs av på varandra följande transaktioner eller en rad separata transaktioner av samma slag fördelade över tiden, skall bestämmelserna i detta direktiv endast tillämpas på det inledande avtalet.

Om det inte finns något inledande avtal om tjänster, men de på varandra följande transaktionerna eller separata transaktionerna av samma slag fördelade över tiden utförs mellan samma avtalslutande parter, skall artiklarna 3 och 4 endast tillämpas när den första transaktionen utförs. Om det under mer än ett år inte utförs någon transaktion av samma slag skall emellertid nästa transaktion anses vara den första i en ny rad av transaktioner och följaktligen skall artiklarna 3 och 4 gälla.

Artikel 2

Definitioner

I detta direktiv avses med

a) distansavtal: alla avtal om finansiella tjänster som ingås mellan en leverantör och en konsument inom ramen för ett system för distansförsäljning eller tillhandahållande av tjänster på distans organiserat av leverantören, som för detta avtal uteslutande använder en eller flera tekniker för distanskommunikation fram till och med den tidpunkt då avtalet ingås.

b) finansiell tjänst: alla banktjänster samt tjänster som avser krediter, försäkringar, privata individuella pensioner, investeringar eller betalningar.

c) leverantör: varje privat eller offentlig fysisk eller juridisk person som, inom ramen för sin närings- eller yrkesverksamhet, i egenskap av avtalspart tillhandahåller tjänster som är föremål för distansavtal.

d) konsument: varje fysisk person som ingår distansavtal för ändamål som inte omfattas av hans närings- eller yrkesverksamhet.

e) teknik för distanskommunikation: varje teknik som, utan att leverantören och konsumenten är fysiskt närvarande samtidigt, kan användas för distansförsäljning av en tjänst mellan dessa parter.

f) varaktigt medium: varje medel som gör det möjligt för konsumenten att bevara information, som riktas till denne personligen, på ett sätt som är tillgängligt för användning i framtiden under en tid som är lämplig med hänsyn till vad som är avsikten med informationen och som tillåter oförändrad återgivning av den bevarade informationen.

g) operatör eller leverantör av teknik för distanskommunikation: varje offentligt eller privaträttslig fysisk eller juridisk person, vars närings- eller

yrkesverksamhet inbegriper att tillhandahålla leverantörer en eller flera tekniker för distanskommunikation.

Artikel 3

Information till konsumenten innan distansavtal ingås

1. I rimlig tid innan konsumenten blir bunden av ett distansavtal eller ett anbud skall denne ges följande information om

1. leverantören:

- a) Leverantörens identitet och huvudsakliga verksamhet, den geografiska adress där leverantören är etablerad och alla andra geografiska adresser som är relevanta för kundens kontakter med leverantören.
- b) Identiteten på den som företräder leverantören i den medlemsstat där konsumenten är bosatt och den geografiska adress som är relevant för kundens kontakter med företrädaren, om det finns någon företrädare.
- c) Om konsumenten har affärsmässiga kontakter med någon annan yrkesutövare än leverantören, dennes identitet, i vilken egenskap denna yrkesutövare handlar gentemot konsumenten och den geografiska adress som är relevant för kundens kontakter med denna person.
- d) Om leverantören är registrerad i ett handelsregister eller liknande offentligt register, uppgift om vilket handelsregister denne är registrerad i samt registreringsnummer eller motsvarande identifieringsuppgifter i detta register.
- e) Om leverantörens verksamhet kräver tillstånd, uppgifter om den berörda tillsynsmyndigheten.

2. den finansiella tjänsten:

- a) En beskrivning av den finansiella tjänstens huvudsakliga egenskaper.
- b) Det totalpris som konsumenten skall betala till leverantören för den finansiella tjänsten, med uppgift om alla arvoden, avgifter och kostnader samt alla skatter och avgifter som betalas genom leverantören, eller, om ett exakt pris inte kan anges, grunden för beräkningen av priset vilket gör det möjligt för konsumenten att kontrollera detta.
- c) I förekommande fall, upplysning om att den finansiella tjänsten gäller instrument som medför särskilda risker beroende på deras särdrag eller de transaktioner som skall utföras eller vilkas pris beror på sådana svängningar på finansmarknaden som leverantören inte kan påverka och om att tidigare fullgöranden inte är indikatorer för framtida fullgöranden.
- d) Uppgifter om förekomsten av eventuella andra skatter och avgifter och/eller kostnader som varken betalas genom leverantören eller påförs av denne.
- e) Eventuella begränsningar av den tid under vilken informationen är giltig.
- f) Sättet för betalning och för fullgörande.
- g) Alla särskilda extra kostnader som konsumenten kan bli tvungen att betala vid användning av tekniken för distanskommunikation, om sådana extra kostnader tas ut.

3. distansavtalet:

- a) Förekomsten eller frånvaron av ångerrätt i enlighet med artikel 6 och, för det fall ångerrätt föreligger, dess varaktighet och villkoren för dess utövande, inklusive uppgift om det belopp konsumenten kan bli skyldig att betala på grundval av artikel 7.1 samt vad som kan bli följderna av att inte utöva denna rättighet.
- b) Distansavtalets kortaste löptid, vid avtal om fortlöpande eller periodiskt återkommande finansiella tjänster.
- c) Information om den rätt parterna kan ha enligt avtalsvillkoren att säga upp distansavtalet i förväg eller ensidigt samt om eventuella påföljder enligt avtalet i dessa fall.
- d) Praktiska anvisningar för utövande av ångerrätten med angivande av bland annat den adress till vilken meddelandet om att konsumenten avser att utöva sin ångerrätt skall sändas.
- e) Den medlemsstat eller de medlemsstater vars lagstiftning ligger till grund för de kontakter som leverantören tar med konsumenten innan distansavtalet ingås.
- f) Eventuella klausuler i avtalet om vilken lag som skall tillämpas på distansavtalet och/eller vilken domstol som är behörig.
- g) På vilket eller vilka språk avtalsvillkoren och den förhandsinformation som anges i denna artikel tillhandahålls samt även på vilket eller vilka språk leverantören, med konsumentens medgivande, åtar sig att kommunicera under avtalets löptid.

4. prövning:

- a) Huruvida det finns tillgång till en mekanism för klagomål och prövning utanför domstol för den konsument som är part i distansavtalet och hur konsumenten i så fall skall gå till väga.
- b) Uppgift om att det finns garantifonder eller andra ersättningssystem som inte omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 94/19/EG av den 30 maj 1994 om system för garanti av insättningar(9) och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/9/EG av den 3 mars 1997 om system för ersättning till investerare(10).

2. Den information som avses i punkt 1, vars kommersiella syfte tydligt skall framgå, skall ges tydligt och begripligt på ett sätt som är anpassat till den teknik för distanskommunikation som används, med vederbörlig hänsyn till i synnerhet principerna om redlighet i affärstransaktioner och om skydd av dem som enligt medlemsstatens lagstiftning inte kan ge sitt medgivande, t.ex. underåriga.

3. För taltelefonikommunikationer gäller följande:

- a) Leverantörens identitet och det kommersiella syftet med den telefonkontakt som leverantören har tagit initiativet till skall anges klart i början av alla samtal med konsumenten.

b) Om konsumenten uttryckligen medger det behöver endast följande uppgifter lämnas:

- Identiteten på den person som är i kontakt med konsumenten och dennes anknytning till leverantören.
- En beskrivning av den finansiella tjänstens viktigaste egenskaper.
- Det totalpris som konsumenten skall betala till leverantören för den finansiella tjänsten, inklusive alla skatter och avgifter som betalas genom leverantören, eller, om ett exakt pris inte kan anges, grunden för beräkningen av priset vilket gör det möjligt för konsumenten att kontrollera detta.
- Uppgifter om förekomsten av eventuella andra skatter och avgifter och/eller kostnader som varken betalas genom leverantören eller påförs av denne.
- Förekomsten eller frånvaron av ångerrätt i enlighet med artikel 6 och, för det fall ångerrätt föreligger, dess varaktighet och villkoren för dess utövande, inklusive uppgift om det belopp konsumenten kan bli skyldig att betala på grundval av artikel 7.1.

Leverantören skall informera konsumenten om att annan information finns tillgänglig på begäran och om vad denna information avser. Leverantören skall under alla omständigheter lämna fullständig information när denne fullgör sina skyldigheter enligt artikel 5.

4. Den information om avtalsförpliktelser som skall överlämnas till konsumenten innan ett avtal undertecknas skall överensstämma med de avtalsförpliktelser som följer av den lag som antas vara tillämplig på distansavtalet om detta ingås.

Artikel 4

Ytterligare krav på information

1. Om det i gemenskapslagstiftningen finns bestämmelser om finansiella tjänster med ytterligare krav på förhandsinformation förutom dem som anges i artikel 3.1, skall dessa krav fortsätta att gälla.

2. I avvaktan på ytterligare harmonisering får medlemsstaterna behålla eller införa strängare bestämmelser om krav på förhandsinformation, om bestämmelserna är förenliga med gemenskapslagstiftningen.

3. Medlemsstaterna skall meddela kommissionen nationella bestämmelser om sådana krav på förhandsinformation som föreskrivs i punkterna 1 och 2 i denna artikel, om de går utöver de krav som anges i artikel 3.1. Kommissionen skall ta hänsyn till dessa nationella bestämmelser när den utarbetar den rapport som avses i artikel 20.2.

4. Kommissionen skall med alla lämpliga medel se till att information om de nationella bestämmelser som den underrättas om görs tillgänglig för konsumenter och leverantörer, så att det skapas en hög grad av öppenhet.

Artikel 5

Överlämnande av avtalsvillkoren och förhandsinformationen

1. I rimlig tid innan konsumenten är bunden av ett distansavtal eller ett anbud skall leverantören till konsumenten överlämna samtliga avtalsvillkor och den information som avses i artikel 3.1 och artikel 4 i pappersform eller på annat varaktigt medium som är tillgängligt för konsumenten.

2. Leverantören skall uppfylla sin skyldighet enligt punkt 1 omedelbart efter det att avtalet har ingåtts, om distansavtalet har ingåtts på konsumentens begäran med användning av en teknik för distanskommunikation som inte gör det möjligt att tillhandahålla avtalsvillkoren och informationen i enlighet med punkt 1.

3. Konsumenten har rätt att på begäran erhålla avtalsvillkoren i pappersform när som helst under den tid som avtalsförhållandet råder. Konsumenten har dessutom rätt att ändra den teknik för distanskommunikation som används, såvida inte detta är oförenligt med det distansavtal som ingåtts eller den tillhandahållna finansiella tjänstens beskaffenhet.

Artikel 6

Ångerrätt

1. Medlemsstaterna skall se till att konsumenten har en tidsfrist på 14 kalenderdagar under vilken denne kan utöva sin ångerrätt utan att det leder till någon påföljd och utan att konsumenten behöver ange några skäl. Tidsfristen skall emellertid förlängas till 30 kalenderdagar i distansavtal som rör livförsäkringar som omfattas av direktiv 90/619/EEG och transaktioner avseende privata individuella pensionsförsäkringar.

Tidsfristen för ångerrätten skall börja löpa

- den dag då distansavtalet ingås, med undantag av nämnda livförsäkringar, då tidsfristen börjar löpa vid den tidpunkt då konsumenten informeras om att distansavtalet har ingåtts, eller

- den dag då konsumenten erhåller avtalsvillkoren och informationen i enlighet med artikel 5.1 eller 5.2, om denna tidpunkt är senare än den tidpunkt som anges i första strecksatsen.

Medlemsstaterna får, utöver ångerrätten, föreskriva att distansavtal om investeringstjänster inte skall verkställas under den tidsfrist som föreskrivs i denna punkt.

2. Ångerrätten skall inte tillämpas på

a) finansiella tjänster, vilkas pris beror på sådana svängningar på finansmarknaden som leverantören inte kan påverka och som kan inträffa under tidsfristen för ångerrätten, såsom tjänster med anknytning till

- utländsk valuta,
- penningmarknadsinstrument,
- överlåtbara värdepapper,
- andelar i fondföretag,
- terminkontrakt, inbegripet motsvarande instrument med kontantavräkning,
- framtida räntesäkringsavtal,
- ränte-, valuta- och aktieswappar,
- köp- och säljoptioner avseende alla de instrument som anges i detta led, inbegripet motsvarande instrument med kontantavräkning; denna kategori inbegriper särskilt valuta- och ränteoptioner.

b) rese- och bagageförsäkringar eller liknande kortfristiga försäkringar med kortare löptid än en månad,

c) avtal som båda parter har fullgjort på konsumentens uttryckliga begäran, innan konsumenten har utövat sin ångerrätt.

3. Medlemsstaterna får föreskriva att ångerrätten inte skall tillämpas på

a) krediter som huvudsakligen är avsedda för att förvärva eller behålla äganderätt till mark eller en befintlig eller planerad byggnad eller för att renovera eller förbättra en byggnad, eller

b) krediter som säkras antingen genom inteckning i fast egendom eller en rättighet med anknytning till fast egendom, eller

c) uttalanden som konsumenter gjort under medverkan av en offentlig tjänsteman, under förutsättning att den offentlige tjänstemannen bekräftar att konsumenten har garanterats de rättigheter som avses i artikel 5.1.

Denna punkt skall inte påverka den rätt till betänketid som de konsumenter har som är bosatta i de medlemsstater där denna rätt finns vid tidpunkten för antagandet av detta direktiv.

4. De medlemsstater som utnyttjar den möjlighet som anges i punkt 3 skall meddela kommissionen detta.

5. Kommissionen skall göra den information som medlemsstaterna meddelar tillgänglig för Europaparlamentet och rådet och se till att den också görs tillgänglig för de konsumenter och leverantörer som begär detta.

6. Om konsumenten utövar sin ångerrätt, skall denne, innan den gällande tidsfristen har löpt ut, meddela detta enligt de praktiska anvisningar som givits konsumenten i enlighet med artikel 3.1.3 d på ett sätt som gör att det kan styr-

kas i enlighet med den nationella lagstiftningen. Tidsfristen skall anses ha respekterats om meddelandet, på papper eller på annat för mottagaren tillgängligt varaktigt medium, avsänds innan tidsfristen löper ut.

7. Denna artikel är inte tillämplig på de kreditavtal som hävs i enlighet med artikel 6.4 i direktiv 97/7/EG eller artikel 7 i Europaparlamentets och rådets direktiv 94/47/EG av den 26 oktober 1994 om skydd för köparna vad avser vissa aspekter i avtal om nyttjanderätten till fast egendom på tidsdelningsbasis(11).

Om det till ett distansavtal om en viss finansiell tjänst har fogats ett annat distansavtal om tjänster som tillhandahålls av leverantören eller av en tredje man på grundval av en överenskommelse mellan tredje man och leverantören, skall detta tilläggsavtal hävas utan påföljd, om konsumenten utövar sin ångerrätt i enlighet med artikel 6.1.

8. Denna artikel skall inte påverka tillämpningen av medlemsstaternas lagar och andra författningar om hävning eller uppsägning eller icke-verkställbarhet av ett distansavtal eller konsumentens rätt att fullgöra sina avtalsförpliktelser före den tid som fastställs i distansavtalet. Detta skall gälla oberoende av villkoren för och de rättsliga följderna av att distansavtalet avslutas.

Artikel 7

Betalning för den tjänst som tillhandahållits innan ångerrätten utövas

1. Om konsumenten utövar sin ångerrätt i enlighet med artikel 6.1, kan konsumenten endast åläggas att så snart som möjligt betala för den tjänst som leverantören i enlighet med distansavtalet faktiskt har tillhandahållit. Fullgörandet av avtalet får inte påbörjas förrän konsumenten har gett sitt samtycke. Det belopp som skall betalas får inte

- överstiga ett belopp som står i proportion till omfattningen av den redan tillhandahållna tjänsten, jämförd med samtliga prestationer som föreskrivs i avtalet,

- i något fall vara så stort att det kan tolkas som en påföljd.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att konsumenten inte är skyldig att utge någon ersättning när ett försäkringsavtal hävs.

3. Leverantören får inte kräva att konsumenten skall betala något belopp på grundval av punkt 1, om han inte kan styrka att konsumenten i vederbörlig ordning har underrättats om det belopp som skall betalas i enlighet med artikel 3.1.3 a. Leverantören får emellertid inte kräva denna betalning om leverantören utan föregående begäran från konsumentens sida har påbörjat fullgörandet av avtalet innan den tidsfrist för ångerrätten som anges i artikel 6.1 har löpt ut.

4. Leverantören skall så snart som möjligt och senast inom 30 kalenderdagar till konsumenten betala tillbaka alla belopp som leverantören erhållit från konsumenten i enlighet med distansavtalet, med undantag för det belopp som avses i punkt 1. Denna tidsfrist skall börja löpa den dag då leverantören erhåller meddelandet om att konsumenten utövar sin ångerrätt.

5. Konsumenten skall så snart som möjligt och senast inom 30 kalenderdagar till leverantören skicka tillbaka de belopp och/eller den egendom som konsumenten har erhållit från leverantören. Denna tidsfrist skall börja löpa den dag som konsumenten skickar meddelandet om att denne utövar sin ångerrätt.

Artikel 8

Betalning med kort

Medlemsstaterna skall se till att det finns lämpliga bestämmelser, så att konsumenten

- kan begära annullering av en betalning om konsumentens betalkort har använts på ett bedrägligt sätt inom ramen för distansavtal,
- i händelse av sådan bedräglig användning kan gottskrivas eller återfå de utbetalda beloppen.

Artikel 9

Icke beställda tjänster

Utan att det påverkar tillämpningen av medlemsstaternas bestämmelser om tyst förlängning av distansavtal, när sådana bestämmelser tillåter tyst förlängning, skall medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att

- förbjuda att finansiella tjänster tillhandahålls en konsument utan föregående begäran från konsumentens sida, om detta tillhandahållande innefattar en begäran om omedelbar eller senare betalning,
- befria konsumenten från alla skyldigheter i händelse av ett tillhandahållande som inte har beställts, varvid frånvaron av svar inte skall anses utgöra samtycke.

Artikel 10

Icke begärd kommunikation

1. För att en leverantör skall få använda sig av följande tekniker för distanskommunikation måste konsumenten ge sitt samtycke på förhand:

- a) Automatiska uppringningssystem utan mänsklig medverkan (uppringningsautomat).
- b) Telefax.

2. Medlemsstaterna skall se till att annan teknik för distanskommunikation än den som avses i punkt 1, vilken möjliggör individuell kommunikation, endast får användas

- a) om de berörda konsumenterna har lämnat sitt samtycke, eller
- b) om konsumenten inte uttryckligen har motsatt sig detta.

3. De åtgärder som avses i punkterna 1 och 2 får inte medföra några kostnader för konsumenterna.

Artikel 11

Påföljder

Medlemsstaterna skall föreskriva lämpliga påföljder för leverantören då denne inte följer sådana nationella bestämmelser som har antagits i enlighet med detta direktiv.

Medlemsstaterna får i detta syfte särskilt föreskriva att konsumenterna kostnadsfritt och utan påföljd kan säga upp avtalet när som helst.

Dessa påföljder skall vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Artikel 12

Direktivbestämmelsernas tvingande karaktär

1. Konsumenterna kan inte avstå från de rättigheter som de ges genom detta direktiv.

2. Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att se till att konsumenten inte berövas det skydd som han eller hon ges genom detta direktiv genom att lagen i ett tredje land väljs som tillämplig lag på avtalet, om avtalet har nära anknytning till en eller flera medlemsstaters territorium.

Artikel 13

Prövning i domstol eller i administrativ ordning

1. Medlemsstaterna skall se till att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden av detta direktiv till konsumentens bästa.

2. De medel som avses i punkt 1 skall omfatta bestämmelser varigenom ett eller flera av följande organ, som bestäms i nationell lagstiftning, får väcka talan enligt nationell lagstiftning vid domstolar eller behöriga administrativa organ för att säkerställa att de nationella bestämmelserna för genomförandet av detta direktiv tillämpas:

- a) Offentliga organ eller deras företrädare.

- b) Konsumentorganisationer som har ett berättigat intresse att skydda konsumenterna.
- c) Yrkessammanslutningar som har ett berättigat intresse att få saken prövad.

3. Medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att operatörer och leverantörer av teknik för distanskommunikation upphör med sådana förfaranden som har förklarats strida mot detta direktiv, när så är möjligt för dessa operatörer eller leverantörer och på grundval av ett domstolsavgörande, administrativt beslut, eller beslut av en tillsynsmyndighet som har delgivits dem.

Artikel 14

Prövning utanför domstol

1. Medlemsstaterna skall verka för införandet och utvecklingen av lämpliga och effektiva klagomåls- och prövningsförfaranden utanför domstol varigenom tvister som rör konsumentfrågor avseende distansförsäljning av finansiella tjänster skall lösas.

2. Medlemsstaterna skall i synnerhet uppmuntra att de organ som är ansvariga för tvistlösning utanför domstol samarbetar för att lösa gränsöverskridande tvister som rör distansförsäljning av finansiella tjänster.

Artikel 15

Bevisbördan

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7.3, får medlemsstaterna föreskriva att bevisbördan kan läggas på leverantören när det gäller dennes skyldigheter att informera konsumenten samt konsumentens samtycke till avtalets ingående och, i förekommande fall, avtalets fullgörande.

Ett avtalsvillkor varigenom föreskrivs att konsumenten skall ha bevisbördan för att leverantören har iakttagit alla eller delar av de skyldigheter som leverantören har enligt detta direktiv skall betraktas som ett oskäligt avtalsvillkor i den mening som avses i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal(12).

Artikel 16

Övergångsbestämmelser

Medlemsstaterna får föreskriva nationella bestämmelser som överensstämmer med detta direktiv avseende leverantörer som är etablerade i en medlemsstat som ännu inte har införlivat detta direktiv och vars lagstiftning inte innehåller

några förpliktelser som överensstämmer med dem som det föreskrivs om i detta direktiv.

Artikel 17

Direktiv 90/619/EEG

I artikel 15.1 i direktiv 90/619/EEG skall första stycket ersättas med följande text: "1. Varje medlemsstat skall föreskriva att en försäkringstagare, som ingår ett individuellt livförsäkringsavtal, har rätt att säga upp avtalet inom 30 kalenderdagar från den dag han informeras om att avtalet ingåtts."

Artikel 18

Direktiv 97/7/EG

Direktiv 97/7/EG ändras på följande sätt:

1. I artikel 3.1 skall den första strecksatsen ersättas med följande: "- som avser en finansiell tjänst som omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG av den 23 september 2002 om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG samt direktiven 97/7/EG och 98/27/EG(13)."
2. Bilaga II skall utgå.

Artikel 19

Direktiv 98/27/EG

I bilagan till direktiv 98/27/EG skall följande punkt läggas till: "11. Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/65/EG av den 23 september 2002 om distansförsäljning av finansiella tjänster till konsumenter och om ändring av rådets direktiv 90/619/EEG samt direktiven 97/7/EG och 98/27/EG(14)."

Artikel 20

Översyn

1. När detta direktiv har genomförts, skall kommissionen undersöka hur den inre marknaden för finansiella tjänster fungerar såvitt avser försäljning av dessa tjänster. Kommissionen skall sträva efter att analysera och beskriva de svårigheter som såväl konsumenter som leverantörer möter eller kan möta, särskilt sådana som beror på skillnader i nationella bestämmelser om information och ångerrätt.

2. Kommissionen skall senast den 9 april 2006 lägga fram en rapport för Europaparlamentet och rådet om de problem som såväl konsumenter som leverantörer möter vid köp eller försäljning av finansiella tjänster, tillsammans med

eventuella förslag om ändring och/eller ytterligare harmonisering av bestämmelserna som rör information och ångerrätt i gemenskapslagstiftningen om finansiella tjänster och/eller bestämmelserna i artikel 3.

Artikel 21

Införlivande

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 9 oktober 2004. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv samt en jämförelsetabell över bestämmelserna i detta direktiv och de nationella bestämmelser som antagits.

Artikel 22

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft samma dag som det offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

Artikel 23

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 23 september 2002.

På Europaparlamentets vägnar
P. Cox
Ordförande

På rådets vägnar
M. Fischer Boel
Ordförande

(1) EGT C 385, 11.12.1998, s. 10 och EGT C 177 E, 27.6.2000, s. 21.

(2) EGT C 169, 16.6.1999, s. 43.

(3) Europaparlamentets yttrande av den 5 maj 1999 (EGT C 279, 1.10.1999, s. 207), rådets gemensamma ståndpunkt av den 19 december 2001 (EGT C 58 E, 5.3.2002, s. 32) och Europaparlamentets beslut av den 14 maj 2002 (ännu ej offentliggjort i EGT). Rådets beslut av den 26 juni 2002 (ännu ej offentliggjort i EGT).

- (4) EGT L 178, 17.7.2000, s. 1.
- (5) EGT L 12, 16.1.2001, s. 1.
- (6) EGT L 144, 4.6.1997, s. 19.
- (7) EGT L 166, 11.6.1998, s. 51. Direktivet senast ändrat genom direktiv 2000/31/EG (EGT L 178, 17.7.2000, s. 1).
- (8) EGT L 330, 29.11.1990, s. 50. Direktivet senast ändrat genom direktiv 92/96/EEG (EGT L 360, 9.12.1992, s. 1).
- (9) EGT L 135, 31.5.1994, s. 5.
- (10) EGT L 84, 26.3.1997, s. 22.
- (11) EGT L 280, 29.10.1994, s. 83.
- (12) EGT L 95, 21.4.1993, s. 29.
- (13) EGT L 271, 9.10.2002, s. 16.
- (14) EGT L 271, 9.10.2002, s. 16.

Jämförelsetabell

Jämförelsetabell – en sammanställning av bestämmelserna i det nya direktivet och motsvarande eller närmast motsvarande bestämmelser i förslaget till ny distansavtalslag eller annan svensk lag

<i>Direktivet</i>	<i>Lagförslaget</i>
Artikel 1.1	ingen motsvarighet
Artikel 1.2 första stycket	3 kap. 1 § andra stycket
Artikel 1.2 andra stycket	3 kap. 1 § tredje stycket
Artikel 2 a)	1 kap. 2 § första ledet
Artikel 2 b)	3 kap. 1 § första stycket (?)
Artikel 2 c)	1 kap. 2 § femte ledet
Artikel 2 d)	1 kap. 1 § fjärde ledet
Artikel 2 e)	ingen motsvarighet
Artikel 2 f)	ingen motsvarighet
Artikel 2 g)	ingen motsvarighet

Artikel 3.1	3 kap. 3 § andra stycket
Artikel 3.1.1 a)	3 kap. 3 § första stycket 1
Artikel 3.1.1 b)	3 kap. 1 § första stycket 1
Artikel 3.1.1 c)	3 kap. 1 § första stycket 1
Artikel 3.1.1 d)	3 kap. 1 § första stycket 1
Artikel 3.1.1 e)	3 kap. 1 § första stycket 2
Artikel 3.1.2 a)	3 kap. 1 § första stycket 3
Artikel 3.1.2 b)	3 kap. 1 § första stycket 4
Artikel 3.1.2 c)	3 kap. 1 § första stycket 6
Artikel 3.1.2 d)	3 kap. 1 § första stycket 5
Artikel 3.1.2 e)	3 kap. 1 § första stycket 10
Artikel 3.1.2 f)	3 kap. 1 § första stycket 7
Artikel 3.1.2 g)	3 kap. 1 § första stycket 9
Artikel 3.1.3 a)	3 kap. 1 § första stycket 8
Artikel 3.1.3 b)	3 kap. 1 § första stycket 11
Artikel 3.1.3 c)	3 kap. 1 § första stycket 12
Artikel 3.1.3 d)	3 kap. 1 § första stycket 8
Artikel 3.1.3 e)	3 kap. 1 § första stycket 13

Artikel 3.1.3 f)	3 kap. 1 § första stycket 14
Artikel 3.1.3 g)	3 kap. 1 § första stycket 15
Artikel 3.1.4 a)	3 kap. 1 § första stycket 16
Artikel 3.1.4 b)	3 kap. 1 § första stycket 17
Artikel 3.2	3 kap. 1 § andra stycket
Artikel 3.3 första stycket a)	3 kap. 4 § första meningen
Artikel 3.3 första stycket b)	3 kap. 4 § andra meningen
Artikel 3.3 andra stycket	3 kap. 4 § tredje meningen
Artikel 3.4	ingen motsvarighet
Artikel 4	ingen motsvarighet
Artikel 5.1	3 kap. 5 § första stycket
Artikel 5.2	3 kap. 5 § andra stycket
Artikel 5.3	3 kap. 5 § tredje stycket
Artikel 6.1 första stycket	3 kap. 7 §
Artikel 6.1 andra stycket	3 kap. 8 §
Artikel 6.1 tredje stycket	ingen motsvarighet
Artikel 6.2 a)	3 kap. 2 § första stycket 1
Artikel 6.2 b)	3 kap. 2 § första stycket 3

Artikel 6.2 c)	3 kap. 2 § andra stycket
Artikel 6.3 första stycket a)	ingen motsvarighet
Artikel 6.3 första stycket b)	3 kap. 2 § första stycket 2
Artikel 6.3 första stycket c)	ingen motsvarighet
Artikel 6.3 andra stycket	ingen motsvarighet
Artikel 6.4	ingen motsvarighet
Artikel 6.5	ingen motsvarighet
Artikel 6.6	5 kap. 3 §
Artikel 6.7 första stycket	ingen motsvarighet
Artikel 6.7 andra stycket	3 kap. 12 §
Artikel 6.8	ingen motsvarighet
Artikel 7.1	3 kap. 11 § första stycket
Artikel 7.2	ingen motsvarighet
Artikel 7.3	3 kap. 11 § andra stycket
Artikel 7.4	3 kap. 10 §
Artikel 7.5	3 kap. 9 §
Artikel 8	34 § konsumentkreditlagen
Artikel 9 första ledet	12 § marknadsföringslagen

Artikel 9 andra ledet	avtalslagen
Artikel 10.1	13 b § marknadsföringslagen
Artikel 10.2	13 b § marknadsföringslagen
Artikel 10.3	13 b § marknadsföringslagen
Artikel 11 första stycket	3 kap. 6 § och marknadsföringslagen
Artikel 11 andra stycket	ingen motsvarighet
Artikel 11 tredje stycket	3 kap. 6 § och marknadsföringslagen
Artikel 12.1	1 kap. 3 §
Artikel 12.2	5 kap. 2 §
Artikel 13.1	3 kap. 6 § och marknadsföringslagen
Artikel 13.2	marknadsföringslagen
Artikel 13.3	marknadsföringslagen
Artikel 14	förordningen (1988:1583) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden
Artikel 15 första stycket	ingen motsvarighet
Artikel 15 andra stycket	36 § avtalslagen och lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden
Artikel 16	ingen motsvarighet

Artikel 17	97 a § försäkringsavtalslagen
Artikel 18.1	2 kap. 1 § tredje stycket
Artikel 18.2	ingen motsvarighet
Artikel 19	lagen (2000:1175) om tale rätt för vissa utländska kon sumentmyndigheter och konsumentorganisationer
Artikel 20	ingen motsvarighet
Artikel 21.1 första stycket	ikraftträdandebestämmelsen
Artikel 21.1 andra stycket	ingen motsvarighet
Artikel 21.2	ingen motsvarighet
Artikel 22	ingen motsvarighet
Artikel 23	ingen motsvarighet

Sammanfattning av Konsumentverkets rapport Distansavtalslagen – en utvärdering

Konsumentverket har på uppdrag av regeringen genomfört en utvärdering av lagen (2000:274) om konsumentskydd vid distansavtal och hemförsäljningsavtal, distansavtalslagen. Rapporten överlämnades till regeringen i december 2002. Nedan återges verkets egen sammanfattning av rapporten. Rapporten i sin helhet kan laddas ned från Konsumentverkets hemsida www.konsumentverket.se.

Konsumentverket har för att genomföra uppdraget haft kontinuerlig kontakt med konsumentvägledningen i kommunerna. Verkets tillsyn över lagen har också varit en väsentlig del i uppfyllandet av uppdraget. Under hela perioden har verket också haft kontakt med företrädare för olika branschorganisationer.

Genom de kontakter som Konsumentverket haft med samtliga berörda parter på marknaden, konsumenter, vägledare och näringsidkare har det entydigt visat att distansavtalslagen i sin nuvarande form är mycket svår att tillämpa och förstå. Det är också stor skillnad på köp där konsumenten blir uppsökt av näringsidkaren och köp som initieras av konsumenten själv. Det är angeläget att lagens struktur och språk förändras. Konsumentverket föreslår därför att lagen delas upp i två lagar, en distansavtalslag och en hemförsäljningslag.

Frågan om minderårigas rätt att ingå avtal över Internet har vid flera tillfällen aktualiserats. Konsumentverket föreslår att skyddet för minderåriga förstärks genom att det i distansavtalslagen införs ett krav på att näringsidkaren i sin marknadsföring skall informera om att minderåriga i regel inte får ingå avtal utan målsmans godkännande.

Konsumentverket har bl.a. vid sina e-handelsgranskningar uppmärksammat att flera näringsidkare begränsar rätten att ångra sig. Konsumenten får bara ångra sig om denne returnerar varan i obruten förpackning. Detta innebär en inskränkning av konsumentens rätt att undersöka varan. Konsumenten har dock ingen ångerrätt för en vara som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas. Det har med anledning av att nya produkter som finns på marknaden uppkommit i vissa gränsdragningsproblem. Konsumentverket anser därför att lagen i denna del behöver ses över och moderniseras för att svara mot dagens behov bl.a. bör det tydliggöras vad som är att anse som en vara som på grund av sin beskaffenhet inte kan återlämnas.

Den yttersta tidsgränsen att frångå ett distansavtal är i dag tre månader eller ett år. Verket menar att flera frister har inneburit en onödig försvåring av lagen och förordar en yttersta gräns och att denna blir ett år.

Konsumentverket har haft i uppdrag av regeringen att närmare utreda lagens effekter med hänsyn till den utveckling Internet haft de senaste åren. Av de kontakter som tagits med näringsidkare, branschorganisationer och konsumenter har verket funnit att det i dagsläget är stor likhet mellan e-handel och postorder. Konsumentverket har dock inte funnit att lagen skulle ha inneburit några hinder för Internetbolagen.

Enligt distansavtalslagen kan konsumenten avtala om att ångerrätten börjar löpa den dag då denne får informationen om ångerrätten vid köp av specialtillverkade varor. Eftersom regeln innebär att konsumenten måste vänta tills ångerfristen har löpt innan näringsidkaren kan tillverka varan kan det innebära att regeln motverkar positiva initiativ avseende bl.a. e-handel. Konsumentverket föreslår därför att lagen ändras så att konsumenten vid avtal om specialtillverkade varor har ångerrätt endast vid hemförsäljningsavtal.

Handeln med digitala produkter är tämligen marginell. De företag som säljer, eller har för avsikt att sälja digitala produkter menar att distansavtalslagen inte är det stora problemet. Upphovsrättsliga problem och avsaknaden av tekniska lösningar att

kunna erbjuda varor och tjänster på ett tillfredsställande sätt upplevs som större. I detta sammanhang anser Konsumentverket att de överväganden som ligger bakom att det finns en värdegräns vid hemförsäljningsavtal gör sig gällande även vid distansavtal. Konsumentens behov att skydd vid förhastade köp kan inte anses stå i rimlig proportion till kostnaderna om köpet avser mindre värden, t.ex. ringsignaler. Verket föreslår därför att det införs en värdegräns även vid distansavtal och att denna skall vara 300 kronor.

Avseende e-auktioner finner Konsumentverket att det kan finnas anledning att ha ångerrätt vid köp av nya varor. Verket menar att distansavtalslagen i sådana fall måste ändras så att konsumenten har ångerrätt vid alla former av auktioner som sker på distans. Det kan dock finnas anledning att göra en mer omfattande genomgång av bestämmelserna rörande auktioner. E-auktioner bör i avvaktan på denna genomgång inte omfattas av reglerna i distansavtalslagen, därmed undviks också gränsdragningsproblem.

Distansavtalslagen har inte inneburit några större konsekvenser för telefonförsäljningen. Konsumentverket föreslår dock att lagen ändras så att undantaget från ångerrätten och informationsplikten angående varor som säljs för ett hushålls löpande förbrukning tas bort. Det finns enligt verkets mening ingen anledning att försämra konsumentskyddet inom ett område där det tidigare funnits problem.

Om en näringsidkare inte informerar om ångerfristen, finns det idag ingen möjlighet att döma ut marknadsstörningsavgift. Detta är en brist i lagstiftningen. Marknadsstörningsavgift är en sanktion som finns inom andra områden och lämpar sig väl även för detta. Verket föreslår därför att denna möjlighet införs.

När det gäller frågan om undantagen från ångerrätten föreslår Konsumentverket att ångerrätt införs vid telefonförsäljning av tidningar och tidskrifter, att kursverksamhet undantas från ångerrätten samt att levande djur undantas från ångerrätten.

Konsumentverket har funnit att det kan finnas anledning att förtydliga lagstiftningen avseende vad som menas med att ett

hembesök vid hemförsäljningsavtal har skett på konsumentens uttryckliga begäran.

Konsumentverket har även haft i uppdrag att göra en analys av lagreglernas effekter för näringslivets villkor. Några av de slutsatser som verket gjort av lagreglernas effekter är att distansavtalslagen inte inneburit några större märkbara konsekvenser för näringslivets villkor. Däremot är det ett problem att kunskapen inom näringslivet om distansavtalslagen generellt är ganska låg.

Förteckning över remissinstanserna

Efter inbjudan att lämna synpunkter har yttranden över Konsumentverkets rapport Distansavtalslagen – en utvärdering avgetts av Marknadsdomstolen, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Allmänna reklamationsnämnden, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Handelshögskolan i Stockholm, Sveriges Advokatsamfund, Svensk Handel, Företagarnas Riksorganisation, Svenska Postorderföreningen, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Stockholms e-handelskammare, Swedish Direct Marketing Association, Svenska Turistföreningen, Sveriges Auktionsföretags Förening och Folkbildningsförbundet.

Svenskt Näringsliv, Svenska IT-företagens Organisation, Gemenskapen för Elektroniska Affärer (GEA), Direkthandels förening, Näringslivets Delegation för Marknadsrätt, Näringslivets Nämnd för Regelgranskning (NNR), Sveriges Marknadsförbund, Sveriges Konsumentråd, Konsumentvägledarnas förening och Sveriges Konsumenter i Samverkan har beretts tillfälle att avge yttrande men avstått från att yttra sig.